

Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų
bendrai finansuojamas projektas Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-03-0001
„Skaitmeninio ugdymo turinio kūrimas ir diegimas“

ISTORIJOS PAGRINDINIO UGDYMO BENDROSIOS PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO REKOMENDACIJOS

Istorijos pagrindinio ugdymo bendrosios programos projektą rengė:

Rasa Burinskienė, dr. Norbertas Černiauskas, Sonata Džiavečkaitė, Andrius Grodis, dr. Linas Jašinauskas, Vaida Pituškienė, Nijolė Selvestravičiūtė Grybovienė

Turinys

1. DALYKO NAUJO TURINIO MOKYMO REKOMENDACIJOS.	2
2. KAIP UGDYTI AUKŠTESNIUS PASIEKIMUS.....	3
3. TARPDALYKINIŲ TEMŲ INTEGRAVIMAS. DALYKŲ DERMĖ	7
4. KALBINIŲ GEBĖJIMŲ UGDYMAS PER DALYKO PAMOKAS.....	15
5. SIŪLYMAI MOKYTOJŲ NUOŽIŪRA SKIRSTOMŲ 30 PROCENTŲ PAMOKŲ.....	17
6. VEIKLŲ PLANAVIMO IR KOMPETENCIJŲ UGDYMO PAVYZDŽIAI.	21
7. SKAITMENINĖS MOKYMO PRIEMONĖS, SKIRTOS BP ĮGYVENDINTI.	91
8. LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS.....	101
8.1. LITERATŪRA PAGAL KASES IR TEMAS	135
9. UŽDUOČIŲ AR MOKINIŲ DARBŲ, ILIUSTRUOJANČIŲ PASIEKIMŲ LYGIUS, PAVYZDŽIAI.	146

1. DALYKO NAUJO TURINIO MOKYMO REKOMENDACIJOS.

Šios metodinės rekomendacijos (toliau – Rekomendacijos) skirtos pagrindinio ugdymo mokyklų, įgyvendinančių atnaujinto ugdymo turinio Bendrąją programą (2022)¹, istorijos mokytojams. Rengiant atnaujiną istorijos Bendrąją programą, remtasi atitinkamais ugdymo turinio atnaujinimą reglamentuojančiais dokumentais: Bendrųjų programų atnaujinimo gairėmis (2019)² ir jų pakeitimu(2021)³, Bendrųjų programų atnaujinimo vadovu (2021)⁴, Kompetencijų ir vaiko raidos aprašai (2022)⁵, Mąstymo gebėjimų vertinimo programa (2020)⁶. Atnaujinant istorijos ugdymo turinį, atsižvelgta į esamas pradinio ir pagrindinio ugdymo programas (2008)⁷ bei metodines rekomendacijas (2009)⁸, nacionalinių mokinių pasiekimų tyrimų medžiaga, nacionalinių mokinių pasiekimų patikrinimo medžiaga, užsienio šalių patirtimi, šiuolaikinių užsienio ir Lietuvos istorijos didaktikos tyrėjų darbais, įvairia istorijos mokymo/si metodine medžiaga, mokytojų istorijos ugdymo patirtimi ir praktika. Istorijos Bendrosios programos naujovės:

- 5 ir 6 klasėse koncentruojamasi į moksleivio susipažinimą su istorija kaip disciplina ir istorijos mokymąsi kaip pasaulio pažinimo būdą, atveriantį galimybes suprasti ir šiandieną. Šiam tikslui pasiekti didelis dėmesys skiriamas istorinės problemos nustatymui ir istorinių klausimų kėlimui.
- 5-6 klasėse išlaikomas nuoseklus perėjimas nuo asmeninės ir krašto istorijos prie Lietuvos ir Europos istorijos pažinimo, tačiau atnaujinti rekomenduojami istoriniai siužetai. 5 kl. kursas orientuojamas į Lietuvos istorijos siužetus, bet temomis kontekstualiai paliečiama ir Europos istorija, o 6 kl. moksleiviai, kurie jau 5-toje klasėje įgavę istorijos ir vaizduotės bei istorinės chronologijos pagrindus, gilina ir plečia savo žinojimą konkretesnių kasdienybės istorijos bei kultūros istorijos siužetų pagalba. Į 6 kl. kursą įtraukti tiek Europos istorijos, tiek Lietuvos istorijos siužetai. Jau 5-6 klasėse įtraukiamas artimos aplinkos paveldo pažinimas, paveldo objektai rekomenduojami naudoti kaip istorijos pažinimo šaltiniai.

¹ Istorijos bendroji programa. (2022). [Žiūrėta 2022 gruodžio 15 d.]. Prieiga internete: https://www.emokykla.lt/upload/EMOKYKLA/BP/2022-10-10/31_Istorijos%2BBP.pdf

² Bendrųjų programų atnaujinimo gairės. (2019). Švietimo, mokslo ir sporto ministerija. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras. https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2020/01/bendruju-programu-atnaujinimo-gaires_internetine-versija.pdf

³ Lietuvos Respublikos švietimo, sporto ir mokslo ministro 2021 gegužės 28 d. įsakymas “Dėl švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019 m. lapkričio 18 d. įsakymo Nr. V-1317 “Dėl bendrųjų programų atnaujinimo gairių patvirtinimo” pakeitimo. Projektas. (2021). [Žiūrėta 2021 gegužės 31 d.]. Prieiga internete: <https://www.smm.lt/uploads/documents/2021-05-28%20Gairi%C5%B3%20keitimo%20projektas.pdf>

⁴ Bendrųjų programų atnaujinimo vadovas. (2021). [Žiūrėta 2022 gruodžio 12 d.]. Prieiga internete: <https://www.mokykla2030.lt/wp-content/uploads/2021/06/BP-rengimo-vadovas-2021-06-10-red.pdf>

⁵ Kompetencijų ir Vaiko raidos aprašai. (2022). [Žiūrėta 2022 gruodžio 12 d.]. Prieiga internete: <https://www.mokykla2030.lt/kompetenciju-ir-vaiko-raidos-aprasai/>

⁶ Mąstymo gebėjimų vertinimo programa. (2020). [Žiūrėta 2022 gruodžio 12 d.]. Prieiga internete: <https://sodas.ugdome.lt/metodiniai-dokumentai/perziura/14200>

⁷ Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos. (2008). Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras. Prieiga per internetą: <https://sodas.ugdome.lt/viesieji-puslapiai/7400>

⁸ Metodinės rekomendacijos Bendrųjų programų įgyvendinimui. Istorija. (2009). Prieiga per internetą: https://www.upc.smm.lt/ugdymas/pagrindinis/rekomendacijos/failai/istorija/rekomendacijos/Visas_metodiniu_rekomendaciju_tekstas.pdf

- 5-10 kl. mokymo turinio pabaigoje pateikiami asmenybių ir sąvokų sąrašai, kurie atitinka tos klasės mokymo turinį ir turėtų būti laikytini gairėmis, kokiais pagrindines faktografines žinias mokinys turi būti įgijęs baigęs vienos ar kitos klasės kursą.
- Į programų turinį plačiau įtraukta istorinių etninių ir konfesinių bendruomenių Lietuvoje istorija: litvakų, totorių, karaimų, romų, skirtingų krikščioniškų konfesijų istorija. Atnaujinant programą siekiama, kad šių bendruomenių istorijos būtų pristatomos integraliai su visos Lietuvos istorija, tad turinyje egzistuoja ne tik atskiros temos, susijusios su jų pristatymu, pateikiamos pagal bendras Lietuvos istorijos temas ir potėmės liečiančios šių skirtingų etninių ir konfesinių bendruomenių vietos istorijos specifiką.
- Atnaujintu 5-10 kl. turiniu siekiama sąlyčio su kitais istorijos mokslui artimais mokomaisiais pagrindinio ugdymo dalykais - literatūra, meno disciplinomis, doriniu ugdymu ar etika, geografija, pilietiniu ugdymu.
- 7- 10 kl. toliau plėtojamos ir gilinamos žinios ir gebėjimai, formuojamas istorinis mąstymas įgytas 5–6 klasėse. Mokiniai mokomi susidaryti nuoseklų Lietuvos ir Europos (atskirais atvejais ir pasaulio) raidos vaizdą nuo seniausių laikų iki *dabarties politinių, socialinių ir kultūrinių aktualijų*. Ugdymo turinys papildytas kasdienybės istorijos, kultūros istorijos, visuomenės istorijos siužetais, siekiant, kad jie sudarytų lygiavertę atsvarą politinei, karinei bei ekonominei istorijai.
- 7-toje klasėje pristatant Senovės istoriją atsisakyta smulkesnių Senovės civilizacinių darinių aptarimo ir gilesnei temos analizei paliktos tik Mesopotamijos bei Egipto civilizacijos. Išlaikomas nuoseklus Antikos civilizacijos pristatymas susiejamas su šiandieniniu šios civilizacijos paveldu Europoje ir už jos ribų.
- 7-10 kl. kiekvienos epochos istorinį pristatymą papildoma pabaigoje pateiktas naujas “Paveldo ir atminties” dėmuo - per jį aptarti įvykiai, asmenybės, epochos pasiekimai suaktualinami, atsiskleidžia jų sąsaja su dabartimi. Į šią dalį įtraukiamas tiek materialus (pvz, maldos namai, visuomeninės reikšmės pastatai etc.), tiek nematerialus (pvz, literatūros paminklai, dokumentinis, idėjinis paveldas) paveldas.
- 5, 9 ir 10 kl. skiriama daugiau dėmesio Lietuvos gyventojų migracijai, diasporai ir paveldui už Lietuvos ribų.
- Pralpečiamos ir detalizuojamos pasiekimų sritys ir pasiekimai, tokie kaip Istorinis tyrimas/tyrinėjimas, Istorinio pasakojimo kūrimas, Asmenybių vaidmuo istorijoje ir kt.
- Programoje mokytojui suteikiama galimybė savo nuožiūra pildyti arba gilinti programos turinį rekomenduojamomis ar mokytojo parinktomis temomis (savarankiškai parenkant iki 30 proc. programos turinio).

Kad mokytojams būtų kuo naudingesnės metodinės rekomendacijos, buvo pasirinkta pateikti veiklas ir bendrųjų programų įgyvendinimą per naujo turinio, pasiekimų ir kompetencijų ugdymo pavyzdžius. Kiekviename pavyzdyje galima rasti daug dėmenų: kompetencijų raiškos, tarpdalykinės integracijos, naujos tematikos dėstymo, artimos aplinkos tyrinėjimo, ugdymo netradicinėse aplinkose ir kt.

2. KAIP UGDYTI AUKŠTESNIUS PASIEKIMUS.

Atnaujintose istorijos Bendrosiose programose siekiama ugdyti mokinių istorinį raštingumą, kuris yra vienas iš esminių istorijos mokymo rezultatų bendrojo ugdymo mokykloje. Nors didaktikos tyrinėtojai istorinį raštingumą apibrėžia įvairiai, tačiau dažnai jų darbuose tie patys istorijos gebėjimai nusakomi skirtingais žodžiais, nors perteikiamas tas pats turinys. Galima išskirti atskiras istorijos ugdytinių gebėjimų sritis, kurios yra svarbios mokant

istorijos: suvokimas, kaita ir tąsa, priežastys ir pasekmės, istorinio tyrimo atlikimas, naudojant istorijos šaltinius, perspektyva ir interpretacija, empatija, komunikacija (Andrews, Burke, 2007, Phillips, 2008; Black, 2011; Seixas, 2014, Žemgulienė, 2015; Šermukšnytė, 2017).

Kalbant apie istorinį raštingumą, yra svarbios amerikiečių istorijos didaktikos tyrinėtojo Jeff Nokes (2011) įžvalgos, kurios grindžiamos apibendrinant įvairių autorių požiūrį į istorinį raštingumą:

- istorinis raštingumas reikalauja atitinkamo pažinimo ir supratimo, plėtojant brandų supratimą apie tai, jog *nėra vieno praeities pasakojimo*;
- istorinis raštingumas *reikalauja įvairių mokymosi* (įrodymais grįstų problemų sprendimo, šaltinių turinio lyginimo ir jų kontekstualizavimo bandant įsivaizduoti vietą, laiką ir kitas šaltinio sukūrimo aplinkybes) *strategijų taikymo dirbant su istorijos šaltiniais*;
- vietoj enciklopedinių žinių kiekio istorinis raštingumas reikalauja *suvokti istorijos turinį ir įgyti gebėjimų rinkinį* (gebėti skaityti istorinį šaltinį ir jame atrasti istorinių procesų priežastingumą, turint faktinių ir koncepcinių žinių lengviau kyla istorinio raštingumo lygis), *padedantį mokytis tyrinėjant*;
- istorinis raštingumas *reikalauja istorinio įsijautimo*, arba istorinio konteksto (suvokti praeityje gyvenusių žmonių vertybes, idėjas ir įsitikinimus priimant konkrečius sprendimus) supratimo;
- istorinis raštingumas reikalauja suprasti ir aiškinant *atskleisti istorijos sudėtingumą* (mokiniai turėtų suprasti laiko tėkmę ir pokyčius per laiką, priežasčių ir pasekmių ryšį, įrodymų patikimumo reikšmę, istorijos aiškinimo perspektyvą);
- istorinis raštingumas įgalina mokinius *savarankiškai kurti praeities interpretacijas, pagrįstas istoriniais įrodymais* (aiškinti praeities įvykius per savo suvokimo lauką, remiantis pirminiais šaltiniais savo gautoms išvadoms pagrįsti raštu bei žodžiu, o ne vienareikšmiškai priimti kito asmens sukurtą įvykio vertinimą) (Nokes, 2011, Manušis, 2017).

Istorijos didaktikos tyrinėtojai atkreipia dėmesį, kad vienas iš būdų ugdyti istorinį raštingumą – tai supažindinti mokinius su istorinio mąstymo samprata ir nuosekliai ugdyti mokinių istorijos konceptualus supratimo (laiko tėkmės ir pokyčių laike samprata; priežasčių ir pasekmių ryšių samprata ir kt.) ir procedūrinio istorijos tyrimo ir jos rekonstrukcijos gebėjimus (istorijos šaltinių įrodymų patikimumo samprata; skirtingų istorijos aiškinimo kūrimo, jų perspektyvų samprata ir kt.) (Taylor, Young, 2004, Žemgulienė, 2014, Manušis, 2017).

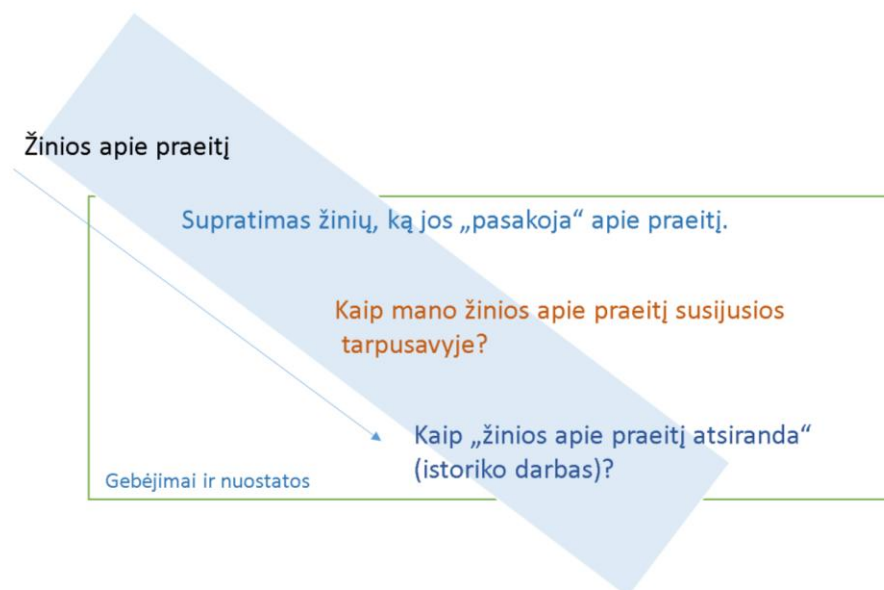
Maria Luisa Black (2011) nurodo, kad istorijos mokymas turi būti grindžiamas šiais mokinių išsiugdytais gebėjimais:

- istorinio konteksto suvokimu;
- istorinių šaltinių naudojimu ir klausimų kėlimu;
- kaitos, chronologijos ir priežastingumo supratimu;
- gebėjimu pagrįsti savo nuomonę, suprasti etines problemas.

Norint, kad mokiniai plėtotų istorinį mąstymą, jie turi klasifikuoti, interpretuoti, analizuoti, apibendrinti, sintezuoti, vertinti informaciją ir priimti sprendimus.

Mokant istorijos iškyla klausimas, kuris susijęs su nagrinėjama istorijos tematika ir ugdomais istorijos tyrimo gebėjimais. Reikėtų nepamiršti, kad aktualus yra ne tik istorijos mokymo(si) turinys, bet ir jo pažinimo būdai. Faktai yra būtini istoriniam suvokimui, tačiau į juos turėtų būti žiūrima ne kaip į atsiminimo objektą, o kaip į priemones, reikalingas kitiems gebėjimams atsiskleisti (Black, 2011). Todėl mokant istorijos labai svarbu padėti mokiniams suprasti, kad istorija yra komplikauta ir daugiaaspektė, ir suteikti jiems galimybę kartu kurti istoriją iš įvairių šaltinių, atskleidžiančių įvairias perspektyvas. Mokiniai turi būti aktyvūs kūrėjai, patirtimi grįstą supratimą perkeliančys į naują suvokimą, paremtą naujai įgyta informacija (Grant, 2003;

Viator, 2012). Toks mokymasis yra aktyvus ir apima mąstymą, kadangi mokiniams reikia apdoroti informaciją (skaityti, klausyti, rašyti, kalbėti), tobulinti savo turimą supratimą (esamas supratimas yra papildomas naujomis žiniomis, perimamos naujos idėjos), pristatyti ir argumentuoti savo naująjį supratimą ir siūlyti savo sprendimus (Phillips, 2008). Iš išsakytų tyrinėtojų pastebėjimų išryškėja, kad mokiniai turėtų ne tik suprasti istorijos įvykius, procesus, reiškinius, jų tarpusavio sąryšingumą, bet ir sužinoti ir išmokti tai atrasti savarankiškai (žr. 1 pav.).

1 pav. Nuo istorijos žinių link gebėjimų ir nuostatų

Anot S. Wineburgo, mokiniams reikia padėti mokytis naudotis istorinėmis žiniomis, pratintis vertinti ir kontekstualizuoti istorinius įvykius. Rekomenduojama istorijos mokytis taip pat, kaip tai daro tikri istorijos mokslininkai, kurie, aiškindamiesi faktus ir įvykius, tyrinėja pirminių šaltinių įrodymus, papildo juos įtraukdami praeities kontekstą, atskleidami veikėjų motyvus, išsiaiškindami įvykių liudininkų paliktus įrodymus. Mokymasis tyrinėjant, pertvarkant savo žinojimą, suvokiant ir priimant skirtingas. požiūrių perspektyvas išryškino sampratą, jog istorijos mokymasis yra istorijos žinių tyrimo ir kūrimo procesas, nepateikiantis vienareikšmiškų atsakymų.

Mokant istorijos, ypač 7-12 metų mokinius būtų naudinga atkreipti dėmesį į R. Turner-Bisset rekomenduojamas praeities pažinimo sritis:

- istorijos sampratų įvaldymas (laikas (chronologijos suvokimas), istorinės aplinkybės (istorinio laikotarpio ypatumų suvokimas), kaita, tęstinumas, priežastys ir pasekmės, istoriniai įrodymai (istorinių šaltinių tipai), interpretacijos (požiūris ir praeities aiškinimas);

- istorijos pažinimo gebėjimų išsiugdyimas (įvykių sekos supratimas / sudarymas, stebėjimas ir empatija, argumentavimas ir išvados, prognozavimas, klasifikavimas, lyginimas ir išskyrimas, vertinimas);
- istorijos tyrimo gebėjimų išsiugdyimas (klausimų kėlimas ir esamų žinių taikymas; įrodymų apie praeitį rinkimas; istorijos aiškinimų kūrimas);
- pozityvaus požiūrio į istoriją ir jos pažinimą formavimasis (istorijos mokymasis padeda ugdyti įvairius gebėjimus / raštingumus; praeities pažinimas yra įdomi, jaudinanti veikla; istorijos pažinimas yra grindžiamas tyrimais; praeitis rekonstruojama pasitelkiant įrodymus ir vaizduotę).

Viskonsino universiteto istorijos profesorė N. Mandell (2008) sukūrė metodiką „Mąstyk kaip istorikas“, kuri, anot mokslininkės, mokytojams ir mokiniams padės geriau suprasti istorinių įvykių tarpusavio ryšį, nustatyti jų priežasties ir pasekmės, kaitos ir tęstinumo reikšmę iš dabarties perspektyvos.

2 pav. Mąstau kaip istorikas: istorinio raštingumo pagrindai (Mandell, 2008).

Mokymo(si) procese mokytojai turi atrasti skirtingus prieigos taškus: pateikdami mokiniams klausimus ir paprašydami jų atlikti tyrimą renkant įrodymais pagrįstus faktus, informaciją bei jos pagrindu atlikti analizę; mokiniams pateikdami įrodymų ir paprašydami jų atlikti informacijos analizę, o jos pagrindu

padaryti išvadas; paprašydami mokinių patiems savarankiškai taikyti visą procesą. Naudojant šią (žr. 2 pav.) istorinio raštingumo ugdymosi specifinių klausimų struktūrą mokiniai įtraukiami į savarankišką mokymąsi tirti istorinius reiškinius, ieškant pagrįstų įrodymų, keliant aiškius klausimus, formuluojant argumentuotas išvadas, paaiškinančias istorinių procesų raidą.

Daugiau apie istorinio raštingumo apibrėžtis ir mokinių aukštesniųjų gebėjimų ugdymą skaitykite:

Black, L. (2011). History teaching today Approaches and methods. [Žiūrėta 2022 gruodžio 15 d.]. Prieiga per internetą: <https://rm.coe.int/09000016806513c2>

Grigaravičiūtė, S. (2007) Istorijos žinios ir jų struktūravimas. Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla.

Gyvenamosios vietovės istorija (2009). Sud. B. Šetkus, R. Šetkuvienė. VPU leidykla.

Harris, R., Burn, K., Woolley, M. (2014). The Guided Reader to Teaching and Learning History. New York: Routledge.

Hunt, M. (2007). A Practical Guide to Teaching History in the Secondary School. New York: Routledge.

Maniušis, M. (2017). Istorinio raštingumo ugdymo turinys Lietuvos ir užsienio šalių teorinėje didaktikoje ir Pagrindinio ugdymo bendrosiose programose. Istorija, 106, p. 94–116. [Žiūrėta 2022 gruodžio 15 d.]. Prieiga per internetą:

https://www.vdu.lt/cris/bitstream/20.500.12259/61741/1/ISSN2029-7181_2017_V_106.N_2.PG_94-116.pdf

Maniušis, M. (2018). Mokinių kritinio mąstymo gebėjimų ugdymas dirbant su istoriniais šaltiniais Lietuvoje ir užsienyje. Pedagogika, 111, p. 97–128.

Mandell, N. (2008). Th inking like a Historian: A Framework for Teaching and Learning. *OAH Magazine Of History*, 2008, 22, 2, p. 55–63.

Peck C., Seixas P. Benchmarks of Historical Thinking: First Steps // Canadian Journal of Education. 2008. Volume 31, Nr.4. P. 1015 – 1038. [Žiūrėta 2022 gruodžio 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ830511.pdf>

Šermukšnytė, R. Kam reikia mokyti(s) istorijos Lietuvos mokykloje? Tikslų analizė teorinės didaktikos kontekstuose. Lietuvos istorijos studijos, 2017, t. 39, p. 105–120.

Šermukšnytė R., (2008). Istorija, muziejus ir didaktinė perteikimo problema: metodinė priemonė, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

Šetkus, B. (2017). Kaip analizuoti istorijos šaltinius. Vilnius: Vaga.

The Wiley International Handbook of History Teaching and Learning (2018). Wiley-Blackwell.

Šetkus, B. (2013). Istorinio ugdymo raida edukacinių paradigų kaitos sąlygomis: habilitacijos procedūrai teikiamų mokslo darbų apžvalga. Vilnius: LEU leidykla, p. 10–49.

Žemgulienė, A. (2014). Šiuolaikinės didaktikos kaita: istorijos mokymo pradiniam ugdyme didaktinės tendencijos. Ugdymo paradigų iššūkiai didaktikai [kolektyvinė monografija; 4,166]. Vilnius: Edukologija, p. 199–249. [Žiūrėta 2022 gruodžio 15 d.]. Prieiga per internetą:

<http://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:11726596/datastreams/MAIN/content>

3. TARPDALYKINIŲ TEMŲ INTEGRAVIMAS. DALYKŲ DERMĖ

Bendrųjų programų atnaujinimo gairėse teigiama, jog siekiant ugdytis kompetencijas, ugdymo(si) procese svarbu užtikrinti daugialypius ryšius tarp įvairių dalykų ir realaus pasaulio. Tarpdalykinė integracija padeda mokiniui susiformuoti visapusišką nagrinėjamų reiškinių vaizdą. Tarpdalykinė

integracija negali pakeisti atskirų dalykų mokymosi. Ji atskleidžia platesnį dalyko kontekstą, padeda nagrinėti mokiniams kylančius klausimus, kurie dažnai išeina už vieno dalyko ribų. Bendrosios programos sukuria prielaidas įgyvendinti tarpdalykinę integraciją, tačiau pagrindinė sąlyga integracijai yra mokytojų tarpusavio bendradarbiavimas.“. Tinkama ugdymo turinio integracija sudaro daugiau galimybių priartinti mokymąsi prie artimos aplinkos, gyvenimo, ugdyti bendrąsias mokinių kompetencijas, pritaikyti užduotis pagal mokinių poreikius, polinkius ir galias, išvengti kartojimosi ir didelių mokymosi krūvių.

Mokytojams rekomenduojama susipažinti su kitų ugdymo srities dalykų programomis, ieškoti galimybių integruoti ugdymo turinį pirmiausia ugdymo srityje ir su kitų ugdymo sričių dalykais. Tam, kad būtų sėkmingas kompetencijų ugdymas galimi keli programų įgyvendinimo modeliai:

- integruojant temą į vieną dalyką;
- jungiant kelių mokomųjų dalykų temas;
- jungiant kelis dalykus ir parengiant atskirą kursą (modulį);
- įtraukiant į visus dalykus ir daugelį mokyklos gyvenimo sričių.

Daugiau informacijos <https://www.ugdome.lt/kompetencijos5-8/pagrindinis/pagrindiniai-kompetenciju-ugdymo-aspektai/i-kompetencijas-orientuoto-ugdymo-gaires/integravimas/>

Rengiant istorijos bendrąją programą, siekiama užtikrinti, kad turinys derėtų tarpusavyje. Siekiama užtikrinti, kad ne tik artimų dalykų (pvz. humanitarinių mokslų, menų) turinys tarpusavyje derėtų, bet ir Gairėse (2019) siūlomos tarpdalykinės temos.

Išvardytos tarpdalykinės temos yra parinktos atsižvelgiant į jaunam žmogui aktualius klausimus: santykis su pačiu savimi, prasmės siekis, tautos ir valstybės praeitis, dabartis ir ateitis, globalaus pasaulio keliame ekologiniai, socialiniai ir ekonominiai iššūkiai. Tarpdalykinė integracija galima teminiu pagrindu, ugdant tam tikrus gebėjimus ar jų grupes arba organizuojant bendras veiklas.

Integravimo galimybės su tarpdalykinėmis temomis ir aktualių turinių

Istorijos veiklos sritys	Istorinės raidos supratimas	Orientavimasis istoriniame laike ir erdvėje	Istorijos tyrimas ir interpretavimas	Istorinio pasakojimo kūrimas ir raiška
--------------------------	-----------------------------	---	--------------------------------------	--

Tarpdalykinės temos Integruojamos programos ir aktualus turinys	Ivykių, reiškinių priežastys ir padariniai	Ivykių, reiškinių bruožai, ypatumai	Asmenybių vaidmuo istorijoje	Chronologijos supratimas	Istorinės erdvės supratimas	Istorijos šaltinio apibūdinimas	Istorijos šaltinio, teksto analizė, interpretavimas ir vertinimas	Istorinis tyrimas/tyrinėjimas	Istorijos sąvokų supratimas ir vartojimas	. Istorinio pasakojimo kūrimas	Istorinio supratimo raiška
Asmens galios:											
Idealai											
Prasmės siekimas											
Idėjos, asmenybės											
Kultūrinis identitetas ir bendruomeniškumas:											
Kultūros paveldas											
Gimtoji kalba											
Tradicijos gyvybingumas											
Istorinė savimonė											
Tautos, pilietinės visuomenės savikūra											
Darnus vystymasis:											
Pasaulis be skurdo ir bado											
Sveikata, sveika gyvensena											
Lyčių lygybė, lygios galimybės											
Taikios ir įtraukios bendruomenės											
Darnūs miestai ir gyvenvietės											

Tausojantis žemės ūkis, sveiki maisto produktai											
Žiedinė ekonomika, pridėtinę vertę kuriančios darbo vietos											
Švietimo vaidmuo, mokymasis visą gyvenimą											
Pažangios technologijos ir inovacijos											
Aplinkos apsauga											
Atsakingas vartojimas, gamtos išteklių tausojimas											
Integruojamos programos ir aktualus turinys:											
Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa											
Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programa											
Finansinis raštingumas											
Antikorupcinio ugdymo programa											
Globalus švietimas											
Intelektinė nuosavybė											
Sveikatos ir gyvenimo įgūdžių integruojamoji programa											
Žmogaus saugos bendroji programa											
Etninės kultūros bendroji programa											
Pasipriešinimo istorijos programa											

Nacionalinio saugumo ir krašto gynybos programa											
Nacionalinis saugumas											
Medijų ir informacinis raštingumas											
Europos Sąjungos aktualijos											

Paaiškinimas

	Tema pilnai atskleista istorijos turinyje.
	Tema atskleista netiesiogiai, per įvairius kontekstus.
	Tema nesusijusi su istorijos turiniu.

Istorijos ir dailės atnaujinamų BP programų turinio integracija. Pavyzdys

Istorija	Dailė
5 klasė	5-6 klasės
21.1.3. <i>Praeitis kaip detektyvas (I): istorijos liudininkai mūsų aplinkoje.</i> 21.1.3.1. Kultūros paveldo, esančio artimoje aplinkoje, apilankymas ir aptarimas: maldos namai, dvaro sodyba, piliakalnis, kapinės ir kt. 21.1.3.2. Nagrinėjama pasirinkto istorinio paminklo savo mieste ar kitoje Lietuvos vietovėje istorija: atsiradimas, idėja, įgyvendinimas, reikšmė. 21.1.7. <i>Istorinių simbolių, ženklų ir herbų istorija.</i> 21.1.7.1. Aiškinamasi herbo kūrimo principai: formų, simbolių ir spalvų istorinės prasmės. 21.1.7.2. Nagrinėjamos Lietuvos vėliavos ir herbo atsiradimo istorijos. Aiškinamasi kitų pagrindinių Lietuvos valstybės simbolių ir/ar istorinių didikų giminių herbų reikšmės. 21.1.9. <i>Istorija mene: dailėje, literatūroje ir kompiuterizuotoje erdvėje.</i> 21.1.9.1. Nagrinėjamas istorinių įvykių vaizdavimas dailėje (pasirinktų dailininkų kūriniuose vaizduojamų istorinių temų aptarimas).	24.2.1. <i>Kultūrinis paveldas.</i> Architektūros paminklai Lietuvoje ir Europoje. Pastatų paskirtis. Aptariama vertė ir išsaugojimo svarba. Susipažįstama su dailės kūrinių artimiausiuose muziejuose ir dailės parodose. 24.2.5. <i>Valstybingumo simboliai.</i> Lygina savo ir kaimyninių valstybių simbolius (herbus, vėliavas), atranda skirtumų ir panašumų. 24.2.3. <i>Etninė kultūra.</i> Interpretuoja ir per patrauklią kūrybinę veiklą pažįsta senovės baltų ženklus ir simbolius, kultūros artefaktus; skirtingų Lietuvos regionų ir pasaulio tautų kostiumus, aprangos ir gyvensenos tradicijas. Susipažįsta su lietuvių liaudies

21.1.9.2. Susipažįstama su knyga, komiksais ar animacija kaip kuriamos istorijos pasakojimo forma vaikams. Pasirinktų knygų vaikams apie praeitį aptarimas (susitikimas su autoriumi). 21.1.10. <i>Muziejus kaip praeities pažinimo vieta.</i> 21.1.10.1. Arčiausiai mokyklos esančio muziejaus apsilankymas ir aptarimas: jo istorija ir ekspozicija. 21.1.10.2. Nagrinėjama pasirinkto Lietuvos muziejaus atsiradimo istorija ir šiandieninė ekspozicija. Istorinės sąvokos: ekspozicija, eksponatas. 21.2.1. <i>Lietuva iki valstybės.</i> 21.2.1.1. Aptariami pirmieji gyventojai Lietuvoje: seniausi archeologiniai radiniai dabartinės Lietuvos (ar gyvenamosios vietovės) teritorijoje. Priešistorėi skirtų ekspozicijų apsilankymas (ar virtualių parodų apžiūra) Lietuvos muziejuose. 21.2.1.2. Baltų gyvenamosios rekonstrukcija.	grafika, tapyba, skulptūra, mažąja architektūra (koplytėlė, koplytstulpis), krikštais ir su šiuolaikinės tautodailės kūriniais, kuriuose išreiškiama meilė ir pagarba gamtai. 24.3.3. <i>Kultūrų įvairovė.</i> Per patrauklią kūrybinę veiklą, meninės išraiškos bruožų ir vaizdavimo būdų pažinimą susipažįstama su ikikrikščioniškos Lietuvos ir neeuropietiškų kultūrų daile: Azijos, maorių ir Australijos aborigenų tapyba. Ikikolumbinės Amerikos indėnų (majų, inkų, actekų) piramidės, kalendoriai, freskos, keramika, tekstilė, ornamentai, knygų iliustracijos. Senosios Afrikos kaukės, skulptūros, tekstilė, keramika, namų apyvokos reikmenys.
6 klasė	
22.1.2. <i>Žmogaus gyvenamoji erdvė istorijoje (I): namas, miestelis ir miestas.</i> 22.1.2.1. Tyrinėjamas viduramžių Europos miesto tipinis planas, svarbiausios erdvės ir statiniai. 22.1.2.2. Tyrinėjamas gyvenamasis būstas Lietuvoje: XIII a. Kernavės gyvenvietė, XVI-XVIII a. Lietuvos didikų dvarai; gatvinis kaimas. 22.1.10.2. Susipažįstama su svarbių Lietuvos kūrėjų ir jų kūrinių istorija: Laurynas Gucevičius (Vilniaus katedra), Mikalojus Konstantinas Čiurlionis (paveikslas „Karalių pasaka“), Juozas Zikaras (skulptūra „Laisvė“), Lina Lapelytė, Vaiva Grainytė, Rugilė Barzdžiukaitė (opera-performansas „Saulė ir jūra“) ar kiti pasirinkti kūrėjai ir jų kūriniai. 22.1.11. <i>Kultūros istorija (II): mados istorija.</i> 22.1.12. Nagrinėjama drabužių istorija: toga, kelnės ir sijonas ar kiti pasirinkti drabužiai. 22.1.13. Analizuojami skirtingų pasirinktų Lietuvos ir/ar Europos laikotarpių mados istorijos bruožai, lietuvių ir/ar kitų tautų nacionalinis kostiumas.	24.2.2. <i>Dailės istorija.</i> Lietuvos ir Europos šalių žymiausi senovės ir dabarties dailės ir architektūros kūriniai. Didžioji ir mažoji architektūra. Susipažįstama su Vakarų civilizacijos menu: miestų formavimosi pradžia, planais, heraldika, žmonių apranga, drabužių stiliumi. 24.3.2. <i>Idealai, vertybės, asmenybės.</i> Svarbių savo šalies įvykių, žmonių, idėjų įprasminimas dailės kūrinuose. Šventųjų vaizdavimo būdai, atributai. S. Riauba, L. Šepka, P. Gerlikienė, V. Van Gogas ir jų kūriniai. Lietuvos dailininkai (peizažų tapytojai): J. Vienožinskis, A. Žmuidzinavičius, P. Kalpokas, M. Cvirkienė ir jų kūriniai.

7 klasė	7-8 klasės
23.1.3. <i>Visuomenės prie didžiųjų upių: religijų įvairovė ir kultūrinis palikimas.</i> 23.1.3.1. Nagrinėjamas Mesopotamijos kultūrinis gyvenimas: religijos ir rašto tradicija, mokyklos, mokslo žinios (matematika, astronomija, išradimai), literatūra, architektūra. 23.1.3.2. Aptariamas Egiptiečių religinis ir kultūrinis gyvenimas: religija, dievų vaizdavimas, raštas, architektūra (piramidės, šventyklos, rūmai), mokslo žinios (matematika, astronomija, medicina, išradimai), menas (skulptūra, tapyba), mokyklos. 23.1.7. Susipažįstama su Antika – Europos istorijos pradžia (III). Kultūra ir religija graikų ir romėnų visuomenėse: politeistinę pasaulio supratimo sanklodą keičiantis monoteizmas. 23.1.7.1. Analizuojamas polis, kaip visuomenės sugyvenimo forma: Atėnų kasdienybė (V a. pr. Kr.). 23.1.7.2. Susipažįstama su Aleksandrija – graikų mokslo židiniu (III a. pr. Kr.). 23.1.7.3. Susipažįstama su Roma – imperijos sostinė (II a.). Analizuojama architektūrinė miesto panorama: koliziejus, panteonas, termos, forumas, akvedukas, triumfo arka, insulė. 3.1.8. Paveldas ir istorinė atmintis: Antikos civilizacijos kaip Europos kultūros pamatai. 23.1.8.1. Nagrinėjami Antikos kultūriniai ženklai ir įtaka šiandieniniame pasaulyje: materialusis paveldas šiandienos Atėnuose ir Romoje. Senovės civilizacijų tyrinėjimai ir atradimai.	25.2.2. <i>Dailės istorija.</i> Per patrauklią kūrybinę veiklą, meninės išraiškos bruožų, vaizdavimo būdų pažinimą ir interpretavimą siekiama glaudesnio ryšio su istorija: Priešistorės dailė (šviesa ir šešėliai, natūralūs dažai). Senovės Mesopotamijos, Egipto, ikikolumbinės Amerikos menas (piramidės, hieroglifai, žmogaus vaizdavimo kanonai, kostiumas). Antika (klasikinių proporcijų formavimasis architektūroje ir skulptūroje, romėnų mozaikos, šriftas, grafiti). Meninių stilių formavimosi pradžia (romaninė ir gotikinė architektūra, vitražas, inicialai, figūros ir veido vaizdavimas). Lietuvos gotika (architektūra ir dailė). Renesanso menas (linijinė perspektyva, apimtinių trimačių formų vaizdavimas plokštumoje, portreto gimimas ir kt.). Barokas (rūmų kompleksai ir parkai, nauji žanrai, taikomoji dekoratyvinė dailė, kostiumas, perukai ir kt.). Renesansas ir barokas Lietuvoje. 25.2.1. <i>Kultūrinis paveldas.</i> Kraštovaizdžio architektūra ir žmogaus įtaka jo kaitai. Rūmų kompleksai ir parkai. Lietuvos gotika (architektūra ir dailė), sąsajos su moderniuoju menu, sąlygišku vaizdavimu. Dailės kūrinių eksponavimo muziejuose ir dailės parodose ypatumai, informacija apie autorių kūrinius pateikiama etiketėse ir anotacijose. 25.2.3. <i>Etninė kultūra.</i> Analizuoja įvairiuose žemynuose ir kultūrose ranka rašyto ir piešto šrifto (kaligrafijos), įvairių kultų skulptūros skirtumus, ornamento meninius ypatumus. Samprotauja, kokius žmogaus gebėjimus ir savybes atskleidžia ranka rašytas tekstas. 25.2.4. Švenčių puošimo tradicijos. Apibūdina skirtingų šalių ir įvairių švenčių dekoravimo tradicijas. 25.2.5. Valstybingumo simboliai. Analizuoja ir nusako heraldikos ženklų kilmę, raidą. 25.3. <i>Tarpdalykinės temos.</i> 25.3.1. Meninės idėjos. Eksperimentuoja su įvairiomis priemonėmis pagal įvairių stilių vaizdavimo būdus. 25.3.2. Idealai, vertybės, asmenybės. Įvairių epochų grožio idealai ir jų atspindžiai mene. Šventenybės vaizdavimo būdai. Sacrum ir
8 klasė	
24.1.4. <i>Viduramžių kultūra: krikščionybė ir aplinkinių kultūrų įtaka.</i> 24.1.4.1. Aiškinamasi bizantiškosios ir islamiškosios kultūros poveikis Europai: mokslas, menas, architektūra. 24.1.4.2. Susipažįstama su lotyniškąja raštija, mokslu, filosofija ir teologija, švietimu (vienuolynų mokyklos ir universitetai), architektūra ir menu (romanika, gotika), riterių kultūra, religiniu ir pasaulietiniu teatru. 24.1.4.3. Analizuojami europėjančios LDK kultūros bruožai: krikščionybės įtaka,	

rašto kultūra, mūrinė statyba (gotika), pirmosios mokyklos. <i>24.2.5. Paveldas ir istorinė atmintis: XVI–XVIII a. LDK materialusis paveldas.</i> 24.2.5.1. Tyrinėjamas LDK baroko epochos paveldas: Nesvyžiaus Dievo Kūno bažnyčia ir rūmai, Šv. Petro ir Povilo bažnyčia Vilniuje (ar kita pasirinkta barokinė bažnyčia) Vilniuje, Pažaislio ir Tytuvėnų vienuolynų kompleksai.	profanum apraiškos šiuolaikiniame mene ir gyvenime. Leonardas da Vinčis, Mikelandželas, El Grekas, P. Breigelis, M. K. Čiurlionis, S. Ušinskas, V. Kairiūkštis, V. Eidukevičius, K. Morkūnas, A. Stoškus, N. Vilutytė ir jų kūriniai.
9 klasė	9-10 klasės
<i>25.1.5. Modernusis pasaulis ir masinės kultūros radimasis XIX–XX a. pr.</i> 25.1.5.1. Nagrinėjami kultūros pokyčiai XIX a.–XX a. pr. Europoje ir Lietuvoje: romantizmas, realizmas, modernizmas. Susipažįstama su Vilniaus universitetu; Vilniaus piešimo mokykla. 25.1.5.2. Analizuojamas masinės kultūros gimimas Europoje ir Lietuvoje: spauda, fotografija, kinas, pokyčiai laisvalaikyje. 25.1.5.3. Susipažįstama su XIX–XX a. sandūros pasaulio kultūros sostinėmis: Viena, Paryžiumi, Londonu. Istorinės asmenybės: Julija Beniuševičiūtė-Žymantienė (Žemaitė), Mikalojus Konstantinas Čiurlionis, Ignotas Domeika, Vinsentas van Gogas, Vytautas Kairiūkštis, Jonas Mačiulis (Maironis), Adomas Mickevičius, Martynas Počobutas, Friderikas Šopenas. Sąvokos: masinė kultūra, modernizmas, realizmas, romantizmas. <i>25.1.7. Paveldas ir istorinė atmintis: Abiejų Tautų Respublikos atmintis ir nacionalinės valstybės gimimas.</i> 25.1.7.1. Tyrinėjamas ar aplankomas ir aptariamasis Abiejų Tautų Respublikos paveldas ir <i>gente lituanus, natione polonus</i> problematika: (1) 1791 m. Gegužės 3-iosios Konstitucijos (ir Spalio 20-osios tarpusavio įžadų) atmintis. Mykolo Romerio (Römerio), Česlovo Milošo (Czesław Miłosz) ir Gabrieliaus ir Stanislovo Narutavičių LDK <i>piliečio</i> samprata. (2) XVIII a. pab.–XIX a. dvarų paveldas Lietuvoje: Paulavos Respublikos fenomenas (Merkinės dvaras), Rokiškio dvaras. Oginskių giminės dvaras Plungėje ar kiti dvarai ir jų istorijos artimiausioje aplinkoje. 25.1.7.2. Tyrinėjamos/aplankomos ir aptiriamos svarbiausios lietuvių nacionalinio judėjimo atminties vietos: (1) lietuvių nacionalinio judėjimo veikėjų, signatarų ir valstybės kūrėjų atminimo vietos (M. Valančiaus, J. Basanavičiaus, A. Smetonos, G. Petkevičaitės-Bitės ar	<i>26.2.1. Kultūrinis paveldas.</i> Angliškieji ir prancūziškieji parkai. Inžinierinė pramoninė architektūra (tiltai, stotys, Eifelio bokštas ir kt.). Antikvaras ir senoji dailė. <i>26.2.2. Dailės istorija.</i> Per patrauklią kūrybinę veiklą, vaizdavimo būdų pažinimą ir interpretavimą susipažįstama su XIX a. - XXI a. daile ir architektūra: Vilniaus meno mokykla. Kūrybingas antikos tradicijų plėtojimas L.Stuokos – Gucevičiaus ir P.Smuglevičiaus kūryboje. Neostiliai: praeities didžiųjų meninių stilių kartojimas. Perėjimas iš istorizmo į moderniąją dailę ir architektūrą. Perėjimas iš modernizmo epochos į postmodernizmą. Šiuolaikinės architektūros ir meno įtaka visuomenei, jos gyvenimo būdui. Pastatų projektavimo ypatumai, pastangos taupyti energiją, naujų konstrukcijų ir medžiagų paieškos. <i>26.2.3. Etninė kultūra.</i> Susipažįstama su baltiškojo paveldo tradicija šiuolaikiniame mene. Analizuojama ir įvardijama tautodailės ir skirtingų šalių paveldo įtaką šiuolaikiniams dailės reiškiniams.

kitų veikėjų atminimo vietos esančios artimoje aplinkoje). (2) lietuvių nacionaliniam judėjimui reikšmingiausių vietų istorija: Signatarų namai Vilniuje, Miesto salė (dabartinė Filharmonija) Vilniuje, Vileišių rūmai Vilniuje, Marijampolės (dabartinė Rygiškių Jono) ar Šiaulių (dabartinė Juliaus Janonio) gimnazijos.	
10 klasė	
<i>26.2.3. Tarpukario kultūrinis gyvenimas: tarp laisvės ir suvaržymų.</i> 26.2.3.1. Nagrinėjama kultūros raida tarpukariu: modernizmo suklestėjimas ir totalitarinė kultūra. 26.2.3.2. Analizuojamas Lietuvos kultūrinis gyvenimas tarpukariu: tautinė kultūra, meniniai sąjudžiai, Kauno modernizmo architektūra, teatras, kinas, spauda ir radijas. Susipažinama su pokyčiais švietime. Istorinės asmenybės: Marlena Dytrich, Sofija Kymantaitė - Čiurlionienė, Tomas Manas, Vasilijus Kandinskis, Le Korbiuzje, Levas Karsavinas, Vytautas Landsbergis - Žemkalnis, Ona Mašiotienė, Jozefas Gebelsas, Juozas Zikaras. <i>26.4.3. Kultūra tarp elitiškumo, masiškumo ir ideologijos.</i> 26.4.3.1. Aptariama masinė ir elitinė kultūra bei vartotojiška visuomenė Vakarų pasaulyje: naujosios kultūros formos, žymiausi pasaulio (ir lietuvių išeivių) kūrėjai bei jų darbai. Lyginama švietimą demokratijos ir komunizmo sąlygomis. 26.4.3.2. Įvertinama kultūra ir menas Sovietų Lietuvoje: ideologija, cenzūra, pasiekimai. Istorinės asmenybės: Ingmaras Bergmanas, Juozas Miltinis, Jonas Mekas, Antanas Sutkus, Endis Varholas. Sąvokos: elitinė kultūra, masinė kultūra, vartotojiška visuomenė, Vudstokas.	

4. KALBINIŲ GEBĖJIMŲ UGDYMAS PER DALYKO PAMOKAS.

Kritinis skaitymas: kas tai ir kaip to išmokti?

https://lnb.lt/naujienos/5256-kritinis-skaitymas-kas-tai-ir-kaip-to-ismokti?fbclid=IwAR1kk2AmMXEss5u977k_HkuBmd8ZHeWLaZJZjKFcDJmehGtLcQRuCggfRWk

Dažnai tekstą, pavyzdžiui, grožinės literatūros, laisvalaikio žurnalo ar tinklaraščio, skaitome tiesiog savo malonumui – tai vadinama pasyviu skaitymu. Pasyviai ne tik skaitome, bet ir „vartojame“ medijas – jaukiai įsitaisę žiūrime filmus, gamindami vakarienę įsijungiame televizijos žinių laidą, važiuodami automobiliu klausomės radijo. Pasyviam skaitymui priešingas yra aktyvus arba gilusis skaitymas, dar kitaip – kritinis. Kritinis skaitymas kviečia priimti tekto iššūkį ir sufleruoja, kad tekste gausu informacijos, į kurią būtina įsigilinti siekiant suprasti, ką autorius iš tiesų sako.

Neretai skaitytojas intuityviai jaučia, ar tekstas yra patikimas, ar priešingai – jo vertė abejotina. Deja, intuicija nenuveda toliau nei nuostata tikėti ar ne. Siekdamas priimti argumentuotą sprendimą, kodėl pasitiki ar nepasitiki informacija, skaitytojas turi pasitelkti kritinį mąstymą bei kritinio skaitymo įgūdžius. Taigi, kas yra kritinis skaitymas ir kaip jo išmokti?

Kritinis skaitymas reiškia ištraukimą į skaitomą tekstą ir aukštesnio lygio mąstymo įgūdžių – tokių kaip interpretacija, klausinėjimas ir vertinimas – naudojimą skaitymo procese. Tam įtakos turi ir išankstinės skaitytojo žinios, kurios yra reikšmingos tiek skaitant tekstą kritiškai, tiek skaitymo procese lavinant metakognityvinio mąstymo įgūdžius. Svarbiausia taisyklė – nepriimti skaitomo teksto pažodžiui. Atsižvelgiant į minėtus faktorius, kritinis skaitymas negali būti apibūdinamas tik kaip supratimo procesas, jis taip pat apima aktyvaus mąstymo procesą. Be skaitymo įgūdžių, reikalingi ir kalbiniai įgūdžiai. Tekste svarbu atpažinti įtikinti siekiančią kalbą, skeptiškai vertinti pateiktą informaciją ir suprasti skirtumą tarp tikrovės ir nuomonės (Sallabas, Ozcan, 2020).

Gana dažnai sutinkama informacija, kuri yra faktų ir nuomonių mišinys. Siekiant suvokti tokį tekstą, pirmiausia reikia jį iškonstruoti, atskiriant faktus nuo nuomonių, o tada sukonstruoti iš naujo. Taigi, kiekvienas žodis yra svarbus, ypač skirtas ką nors įvertinti: daug ar mažai, geras ar blogas ir panašiai. Būtina atkreipti dėmesį, ar tokie vertinimai ir nuomonės yra tinkamai pagrįsti. Svarbu atpažinti argumentavimo klaidas ir, jeigu yra galimybė, patikrinti faktų tikrumą.

Kritiškai įvertinti tekstą padės klausimai:

- Ką tekstas sako: kokia informacija skaitytojui pateikiama?
- Ką tekstas daro: kokias emocijas sukelia, kokių veiksmų skatina imtis?
- Ką tekstas reiškia: ką iš tiesų norima pasakyti, koks autoriaus tikslas?

Lavinti kritinį skaitymą padės teksto ištraukų ir pastabų žymėjimas. Tai galima daryti tiek skaitant popierinę teksto kopiją, tiek elektroninę tekstą. Elektroninėje erdvėje lengva sekti puslapius, paryškinti dėmesio vertas ištraukas, žymėti pastabas ir mintis – čia tam gausu vietos, kitaip nei rašant ranka ant popierinės teksto kopijos. Markas N. Jensenas ir Lauren F. V. Scharff (2019) mano, kad technologijų raida bei tobulėjantys elektroninio teksto skaitymo ir žymėjimo įrankiai itin paskatins skaitymo elektroninėje erdvėje populiarumą. Tiesa, jų tyrimas rodo, kad kritinis el. tekstų skaitymas, ypač akademiniiais tikslais, reikalauja tam tikrų įgūdžių ir įpročių, kurie turi būti lavinami. Šis mokymosi progresas reikalauja laiko ir pasiruošimo prisitaikyti prie besikeičiančių technologijų ir įrankių, tačiau autoriai pastebi, kad kritinio skaitymo mokymasis elektroninėje erdvėje gali turėti didesnių privalumų nei skaitant popierinius tekstus.

Iš pradžių atrodeš sudėtingas ir reikalaujantis kompleksiško mąstymo įgūdžių, kritinis skaitymas, pamažu jį praktikuojant ir lavinant, gali tapti natūraliu įpročiu. Tiesa, anot mokslininkų, kritinio skaitymo lavinimas – tai mokymosi visą gyvenimą procesas.

Šaltiniai:

Jensen, Mark N., Scharff, Lauren F. V. (2019). Improving Critical Reading with E-Texts: A Controlled Study in a Collegiate Philosophy Course. *Journal of the Scholarship of Teaching and Learning* [interaktyvus], 19(3), p. 49–64 [žiūrėta 2020-03-26]. [Žiūrėta 2022 gruodžio 15 d.].

Interneto prieiga: <https://scholarworks.iu.edu/journals/index.php/josotl/article/view/23978/32735>.

Sallabas, M. E., Ozcan, S. (2020). Analysis of the Critical Reading and Comprehension Skills of Gifted and Normally Developed Students. *International Online Journal of Educational Sciences* [interaktyvus]. 12(1), p. 265–283 [žiūrėta 2020-03-31]. [Žiūrėta 2022 gruodžio 15 d.].

Interneto prieiga: <http://www.iojes.net/Makaleler/25e86e32-f5db-482a-833e-74aa331e7422.pdf>.

5. SIŪLYMAI MOKYTOJŲ NUOŽIŪRA SKIRSTOMŲ 30 PROCENTŲ PAMOKŲ.

Pasirenkamas istorijos mokymo(si) turinys

Istorijos mokymosi turinio apimtys pateikiamos išskiriant privalomą dalyko turinį (apie 70 procentų) ir pasirenkamą turinį (iki 30 procentų), kurį pasirenka mokytojas atsižvelgdamas į mokinių galimybes ir derindamas su kitais mokytojais, ypač tą, kuriame akivaizdūs turinio integracijos aspektai. Pasirenkamo turinio formavimo ir taikymo nuostatos:

1. Rekomenduojamas turinys besąlygiškai siejasi su istorija.
2. Pasirenkamo turinio įgyvendinimas bei proporcijos dydis gali skirtis priklausomai nuo ugdymo pakopos, keliamų tikslų, mokymo tradicijos.
3. Pasirenkamas turinys arba laikas, skirtas pasirenkamam turiniui, gali būti skirtas:
 - silpniau besimokančių mokinių žinių ir gebėjimų spragoms šalinti;
 - sudėtingesnių temų, jeigu joms įprasto laiko nepakanka, geresniam įsisavinimui;
 - istorinių šaltinių nagrinėjimui;
 - bendrojo ugdymo programoje esančių temų išplėtimui bei gilinimui;
 - tikrovės kontekstų analizei;
 - artimos aplinkos paveldo pažinimui, paveldo objektai rekomenduojami naudoti kaip istorijos pažinimo šaltiniai;
 - projektų vykdymui;
 - tiriamųjų darbų, jeigu jiems įprasto laiko nepakanka, įgyvendinimui ir aptarimui.

Rekomenduojamos temos

5 klasė

Nr.	Tema	Nagrinėjamas aspektas
-----	------	-----------------------

Praeitis, dabartis ir istorijos mokslas		
		Rekomenduojamos temos
1.	Laiko suvokimas (I) ir skaičiavimas skirtingais istoriniais periodais	<i>Šiuolaikinio laiko skirstymo (darbo dienos, savaitgalio, mokslo metų) atsiradimas.</i>
2.	<i>Praeitis kaip detektyvas (I): istorijos liudininkai mūsų aplinkoje</i>	<i>Gyvenamoje vietovėje esančių gatvių pavadinimų istorinė reikšmė ir/ar mokyklos pavadinimo reikšmė ir jo istorija</i>
3.	<i>Praeitis kaip detektyvas (II): istorijos pažinimo būdai</i>	<i>Didžiausi Lietuvoje rasti lobiai ir jų suradimo istorijos. Nelegalių kasinėjimų žala.</i>
4.	<i>Visi turi savo istoriją: istorijos tyrimų objektas</i>	<i>Istorijos tyrimų objekto pavyzdžiai: asmenybių, daiktų, pastatų ar meno kūrinių istorija.</i>
5.	Rašytiniai praeities pažinimo šaltiniai ir istorijos rašymas	<i>Lietuvos archyvų duris pravėrus: praeities pažinimo pirminiai šaltiniai.</i>
6.	Istorinių simbolių, ženklų ir herbų istorija	<i>Pasirinktinai, gyvenamosios vietovės (miesto, miestelio), mokyklos ar mėgstamiausios sporto komandos herbų (emblemų) istorija.</i>
7.	Gyvenimo praeityje rekonstrukcija	<i>Istorinių pastatų, meno kūrinių ar senovinių daiktų restauravimas, lietuviški ir pasauliniai pavyzdžiai. Prano Gudyno restauravimo centro (ar kito svarbaus restauravimo centro) veikla Lietuvoje.</i>
8.	Istorija mene: dailėje, literatūroje ir kompiuterizuotoje erdvėje	<i>Lietuvos istorija kompiuteriniuose žaidimuose.</i>
9.	Muziejus kaip praeities pažinimo vieta	<i>Garsiausi ir didžiausi Europos muziejai: natūraliai susiformavę ir žmogaus sukurti. Pasirinktinai vieno iš jų nuolatinių ekspozicijų (virtualių) aptarimas.</i>
Lietuvos istorijos pradžiamokslis		
10.	Lietuvos ir Lenkijos bendra valstybė XVI a. vid. - XVIII a. pab.	<i>LDK Valdovų rūmų Vilniuje istorija.</i>
11.	Lietuvos Respublika (1918-1940)	<i>Nepriklausomos Lietuvos valstybės tėvai ir motinos: pasirinktos politinės tarpukario Lietuvos asmenybės biografijos aptarimas.</i>
12.	Antrasis pasaulinis karas (1939-1945) Lietuvos vaikų istorijose	<i>Rekomenduojama tema: pokario vaikų istorija Lietuvoje - Vilko vaikai.</i>

13.	Okupuota Lietuva: gyvenimas sovietmečiu	<i>Pasirinkto Lietuvos rezistentų ar disidentų biografijos aptarimas.</i>
14.	Kelias į nepriklausomybę ir Lietuvos Respublika XX a. pab.-XXI a. pr.	<i>Grįžimas į Europą: Lietuva kaip Europos Sąjungos ir NATO dalis.</i>
15.	Lietuva ir lietuvių pasaulyje	<i>Pasirinktos pasaulio lietuvių bendruomenės istorija (Argentinoje, Latvijoje, Jungtinėje Karalystėje ar kitur): įsikūrimas, veikla, dabartinis santykis su Lietuva.</i>

6 klasė

Nr.	Nagrinėjamas aspektas	Istorinių siužetų ir problemų galimos gairės
		Lietuva Europoje: kultūros ir kasdienybės istorija
		Rekomenduojamos temos
1.	Istorijos periodizacija Europoje ir pasaulyje	<i>Gyvenamosios vietovės istorijos įvykių braižymas laiko juostoje.</i>
2.	Žmogaus gyvenamoji erdvė istorijoje (I): namas, miestelis ir miestas	<i>Štetlai kaip specifinė Rytų Europos žydų gyvenamoji erdvė.</i>
3.	Tikėjimų įvairovė Lietuvoje (I): krikščionybė ir Lietuvos kultūra	<i>Šv. Kazimiero istorija (ar kito krikščionių šventojo, susijusio su Lietuva, istorija).</i>
4.	Knygos ir rašto istorija (I): pirmieji žingsniai pasaulyje ir Lietuvoje	<i>Pirmųjų Lietuvos knygų istorijos: pirmoji knyga spausdinta Lietuvoje, pirmoji lietuviška knyga, pirmoji Lietuvos istorija, pirmieji laikraščiai.</i>
5.	Knygos ir rašto istorija (II): mokslo, mokyklos ir universiteto reikšmė Lietuvos visuomenei	<i>Daraktorių mokyklos XIX a. Lietuvos teritorijoje Rusijos imperijoje.</i>
6.	Kasdienybės istorija (I): istorinė virtuvė	<i>Pirmųjų gyventojų dabartinėje Lietuvos teritorijoje maistas.</i>
7.	Kasdienybės istorija (II): sveikata, ligos ir higiena	<i>Žmogaus gyvenimo trukmės ilgėjimas istorinėje perspektyvoje.</i>
8.	Kultūros istorija (I): svarbūs Lietuvos meno įvykiai ir kūriniai istorijoje	<i>Rekomenduojama tema: fotografijos Lietuvoje atsiradimas.</i>
9.	Kultūros istorija (II): mados istorija	<i>XX a. Lietuvos, Europos ir JAV paauglių madų istorijos pavyzdžiai.</i>
10.	Ne tik žmonių istorija (I): naminių gyvūnų istorija	<i>Naminiai gyvūnai Lietuvos valdovų rūmuose ir dvaruose XIV-XVIII a.</i>

11.	Ne tik žmonių istorija (II): daiktų, kurie mus supa, istorija	<i>„Išnykę“ daiktai: šiandien nebenaudojamų daiktų išradimo ir panaudos istorijos (gramofonas, telefonų knyga, žarijų lygintuvas ar kitas pasirinktas daiktas).</i>
12.	Senosios ir naujosios tradicijos (I): žaidimų ir sporto istorija	<i>Futbolo sėkmės istorija Europoje ir krepšinio sėkmės istorija Lietuvoje.</i>
13.	Senosios ir naujosios tradicijos (II): istorinės šventės	<i>Pasirinktų Europos šalių valstybinių švenčių tradicijos.</i>

7 klasė

1.	Senovės istorija	Rekomenduojamos temos • Žmogaus kilmės teorijos; • Archeologiniai radiniai - pagrindinis archeologijos mokslo šaltinis; • Tarp metropolijos ir kolonijos: graikų kolonizacija; • Kinijos civilizacija: susikūrimas ir reikšmingiausi jos bruožai; • Indijos civilizacija: susikūrimas ir reikšmingiausi jos bruožai; • Didžiosios religijos: budizmas, hinduizmas; Piliakalniai – Baltų epochos liudininkai Lietuvoje ar kitos mokytojo pasirinktos temos.
----	------------------	---

8 klasė

1.	Viduramžiai ir ankstyvieji naujieji laikai	Rekomenduojamos temos • Katalikų bažnyčios organizacija (pontifikatas, vyskupija, parapija) Kijevo Rusia; • Lenkijos istorija iki Krėvos unijos; • Vikingų/normanų žygių reikšmė Europos žemynui; • Mongolų-totorių užkariavimų pasekmės Europos valstybėms; • Anglijos revoliucija XVII a.; • Prūsijos valstybės iškilimas; • Kinijos civilizacijos pasiekimai ir kultūra; • Senosios Amerikos civilizacijos (majų, inkų arba actekų); • Jogailaičių Europa; • Rusijos imperijos susikūrimas ar kitos mokytojo pasirinktos temos.
----	--	---

9 klasė

1.	Naujieji laikai.	Rekomenduojamos temos
----	------------------	-----------------------

		• <i>JAV pilietinis karas (1861-1865 m.);</i> • <i>XIX a. Lotynų Amerikos revoliucijos ir nepriklausomų valstybių susikūrimas;</i> • <i>Afrikos kolonizavimas;</i> • <i>Rusijos imperija XVIII- XIX a.;</i> • <i>Austrijos (nuo 1867 m. Austrijos-Vengrijos) imperijos raida XIX a.;</i> • <i>Meidži Restauracija ir Japonijos imperijos politinė raida XIX a. antroje pusėje – XX a. pr. ar kitos mokytojo pasirinktos temos.</i>
--	--	---

10 klasė

1.	Naujausieji laikai (1918 m. - dabartis)	Rekomenduojamos temos • <i>Fašistinis režimas Italijoje;</i> • <i>Ispanijos pilietinis karas ir F. Franko diktatūra;</i> • <i>Kolonijinė sistema tarpukariu ir jos žlugimas po Antrojo pasaulinio karo;</i> • <i>Komunistinės Kinijos susikūrimas ir raida XX a. II pusėje;</i> • <i>Izraelio valstybės susikūrimas ir įsitvirtinimas;</i> • <i>Berlynas Šaltojo karo metais;</i> • <i>Arabų pasaulis ir islamas XX a. II pusėje;</i> • <i>Korėjos karas ir jo pasekmės;</i> • <i>Kosmoso „užkariavimas“;</i> • <i>Lietuviško pasaulio (išėivijos) paveldas už Lietuvos ribų ar kitos mokytojo pasirinktos temos.</i>
----	---	---

6. VEIKLŲ PLANAVIMO IR KOMPETENCIJŲ UGDYMO PAVYZDŽIAI.

Mokytojas planuodamas metams turėtų atsižvelgti į bendrą klasės situaciją, t. y. mokinių amžių, lytį, skaičių, sveikatos būklę ir kitus socialinius ir pedagoginius kriterijus. Ilgalaikis planavimas turėtų būti derinamas su visos mokyklos veiklos planavimu, mokyklos vykdomais bendraisiais projektais, renginiais, akcijomis, integruojančiomis ar prevencinėmis programomis, siejami su materialiais ir intelektualiniais mokyklos ištekliais.

Kiekvienas mokytojas gali parengti ilgalaikį planą pagal savo pasirinktą modelį. Svarbu, kad tai padėtų pritaikyti istorijos programos ugdymo turinį konkrečiai klasei, siekiant kokybinių mokinių pasiekimų pokyčių, jų bendrojo raštingumo, kompetencijų, asmenybės augimo. Todėl pateiktus ilgalaikius planus reikėtų traktuoti tik kaip vieną iš daugelio galimo planavimo pavyzdžių.

Ilgalaikio plano pavyzdyje pateikiamas preliminarus 70-ies procentų Bendruosiuose ugdymo planuose dalykui numatyto valandų skaičiaus paskirstymas:

- stulpelyje *Tema (+BP citata)* aprašomi pasiekimai, kokius ugdyti pamokos metu;
- stulpelyje *Val. sk.* yra nurodytas galimas nagrinėjant temą pasiekimams ugdyti skirtas pamokų skaičius. Lentelėje pateiktą pamokų skaičių mokytojas gali keisti atsižvelgdamas į mokinių poreikius, pasirinktas mokymosi veiklas ir ugdymo metodus;
- stulpelyje *Sąvokos/asmenybės* yra nurodoma, kokias sąvokas ar asmenybes aptarti nagrinėjamoje temoje;
- stulpelyje *Kompetencijos ir veikla* nurodoma, kokios kompetencijos yra ugdomos.
- stulpelyje *Papildoma medžiaga* pateikiamos nuorodos, kuriuose galima rasti informacijos nagrinėjamai temai.

Iki 30 proc. val. mokytojas laisvai pasirenkamam turiniui gali skirti savo nuožiūra - papildomai nagrinėti temas, pasirinktas iš rekomenduojamų temų /suformuluoti temas atsižvelgiant į klasės mokymo(si) kontekstą / numatyti konkrečių temų gilinimą, kartojimą ir pan.

ISTORIJOS ILGALAIKIS PLANAS 5 KLASEI

Bendra informacija:

Mokslo metai _____

Pamokų skaičius per savaitę _____

Vertinimas:

Skirta pamokų: 72

Privalomoms temoms (70 proc.): 52

Pasirenkamoms temoms (iki 30 proc.): 20

Tema (+ BP citata)	Val. sk.	Sąvokos Asmenybės	Kompetencijos ir veiklos	Papildoma medžiaga
1. Mokymosi turinio sritis. Praeitis, dabartis ir istorijos mokslas.				
<i>Įvadas. Kas yra istorija, kodėl ją mokomės?</i>	1		Pažinimo kompetencija: kartu su mokytoju išsiaiškina, kaip suprantama apibrėžtis „istorija“, kodėl svarbu pažinti istoriją.	
Laiko suvokimas (I) ir skaičiavimas skirtingais istoriniais laikotarpiais. BP. Nagrinėjamas laiko skaičiavimas senosiose civilizacijose: saulės, vandens, ugnies, smėlio laikrodžiai. Analizuojami šiuolaikiniai kalendoriai (pasirinktinai, Julijaus, Grigaliaus ar musulmonų). Mokoma(si) apie laiko skaičiavimą iki Kristaus ir po. Apibūdinama civilizacijos sąvoka.	1	civilizacija amžius dešimtmetis epocha laikotarpis	Pažinimo kompetencija: išsiaiškina, kas yra amžius ir dešimtmetis, mokosi paskaičiuoti tam tikrus laiko tarpsnius, susipažįsta su laiko skirstymu praeityje, pildo laiko juostą. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija: mokosi pažinti praeities žmogaus gyvenseną. Kultūrinė kompetencija: aptaria anksčiau gyvenusių žmonių naudotą laiko skirstymą. Kūrybiškumo kompetencija: kuria savo laiko juostą. Komunikavimo kompetencija: mokosi parengtą darbą pristatyti klasės draugams.	SMP Laiko juosta ir žemėlapis Lietuvos istorija (emokykla.lt)
Laiko suvokimas (II) ir skaičiavimas istorijos moksle. BP. Aiškinamasi, kas yra dešimtmetis, amžius, epocha, laikotarpis. Susipažįstama su romėniškaisiais skaičiais. Laiko juosta: asmeninės laiko juostos kūrimas ir Lietuvos istorijos įvykių žymėjimas (nuolatinis pildymas). Žemėlapis: istorinių objektų, įvykių ir kitų svarbių vietų žymėjimas Lietuvos ir (ar) gyvenamosios vietovės žemėlapyje (nuolatinis pildymas). Apibrėžiama amžiaus, dešimtmečio, epochos, laikotarpio sąvokų reikšmė.	1		Pažinimo kompetencija: susipažįsta su žemėlapio pildymo ypatumais. Kūrybiškumo kompetencija: mokosi kurti žemėlapi, pasakojantį istoriją; Komunikavimo kompetencija: mokosi dirbti porose ar grupėse, pristato darbą klasėje.	SMP Laiko juosta ir žemėlapis Lietuvos istorija (emokykla.lt)
<i>Pasirenkama tema: šiuolaikinio laiko skirstymo atsiradimas.</i>	1			

Tema (+ BP citata)	Val. sk.	Sąvokos Asmenybės	Kompetencijos ir veiklos	Papildoma medžiaga
Praeitis kaip detektyvas (I): istorijos liudytojai mūsų aplinkoje. BP. Kultūros paveldo, esančio artimoje aplinkoje, apilankymas ir aptarimas: maldos namai, dvaro sodyba, piliakalnis, kapinės ir kt. Nagrinėjama pasirinkto istorinio paminklo savo mieste ar kitoje Lietuvos vietovėje istorija: atsiradimas, idėja, įgyvendinimas, reikšmė. Apibūdinama paveldo sąvoka.	3	paveldas	Pažinimo kompetencija: lankydamis paveldo objektą mokosi atlikti tyrimą, rinkti reikalingą informaciją iš įvairių šaltinių, daryti išvadas; nagrinėdami tam tikrus paminklo istorijos aspektus gilinais į gyvenamosios vietovės istoriją; aptariama, ką vadiname istoriniu įvykiu ir mokosi kaip jį nagrinėti per istorijos pamokas; susipažindami su konkrečiais mokslininkų bendradarbiavimo rezultatais ir jų darbo metodais; mokosi kelti probleminius klausimus ir suvokia, kad istorija gali būti interpretuojama skirtingai. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija: susipažįsta su gyvenamosios vietovės istorija, nagrinėja istorinių asmenybių biografijas, jų patirtis susijusias su tam tikrais istorijos įvykiais. Kūrybiškumo kompetencija: kuria istorinį pasakojimą. Kultūrinė kompetencija: suvokia kultūrinio paveldo reikšmę, mokosi jį puoselėti;	SMP Istorijos paminklo istorija Lietuvos istorija (emokykla.lt) Prakalbiname Vilniaus namus ir kiemus - Vilnius yra mokykla*
Praeitis kaip detektyvas (II): istorijos pažinimo būdai. BP. Aiškinamasi istorinio įvykio nagrinėjimo schema. Aptariamas skirtingų sričių mokslininkų (archeologijos, antropologijos, istorijos) bendradarbiavimas tyrinėjant praeitį. Susipažįstama su partizano Adolfo Ramanausko-Vanago ar sukilimo vado Zigmanto Sierakausko palaikų atradimo istorijomis. Aptiriamos antropologijos, archeologijos, numizmatikos, restauravimo sąvokos.	2	Antropologija archeologija numizmatika restauravimas	Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija: susipažįsta su gyvenamosios vietovės istorija, nagrinėja istorinių asmenybių biografijas, jų patirtis susijusias su tam tikrais istorijos įvykiais. Kūrybiškumo kompetencija: kuria istorinį pasakojimą. Kultūrinė kompetencija: suvokia kultūrinio paveldo reikšmę, mokosi jį puoselėti;	SMP Mokslininkų bendradarbiavimas tyrinėjant praeitį Lietuvos istorija (emokykla.lt)
<i>Pasirenkamos temos:</i> <i>Gyvenamos vietovės gatvių/mokyklos pavadinimų istorinė reikšmė.</i> <i>Didžiausi Lietuvoje rasti lobiai.</i>	1		Komunikavimo kompetencija: pristatydami tyrimo rezultatus mokosi pateikti savąjį istorijos supratimą; dirba poroje arba grupėje, pristato darbą klasėje.	

Tema (+ BP citata)	Val. sk.	Sąvokos Asmenybės	Kompetencijos ir veiklos	Papildoma medžiaga
Visi turi savo istoriją: istorijos tyrimų objektas. BP. Nagrinėjami istorijos tyrimų objekto pavyzdžiai artimoje aplinkoje: kaimo, miestelio ar miesto istorija. Aiškinamasi genealoginio medžio sudarymo bruožai. Apibūdinamos genealogijos, kraštotyros sąvokos.	2	kraštotyra genealogija	Pažinimo kompetencija: atlieka tyrimą apie pasirinktą objektą; susipažįsta su genealoginio medžio pildymo ypatumais. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija: mokosi pažinti praeities žmogaus gyvenseną; susipažįsta su istoriniais įvykiais per savo šeimos istoriją. Kūrybiškumo kompetencija: kuria savo šeimos genealoginį medį. Kultūrinė kompetencija: atlikdamas tyrimą susipažįsta su gyvenamosios vietovės tradicijomis. Komunikavimo kompetencija: pristato tyrimo rezultatus klasėje.	Prakalbiname Vilniaus namus ir kiemus - Vilnius yra mokykla*
<i>Pasirenkama tema: Istorijos tyrimų objekto pavyzdžiai.</i>	1			
Rašytiniai praeities pažinimo šaltiniai ir istorijos rašymas. BP. Aiškinamasi, kas yra rašytinis šaltinis: istorinis dokumentas, laiškas, dienoraštis ar kitoks rašytinis šaltinis. Istorinio pasakojimo kūrimas apie save ar apie kitą: CV (Curriculum vitae), biografija, atsiminimai. Aptiriamos archyvo, biografijos, CV sąvokos.	2	archyvas biografija CV	Pažinimo kompetencija: susipažįsta su skirtingomis rašytinių šaltinių rūšimis (rašytiniai, daiktiniai ir kt.), mokosi juose surasti informaciją; mokosi kurti istorinį pasakojimą, suvokia, kad jie gali būti skirtingi. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija: aptaria istorinių šaltinių rūšis, mokosi vertinti jų patikimumą; mokosi argumentuotai reikšti savo nuomonę.	
<i>Pasirenkama tema: Lietuvos archyvų duris pravėrus.</i>	1		Pilietiškumo kompetencija: mokosi lyginti skirtingas pažiūras atspindinčius šaltinius. Kūrybiškumo kompetencija: mokosi parengti savo gyvenimo aprašymą.	

Tema (+ BP citata)	Val. sk.	Sąvokos Asmenybės	Kompetencijos ir veiklos	Papildoma medžiaga
			Komunikavimo kompetencija: mokosi, išsakyti savo nuomonę, pagarbiai išklausti kito nuomonę; pasirinktomis priemonėmis pristato savo darbą.	
Istorinių simbolių, ženklų ir herbų istorija. BP. Aiškinamasi herbo kūrimo principai: formų, simbolių ir spalvų istorinės prasmės. Nagrinėjamos Lietuvos Respublikos vėliavos ir herbo atsiradimo istorijos. Aiškinamasi kitų pagrindinių Lietuvos valstybės simbolių ir (ar) istorinių didikų giminių herbų reikšmės. Apibūdinama heraldikos sąvoka.	2	heraldika	Pažinimo kompetencija: aptaria valstybės simbolius, susipažįsta su jų atsiradimo istorija bei simbolika. Kūrybiškumo kompetencija: kuria istoriją pasakojantį simbolį. Pilietiškumo kompetencija: mokosi puoselėti Lietuvos valstybingumo tradiciją. Kultūrinė kompetencija: aptaria praeities žmonėms svarbius simbolius. Komunikavimo kompetencija: pateikia ir paaiškina savo sukurto simbolio ženklus.	SMP Lietuvos valstybės simbolių istorija Lietuvos istorija (emokykla.lt)
<i>Pasirenkama tema: Pasirinkto herbo istorija.</i>	1			
Gyvenimo praeityje rekonstrukcija. BP. Susipažįstama su žymiausiais Lietuvos istorinės rekonstrukcijos klubais ir jų veikla. Analizuojami senovinių šokių ir dainų atkūrėjų Lietuvoje pasirinkti pavyzdžiai. Apibūdinama rekonstrukcijos sąvoka.	1	rekonstrukcija	Pažinimo kompetencija: susipažįsta su istoriją rekonstruojančių klubų veikla, aptaria šios rekonstrukcijos reikšmę. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija: aptaria praeityje gyvenusius žmonių gyvenimą, jauseną. Kūrybiškumo kompetencija: mokosi kurti istorinių vietovių, aprangos, įrankių ir kt. rekonstrukcijas.	SMP Gyvenimo praeityje rekonstrukcija Lietuvos istorija (emokykla.lt) Festivalis - Valstybinio Kernavės kultūrinio rezervato direkcija (kernave.lt)*
<i>Pasirenkama tema: istorinių pastatų, meno kūrinių ar senovinių daiktų restauravimas, lietuviški ir pasauliniai pavyzdžiai.</i>	2		Pilietiškumo kompetencija: mokymasis apie istorinės rekonstrukcijos veiklas puoselėja Lietuvos valstybingumo tradiciją. Kultūrinė kompetencija: rekonstrukcijose atpažįsta praeities žmonių vertybes, meno kūrinius, kasdienybę ir kt.	

Tema (+ BP citata)	Val. sk.	Sąvokos Asmenybės	Kompetencijos ir veiklos	Papildoma medžiaga
			Komunikavimo kompetencija: mokosi kurti istoriją iš įvairių šaltinių.	
Istorija mene: dailėje, literatūroje ir kompiuterizuotoje erdvėje. BP. Nagrinėjama, kaip istoriniai įvykiai vaizduojami dailėje (pasirinktų dailininkų kūriniuose vaizduojamų istorinių temų aptarimas). Susipažįstama su knyga, komiksais ar animacija kaip kuriamos istorijos pasakojimo forma vaikams. Pasirinktų knygų vaikams apie praeitį aptarimas (susitikimas su autoriumi). Aptariama galerijos sąvoka.	2	galerija	Pažinimo kompetencija: susipažįsta su istorijos epochomis, joms būdingais dailės kūriniais; mokosi istoriją atpažinti savo aplinkoje. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija: mokosi pažinti praeities žmogaus vertybes, jauseną; mokosi kritiškai vertinti istorijos šaltiniuose atsispindinčias konfliktines situacijas. Kūrybiškumo kompetencija: mokosi kelti klausimus, kurie padėtų suvokti nagrinėjamų	Perskaityk Vilnių - Vilnius yra mokykla*
<i>Pasirenkama tema: Lietuvos istorija kompiuteriniuose žaidimuose.</i>	1		laikotarpių savitumus; kuria istoriją naudodamas vaizdinę ir tekstinę medžiagą. Kultūrinė kompetencija: susipažįsta su praeityje gyvenusių žmonių vertybėmis, meno kūriniais; aptaria žmonių vertybes, istorijos įvykių poveikį meno kūriniais. Komunikavimo kompetencija: mokosi diskutuoti, pagarbiai išklaudyti kito nuomonę.	
Muziejus kaip praeities pažinimo vieta. BP. Apsilankymas arčiausiai mokyklos esančiame muziejuje, jo istorijos ir ekspozicijos aptarimas. Nagrinėjama pasirinkto Lietuvos muziejaus atsiradimo istorija ir šiandieninė ekspozicija. Apibūdinamos ekspozicijos ir eksponato sąvokos.	4	ekspozicija eksponatas	Pažinimo kompetencija: mokosi rinkti informaciją, pildo susidarytą klausimyną; nagrinėja muziejų kūrimo istoriją, susipažįsta su skirtingomis ekspozicijomis ir jų eksponatais. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija: susipažįsta su ekspozicijų eksponatais, pristatančiais žmonių gyvenimo praeityje ypatumus; susipažįsta su praeities žmogaus gyvensena, jausena.	SMP Muziejus kaip praeities pažinimo vieta Lietuvos istorija (emokykla.lt) Virtualūs Lietuvos muziejai E-gidas (limis.lt)*

Tema (+ BP citata)	Val. sk.	Sąvokos Asmenybės	Kompetencijos ir veiklos	Papildoma medžiaga
			Kūrybiškumo kompetencija: vaizdinę medžiagą naudoja informacijos iliustravimui; parengia ekspozicijos/eksponato aprašymą/pristatymą. Kultūrinė kompetencija: mokosi suvokti praeities žmonių kasdienybę, gyvenamosios aplinkos istoriją, pasaulėvaizdį; mokosi vertinti ir saugoti tautų, religijų, kultūrų paveldą. Komunikavimo kompetencija: pasirinktu būdu pristato savo surinktą informaciją.	
<i>Pasirenkama tema: Europos muziejai.</i>	1			
I dalies kartojimo ir atsiskaitymo pamoka.	1			
2. Mokymosi turinio sritis. Lietuvos istorijos pradžiamokslis.				
Lietuva iki valstybės. BP. Aptariami pirmieji Lietuvos gyventojai: seniausi archeologiniai radiniai dabartinės Lietuvos (ar gyvenamosios vietovės) teritorijoje. Apsilankymas priešistorei skirtose ekspozicijose (ar virtualių parodų apžiūra) Lietuvos muziejuose. Baltų gyvensenos rekonstrukcija. Aiškinamasi Lietuvos vardo kilmė ir pirmasis jo paminėjimas 1009 m. Aptariama mokslininkų Marijos Gimbutienės ir Rimutės Rimantienės tyrimų reikšmė minimoje temoje. Apibūdinamos baltų ir priešistorės sąvokos.	3	baltai priešistorė Marija Gimbutienė Rimutė Rimantienė.	Pažinimo kompetencija: remdamasis informacija apie archeologinius radinius, nagrinėja pirmųjų Lietuvos gyventojų gyvenimo būdą, įgyja žinių apie pirmuosius gyventojus ir seniausius archeologinius radinius Lietuvoje; naudodami rašytinius šaltinius ir/ar muziejų ekspozicijas, aptaria, kaip gyveno baltų gentys. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija: susipažįsta su pirmųjų Lietuvos gyventojų gyvensena; mokosi pažinti baltų gyvenseną, tikėjimą, vertybes. Kūrybiškumo kompetencija: kuria pasirinkto tipo (pasaką, legendą ar kt.) pasakojimą apie	SMP Lietuva iki valstybės Lietuvos istorija (emokykla.lt)

Tema (+ BP citata)	Val. sk.	Sąvokos Asmenybės	Kompetencijos ir veiklos	Papildoma medžiaga
			pirmuosius gyventojus savo gyvenamoje vietovėje; kuria/pildo baltų genčių žemėlapi. Kultūrinė kompetencija: perskaito ir aptaria pirmojo Lietuvos paminėjimo šaltinio ištrauką. Komunikavimo kompetencija: pateikia ir pagrindžia savąjį istorijos supratimą.	
<i>Pasirenkamos temos: Priešistorei skirtų ekspozicijų apžvalgimas (ar virtualių parodų apžiūra).</i>	2			
Lietuva kaip karalystė ir kunigaikštystė XIII–XVI a. BP. Susipažįstama su karaliumi Mindaugu: asmenybės vaidmuo istorijoje. Lietuvos Karaliaus Mindaugo karūnavimo šventės (Liepos 6-osios) atsiradimo istorija. Gediminaičių dinastija LDK: genealoginio medžio pildymas. Nagrinėjama LDK istorija, valdant Jogailai ir Vytautui Didžiajam. Aptariama tokių istorinių asmenybių kaip Algirdas, Jogaila, Gediminas, Kęstutis, Mindaugas, Morta ir Vytautas Didysis reikšmė Lietuvos valstybingumui. Aiškinamasi dinastijos, krikšto, monarchijos sąvokų reikšmė aptariamose temose kontekste.	3	krikštas dinastija monarchija Mindaugas Morta Algirdas Gediminas Kazimieras Jogailaitis Kęstutis Jogaila Vytautas Didysis	Pažinimo kompetencija: pildo istorinio įvykio nagrinėjimo schemą; mokosi rašytiniuose šaltiniuose surasti ir išskirti kiekvieno valdovo valdymo esminius ypatumus, pildo žemėlapi; mokosi palyginti dviejų valdovų valdymo laikotarpius. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija: aptaria Mindaugo priimtų sprendimų svarbą Lietuvos istorijoje; mokosi argumentuotai vertinti istorinių asmenybių veiklą. Kūrybiškumo kompetencija: pildo žemėlapi; mokosi suprasti kiekvienam valdovui kilusias didžiausias problemas ir jų sprendimus. Pilietiškumo kompetencija: susipažįsta su Lietuvos valstybės sukūrimo aplinkybėmis; aptaria Lietuvos valstybės raidą XIV–XV a. Kultūrinė kompetencija: diskutuoja apie Mindaugo idėjas ir svarbą Lietuvai; susipažįsta su Jogailos ir Vytauto idėjomis, gyvenamąją aplinką.	SMP Lietuva kaip karalystė ir kunigaikštystė XIII–XV a. Lietuvos istorija (emokykla.lt) Vytautas Didysis ir jo Katedra (youtube.com)*

Tema (+ BP citata)	Val. sk.	Sąvokos Asmenybės	Kompetencijos ir veiklos	Papildoma medžiaga
			Komunikavimo kompetencija: mokosi lyginti istorinius šaltinius ir pasirinkti reikiamą informaciją; atlieka tyrimą apie Vytauto ir Jogailos valdymą ir jį pristato.	
Lietuvos ir Lenkijos bendra valstybė XVI a. vid.–XVIII a. pab. BP. Analizuojama Liublino unija (1569 m.): kaip veikia dvi valstybės vienoje Respublikoje. Tyrinėjama pasirinktos didikų giminės istorija ir reikšmė LDK politiniame ir kultūriniame gyvenime (atsižvelgiant į gyvenamosios vietovės pavyzdžius). Aptariamos istorinės asmenybės: Barbora Radvilaitė, Žygimantas Augustas. Aiškinamasi unijos sąvokos reikšmė.	3	unija Barbora Radvilaitė Žygimantas Augustas	Pažinimo kompetencija: pildo istorinio įvykio nagrinėjimo schemą; mokosi išskirti esminius šalies istorijos įvykius nagrinėdami didikų giminės istoriją. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija: mokosi unijos sudarymą vertinti iš skirtingų perspektyvų; susipažįsta su kilmingų žmonių gyvensena. Kūrybiškumo kompetencija: kuria vizualizaciją / inscenizacijas apie unijos sąlygas; rengia pasirinktos formos gyvenimo praeityje rekonstrukciją. Pilietiškumo kompetencija: aptaria naują, dvigubos valstybės etapą. Kultūrinė kompetencija: skiria dėmesį lenkų tautos ir kultūros pažinimui; aptaria žmonių vertybes, kultūrinį palikimą. Komunikavimo kompetencija: kuria ir pristato savo istorijos pasakojimą.	SMP Lietuvos ir Lenkijos bendra valstybė XVI a. vid. – XVIII a. pab. Lietuvos istorija (emokykla.lt)
<i>Pasirenkama tema: LDK Valdovų rūmų Vilniuje istorija.</i>	1			Rūmų istorija - Nacionalinis muziejus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmai (valdovurumai.lt)*
Lietuvos ir Lenkijos bendros valstybės padalijimai; Lietuva Rusijos imperijos sudėtyje XVIII a. pab.–XX a.pr.	3	knygnešys sukilimas	Pažinimo kompetencija: įvykį nagrinėja pagal istorinio įvykio nagrinėjimo schemą,	SMP Lietuva Rusijos imperijos sudėtyje

Tema (+ BP citata)	Val. sk.	Sąvokos Asmenybės	Kompetencijos ir veiklos	Papildoma medžiaga
BP. Nagrinėjami valstybės padalijimai ir XVIII a. pab.–XIX a. sukilimai dėl Abiejų Tautų Respublikos (ATR) atkūrimo. Pasirinkto (-os) XVIII–XIX a. ATR idėjų gynusio sukilėlio ar sukilėlės biografijos aptarimas. Nagrinėjama kova dėl lietuvių kalbos Rusijos imperijoje: spaudos lotyniškais rašmenimis draudimas ir knygnešystės reiškinys. Aptariama laisvo žodžio svarba ir laikraščių „Aušra“, „Varpas“, „Tėvynės sargas“ reikšmė. Nagrinėjamas Jono Basanavičiaus, Vinco Kudirkos ir Motiejaus Valančiaus istorinis vaidmuo. Apibūdinamos knygnešio ir sukilimo sąvokos.		Motiejus Valančius Jonas Basanavičius Vincas Kudirka	pildo žemėlapi; atlieka tyrimą apie lietuvių bandymus išsaugoti kalbą. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija: mokosi įvykį suprasti iš skirtingų perspektyvų; mokosi suprasti XIX a. žmonių mąstyseną ir veikseną; aptaria pagrindinių laikraščių leidėjų darbus ir pasiekimus. Kūrybiškumo kompetencija: mokosi suprasti padalijimų sukeltas problemas; savarankiškai renka informaciją atliekamam tyrimui; susipažinę su pirmųjų laikraščių tekstais, kuria savą laikraštį ir pateikia svarbiausias aktualijas. Kultūrinė kompetencija: mokosi suprasti žmonių vertybes ir idėjas; aiškinasi pirmųjų laikraščių poveikį tuo metu gyvenusiems žmonėms. Komunikavimo kompetencija: naudodami įvairius šaltinius kuria ir pristato savo istorijos pasakojimą; pasirinkta forma pristato atliktą tyrimą.	Lietuvos istorija (emokykla.lt)
Lietuvos Respublika (1918–1940 m.). BP. Nagrinėjama 1918 m. Vasario 16-osios Aktas (Nepriklausomybės Aktas) ir demokratinės valstybės kūrimas. Iškiriami svarbiausi Lietuvos Respublikos pasiekimai. Aptariama tokių istorinių asmenybių kaip Jono Basanavičiaus, Felicijos Bortkevičienės, Kazio Griniaus, Antano Smetonos, Gabrielės Petkevičaitės-Bitės, Aleksandro Stulginskio veikla ir	3	nepriklausomybės aktas demokratija signataras konstitucija parlamentas republika Jonas Basanavičius Felicija	Pažinimo kompetencija: sužino Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo aplinkybes ir reikšmę; pildo laiko juostą su svarbiausiais Pirmosios LR pasiekimais. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija: aptaria kai kurių signatarų biografijas; susipažįsta su praeities kartu palikimu.	SMP Lietuvos Respublika (1918–1940 m.) Lietuvos istorija (emokykla.lt) Pamoka Vasario 16-osios keliu - Vilnius yra mokykla* Pamoka Valstybės atkūrimo atmintis Vilniaus

Tema (+ BP citata)	Val. sk.	Sąvokos Asmenybės	Kompetencijos ir veiklos	Papildoma medžiaga
vaidmuo Lietuvos Respublikoje. Aptariamasis Nepriklausomybės Akto, demokratijos, konstitucijos, parlamento, respublikos, signataro sąvokos.		Bortkevičienė Gabrielė Petkevičaitė-Bitė Kazys Grinius Antanas Smetona Aleksandras Stulginskis	Kūrybiškumo kompetencija: rengia diskusiją apie nepriklausomybės atkūrimą; pasirinktu būdu vizualizuoja sudarytą laiko juostą. Pilietiškumo kompetencija: aptaria demokratinės valstybės sukūrimo svarbą; ugdosi supratimą, kad Pirmosios LR pasiekimai buvo reikšmingi ir prilygo kitų Europos šalių pasiekimams. Kultūrinė kompetencija: susipažįsta su meno kūriniais. Komunikavimo kompetencija: mokosi diskutuoti, pagarbiai išklausti kito nuomonę.	senamiestyje - Vilnius yra mokykla*
<i>Pasirenkama tema: Nepriklausomos Lietuvos tėvai ir motinos.</i>	2			
Antrasis pasaulinis karas (1939–1945 m.) Lietuvos vaikų istorijose. BP. Nagrinėjama sovietinė Lietuvos okupacija. Sibiro tremčių istorija per ištremtų vaikų liudijimus ir prisiminimus. Tremties istorijos artimiausioje aplinkoje nagrinėjimas. Susipažįstama su projektu „Misija Sibiras“. Nagrinėjama nacistinė Lietuvos okupacija. Holokausto Lietuvoje istorija. Analizuojami išgyvenusių vaikų prisiminimai ir liudijimai iš Vilniaus ir Kauno getų. Holokausto atminties vietų artimoje aplinkoje istorijos pažinimas ir apsilankymas jose. Apibrėžiamos geto, Holokausto, okupacijos, tremtinio sąvokos.	3	okupacija tremtinys getas Holokaustas	Pažinimo kompetencija: susipažįsta su tremčių istorija ir pasekmėmis; nagrinėdami istorinius šaltinius sužino Holokausto Lietuvoje istoriją. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija: apmąsto savo istorinių bendraamžių gyvenseną ir likimus; apmąsto savo istorinių bendraamžių likimus; kartu su mokytoju mokosi vertinti Holokausto pasekmes. Kūrybiškumo kompetencija: atlieka kūrybinį darbą apie vaikus-tremtinius. Pilietiškumo kompetencija: mokosi kritiškai vertinti įvairiose medijose pateikiamą informaciją. Komunikavimo kompetencija: pasirinkta forma pristato parengtą darbą.	SMP Antrasis pasaulinis karas Lietuvos vaikų istorijose Lietuvos istorija (emokykla.lt) Okupuoti: išlikimo ir pasipriešinimo taktikos - Vilnius yra mokykla*

Tema (+ BP citata)	Val. sk.	Sąvokos Asmenybės	Kompetencijos ir veiklos	Papildoma medžiaga
<i>Pasirenkama tema: pokario vaikų istorija – Vilko vaikai.</i>	2			Vilko vaikai*
XX a. pirmosios pusės Lietuvos herojai: nuo nežinomo kario iki Onos Šimaitės ir Jono Žemaičio-Vytauto. BP. Susipažįstama su 1918–1920 m. Lietuvos nepriklausomybės karo savanoriais ir kariais. Nežinomo kareivio kapo Kaune istorijos aptarimas. Savanorių ir karių kapai artimiausioje aplinkoje, jų aptarimas ir lankymas. Susipažįstama su 1941–1944 m. Lietuvos žydų gelbėtojais ir jų istorijomis artimiausioje aplinkoje. Nagrinėjama 1949 m. Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio (LLKS) Tarybos Deklaracijos pasirašymo istorija. Partizanų veiklos istorijos artimiausioje aplinkoje aptarimas. Aptariama Onos Šimaitės, Jono Žemaičio-Vytauto, Stepono Dariaus ir Stasio Girėno veikla. Nagrinėjamos deklaracijos, partizano sąvokos.	3	deklaracija partizanas Ona Šimaitė Jonas Žemaitis-Vytautas	Pažinimo kompetencija: nagrinėja Nepriklausomybės kovas; sužino apie žydų gelbėtojus Lietuvoje; įgyja žinių apie partizaninį karą ir LLKS deklaraciją. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija: susipažįsta su gyvenamosios vietovės objektais, pasakojančiais Nepriklausomybės kovų istoriją; mokosi suprasti žmogaus vertybes ir istorinį įvykį iš skirtingų perspektyvų; mokosi suprasti žmonių mąstyseną, vertybes. Kūrybiškumo kompetencija: rengia diskusiją apie Nepriklausomybės kovas. Pilietiškumo kompetencija: mokosi kritiškai vertinti įvairiose medijose pateikiamą informaciją. Komunikavimo kompetencija: mokosi diskutuoti ir gerbti kito nuomonę; pristato tyrimo rezultatus, argumentuotai išreiškia savo nuomonę.	SMP XX a. pirmosios pusės Lietuvos herojai Lietuvos istorija (emokykla.lt)
Okupuota Lietuva: gyvenimas sovietmečiu. BP. Aiškinamasi, kas buvo Sovietų Sąjunga ir ką reiškia sovietmetis bei okupacinis režimas. Nagrinėjama žmogaus teisių ir laisvių varžymas ir pasipriešinimas režimui Sovietų Lietuvoje. Aptariama Nijolės Sadūnaitės, Antano Terlecko antisovietinė veikla. Apibūdinama sovietmečio sąvoka.	3	sovietmetis Nijolė Sadūnaitė Antanas Terleckas	Pažinimo kompetencija: nagrinėja žmonių gyvenimą SSRS; susipažįsta su žmogaus teisių varžymu. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija: aptaria žmogaus gyvenimą sovietmečiu. Pilietiškumo kompetencija: mokosi kritiškai vertinti įvairiose medijose pateikiamą informaciją.	SMP Okupuota Lietuva. Gyvenimas sovietmečiu Lietuvos istorija (emokykla.lt)

Tema (+ BP citata)	Val. sk.	Sąvokos Asmenybės	Kompetencijos ir veiklos	Papildoma medžiaga
			Kultūrinė kompetencija: susipažįsta su gyvenamosios vietovės šio laikotarpio istorija. Komunikavimo kompetencija: naudodamiesi informacinėmis technologijomis pateikia savą istorijos supratimą.	
<i>Pasirenkama tema: rezistentų ar disidentų biografijos aptarimas.</i>	1			
Kelias į nepriklausomybę ir Lietuvos Respublika XX–XXI a. sandūroje. BP. Nagrinėjama Sąjūdžio istorija Lietuvoje: mitingai, maršai ir laisvės siekis. Sąjūdžio laikotarpio istorijos artimiausioje aplinkoje aptarimas. Analizuojamas apsisprendimas ir pasiryžimas atkurti nepriklausomybę: 1990 m. Kovo 11-osios Aktas, sovietų ekonominė blokada ir atsilaikymas prieš agresiją 1991 m. sausio 13-ąją. 1991-ųjų liudijimų artimiausioje aplinkoje aptarimas. Aptariama Vytauto Landsbergio, Laisvės gynėjų, žuvusiųjų 1991 m. sausio 13-ąją reikšmė Lietuvos valstybingumo atkūrimo ir gynimo. Aiškinamasi Baltijos kelio, blokados, mitingo, Sąjūdžio, signataro sąvokų reikšmę.	3	Baltijos kelias mitingas blokada Sąjūdis Vytautas Landsbergis Laisvės gynėjai žuvę 1991 m. sausio 13-ąją	Pažinimo kompetencija: nagrinėja Sąjūdžio veiklą ir svarbiausių asmenybių veiklos epizodus; vertina SSRS reakciją į Lietuvos nepriklausomybę. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija: aptaria tuo metu gyvenusius žmonių mąstyseną, vertybes; susipažįsta su gyvenamosios vietovės žmonių dalyvavimu 1991 m. sausio įvykiuose. Kūrybiškumo kompetencija: apklausdami artimuosius, atlieka tyrimą; kuria pasirinkto tipo pasakojimą ar vizualizaciją. Pilietiškumo kompetencija: mokosi išsakyti argumentuotą nuomonę. Komunikavimo kompetencija: pristato parengtą darbą ir pademonstruoja savą istorijos supratimą.	SMP Kelias į nepriklausomybę ir dabarties Lietuva Lietuvos istorija (emokykla.lt)
<i>Pasirenkama tema: grįžimas į Europą.</i>	2			
Lietuva ir lietuvių pasaulyje. BP. Analizuojami XX a. lietuvių centrai už Lietuvos ribų. Pasirinktinai, Čikaga ar kitas išeivijos lietuviams svarbus miestas. Aiškinamasi litvakų kultūros sklaidą	3	emigracija litvakai	Pažinimo kompetencija: susipažįsta su lietuvių centrų pasaulyje atsiradimo aplinkybėmis; nagrinėja litvakų kultūrą ir jos išskirtinumą.	SMP Lietuva ir lietuvių pasaulyje Lietuvos istorija (emokykla.lt)

Tema (+ BP citata)	Val. sk.	Sąvokos Asmenybės	Kompetencijos ir veiklos	Papildoma medžiaga
pasaulyje XIX–XX a. pradžioje. Nagrinėjami žymiausių litvakų pasiekimai (Nobelio premijos laureatai, išradėjai ir t.t.). Aptariamos emigracijos, litvakų sąvokos.			Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija: mokosi gerbti įvairius žmonių pasirinkimus; apmąsto neigiamą diskriminacijos poveikį. Kūrybiškumo kompetencija: naudodamas įvairius istorinius šaltinius sukuria schemą/žemėlapi apie lietuvių centrus pasaulyje; parengia kūrybinį darbą apie pasirinktą litvakų kultūros sritį. Pilietiškumo kompetencija: mokosi kritiškai vertinti įvairiose medijose pateikiamą informaciją. Kultūrinė kompetencija: susipažįsta su litvakų kultūros pasiekimais. Komunikavimo kompetencija: atsirenka tinkamą informaciją, tinkamai ją pristato.	
<i>Pasirenkama tema: pasirinktos lietuvių bendruomenės pasaulyje istorija .</i>	1			
Kartojimo ir atsiskaitymo pamoka.	1			

Pastaba*: medžiaga peržiūrėta 2025-07-15

6.1.2. Individualus mokinio savaitės planas 5 klasei.

INDIVIDUALUS PLANAS				
SAVAITĖS TEMA/ PROBLEM/KLAUSIMAI: Lietuvos gyventojų trėmimai				
PIRMADIENIS	ANTRADIENIS	TREČIADIENIS	KETVIRTADIENIS	PENKTADIENIS
Lietuvių kalba-skaitau tremtinių atsiminimų ištraukas	Lietuvių kalba aptariu su klasės draugu perskaitytus tekstus, pildau laiško rašymui reikalingų citatų žodyną	Lietuvių kalba rašau laišką bendraamžiui tremtyje	Lietuvių kalba pristatau savo darbą klasės draugams	Popietė mokyklos bendruomenei, atliktų darbų pristatymas

Istorija-išsiaiškinu trėmimų laikotarpį ir priežastis	Istorija pildau lentelę apie trėmimų mastą	Istorija- žiūrėdamas filmą „Ledo vaikai“ užpildau klausimyną	Istorija-naudodamas surinktus duomenis kuriu skaidres	
Geografija-aptariu trėmimų vietų gamtines ir klimatinės sąlygas,	Etika diskutuoju apie žmogaus elgesį kritinėmis situacijomis	Muzika-klausau tremtinių dainų	IT-kuriu plakatą apie tremtį naudodamas įrankį www.canva.com	
Matematika-skaičiuoju atstumus iki tremties vietų, braižau diagramas	Dailė-piešiu atviruką			
Mano siekiai ir veiklos (pildo vaikas)				
Ką gebėsiu (pildo mokytojas iš teminio plano) - Įvardinsiu Lietuvos gyventojų trėmimų priežastis ir pasekmes - Parašysiu laišką - Sukursiu plakatą		Ką gebu (mokinio individualus įsivertinimas)		
Individuali užduotis: pasidomėk, kurių dar tautų (be lietuvių) žmonės buvo tremiami SSRS				

6.1.3. Istorinis tyrimas 5 klasei.

Istorijos mokymasis tyrinėjant ir plečiant savo žinojimą yra istorinių žinių tyrimo ir kūrimo procesas, kurio metu žinių, supratimo ir gebėjimų turėjimas laipsniškai pereina į konceptualų istorijos kaip mokslo disciplinos supratimą ir istorijos pažinimui reikalingų procedūrinių gebėjimų įgijimą. Taip apibrėžiamas *istorinis raštingumas*, kuris laikomas istorijos didaktikos tikslu.

PAMOKOS / VEIKLOS PLANAS

TEMA: Tyrimas: mano miestelio bažnyčios istorija

KLASĖ: 5

ATLIKIMO LAIKAS: 3 pamokos

PARENGĖ: Rasa Burinskienė

MOKYMOSI UŽDAVINIAI - Iš skirtingų šaltinių surinks informaciją apie savo gyvenamosios vietovės bažnyčią - Paruoš surinktos medžiagos pristatymą	BENDROSIOS PROGRAMOS Mokinių pasiekimai
---	--

	Kompetencijos
MOKYMOSI VEIKLA <i>Pirmoji pamoka.</i> - Mokiniai paskirstomi į grupes po tris; - Grupės parengia veiklos planą (Priedas Nr. 1) ir sudaro klausimyną; - Namų darbas: kiekvienas mokinys apklausia 3 suaugusius žmones ir užpildo klausimyną. <i>Antroji pamoka</i> - Grupės nariai iš interneto šaltinių, enciklopedijų renka jiems reikalingus duomenis apie bažnyčią, pildo duomenų lentelę (Priedas Nr.2) - Naudodami Canva įrankį parengia bažnyčios pristatymo plakatą. <i>Trečioji pamoka</i> - Grupės pristato sukurtus pristatymus	Komunikavimo, pažinimo, pilietiškumo, kultūrinė
	Integracija su kitais mokomaisiais dalykais Integruojama su lietuvių kalba, IT, kraštotyra, informacinėmis technologijomis
	REFLEKSIJA. VERTINIMAS. su mokiniais aptariamas darbo vertinimo būdas, pristatomi vertinimo kriterijai.

PRIEDAI

1 priedas*
KLAUSIMYNAS (pavyzdinis)
1.
<i>Lapas A4 formato*</i>

2 priedas*
DUOMENYS PRISTATYmui
.....
<i>Lapas A4 formato*</i>

ISTORIJOS ILGALAIKIS PLANAS 6 KLASEI

Bendra informacija:

Mokslo metai _____

Pamokų skaičius per savaitę _____

Vertinimas:

Skirta pamokų: 72

Privalomoms temoms (70 proc.): 52

Pasirenkamoms temoms (iki 30 proc.): 20

Tema (+ BP citata)	Val. sk.	Sąvokos Asmenybės	Kompetencijos ir veiklos	Papildoma medžiaga
1. Mokymosi turinio sritis. Lietuva Europoje: kultūros ir kasdienybės istorija.				
Istorijos periodizacija Europoje ir pasaulyje. BP. Aiškinamasi europietiškajai tradicijai būdinga istorijos periodizacija (epochos) ir kiekvienam laikotarpiui charakteringi bruožai bei simboliai. Svarbiausių Lietuvos istorijos įvykių žymėjimas laiko juostoje vadovaujantis europietiškajai tradicijai būdinga istorijos periodizacija. Apibrėžiamos naujausiųjų laikų, naujųjų laikų, proistorės, senovės, viduramžių sąvokos.	3	naujieji laikai naujausieji laikai proistorė senovė viduramžiai	Pažinimo Kultūrinė Kūrybiškumo Komunikavimo Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos	SMP Lietuvos istorijos įvykiai Europos istorijos laikotarpiais Lietuvos istorija (emokykla.lt)
<i>Pasirenkama tema: gyvenamosios vietovės istorijos įvykių braižymas laiko juostoje.</i>	2			
Žmogaus gyvenamoji erdvė istorijoje (I): namas, miestelis ir miestas. BP. Tyrinėjamas viduramžių Europos miesto tipinis planas, svarbiausios erdvės ir statiniai. Tyrinėjamas gyvenamasis būstas Lietuvoje: XIII a. Kernavės gyvenvietė, XVI–XVIII a. Lietuvos didikų dvarai; gatvinis kaimas. Aptariamasis dvaro, gatvinio kaimo, piliakalnio, rotušės sąvokos.	4	rotušė piliakalnis dvaras gatvinis kaimas	Pažinimo Kultūrinė Kūrybiškumo Komunikavimo Socialinė, emocinė ir	SMP Gyvenamasis būstas Lietuvoje Lietuvos istorija (emokykla.lt)

Tema (+ BP citata)	Val. sk.	Sąvokos Asmenybės	Kompetencijos ir veiklos	Papildoma medžiaga
<i>Pasirenkama tema: šteliai kaip specifinė Rytų Europos žydų gyvenamoji erdvė.</i>	1		sveikos gyvensenos	
Žmogaus gyvenamoji erdvė istorijoje (II): didieji Lietuvos miestai. BP. Susipažįstama su Vilniumi – jo daugiakultūriškumo istorija. Susipažįstama su Kaunu – kaip laikinąja, bet moderniąja sostine. Susipažįstama su Klaipėda – jūros reikšmė valstybei. Apibūdinamos jūrinės valstybės, modernizmo, sostinės sąvokos.	4	modernizmas jūrinė valstybė	Pažinimo Kultūrinė Kūrybiškumo Komunikavimo Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos	SMP Didieji Lietuvos miestai Lietuvos istorija (emokykla.lt) Vilniaus istorijos: Pirklių namai Vilniuje (youtube.com) , VU*
Tikėjimų įvairovė Lietuvoje (I): krikščionybė ir Lietuvos kultūra. BP. Nagrinėjama Jėzaus Kristaus istorija, krikščionybės atsiradimas ir plėtra. Susipažįstama su skirtingomis krikščioniškomis konfesijomis ir jų maldos namais Lietuvoje ar artimoje aplinkoje. Aptariama Šv. Kazimiero reikšmė Lietuvai. Apibūdinama cerkvės, katalikybės, konfesijos, protestantizmo, sentikių, stačiatikybės sąvokų reikšmė aptariamose temose kontekste.	5	katalikybė cerkvė konfesija protestantizmas sentikiai stačiatikybė Šv. Kazimieras	Pažinimo Kultūrinė Kūrybiškumo Komunikavimo Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos Pilietiškumo	SMP Krikščionybė ir Lietuvos kultūra Lietuvos istorija (emokykla.lt) Vilniaus istorijos: Trirankis Šventasis Kazimieras Vilniaus arkikatedroje (youtube.com) , VU*
<i>Pasirenkama tema: šv. Kazimiero istorija (ar kito krikščionių šventojo, susijusio su Lietuva, istorija).</i>	1			
Tikėjimų įvairovė Lietuvoje (II): skirtingos etninės ir konfesinės bendruomenės Lietuvoje. BP. Nagrinėjama judaizmo Lietuvoje istorija ir žydų kultūros paveldas artimoje aplinkoje: maldos namai, kultūros ir prekybos vietos, švietimo įstaigos. Aptariamas Lietuvos totorių islamas ir Lietuvos karaimų karaizmas: religijos, kultūros ir vietos papročių dermė. Susipažįstama su romais Lietuvoje: bendruomenės istorija ir skirtingais religiniais pasirinkimais. Aptariamas Vilniaus Gaono vaidmuo Lietuvai ir Lietuvos žydams. Aiškinamasi islamo, judaizmo, karaizmo, kenesos, kirchės, mečetės, romų, sinagogos sąvokų reikšmė analizuojamos temos kontekste.	6	judaizmas sinagoga islam karaizmas kenesa kirchė mečetė romai Vilniaus Gaonas	Pažinimo Kultūrinė Kūrybiškumo Komunikavimo Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos Pilietiškumo	SMP Etninės ir konfesinės bendruomenės Lietuvoje Lietuvos istorija (emokykla.lt)

Tema (+ BP citata)	Val. sk.	Sąvokos Asmenybės	Kompetencijos ir veiklos	Papildoma medžiaga
Knygos ir rašto istorija (I): pirmieji žingsniai pasaulyje ir Lietuvoje. BP. Analizuojami senųjų civilizacijų rašto pavyzdžiai; abėcėlių, Brailio rašto ir Morzės abėcėlės istorija. Nagrinėjamas kitų kalbų rašto paplitimas LDK teritorijoje ir lietuviško rašto atsiradimas. Aptariama Simono Daukanto, Mikalojaus Daukšos, Martyno Mažvydo, Pranciškaus Skorinos, Motiejaus Strijkovskio reikšmė knygos ir rašto istorijoje. Aiškinamasi Brailio rašto, dantiraščio, hieroglifų, inkunabulo sąvokų reikšmė aptariamose temose kontekste.	3	dantiraštis hieroglifai Brailio raštas Inkunabulai Simonas Daukantas, Mikalojus Daukša, Martynas Mažvydas, Pranciškus Skorina, Motiejus Strijkovskis.	Pažinimo Kultūrinė Kūrybiškumo Komunikavimo	SMP Raštas Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje. Lietuvos knygos ir rašto istorija Lietuvos istorija (emokykla.lt)
<i>Pasirenkama tema: pirmųjų Lietuvos knygų istorijos: pirmoji knyga spausdinta Lietuvoje, pirmoji lietuviška knyga, pirmoji Lietuvos istorija, pirmieji laikraščiai.</i>	2			
Knygos ir rašto istorija (II): mokslo, mokyklos ir universiteto reikšmė Lietuvos visuomenei. BP. Aptiriamos pirmosios mokyklos LDK. Nagrinėjama universitetų atsiradimas Europoje ir Lietuvoje, jų reikšmė. Aiškinamasi daraktoriaus, graždankos, jėzuitų, universiteto sąvokų reikšmė aptariamose temose kontekste.	3	jėzuitai universitetas daraktorius graždanka	Pažinimo Kultūrinė Kūrybiškumo Komunikavimo Pilietiškumo	SMP Mokslo, mokyklos ir universiteto reikšmė Lietuvos visuomenei Lietuvos istorija (emokykla.lt)
<i>Pasirenkama tema: daraktorių mokyklos XIX a. Lietuvos teritorijoje Rusijos imperijoje.</i>	2			Vilniaus istorijos: Vilniaus universiteto biblioteka (youtube.com)

Tema (+ BP citata)	Val. sk.	Sąvokos Asmenybės	Kompetencijos ir veiklos	Papildoma medžiaga
Kasdienybės istorija (I): istorinė virtuvė. BP. Aiškinamasi atskirų augalų (bulvių, pomidorų, kavamedžių ar kitų pasirinktų augalų) reikšmė žmonijos istorijai. Susipažinama su skirtingų etninių grupių virtuvėmis Lietuvoje.	3		Pažinimo Kultūrinė Komunikavimo	SMP Kasdienybės istorija: istorinė virtuvė Lietuvos istorija (emokykla.lt) (333) Vilniaus istorijos: Ka valgė garsiausia LDK moteris - YouTube* Vilniaus istorijos: Pokylis Vilniuje (youtube.com)* , VU
<i>Pasirenkama tema: pirmųjų gyventojų dabartinėje Lietuvos teritorijoje maistas.</i>	2			
Kasdienybės istorija (II): sveikata, ligos ir higiena. BP. Nagrinėjamos didžiosios epidemijos Lietuvos ir Europos istorijoje, jų pamokos. Aptariama vandentiekis ir kanalizacija kaip vienas svarbiausių civilizacijos pasiekimų. Apibūdinama epidemijos sąvoka.	3	epidemija	Pažinimo Kultūrinė Komunikavimo Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos	SMP Didžiosios epidemijos Lietuvos ir Europos istorijoje, jų pamokos Lietuvos istorija (emokykla.lt)
<i>Pasirenkama tema: žmogaus gyvenimo trukmės ilgėjimas istorinėje perspektyvoje.</i>	2			
Kultūros istorija (I): svarbūs Lietuvos meno įvykiai ir kūriniai istorijoje. BP. Nagrinėjami skirtingų Lietuvos laikotarpių teatro ir muzikos istorijos įvykiai ir reiškiniai: pirmoji Lietuvoje Vilniuje atlikta opera „Elenos pagrobimas“ XVII a., pirmasis viešas teatro spektaklis lietuvių kalba 1899 m. Palangoje, pirmoji Lietuvos dainų šventė 1924 m., 1987–1989 m. „Roko maršai“. Susipažinama su svarbių Lietuvos kūrėjų ir jų kūrinių istorija: Laurynas Gucevičius (Vilniaus katedra), Mikalojus Konstantinas Čiurlionis (paveikslas „Karalių pasaka“), Juozas Zikaras (skulptūra „Laisvė“), Lina Lapelytė, Vaiva Grainytė, Rugilė Barzdžiukaitė (opera-performansas „Saulė ir jūra“) ar kiti pasirinkti kūrėjai ir jų kūriniai. Aiškinamasi Dainų šventės, operos sąvokų reikšmė aptariamose temose kontekste.	3	dainų šventė opera/ Mikalojus Konstantinas Čiurlionis Laurynas Gucevičius, Juozas Zikaras	Pažinimo Kultūrinė Kūrybiškumo Komunikavimo Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos Pilietiškumo	SMP Svarbūs meno įvykiai ir kūriniai istorijoje Lietuvos istorija (emokykla.lt) Integruota pamoka Čiurlionis - sielos brolis - Vilnius yra mokykla*

Tema (+ BP citata)	Val. sk.	Sąvokos Asmenybės	Kompetencijos ir veiklos	Papildoma medžiaga
<i>Pasirenkama tema: fotografijos Lietuvoje atsiradimas.</i>	1			
Kultūros istorija (II): mados istorija. BP. Nagrinėjama drabužių istorija: toga, kelnės ir sijonas ar kiti pasirinkti drabužiai. Analizuojami skirtingų pasirinktų Lietuvos ir (ar) Europos laikotarpių mados istorijos bruožai, lietuvių ir (ar) kitų tautų nacionalinis kostiumas. Aptariamos baroko, gotikos, nacionalinio kostiumo, renesanso sąvokų reikšmė kultūros istorijos kontekste.	3	barokas gotika nacionalinis kostiumas renesansas	Pažinimo Kultūrinė Kūrybiškumo Komunikavimo Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos	SMP Lietuvos mados istorija Lietuvos istorija (emokykla.lt)
<i>Pasirenkama tema: XX a. Lietuvos, Europos ir JAV paauglių madų istorijos pavyzdžiai.</i>	1			
Ne tik žmonių istorija (I): naminių gyvūnų istorija. BP. Susipažinama su laukinių gyvūnų prijauginimu priešistoriniais laikais. Nagrinėjama medžioklės, žvejybos ir senųjų amatų istorija. Vertinama prijauktų gyvūnų (pvz., arklio, karvės ar bičių) reikšmė istorijoje. Aptariama amatininko sąvoka.	3	Amatininkas	Pažinimo Kultūrinė Kūrybiškumo Komunikavimo Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos	
<i>Pasirenkama tema: naminiai gyvūnai Lietuvos valdovų rūmuose ir dvaruose XIV-XVIII a.</i>	1			
Ne tik žmonių istorija (II): daiktų, kurie mus supa, istorija. BP. Vertinami didieji išradimai istorijoje: ugnies „prisijaukinimas“, ratas, garo variklis, elektros lemputė (ar kiti pasirinkti išradimai). Nagrinėjama artimoje aplinkoje esančių daiktų sukūrimo istorija: kompiuteris, šaldytuvas, televizorius (ar kiti pasirinkti daiktai). Nagrinėjamas Tomo Ediso, Džeimso Vato vaidmuo išradimų istorijoje. Aiškinamasi industrijos sąvokos reikšmė aptariamose temose kontekste.	3	Industrija Tomas Edisonas, Kazimieras Semenavičius, Džeimsas Vatas.	Pažinimo Kultūrinė Kūrybiškumo Komunikavimo Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos	
<i>Pasirenkama tema: „išnykę“ daiktai: šiandien nebenaudojamų daiktų išradimo ir panaudos istorijos (gramofonas, telefonų knyga, žarijų lygintuvas ar kitas pasirinktas daiktas).</i>	2			

Tema (+ BP citata)	Val. sk.	Sąvokos Asmenybės	Kompetencijos ir veiklos	Papildoma medžiaga
Senosios ir naujosios tradicijos: žaidimų ir sporto istorija. BP. Susipažįstama su laisvalaikio žaidimų istorija: šachmatai, šaškės, domino, lietuviška ripka, monopolis ar kiti pasirinkti žaidimai. Nagrinėjami olimpinių žaidynių istorijos bruožai (Antikoje ir šiais laikais). Aiškinamasi atleto, maratono, olimpiados sąvokų reikšmė aptariamose temose kontekste.	3	atletas maratonas olimpiada	Pažinimo Kultūrinė Kūrybiškumo Komunikavimo Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos	
Pasirenkama tema: <i>futbolo sėkmės istorija Europoje ir krepšinio sėkmės istorija Lietuvoje.</i>	1			

ISTORIJOS ILGALAIKIS PLANAS 7 KLASEI

Bendra informacija:

Mokslo metai _____

Pamokų skaičius per savaitę _____

Vertinimas:

Skirta pamokų: 72

Privalomoms temoms (70 proc.): 52

Pasirenkamoms temoms (iki 30 proc.): 20

Tema (+ BP citata)	Val. sk.	Pasiekimai	Sąvokos Asmenybės	Kompetencijos	Papildoma medžiaga
1. Senovės istorija					

Įvadas į Senovės istoriją: pirmųjų žmonių paieškos priešistorėje ir susipažinimas su civilizacijos sąvoka. BP. Nagrinėjamos priešistorės žmonių gyvenimo sąlygos, ir jų kaita: žmonių protėviai Afrikoje, Azijoje, jų atsikraustymas į Europą; gamtinės sąlygos ir kasdieninio gyvenimo bruožai. Aptariama neolito revoliucija. Analizuojamas indoeuropiečių atsikraustymas į dabartinės Lietuvos teritoriją: tikėjimas, kasdieninio gyvenimo bruožai, indoeuropiečių kalbos. Aiškinamasi civilizacijos apibrėžimas ir esminiai bruožai, gamtos sąlygų svarba (didžiosios upės ir irigacija). Susipažįstama su seniausiais miestais. Aiškinamasi civilizacijos, indoeuropiečių, irigacijos, neolito revoliucijos sąvokų reikšmė senovės istorijos kontekste.	6	1. Nurodo svarbiausių skyriaus įvykių, reiškinių esminius bruožus ir gali juos paaiškinti (priešistorės žmonių kasdienio gyvenimo bruožai, Neolito revoliucijos bruožai, civilizacijos esminiai bruožai). 2. Geba sieti priežastis ir pasekmes su platesniu istoriniu kontekstu – laikotarpiu arba istorine erdve. 3. Chronologinėje sekoje nustato svarbiausių Lietuvos ir pasaulio įvykių, reiškinių vietą. 4. Paaiškina istorijos sąvokas bei jas tinkamai vartoja. 5. Mokosi pažinti praeities žmogaus gyvenseną, suprasti jo mąstyseną, jauseną, tikėjimą, veikseną, jo vertybių ir idėjų pasaulį.	indoeuropiečiai Neolito revoliucija civilizacija irigacija	Pažinimo Komunikavimo Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos	SMP Indoeuropiečiai ir jų atsikraustymas į dabartinės Lietuvos teritoriją Lietuvos istorija (emokykla.lt)
Valstybė ir valdžia senovės Rytų civilizacijose. BP. Nagrinėjamas Derlingasis pusmėnulis ir civilizacijos centrai Mesopotamijoje: valstybiniai dariniai (Šumeras, Babilonija) ir valdymo formos, santykiai su kaimynais. Nagrinėjama Egipto valstybė: vieningo Egipto iškilimas, faraono valdžia ir dinastijos, visuomenės socialinė struktūra, santykiai su kaimynais, Egipto civilizacijos	6	1. Nurodo svarbiausių skyriaus reiškinių priežastis ir pasekmes, jas paaiškina, vertina ir pateikia argumentus (pvz., civilizacijų susikūrimo Derlingajame pusmėnulyje priežastys, veiksniai, lėmę Mesopotamijos ir Egipto civilizacijų iškilimą ir nuosmukį) 2. Sieja istorines asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, įvykiu arba reiškiniu. 3. Lokalizuoja Mesopotamijos valstybių ir Egipto valstybės teritorinius pokyčius.	Mesopotamija faraonas teokratija/ Hačepsuta Hamurapis Kleopatra VII Nefertitė Ramzis II	Pažinimo Kultūrinė Kūrybiškumo Komunikavimo Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos Skaitmeninė	

sunykimas. Aptariamas senųjų Rytų civilizacijų valdovų ir valdovių Hačepsutos, Hamurapio, Kleopatros VII, Nefertitės, Ramzio II vaidmuo ir galia. Aiškinamasi faraono, Mesopotamijos, teokratijos sąvokų reikšmė aptariamose temos kontekste.		4. Dirbdamas su istorijos šaltiniais, analizuoja ir lygina istorinę informaciją, pateiktą nesudėtingo istorinio konteksto rašytiniuose, vaizdiniuose, daiktiniuose šaltiniuose, remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija. 5. Mokiniai įvairiais būdais ir formomis, naudodamiesi informacinėmis technologijomis, mokosi pateikti savąjį istorijos supratimą ir jį pagrįsti. Išreiškia savo istorijos pasakojimą, tinkamai vartoja istorijos sąvokas, remiasi istorijos šaltiniais, tekstais ir šiuolaikinėmis medijomis.			
Visuomenės prie didžiųjų upių: religijų įvairovė ir kultūrinis palikimas. BP. Nagrinėjamas Mesopotamijos kultūrinis gyvenimas: religijos ir rašto tradicija, mokyklos, mokslo žinios (matematika, astronomija, išradimai), literatūra, architektūra. Aptariamas egiptiečių religinis ir kultūrinis gyvenimas: religija, dievų vaizdavimas, raštas, architektūra (piramidės, šventyklos, rūmai), mokslo žinios (matematika, astronomija, medicina, išradimai), menas (skulptūra, tapyba), mokyklos. Aptiriamos papiruso, politeizmo, zikurato sąvokų reikšmė aptariamose temos kontekste.	5	1. Nurodo Mesopotamijos ir Egipto kultūrinio gyvenimo esminius bruožus ir gali juos paaiškinti. 2. Palygina Mesopotamijos ir Egipto kultūros pasiekimus, nustato kai kuriuos panašumus ir skirtumus. 3. Geba paaiškinti skyriaus sąvokas ir sieja jas į prasminę visumą naujame istoriniame kontekste. 4. Skiria gerai žinomo konteksto istorijos šaltinius. Renka, informaciją apie Mesopotamiją ir Egiptą iš žinomų istorijos šaltinių, kompiuterinių mokymo priemonių, tiksliai ją naudoja praeities įvykiams atkurti, savo pasirinkimą paaiškina. 5. Remiantis istorijos šaltiniais, tekstais ir šiuolaikinėmis medijomis analizuoja ir aptaria Mesopotamijos ir Egipto	politeizmas zikuratas papirusas	Pažinimo Kultūrinė Kūrybiškumo Komunikavimo Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos Skaitmeninė	

		kultūros istorijos reiškinius ir jų visumą: žmonių vertybes, idėjas, kultūros formas ir simbolius, meno kūrinius, kasdienybės ir gyvenamosios aplinkos istoriją. (Kultūrinė kompetencija)			
Žydai: monoteistinės religijos gimimas ir jos reikšmė Europai. BP. Analizuojamas žydų įsikūrimas Pažadėtoje žemėje, Egipto nelaisvė, Mozė ir Dešimt Dievo įsakymų, judaizmo religija, kultūrinis palikimas. Aiškinamasi Abraomo, Mozės, Saliamono reikšmė žydams ir monoteizmui. Aptariama Dekalogas, monoteizmas, Pažadėtoji žemė, Senasis Testamentas, sinagoga, Tora sąvokų reikšmė nagrinėjamos temos kontekste.	2	1. Nurodo žydų įsikūrimo Pažadėtoje žemėje priežastis ir pasekmes, jas paaiškina, vertina ir pateikia argumentus 2. Nurodo žinotinų istorinių asmenybių veiklos bruožus; asmenybę atpažįsta iš naujo istorinio konteksto. 3. Nurodo svarbiausių su žydų istorija susijusių įvykių ir reiškinių vyksmo vietą bei gali ją lokalizuoti žemėlapyje. 4. Nurodo žydų kultūrinio gyvenimo ir judaizmo religijos esminius bruožus ir gali juos paaiškinti. 5. Suvokia kitas tautas ir kultūras kaip unikalų žmonijos istorinės raidos rezultatą; skiria dėmesį kultūrinio „kito“ pažinimui.	Dekalogas monoteizmas Pažadėtoji žemė Tora/ Mozė Saliamonas	Pažinimo Kultūrinė Kūrybiškumo Komunikavimo Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos	
Antika – Europos istorijos pradžia (I): Senovės Graikija, demokratijos gimimas. BP. Aiškinamasi Antikinės civilizacijos ištakas: Kretos ir Mikėnų kultūros. Polis – bendruomeniškų formų paieškos: valdymo būdų įvairovė (tironija, oligarchija, aristokratija, demokratija) ir jų skirtumai nuo Rytų civilizacijų. Nagrinėjamas demokratijos atsiradimas ir jos bruožai, susipažįstama su demokratijos tėvais:	8	1. Nurodo svarbiausių senovės Graikijos civilizacijos reiškinių priežastis ir pasekmes, jas paaiškina, vertina ir pateikia argumentus. 2. Palygina Graikijos polių valdymo formas ir nustato kai kuriuos panašumus ir skirtumus. 3. Geba paaiškinti skyriaus sąvokas ir sieja jas į prasminę visumą naujame istoriniame kontekste. 4. Nurodo senovės Graikijos įvykių, reiškinių chronologinę seką, išdėsto juos teisinga tvarka laike.	Antika aristokratija despotija oligarchija tironija oratorius pilietis polis demokratija demagogija falanga helenizmas	Pažinimo Pilietiškumo Kultūrinė Kūrybiškumo Komunikavimo Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos Skaitmeninė	

Solonu, Kleistenu, Perikliu. Aptariami Atėnų demokratijos vaisiai: teatras, literatūra ir filosofija. Susipažįstama su mokykline sistema ir laisvųjų piliečių ugdymu. Nagrinėjamas polių susidūrimas su Rytų despotija: graikų ir persų karai. Analizuojama Aleksandro Didžiojo karinė ir kultūrinė imperija (IV a. pr. Kr.): užkariavimai, kultūrų sinkretizmas ir helenizmas. Aptariama Aischilo, Aleksandro Didžiojo, Archimedo, Aristotelio, Euripido, Herodoto, Hipatijos, Homero, Kleisteno, Periklio, Platono, Sapfo, Sofoklio, Sokrato, Solono reikšmė Senovės Graikijos istorijoje. Aiškinamasi Antikos, aristokratijos, demagogijos, demokratijos, despotijos, falangos, helenizmo, oligarchijos, oratoriaus, piliečio, polio, tironijos sąvokų reikšmė aptariamose temose kontekste.		5. Sieja istorines asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, įvykiu arba reiškiniu. Nurodo žinotinų istorinių asmenybių veiklos bruožus. 6. Dirbdamas su šaltiniais, palygina daugiau kaip dviejų naujo konteksto – tipo, formos, nesudėtingo turinio – šaltinių suteikiamas žinias, remdamasis tiesiogiai ir netiesiogiai išreikšta informacija. 7. Perteikia įvairiais būdais (raštu, žodžiu, naudojantis informacinėmis technologijomis) supratimą apie istorijos įvykius ir reiškinius, savo nuomonę pagrindžia argumentais. 8. Puoselėja ir reflektuoja visuomenės gyvenime praeityje susiformavusias, o šiandienos gyvenime tokias svarbias vertybes, kaip demokratija, bendruomeniškumas, valstybingumas ir kt. Aptaria demokratinės visuomenės puoselėjimo svarbą ir iššūkius.	Kleistenis Periklis Solonas Aischilas Archimedas Aristotelis Euripidas Herodotas Homeras Hipatija Mironas Platonas Sapfo Sofoklis Sokratas Aleksandras Didysis		
Antika – Europos istorijos pradžia (II): Senovės Roma, Graikijos civilizacijos perimamumas ir imperijos sukūrimas. BP. Nagrinėjama Romos civilizacijos pradžia: Romos miesto įkūrimas, karalystės laikotarpis, ryšiai su graikais, lotynų kalba. Analizuojama Romos respublika: valdžios struktūra ir pagrindiniai skirtumai nuo Atėnų demokratijos. Nagrinėjami	10	1. Nurodo svarbiausių senovės Romos civilizacijos reiškinių priežastis ir pasekmes, jas paaiškina, vertina ir pateikia argumentus. 2. Palygina Atėnų demokratijos ir Romos respublikos valdymą ir nustato kai kuriuos panašumus ir skirtumus. 3. Geba paaiškinti skyriaus sąvokas ir sieja jas į prasminę visumą naujame istoriniame kontekste.	patricijai plebėjai republika senatas diktatūra legionierius principatas imperija barbarai Julijus Cezaris	Pažinimo Pilietiškumo Kultūrinė Kūrybiškumo Komunikavimo Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos Skaitmeninė	

užkariavimai, keičiantys kultūrą: Romos respublikos plėtra, kitų kultūrų recepcija. Sausumos galybės susidūrimas su jūrine galybe – Romos ir Kartaginos karai (III–II a. pr. Kr.). Analizuojamas augančios galios valdymas: respubliką keičia imperija (27 m. pr. Kr.). Teritorijų užkariavimas ir jų valdymas I–II amžiais. Romėnų teisė ir universalios Romos pilietybės atsiradimas (III a.). Aiškinamasi imperijos nuopuolis ir žlugimas: vidaus problemos, barbarų puolimai, Romos imperijos padalijimas ir Vakarų Romos imperijos žlugimas (476 m.). Įvertinamas Atilos, Julijaus Cezario, Hanibalo, Oktaviano Augusto, Ovidijaus, Tacito, Trajano, Vergilijaus, Cicerono vaidmuo Senovės Romos istorijoje. Aptariama diktatūros, barbarų, imperijos, legionieriaus, patricijų, plebėjų, principato, respublikos, senato sąvokų reikšmė analizuojamos temos kontekste.		4. Nurodo senovės Romos įvykių, reiškinių chronologinę seką, išdėsto juos teisinga tvarka laike. 5. Sieja istorines asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, įvykiu arba reiškiniu. Nurodo žinotinų istorinių asmenybių veiklos bruožus. 6. Lokalizuoja senovės Romos valstybės teritorinius pokyčius. 7. Nustato ir iš dalies paaiškina, kodėl atsiranda skirtingi praeities įvykių, asmenybių, pokyčių vertinimai istorijos šaltiniuose. 8. Įvairiais būdais ir formomis, naudodamiesi informacinėmis technologijomis, mokosi pateikti savąjį istorijos supratimą ir jį pagrįsti. Išreiškia savo istorijos pasakojimą, tinkamai vartoja istorijos sąvokas, remiasi istorijos šaltiniais, tektais ir šiuolaikinėmis medijomis. Mokiniai mokosi pasirinkti patikimą informaciją apie istorijos įvykius, reiškinius ir jų vertinimus, ją palyginti ir panaudoti atliekant užduotis, kuriant istorinį pasakojimą.	Hanibalas Ovidijus Tacitas Vergilijus Ciceronas Oktavianas Augustas Trajanas Atila		
Antika – Europos istorijos pradžia (III). Kultūra ir religija graikų ir romėnų visuomenėse: politeistinę pasaulio supratimo sanklodą keičiantis monoteizmas. BP. Analizuojamas polis kaip visuomenės sugyvenimo forma: Atėnų kasdienybė (V a. pr. Kr.).	8	1. Nurodo senovės Romos kultūrinio gyvenimo esminius bruožus ir gali juos paaiškinti. 2. Palygina senovės Graikijos ir senovės Romos kultūras ir nurodo svarbiausius panašumus ir skirtumus.	akvedukas forumas koliziejus amfiteatras panteonas apaštalas mesijas bazilika	Pažinimo Pilietiškumo Kultūrinė Kūrybiškumo Komunikavimo Socialinė, emocinė ir	

Susipažįstama su Aleksandrija – graikų mokslo židiniu (III a. pr. Kr.). Susipažįsta su Roma – imperijos sostine (II a.). Analizuojama architektūrinė miesto panorama: Koliziejus, panteonas, termos, forumas, akvedukas, triumfo arka, insulė. Religija, vienijanti atskirus polius: graikų dievų panteonas, herojai, mitai, pasaulio suvokimas, Olimpinės žaidynės. Romėniškoji graikų dievų panteono recepcija. Aiškinamasi apie krikščionybę: atsiradimą ir persekiojimus, plitimą ir įsitvirtinimą Romos imperijoje, krikščionių bendruomenių išskirtinumus. Aptariamas Jėzaus Kristaus, Konstantino Didžiojo istorinis vaidmuo ir veikla. Nagrinėjama akveduko, amfiteatro, apaštalo, bazilikos, forumo, Koliziejaus, mesijo, panteono sąvokų reikšmė aptariamose temos kontekste.		3. Geba paaiškinti skyriaus sąvokas ir sieja jas į prasminę visumą naujame istoriniame kontekste. 4. Sieja istorines asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, įvykiu arba reiškiniu. Nurodo žinotinų istorinių asmenybių veiklos bruožus. 5. Skiria gerai žinomo konteksto istorijos šaltinius. Renka, informaciją iš žinomų istorijos šaltinių, kompiuterinių mokymo priemonių, tikslingai ją naudoja praeities įvykiams atkurti, savo pasirinkimą paaiškina. 6. Remiantis istorijos šaltiniais, tektais ir šiuolaikinėmis medijomis analizuoja ir aptaria senovės Graikijos ir Romos kultūros istorijos reiškinius ir jų visumą: žmonių vertybes, idėjas, kultūros formas ir simbolius, meno kūrinius, kasdienybės ir gyvenamosios aplinkos istoriją. 7. Aiškinasi kultūros istorijos vaidmenį XXI a. žmogaus pasaulėvaizdžiui ir tapatybei. Vertina tautų, religijų ir įvairių kultūrų paveldą, prisideda prie jo išsaugojimo.	Jėzus Kristus Konstantinas Didysis	sveikos gyvensenos Skaitmeninė	
Paveldas ir istorinė atmintis: Antikos civilizacijos kaip BP. Europos kultūros pamatai. Nagrinėjami Antikos kultūriniai ženklai ir įtaka šiandieniniame pasaulyje: materialusis paveldas šiandienos Atėnuose ir Romoje.	2	1. Formuluoja nesudėtingus istorinius klausimus, tikslą, hipotezę. Sudaro tyrimo, skirto nurodytai problemai spręsti, planą, nurodydamas pagrindinius žingsnius nuo klausimo iškėlimo iki rezultatų pristatymo. Pateikia 2-3 konkrečius įprasto istorinio konteksto šaltinius kuriais bus		Pažinimo Pilietiškumo Kultūrinė Kūrybiškumo Komunikavimo Socialinė, emocinė ir	

Senovės civilizacijų tyrinėjimai ir atradimai.		remiamasi, atliekant tyrimą. Nurodo, ką reikėtų daryti, kad tyrimas gautųsi patikimas. 2. Mokiniai remdamiesi istorine medžiaga atlieka tyrimus, daro pristatymus, projektus, įsiklauso į kito nuomonę, diskutuoja, kelia klausimus apie istorinius įvykius, asmenybes, laisvai reiškia savo nuomonę pagrįsdami argumentais. Mokosi bendradarbiauti ir mokytis bendradarbiaujant.		sveikos gyvensenos	
Baltų gentys. Lietuvių ir latvių istorijos pradžia. BP. Analizuojamas baltų genčių susiformavimas: kilmės teorijos, baltų kultūros bronzos ir geležies amžiais, Rytų ir Vakarų baltai, gentinių sąjungų susidarymas. Susipažįsta su rašytinėmis žiniomis apie baltus. Erdvė: gyvenamoji teritorija, tarpgentiniai panašumai ir skirtumai, ryšiai su kitomis kultūromis. Nagrinėjami kasdienybės bruožai: religija ir mitologija, karyba, verslai ir prekyba. Susipažįstama su baltų paveldu Lietuvoje: piliakalniais ir gyvenvietėmis, laidojimo objektais. Šiandieniniai (archeologiniai) baltų istorijos tyrimai ir eksperimentinė archeologija. Aiškinamasi aiškių, baltų, slavų sąvokų reikšmė aptariamose temose kontekste.	5	1. Nurodo svarbiausių su baltų gentimis susijusių įvykių, reiškinių priežastis ir pasekmes, jas paaiškina, vertina ir pateikia argumentus. 2. Nurodo baltų kultūrinio gyvenimo esminius bruožus ir gali juos paaiškinti. 3. Chronologinėje sekoje nustato svarbiausių skyriaus įvykių, reiškinių vietą. 4. Paaiškina istorijos sąvokas bei jas tinkamai vartoja. 5. Skiria gerai žinomo konteksto istorijos šaltinius. Renka, informaciją apie baltus ir baltiškąjį paveldą iš žinomų istorijos šaltinių, kompiuterinių mokymo priemonių, tiksliai ją naudoja praeities įvykiams atkurti, savo pasirinkimą paaiškina. 6. Remdamiesi istorine medžiaga atlieka tyrimus, daro pristatymus, projektus, įsiklauso į kito nuomonę, diskutuoja, kelia klausimus apie istorinius įvykius, asmenybes, laisvai reiškia savo	aisčiai baltai	Pažinimo Pilietiškumo Kultūrinė Kūrybiškumo Komunikavimo Skaitmeninė	SMP Baltų gentys. Lietuvių ir latvių istorijos pradžia Lietuvos istorija (emokykla.lt)

		nuomonę pagrįsdami argumentais. Mokosi bendradarbiauti ir mokyti bendradarbiaujant. 7. Mokosi pažinti baltų gyvenimą, suprasti jo mąstyseną, jauseną, tikėjimą, veikseną, jo vertybių ir idėjų pasaulį. Susipažįsta su savo gyvenamosios vietovės (aplinkos) ir Lietuvos istorijos praeitimi, ugdo empatiją, kritišką santykį su praeities kartų palikimu.			
<i>Rekomenduojamos temos</i>	<i>pasirenkamos</i>	20	• <i>Žmogaus kilmės teorijos;</i> • <i>Archeologiniai radiniai - pagrindinis archeologijos mokslo šaltinis;</i> • <i>Tarp metropolijos ir kolonijos: graikų kolonizacija;</i> • <i>Kinijos civilizacija: susikūrimas ir reikšmingiausi jos bruožai;</i> • <i>Indijos civilizacija: susikūrimas ir reikšmingiausi jos bruožai;</i> • <i>Didžiosios religijos: budizmas, hinduizmas; Piliakalniai – Baltų epochos liudininkai Lietuvoje ar kitos mokytojo pasirinktos temos.</i>		

ISTORIJOS ILGALAIKIS PLANAS 8 KLASEI

Bendra informacija:

Mokslo metai _____

Pamokų skaičius per savaitę ____

Vertinimas:

Skirta pamokų: 72

Privalomoms temoms (70 proc.): 52

Pasirenkamoms temoms (iki 30 proc.): 20

Tema (+ BP citata)	Val. sk.	Pasiekimai	Sąvokos/ Asmenybės	Kompetencijos	Papildoma medžiaga
1. Mokymosi turinio sritis. Viduramžiai					
Įvadas į epochą: Viduramžių samprata. Aiškinamasi viduramžių esminiai bruožai, chronologija, pažinimo šaltiniai. BP. Nagrinėjama viduramžių Vakarų Europos sąveika su kaimynais: Bizantija, Islamo pasauliu. Aptariama Justiniano I Didžiojo, Mahometo vaidmuo ir veikla analizuojamos temos kontekste. Aptariama islamo, kalifato, medievistikos sąvokų reikšmė analizuojamos temos kontekste.	2	1. Lokalizuoja ir paaiškina svarbiausius Bizantijos imperijos ir arabų kalifato teritorinius pokyčius. 2. Nurodo žinotinų istorinių asmenybių veiklos bruožus (Justinianas I Didysis, Mahometas). 3. Paaiškina svarbiausias sąvokas (medievistika, islamas, kalifatas) bei jas tinkamai vartoja. 4. Nurodo vidurinių amžių įvykių, reiškinių, epochų, chronologinę seką, išdėsto juos teisinga tvarka laike.	medievistika islam kalifatas/ Justinianas I Didysis Mahometas	Pažinimo Kultūrinė Komunikavimo	
Viduramžių visuomenė: santykių hierarchija. BP. Aiškinamasi feodalinės visuomenės samprata ir raida, feodalinis ūkis. Nagrinėjama viduramžių Europos ir LDK visuomenė: luomai ir konfesinės bendruomenės, vienuolių ordina, miestai (gildijos ir cechai, Hanzos miestų prekybos sąjunga). Aiškinamasi viduramžių žmogaus pasaulėvaizdis ir mąstymo	7	1. Nurodo feodalizmo, kasdienio gyvenimo, žmogaus pasaulėvaizdžio viduramžiais esminius bruožus ir gali juos paaiškinti. 2. Sieja istorijos sąvokas į prasminę visumą naujame istoriniame kontekste. Jas grupuoja pagal savarankiškai pasirinktą kriterijų (-us) ir savo pasirinkimą paaiškina (pavyzdžiui, geba sugrupuoti ir paaiškinti sąvokas, apibūdinančias feodalizmą/ luomus/ miesto gyvenimą viduramžiais).	činčas dešimtinė feodalizmas lažas alodas cechas gildija luomas Magdeburgo teisė privilegija vienuolija	Pažinimo Kultūrinė Pilietiškumo Kūrybiškumo Komunikavimo Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos	SMP Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės visuomenė XIII–XV a. Lietuvos istorija (emokykla.lt)

savitumas: laikas, erdvė, žmogus. Nagrinėjamas kasdienis gyvenimas Europoje ir LDK: buitį ir darbai, turtas ir skurdas, karas ir maras. Aiškinamasi alodo, cecho, činšo, dešimtinės, feodo, gildijos, lažo, luomo, Magdeburgo teisės, privilegijos, vienuolijos sąvokų reikšmė aptariamos temos kontekste.		3. Tinkamai parenka istorinę informaciją viduramžių visuomenei, kasdieniam gyvenimui ir pasaulėvaizdžiui apibūdinti. 4. Analizuoja ir lygina istorinę informaciją, pateiktą nesudėtingo istorinio konteksto rašytiniuose, vaizdiniuose, daiktiniuose šaltiniuose, remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija; ją išsamiai apibendrina. 5. Mokiniai mokosi pažinti praeities žmogaus gyvenseną, suprasti jo mąstyseną, jauseną, tikėjimą, veikseną, jo vertybių ir idėjų pasaulį.			
Viduramžių kultūra: krikščionybė ir aplinkinių kultūrų įtaka. BP. Aiškinamasis bizantiškosios ir islamiškosios kultūros poveikis Europai: mokslas, menas, architektūra. Susipažįstama su lotyniškąja raštija, mokslu, filosofija ir teologija, švietimu (vienuolynų mokyklos ir universitetai), architektūra ir menu (romanika, gotika), riterių kultūra, religiniu ir pasaulietiniu teatru. Analizuojami europėjančios LDK kultūros bruožai: krikščionybės įtaka, rašto kultūra, mūrinė statyba (gotika), pirmosios mokyklos. Įvertinama Tomo Akviniečio,	7	1. Parodo ryšius tarp Europos ir bizantiškos bei islamiškos kultūros. 2. Palygina bizantiškos, islamiškos ir Europos (ir LDK) kultūros bruožus viduramžiais, nustato kai kuriuos panašumus ir skirtumus. 3. Nurodo istorinių asmenybių veiklos bruožus; asmenybę atpažįsta iš naujo istorinio konteksto. 4. Palygina daugiau kaip dviejų naujo konteksto – tipo, formos, nesudėtingo turinio – šaltinių suteikiamas žinias, remdamasis tiesiogiai ir netiesiogiai išreikšta informacija. 5. Paaškina sąvokas skyriaus temų sąvokas bei jas tinkamai vartoja. 6. Remiantis istorijos šaltiniais, teksta ir šiuolaikinėmis medijomis	islamas mečetė gotika katedra kronika relikvija riterių kultūra romanika teologija Tomas Akvinietis, Hildegarda Bingenietė	Pažinimo Kultūrinė Pilietiškumo Komunikavimo Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos Skaitmeninė	SMP Europėjanti Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kultūra Lietuvos istorija (emokykla.lt) Gotika. Svarbiausi architektūros stiliaus bruožai - Vilnius yra mokykla* Architektūros stiliai Vilniuje - Vilnius yra mokykla*

Hildegardos Bingenietės reikšmė ir vaidmuo Viduramžių kultūros istorijoje. Aptariama gotikos, islamo, katedros, kronikos, mečetės, riterių kultūros, romanikos, teologijos sąvokų reikšmė analizuojamos temos kontekste.		analizuoja ir aptaria Lietuvos ir Europos kultūros istorijos reiškinius. Suvokia kitas tautas ir kultūras kaip unikalų žmonijos istorinės raidos rezultatą; skiria dėmesį kultūrinio „kito“ pažinimui.			
Paveldas ir istorinė atmintis: XIV–XVI a. LDK materialusis paveldas. BP. Tyrinėjamas LDK paveldas už dabartinės Lietuvos ribų: Naugarduko pilis ir Kristaus Atsimainymo bažnyčia, Lucko pilis, Žalgirio mūšio laukas ar kiti pasirinkti paveldo objektai.	2	1. Formuluoja nesudėtingus istorinius klausimus, tikslą, hipotezę. Sudaro tyrimo, skirto nurodytai problemai spręsti, planą, nurodydamas pagrindinius žingsnius nuo klausimo iškėlimo iki rezultatų pristatymo. Pateikia 2-3 konkrečius įprasto istorinio konteksto šaltinius kuriais bus remiamasi, atliekant tyrimą. Nurodo, ką reikėtų daryti, kad tyrimas gautųsi patikimas. 2. Mokiniai remdamiesi istorine medžiaga atlieka tyrimus, daro pristatymus, projektus, įsiklauso į kito nuomonę, diskutuoja, kelia klausimus apie istorinius įvykius, asmenybes, laisvai reiškia savo nuomonę pagrįsdami argumentais. Mokosi bendradarbiauti ir mokytis bendradarbiaujant. (Komunikavimo kompetencija) 3. Puoselėja Lietuvos valstybingumo tradiciją, ugdo patriotišką savimonę. 4. Remdamasis istoriniais šaltiniais, tekstais ir kitomis medijomis kuria įvairių tipų		Pažinimo Kultūrinė Pilietiškumo Komunikavimo Kūrybiškumo Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos	

		pasakojimus, vizualizacijas ir interpretacijas, atlieka įvairius tiriamuosius ir kūrybinius darbus.			
2. Mokymosi turinio sritis. Ankstyvieji naujieji laikai					
Įvadas į epochą: Europos iškilimo ir dominavimo pasaulyje prielaidos. BP. Aiškinamasi ankstyvųjų naujųjų laikų sąvoka, esminiai bruožai, chronologija, pažinimo šaltiniai. Nagrinėjamas Amerikos ir jūrų kelio į Indiją atradimas, europinės kolonizacijos pasekmės. Aptariamas daugiakultūrės visuomenės susiformavimas Naujajame pasaulyje. Įvertinamas Vasko da Gamos, Kristupo Kolumbo istorinis vaidmuo.	3	1. Nurodo didžiųjų geografinių atradimų pasekmes, jas paaiškina, vertina ir pateikia argumentus; gali paaiškinti šio įvykio pasekmes skirtingoms visuomenės grupėms, valstybėms. 2. Nurodo istorinių asmenybių veiklos bruožus. 3. Lokalizuoja žemėlapyje didžiuosius geografinius atradimus. 4. Nustato ir iš dalies paaiškina, kodėl atsiranda skirtingi praeities įvykių, asmenybių, pokyčių vertinimai istorijos šaltiniuose. Nustatyto istorijos šaltinio autoriaus požiūrį iš šaltinio konteksto ir savo sprendimą paaiškina šaltinio turiniu. 5. Remiantis 1-2 šaltiniais, kuria laisvos formos pasakojimą, išreikšdamas savo požiūrį į vieną ar kitą įvykį, reiškinių, asmenybę ar problemą. Savo nuomonę pagrindžia konkrečiais faktais. 6. Suvokia kitas tautas ir kultūras kaip unikalų žmonijos istorinės raidos rezultatą; skiria dėmesį kultūrinio „kito“ pažinimui.	Vaskas da Gama, Kristupas Kolumbas, Fernandas Magelanas	Pažinimo Kultūrinė Pilietiškumo Komunikavimo Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos Skaitmeninė	
Pasaulėžiūros ir kultūros virsmai Europoje ir LDK Ankstyvaisiais naujaisiais laikais.	8	1. Nurodo renesanso, reformacijos ir katalikiškosios reformos priežastis ir	humanizmas renesansas anglikonizmas	Pažinimo Kultūrinė Pilietiškumo	SMP Pasaulėžiūros ir kultūros virsmai LDK Ankstyvaisiais

BP. NAGRINĖJAMAS RENESANSAS EUROPOJE IR LDK: samprata, pasaulėžiūra, epochos asmenybės, idėjos. Susipažįstama su Lietuvos Statutais. Analizuojama reformacija Europoje ir LDK: religinė reforma ir mokymas. Susipažįstama su liuteronizmu, kalvinizmu, anglikonizmu. NAGRINĖJAMA katalikiškoji reforma ir barokas Europoje ir LDK: pasaulėžiūra, asmenybės, idėjos ir kūriniai. Analizuojama religinė pakanta ir religinės priešpriešos Europoje ir LDK. Susipažįstama su katalikiška ir stačiatikiška LDK. Susipažįstama su LDK mokslo ir kultūros centrais: Vilniaus universitetu, dvarais ir jų kultūra. Aptariama Dantės Aligjerio, Stepono Batoro, Mikalojaus Daukšos, Elžbietos I, Galileo Galilėjaus, Jono Kristupo Glaubico, Alberto Goštauto, Johano Gutenbergo, Žano Kalvino, Mikalojaus Koperniko, Martyno Liuterio, Ignaco Lojolos, Martyno Mažvydo, Mikelandželo, Mikalojaus Kristupo Radvilos Našlaitėlio, Mikalojaus Radvilos Juodojo, Barboros Radvilaitės, Motiejaus	pasekmes; jas paaiškina; vertina ir pateikia argumentus. 2. Nurodo renesanso, reformacijos ir katalikiškosios reformos esminius bruožus ir gali juos paaiškinti. 3. Nurodo žinotinų istorinių asmenybių veiklos bruožus; asmenybę atpažįsta iš naujo istorinio konteksto. Įvardina savo mėgstamiausias istorines asmenybes ir argumentuotai paaiškina savo pasirinkimą. 4. Lokalizuoja religijų paplitimą Europoje XVI a. 5. Geba paaiškinti skyriaus sąvokas ir sieja jas į prasminę visumą naujame istoriniame kontekste. 6. Analizuoja ir lygina istorinę informaciją, pateiktą nesudėtingo istorinio konteksto rašytiniuose, vaizdiniuose, daiktiniuose šaltiniuose. 7. Tuos pačius istorinius įvykius gali suvokti iš skirtingų perspektyvų. Išskiria stereotipų, išankstinių nusistatymų ir diskriminacijos kilmę, neigiamą jų poveikį tautoms, etninėms, religinėms ar socialinėms grupėms. Gerbia žmones iš skirtingų socialinių, kultūrinių ar etninių grupių. NAGRINĖJA istorinių asmenybių biografijas: jų darbus, pasirinkimus, pasiekimus ir klaidas.	kalvinizmas liuteronizmas reformacija barokas jėzuitai (Jėzuitų ordinas) katalikiškoji reforma rusėnai konfesija unitai/ kancleris statutas/ Johanas Gutenbergas, Dantė Aligjeris, Barbora Radvilaitė, Žygimantas Augustas, Galilėjo Galilėjus, Mikalojus Kopernikas, Mikelandželas, Bona Sforza, Pranciškus Skorina, Leonardas da Vinčis Žanas Kalvinas, Martynas Liuteris,	Komunikavimo Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos	naujaisiais laikais Lietuvos istorija (emokykla.lt) SMP Lietuvos valstybė ir valdovai XIII–XV a. Lietuvos istorija (emokykla.lt)
--	---	--	--	--

Kazimiero Sarbievijaus, Bonos Sforcos, Pranciškaus Skorinos, Leonardo da Vinčio, Žygimanto Augusto reikšmė ir vaidmuo Europos ir Lietuvos kultūros istorijoje. Aiškinamasi anglikonizmo, baroko, humanizmo, jėzuitų (Jėzuitų ordino), kalvinizmo, kanclerio, katalikiškosios reformos, konfesijos, liuteronizmo, reformacijos, renesanso, rusėnų, statuto, unitų sąvokų reikšmė kultūros istorijos kontekste.		8. Išskiria ir apibūdina svarbiausių epochų kultūrinius bruožus, nurodo mokslo ir kultūros reikšmingiausius darbus ir jų autorius.	Martynas Mažvydas, Mikalojus Radvila Juodasis, Elžbieta I Ignacas Lojola, Mikalojus Daukša, Jonas Kristupas Glaubicas Steponas Batoras, Albertas Goštautas, Motiejus Kazimieras Sarbievijus		
Ankstyvųjų naujųjų laikų valstybė ir Abiejų Tautų Respublika kaip nauja Europos politinio lauko veikėja. BP. Susipažįstama su ankstyvųjų naujųjų laikų valstybe. Nagrinėjamas absoliutizmo atsiradimas ir įsitvirtinimas Europoje XVII a. (Prancūzijos pavyzdys). Nagrinėjama Liublino unija (1569 m.) ir jos priežastys. Tyrinėjama ATR valdymo sistema (XVI–XVII a.). Analizuojama ATR politinė raida (XVI–XVIII a.): karai su Švedija ir Rusija (XVII a.), Šiaurės karas (XVIII a. pr.). Įvertinamas Stepono Batoro, Jono Karolio	6	1. Nurodo svarbiausių skyriaus įvykių (absoliutizmo atsiradimo, Liublino unijos, karų su Rusija ir Švedija) priežastis ir pasekmes, jas paaiškina, vertina ir pateikia argumentus. 2. Sieja istorines asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, įvykiu arba reiškiniu. Nurodo jų veiklos bruožus. 3. Lokalizuoja svarbiausius LDK teritorinius pokyčius XVI - XVII a. 4. Išsamiai apibendrina ir susieja keliuose skirtinguose šaltiniuose pateiktą informaciją. 5. Perteikia įvairiais būdais (raštu, žodžiu, naudojantis informacinėmis technologijomis) supratimą apie šio	Absoliutizmas seimas etmonas kazokai vaivada Liudvikas XIV, Armanas Žanas de Rišeljė Jonas Karolis Chodkevičius, Jonas Kazimieras Vaza, Steponas Batoras	Pažinimo Pilietiškumo Komunikavimo	SMP Ankstyvųjų naujųjų laikų valstybė: Abiejų Tautų Respublika Lietuvos istorija (emokykla.lt)

Chodkevičiaus, Liudviko XIV, Jonušo Radvilos, Armano Žano de Rišeljė istorinis vaidmuo ir veikla. Aiškinamasi absoliutizmo, etmono, kazokų, seimo, Tvano, vaivados sąvokų reikšmė aptariamose temose kontekste.		skyriaus istorijos įvykius ir reiškinius, savo nuomonę pagrindžia argumentais.			
Ankstyvųjų naujųjų laikų visuomenė ir ūkis. BP. Modernaus žmogaus gimimas. Aiškinamasi svarbiausi LDK ir Europos ūkio raidos aspektai. Nagrinėjama Valakų reforma (XVI a.). Aptariamos moderniosios ekonominės sistemos formavimasis: akcinė bendrovė, birža, bankas (Nyderlandų pavyzdys XVII a.). Nagrinėjama ankstyvųjų naujųjų laikų žmogaus pasaulėžiūros transformacija, vertybės ir kasdienis gyvenimas (diduomenė, miestiečiai, valstiečiai) Europoje ir LDK (XVI–XVIII a.). Aptariamos baudžiavos, kapitalizmo, manufaktūros, Valakų reformos sąvokų reikšmė analizuojamos temose kontekste.	4	1. Nurodo modernios ekonominės sistemos Europoje atsiradimo priežastis, jas paaiškina. 2. Nurodo svarbiausius Europos ir LDK ūkio ir kasdienio žmonių gyvenimo bei pasaulėžiūros esminius bruožus ir gali juos paaiškinti. 3. Analizuoja ir lygina istorinę informaciją, pateiktą nesudėtingo istorinio konteksto rašytiniuose, vaizdiniuose, daiktiniuose šaltiniuose, remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija; ją išsamiai apibendrina. 4. Paaiškina sąvokas bei jas tinkamai vartoja. 5. Remiantis istorijos šaltiniais, tektais ir šiuolaikinėmis medijomis analizuoja ir aptaria Lietuvos ir Europos kultūros istorijos reiškinius ir jų visumą: žmonių vertybes, idėjas, kultūros formas ir simbolius, meno kūrinius, kasdienybės ir gyvenamosios aplinkos istoriją. Aiškinasi kultūros istorijos vaidmenį	baudžiava kapitalizmas manufaktūra Valakų reforma	Pažinimo Kultūrinė Pilietiškumo Komunikavimo Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos Skaitmeninė	SMP Ankstyvųjų naujųjų laikų Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir Europos ūkis Lietuvos istorija (emokykla.lt)

		XXI a. žmogaus pasaulėvaizdžiui ir tapatybei.			
Paveldas ir istorinė atmintis: XVI–XVIII a. LDK materialusis paveldas. BP. Tyrinėjamas LDK baroko epochos paveldas: Nesvyžiaus Dievo Kūno bažnyčia ir rūmai, Šv. Petro ir Povilo bažnyčia Vilniuje (ar kita pasirinkta barokinė bažnyčia) Vilniuje, Pažaislio ir Tytuvėnų vienuolynų kompleksai.	2	1. Formuluoja nesudėtingus istorinius klausimus, tikslą, hipotezę. Sudaro tyrimo, skirto nurodytai problemai spręsti, planą, nurodydamas pagrindinius žingsnius nuo klausimo iškėlimo iki rezultatų pristatymo. Pateikia 2-3 konkrečius įprasto istorinio konteksto šaltinius kuriais bus remiamasi, atliekant tyrimą. Nurodo, ką reikėtų daryti, kad tyrimas gautųsi patikimas. 2. Mokiniai remdamiesi istorine medžiaga atlieka tyrimus, daro pristatymus, projektus, įsiklauso į kito nuomonę, diskutuoja, kelia klausimus apie istorinius įvykius, asmenybes, laisvai reiškia savo nuomonę pagrįsdami argumentais. Mokosi bendradarbiauti ir mokytis bendradarbiaujant. 3. Puoselėja Lietuvos valstybingumo tradiciją, ugdo patriotiškumą savimonę. (Pilietiškoji kompetencija) 4. Remdamasis istoriniais šaltiniais, teksta ir kitomis medijomis kuria įvairių tipų pasakojimus, vizualizacijas ir interpretacijas, atlieka įvairius tiriamuosius ir kūrybinius darbus. 5. Suvokia ir vertina Lietuvos tautų, konfesijų, bendruomenių tradicijas, kultūrinę	Mikalojus Kristupas Radvila, Našlaitėlis Mykolas, Kazimieras Pacas	Pažinimo Kultūrinė Pilietiškoji Komunikavimo Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos Skaitmeninė	SMP XVI–XVIII a. LDK materialusis paveldas Lietuvos istorija (emokykla.lt) Architektūros stiliai Vilniuje - Vilnius yra mokykla*

		palikimą, puoselėja Lietuvos valstybingumo tradiciją ir paveldą.			
<i>Rekomenduojamos pasirenkamos temos</i>	20	• Katalikų bažnyčios organizacija (pontifikatas, vyskupija, parapija) Kijevo Rusia; • Lenkijos istorija iki Krėvos unijos; • Vikingų/normanų žygių reikšmė Europos žemynui; • Mongolų-totorių užkariavimų pasekmes Europos valstybėms; • Anglijos revoliucija XVII a.; • Prūsijos valstybės iškilimas; • Kinijos civilizacijos pasiekimai ir kultūra; • Senosios Amerikos civilizacijos (majų, inkų arba actekų); • Jogailaičių Europa; • Rusijos imperijos susikūrimas ar kitos mokytojo pasirinktos temos			

Pastaba*: medžiaga peržiūrėta 2025-07-15

Istorinis tyrimas 8 klasei

VEIKLOS TEMA: “LDK baroko epochos paveldas: Nesvyžiaus Dievo kūno bažnyčia ir rūmai, Šv. Petro ir Povilo bažnyčia Vilniuje (ar kita pasirinkta bažnyčia Vilniuje), Pažaislio ir Tytuvėnų vienuolynų kompleksai”

Veiklos tikslas	Atlikti tyrimą, atskleidžiantį žymiausių barokinių pastatų istoriją, išskirtinumą ir dabartinę jų būklę (Nesvyžiaus Dievo kūno bažnyčia ir rūmai, Šv. Petro ir Povilo bažnyčia Vilniuje (ar kita pasirinkta bažnyčia Vilniuje), Pažaislio ir Tytuvėnų vienuolynų kompleksai)
Žinios (vartojamos sąvokos, nagrinėjami reiškiniai)	Barokas, baroko architektūros bruožai, fundatorius, sakralinė architektūra, kultūros paveldas
Istorijos pasiekimai	<i>Vartoja sąvokas</i> - barokas, fundatorius, sakralinė architektūra, kultūros paveldas <i>Apibūdina</i> - barokinį pastatą, remdamasis šiam architektūros stiliui būdingais bruožais. <i>Nurodo</i> - kelis žymiausius barokinius pastatus. <i>Įvertina</i> - kultūros paveldo svarbą.
Kompetencijos	<i>Pažinimo</i> – taiko turimas žinias ir supratimą naujame kontekste, aiškinasi naujas sąvokas ir reiškinius, <i>Socialiniai</i> – bendradarbiauja su kitais mokiniais, dalinasi informacija ir padeda jiems. <i>Komunikavimo</i> – tinkamai vartoja istorijos sąvokas, tikslingai naudoja skaitmenines technologijas.
Planuojama trukmė	2 - 3 pamokos
Veiklos tipas	Tyrimas; tyrimo rezultatų pristatymas (skaidrės); apibendrinamoji diskusija
Priemonės	Mokytojo parengta padalomoji medžiaga, internetiniai ištekliai.

Tikrovės kontekstas (Įvadinė situacija, sudominimas)	Įvadinis pamokos klausimas- “Kodėl kai kurie pastatai stovi ilgus šimtmečius, o kai kurie - trumpaamžiai?”
Eiga	1 - 2 pamoka 1. Mokiniai dirbdami grupėse renka informaciją iš įvairių šaltinių apie LDK baroko epochos paveldo objektus: Nesvyžiaus Dievo kūno bažnyčią ir rūmus, Šv. Petro ir Povilo bažnyčią Vilniuje, Pažaislio ir Tytuvėnų vienuolynų kompleksus. 2. Pildo lentelę, kurioje įrašo pasirinktą konkrečią informaciją apie pastatus (užduotis nr.1) 3. Pamokos pabaigoje aptaria savo surinktą informaciją. 3 pamoka 1. Kiekviena grupė pristato savo parengtus pristatymus apie barokinius pastatus; pristatyme turi atsispindėti tyrimo metu surinkta informacija.
Refleksija	Apibendrinamoji diskusija, kurios metu, mokiniai diskutuoja, kodėl svarbu išsaugoti kultūros paveldą. Mokytojas įvertina mokinių darbą (užduotis nr. 2 - vertinimo lentelė)
Veiklos plėtotė	Galima įtraukti daugiau barokinių pastatų, jeigu jų yra išlikę mokinių gyvenamoje vietovėje.
Pagrindinė informacija ir patarimai mokytojui	Tyrimo rezultatų pristatymą mokytojas gali parinkti savo nuožiūra. Tinka ne tik skaidrės. Mokiniai gali sukurti filmuką, gali piešti arba fotografuoti aptariamus pastatus. <i>Nuorodos į informacijos šaltinius:</i> 1. http://www.autc.lt/lt/architekturos-objektai/637 (Nesvyžiaus Dievo kūno bažnyčios istorija) 2. https://www.lrt.lt/naujienos/gyvenimas/13/1200693/tarp-nesvyziaus-ir-antakalnio-italiski-ldk-didikai (Nesvyžiaus Dievo kūno bažnyčia ir šv. Petro ir Povilo bažnyčia) 3. https://www.lrt.lt/naujienos/gyvenimas/13/1198491/stebinantis-pazaislis-prabanga-ir-uzkoduotos-architekturines-misles (Pažaislio vienuolynas) 4. http://vienuolynai.mch.mii.lt/V8-46/Tytbernar.htm (Tytuvėnų vienuolynas) 5. https://lt.wikipedia.org/wiki/Architekt%C5%ABros_paveldas (architektūros paminklų priežiūra)

Užduotis nr. 1 - tyrimo lentelė

Barokinis pastatas	Pastatymo data	Fundatoriai (-iai)	Pastato architektai, kiti menininkai dirbę prie jo statymo ir puošimo	Kuo architektūriškai išskirtinis pastatas	Pastate išlikę vertingi kūriniai (skulptūros, paveikslai, antkapiai ar kt.)	Kaip pastatas prižiūrimas šiuo metu, kokia jo būklė	Kokia šio pastato paskirtis dabar (pasižymėtikokia paskirtis buvo anksčiau)

Nesvyčiaus Dievo kūno bažnyčia							
Nesvyžiaus rūmai							
Šv. Petro ir Povilo bažnyčia Vilniuje							
Pažaislio vienuolyno ansamblis							
Tytuvėnų vienuolyno ansamblis							

Užduotis nr. 2 - vertinimo lentelė

Mokinių darbo grupė	Teisingai užpildyta lentelė, kurioje surinkta informacija	Tinkamai parengtas grupės pristatymas	Darnus darbas grupėje, sugebėjimas bendradarbiauti ir siekti tikslų, aktyvus dalyvavimas apibendrinamojoje diskusijoje	Įvertinimas

--	--	--	--	--

ISTORIJOS ILGALAIKIS PLANAS 9 IR (I GIMNAZIJO) KLASEI

Bendra informacija:

Mokslo metai _____

Pamokų skaičius per savaitę _____

Vertinimas:

Skirta pamokų kursui: 72

Privalomoms temoms (70 proc.): 51

Pasirenkamoms temoms (iki 30 proc.): 21

1. Naujieji laikai				
1 skyrius. Įvadas į epochą: modernios visuomenės ir šiuolaikinės valstybės susikūrimas.				
Planuojamas pamokų skaičius : 1				
Pamokos tema	Pasiekimai	Sąvokos/ Asmenybės	Kompetencijos	Papildoma medžiaga
Aiškinamasi naujųjų laikų sąvoka: esminiai bruožai ir chronologija. Naujųjų laikų pažinimo šaltiniai.	1. Mokiniai susipažįsta su mokymosi 9-oje klasėje turiniu, sužino Naujųjų amžių epochos kontekstą, pasikartoja jau išmuktų epochų bruožus. (Pažinimo kompetencija)	Kartojamos: Valstybė Visuomenė Chronologija	Pažinimo	
2. Skyrius: Apšvietos sąjūdis ir šiuolaikinės demokratinės politinės sistemos kūrimosi pradžia				
Planuojamas pamokų skaičius (privalomos temos ir pasirenkamos): 13 iš privalomų temų, 2 kartojimo ir/ar atsiskaitymo, 1 pasirenkama tema				
Viso: 16 pamokų				
Pamokos tema	Pasiekimai	Sąvokos/ Asmenybės	Kompetencijos	Papildoma medžiaga

Aiškinamasi Apšvietos epochos idėjas, pokyčius švietimo ir mokslo srityje Europoje ir ATR (Edukacinė komisija).	1. Mokiniai, remdamiesi įgytomis žiniomis bei įvairiais istorijos šaltiniais, išmoka apibūdinti XVIII a. pasaulio ir Lietuvos istorijos svarbiausius įvykius ir reiškinius. (Pažinimo kompetencija).	Įvertinamas Napoleono Bonaparto, Povilo Ksavero Bžostovskio, Kristijono Donelaičio, Tomo Džefersono, Vilniaus Gaono, Lauryno Gucevičiaus, Jokūbo Jasinskio, Tado Kosciuškos, Liudviko XVI, Klemenso fon Meternicho, Šarlio Lui de Monteskjė, Stanislovo Augusto Poniatovskio, Maksimiljeno Robespjero, Žano Žako Ruso vaidmuo Apšvietos epochoje. Aptariama Apšvietos, bajorų konfederacijos, civilinio kodekso, deklaracijos, diktatūros, Direktorijos, Edukacinės komisijos, enciklopedistų, jakobinų, kongreso, konstitucijos, konstitucinės monarchijos, kontinentinės blokados, „liberum veto“ teisės, revoliucijos, sekuliarizacijos, teroro sąvokų reikšmė	Pažinimo Kultūrinė Pilietiškumo Kūrybiškumo Komunikavimo Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos	Apšvieta ir jos sklaida Lietuvoje – SMP Abiejų Tautų Respublikos silpnėjimas ir žlugimas – SMP Napoleono epocha ir Lietuva – SMP
Nagrinėjama klasicizmo epochos kultūra.	2. Mokiniai įgyja žinių apie Apšvietos epochą ir jos paskatintus politinius, socialinius pokyčius bei geba pateikti šios epochos savitumo pavyzdžių ir atspindžių šiandienos pasaulyje. (Pažinimo kompetencija)			
Mokomasi apie JAV revoliuciją, JAV nepriklausomybės karą ir konstituciją (1787 m.).	3. XVIII a. įvykius mokiniai mokosi suvokti iš skirtingų perspektyvų ir kritiškai juos vertina. (pvz.: Prancūzijos didžiosios revoliucijos vertinimas) (Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija).			
Analizuojama Prancūzijos didžioji revoliucija (1789–1799 m.): Žmogaus ir piliečio teisių deklaracija (1789 m.), konstitucinė monarchija, respublikos laikotarpis, jakobinų diktatūra, Direktorijos valdymas.	4. Mokiniai nustato XVIII a. Pasaulio ir ATR istorijos įvykių bei reiškinių priežastis, pasekmes bei įvertina jų poveikį to meto visuomenei. (Kūrybiškumo kompetencija).			
Nagrinėjama ATR XVIII a. antrojoje pusėje: valstybės padalijimai (1772 m., 1793 m., 1795 m.), Ketverių metų seimo reformos, ATR konstitucija (1791 m.), 1794 m. sukilimas, valstybės panaikinimas.	5. Mokiniai savarankiškai geba kurti įvairių temų (pvz.: Prancūzijos didžiosios revoliucijos, Napoleono epochos, 1794 m. ATR sukilimo) praeities rekonstrukcijas ir kūrybiškai jas pristatyti. (Kūrybiškumo kompetencija).			
Mokomasi apie Napoleono epochą: konsulata, imperiją, civilinį kodeksą (1804 m.), karus ir kontinentinę blokadą, Vienos kongresą (1814–1815 m.), prancūzmetį Lietuvoje.	6. Analizuoja ir vertina XVIII a. įvykius žmogaus pasaulėvaizdžio pokyčius ir bruožus- požiūrio į politines pilietines teises kaita, naujų socialinių santykių formavimasis. (Pilietiškumo kompetencija).			
<i>Kartojimo ir/ar atsiskaitymo pamoka.</i>	7. Remdamiesi žymių XVIII a.- XIX a. pr. asmenybių pavyzdžiais (pvz.: Napoleono, M. Robespjero, S. A. Poniatovskio, T.			

	Kosciuškos), vertina asmenybės veiklą toje epochoje ir iš laiko perspektyvos, geba analizuoti ir paaiškinti šiuolaikines interpretacijas. (Pilietiškumo kompetencija). 8. Išmoksta nusakyti XVIII a. istorinių įvykių ir reiškinių svarbą XXI a. Žmogaus pasaulėvaizdžiui ir tapatybei. (Kultūrinė kompetencija). 9. Mokiniai mokosi naudotis įvairiais informacijos šaltiniais, mokosi tinkamai pasirinkti medžiagą ir atlikti istorinius tyrimus (pvz.: „ATR pėdsakai mano mieste“, „Ar galima T. Kosciuską vadinti laisvės šaukliu?“), kurių pristatymus rengia pasitelkę visas šiuolaikines IT galimybes. (Komunikavimo kompetencija).	analizuojamos temos kontekste.		
3. Skyrius: XIX a. politinė Europa: revoliucijos ir tautiniai sąjūdžiai, nacionalinės valstybės ir globalios imperijos				
Planuojamas pamokų skaičius: 12 iš privalomų temų, <i>1 kartojimo</i> ir/ar atsiskaitymo, <i>2 pasirenkamos temos</i>				
Viso: 15 pamokų				
Pamokos tema	Pasiekimai	Sąvokos/ Asmenybės	Kompetencijos	Papildoma medžiaga
Nagrinėjamas šiuolaikinės politinės sistemos susikūrimas: politinės ideologijos (liberalizmas, konservatizmas, socializmas), politinės partijos, balsavimo teisės radimasis ir plėtra.	1. Mokiniai, remdamiesi įgytomis žiniomis, tiksliai ir nuosekliai apibūdina esminius XIXa. Europos ir Lietuvos praeities politinius, socialinius įvykius ir reiškinius, kai formavosi svarbiausios politinės doktrinos, kūrėsi nacionalinės valstybės ir buvo kovojama už pilietines teises. (Pažinimo kompetencija) 2. Naudodamiesi įvairiais informacijos šaltiniais, kelia XIXa. istorijos probleminius klausimus, geba pateikti argumentuotus atsakymus. (Pažinimo kompetencija) 3. Analizuodami XIXa. Europos ir Lietuvos istorinius įvykius, išskiria stereotipus ir	Aptariama Jono Basanavičiaus, Edmundo Berko, Oto fon Bismarko, Simono Daukanto, Džiuzepės Garibaldžio, Jono Jablonskio, Martyno Jankaus, Vinco Kudirkos, Karlo Markso, Emilijos Pliaterytės, Gabrielės Petkevičaitės-Bitės, Zigmanto Sierakausko, Antano Smetonos,	Pažinimo Kultūrinė Pilietiškumo Kūrybiškumo Komunikavimo Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos	Lietuva Rusijos imperijoje – SMP Tautinis atgimimas Lietuvoje XIX a. – XX a. pr. – SMP
Susipažįstama su nacionaliniais judėjimais Europoje: Tautų pavasariu (1848–1849 m.) ir nacionalinių valstybių kūrimąsi Italijoje (1870 m.) ir Vokietijoje (1871 m.).				
Aiškinamasi Rusijos imperijos politika buvusiose LDK žemėse.				
<i>Rusijos imperija XVIII- XIX a.</i>				

Nagrinėjama ATR atkūrimo idėja – XIX a. lietuvių ir lenkų sukilimus prieš Rusijos imperiją (1830–1831 m., 1863–1864 m.).	nusako jų poveikį šiandieniniai visuomenei. (Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija)	Adamo Smito, Motiejaus Valančiaus, karalienės Viktorijos, Povilo Višinskio veikla ir reikšmė XIX–XX a. pradžioje. Aiškinamasi autonomijos, daraktoriaus, europocentrizmo, etnocentrizmo, generalgubernatoriaus, germanizacijos, imperializmo, kontribucijos, kolonijos, konservatizmo, liberalizmo, modernios tautos, nacionalinio judėjimo, politinės partijos, rusifikacijos, socializmo, Tautų pavasario sąvokų reikšmė analizuojamos temos kontekste.		
Aiškinamasi sukilėlių siekiai, sukilimų eiga ir pasekmės.	4. Mokiniai kuria XIXa. Europos ir Lietuvos istorijos žemėlapi, kuriame lokalizuoja įvykius ir reiškinius, aptaria veiksnus, lėmusius vienokius ar kitokius rezultatus. (Kūrybiškumo kompetencija)			
Nagrinėjami nacionaliniai judėjimai Lietuvoje: Žemaičių bajorų kultūrinis sąjūdis, Katalikų Bažnyčios veikla XIX a. (vysk. Motiejaus Valančiaus vaidmuo), spaudos lotyniškaisiais rašmenimis draudimo laikotarpis (1864–1904 m.), knygnešių veikla, Lietuvos politinių srovių ir partijų kūrimasis, Didysis Vilniaus Seimas (1905 m.).	5. Mokiniai tikslingai naudoja įvairius istorinius šaltinius, juos argumentuotai pasirenka, kritiškai vertina jų informaciją, jais remdamiesi kuria gyvenimo praeityje rekonstrukcijas, projektinius darbus, pristatymus. (Kūrybiškumo ir komunikavimo kompetencijos)			
Analizuojama Mažoji Lietuva XIX–XX a. pr. Aptariama imperializmo epocha ir kolonializmas. Susipažįstama su pasauline Britų imperija.	6. Mokiniai analizuoja XIXa. žmogaus pasaulėvaizdžio pokyčius, aptaria politinių doktrinų atsiradimo reikšmę, revoliucinių judėjimų už pilietines teises ir nacionalinių valstybių kūrimosi svarbą, vertina šių reiškinių svarbą šiandieninei demokratinei visuomenei. (Pilietiškumo kompetencija)			
<i>Kartojimo ir/ar atsiskaitymo pamoka</i>	7. Analizuoja Lietuvos, Europos kultūrų istorinį kontekstą, aiškinasi tautinių sąjūdžių požymius ir jų reikšmę XIXa. istorijos raidai ir šiandienos visuomenei. (Kultūrinė kompetencija)			
	8. Mokiniai įvairiais būdais ir formomis, naudodamiesi informacinėmis technologijomis pateikia savąjį XIXa, Lietuvos ir Europos istorijos supratimą, teisingai naudoja to laikotarpio istorines sąvokas, diskutuoja, pristato to laikotarpio			

	svarbiausias asmenybes ir jų darbus. (Komunikavimo kompetencija)			
4. Skyrius: Industrinės visuomenės kūrimasis ir lietuviškasis pasaulis XIX a.				
Planuojamas pamokų skaičius: 7 pamokos privalomų temų dėstymui <i>1 karto</i> ir/ar atsiskaitymų pamokos <i>2 pasirenkamos temos</i> Viso: 10 pamokų				
Pamokos tema	Pasiekimai	Sąvokos/ Asmenybės	Kompetencijos	Papildoma medžiaga
Nagrinėjama industrinė revoliucija: technologijų proveržis, kapitalistinės ekonominės sanklodos įsitvirtinimas Europoje ir JAV, neigiamas jos poveikis gamtinei aplinkai; urbanizacija, visuomenės sekuliarizacija, iššūkiai švietimui; socialinis klausimas ir gerovės siekimas.	1. Mokiniai sužinos ir galės apibūdinti XIXa. Lietuvos, Europos ir pasaulio XIXa. raidos ypatumus, gebės įvardinti industrinės revoliucijos esmines priežastis, bruožus (socialinius, ekonominius, kultūrinius) ir pasekmes. (Pažinimo kompetencija) 2. Remdamiesi įgytomis žiniomis, istoriniais šaltiniais, tekstais ir šiuolaikinėmis medijomis, gebės susieti industrinės revoliucijos pasekmes su šiandienos pasaulio reiškiniiais ir paaiškinti jų sąsają reikšmę. (Pažinimo kompetencija) 3. Analizuodami industrinės revoliucijos sukeltus pokyčius XIX a., išmoks vertinti, kaip skirtingos socialinės, kultūrinės, etninės grupės kovojo už savo teises, pripažinimą, laužė stereotipus ir kaip tai veikia šiandieninę visuomenę. (Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija)	Įvertinama Tomo Alvos Ediso, Chaimo Frenkelio, Marijos Kiuri, Jono Šliūpo, Džeimso Vato reikšmė XIX–XX a. pr. istorijoje. Aptariama demografinio sprogimo, emigracijos ir imigracijos, industrinės revoliucijos, luditų, mažosios šeimos, profesinės sąjungos, proletariato, sufražizmo, urbanizacijos sąvokų reikšmė industrinės visuomenės kūrimosi proceso kontekste.	Pažinimo Kultūrinė Pilietiškumo Kūrybiškumo Komunikavimo Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos	Pramonės perversmas ir jo padariniai – SMP
Įvertinami socialinės struktūros pokyčiai Europos visuomenėje: baudžiavos panaikinimas Rusijos imperijoje ir Lietuvoje; vidurinėsios klasės radimasis, moterų teisių judėjimo plėtra, kasdieninio gyvenimo pasikeitimai (mažosios šeimos atsiradimas).				
Nagrinėjama Europos ir Lietuvos gyventojų migracija. Analizuojama Amerikos lietuvių gyvenimas ir jų ryšiai su Lietuva.				
<i>Kartojimo ir/ar atsiskaitymo pamoka</i>	4. Mokiniai aptaria XIXa. vykusius kasdienio gyvenimo pokyčius, vykusią pažangą sveikatos apsaugos, sveikos mitybos ir gyvensenos srityse, vertina šių procesų reikšmę. (Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija)			

	5. Mokiniai kuria gyvenimo XIXa. rekonstrukcijas, atlieka tiriamuosius darbus, projektus, nagrinėja ir vertina XIXa. asmenybių veiklą, tam pasitelkdami IT galimybes. (Kūrybiškumo kompetencija) 6. Mokiniai reflektuoja XIX a. ypač išryškėjusių vertybių (laisvės, lygiateisiškumo) svarbą to meto ir šiandienos pasaulyje. (Pilietiškumo kompetencija) 7. Mokiniai vertina tautų, religijų ir įvairių kultūrų indėlį į XIXa. visuomenės raidą. (Kultūrinė kompetencija) 8. Mokiniai kuria įvairius tekstus (santraukas, straipsnius, komentarus) apie XIXa. industrinės revoliucijos sukeltus pokyčius ekonomikoje, socialiniuose santykiuose ir kasdieniame gyvenime. Savo kūrybą geba pristatyti, išklausti pastabas, sėkmingai diskutuoti. (Komunikavimo kompetencija)			
5. Skyrius: Modernusis pasaulis ir masinės kultūros radimasis XIX – XX a. pr. Planuojamas pamokų skaičius: 4 pamokos privalomų temų dėstymui <i>1 kartojimo</i> ir/ar atsiskaitymo pamoka <i>3 pasirenkamos temos</i> Viso: 8 pamokos				
Pamokos tema	Pasiekimai	Sąvokos/ Asmenybės	Kompetencijos	Papildoma medžiaga
Nagrinėjami kultūros pokyčiai XIX–XX a. pr. Europoje ir Lietuvoje: romantizmas, realizmas, modernizmas. Susipažįstama su Vilniaus universitetu; Vilniaus piešimo mokykla.	1. Mokiniai sužino ir išmoka apie svarbiausius XIXa. vykusius Lietuvoje ir Europoje kultūrinius pokyčius- geba įvardinti egzistavusias meno sroves bei	Aptariamas Julijos Beniuševičiūtės-Žymantienės (Žemaitės), Mikalojaus Konstantino Čiurlionio,	Pažinimo Kultūrinė Kūrybiškumo Komunikavimo	Kultūra ir kasdienio gyvenimo pokyčiai XIX a. – XX a. pr. – SMP

Analizuojamas masinės kultūros atsiradimas Europoje ir Lietuvoje: spauda, fotografija, kinas, laisvalaikio pokyčiai.	svarbiausius jų bruožus, žino svarbiausius XIX a. kūrėjus. (Pažinimo kompetencija) 2. Mokiniai susipažįsta su žymiausių kūrėjų biografijomis, nurodo jų iškilimo aplinkybes, kontekstą, geba vertinti jų reikšmę to meto ir šiandienos visuomenėms, apmąsto jų darbų vertinimo skirtumus ir to priežastis. (Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija) 3. Mokiniai susipažįsta su XIX a. meno vertybėmis lankydami virtualias parodas, rengia kurinių recenzijas, organizuoja „aukcionus“, virtualias ekskursijas po XIX a. Europos sostines. Darbų atlikimui ir pristatymui naudoja įvairius patikimai atrinktus šaltinius ir IT. (Kūrybiškumo ir komunikavimo kompetencijos) 4. Diskutuoja ir išmoksta, kokią įtaką žmogaus pasaulėvaizdžiui ir tapatybei turėjo XIX a. meno suklestėjimas ir masinės kultūros gimimas. (Kultūrinė kompetencija)	Ignoto Domeikos, Vinsento van Gogo, Vytauto Kairiūkščio, Jono Mačiulio (Maironio), Adomo Mickevičiaus, Martyno Počobuto, Frideriko Šopeno vaidmuo moderniam pasaulyje. Aiškinamasi masinės kultūros, modernizmo, realizmo, romantizmo sąvokų reikšmė analizuojamos temos kontekste.	Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos	
Susipažįstama su XIX–XX a. sandūros pasaulio kultūros sostinėmis: Viena, Paryžiumi, Londonu.				
Kartojimo ir/ar atsiskaitymo pamoka				
6. Skyrius: Pirmasis pasaulinis karas ir europinių imperijų griūtis				
Planuojamas pamokų skaičius: 9 pamokos privalomų temų dėstymui 1 kartojimo ir/ar atsiskaitymo pamoka 3 pasirenkamos temos Viso: 13 pamokų				
Pamokos tema	Pasiekimai	Sąvokos/ Asmenybės	Kompetencijos	Papildoma medžiaga
Analizuojamas Pirmasis pasaulinis karas (1914–1918 m.): karo priežastys ir eiga Vakarų ir Rytų frontuose.	1. Mokiniai sužino ir išmoksta papasakoti apie svarbiausius XIX a. pab. - XX a. pr. Lietuvos, Europos ir pasaulio politinius įvykius. Gali tiksliai įvardinti IPK priežastis, pasekmes bei reikšmę. (Pažinimo kompetencija)	Įvertinamas Jono Basanavičiaus, Stepono Kairio, Žoržo Benžameno Klemanso, Vladimiro Lenino, Deivido Loido Džordžo,	Pažinimo Kultūrinė Pilietiškumo Kūrybiškumo Komunikavimo	Pirmasis pasaulinis karas ir Lietuva – SMP
Nagrinėjama Rusija XX a. pradžioje: 1917 m. Vasario revoliucija ir bolševikų perversmas.				

Analizuojama Lietuva Pirmojo pasaulinio karo metu ir Valstybės atkūrimas: Vokietijos okupacinis režimas, Vilniaus konferencija (1917 m.), Vasario 16-osios Aktas (1918 m.).	2. Mokiniai išskiria ir nusako XX a. pradžios laikotarpio esminius bruožus (tarptautinių santykių ypatumus, tautų apsisprendimo teisės įgyvendinimą, Lietuvos kelią į nepriklausomybę ir valstybingumo atkūrimo problemas), probleminius klausimus ir geba nustatyti ryšį su dabartimi. (Pažinimo kompetencija)	Nikolajaus II, Antano Smetonos, Vilhelmo II, Vudro Vilsono vaidmuo XX a. pradžioje. Aiškinamasi bolševikų, demilitarizuotos zonos, fronto, komunizmo, Lietuvos Tarybos, manevrinio karo, militarizmo, Oberosto, okupacijos, pozicinio karo, rekvizicijos, reparacijos, revanšizmo, separatinės taikos, tautų apsisprendimo teisės, Tautų Sąjungos sąvokų reikšmė aptariamose temose kontekste.	Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos	Pasaulis po Pirmojo pasaulinio karo – SMP
Nagrinėjama Paryžiaus taikos konferencija, Europos politinio žemėlapių pokyčiai ir Versalio taikos sutartis (1919 m.).	3. Mokiniai geba kritiškai vertinti XIX a. pab. - XX a. prad. įvykius, gali juos vertinti iš skirtingų perspektyvų, argumentuotai išreiškia savo poziciją istorijos įvykių ir asmenybių vertinimo klausimais. (Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija)			
Vertinami Pirmojo pasaulinio karo demografiniai ir socialiniai padariniai Lietuvoje ir Europoje.	4. Remdamiesi kritiškai pasirinktais istoriniais šaltiniais, tekstais ir kitomis medijomis kuria pasakojimus, schemas, lenteles recenzijas, inscenizacijas (pvz. Paryžiaus taikos konferencijos analizė, IPK frontai, IPK demografiniai ir socialiniai padariniai, Lietuvos Tarybos veikla) pristato savo darbus, įsiklauso į kitų nuomonę, diskutuoja, reiškia savo nuomonę pagrįsdami argumentais. (Kūrybiškumo ir komunikavimo kompetencijos)			
10. Kartojimo ir/ar atsiskaitymo pamoka.	5. Mokiniai aptaria Lietuvos valstybingumo atkūrimo reikšmę ir svarbą, vertina žymiausių lietuvių tautinio sąjūdžio atstovų nuopelnus tiek to meto, tiek šiandienos visuomenei. (Pilietiškumo kompetencija)			
7. Skyrius: Paveldas ir atmintis. Abiejų Tautų Respublikos atmintis ir nacionalinės valstybės gimimas				
Planuojamas pamokų skaičius: 5 pamokos privalomų temų dėstymui 1 kartojimo ir/ar atsiskaitymo pamoka				

3 pasirenkamos temos

Viso: 9 pamokos

Pamokos tema	Pasiekimai	Sąvokos/ Asmenybės	Kompetencijos	Papildoma medžiaga
Tyrinėjamas ar aplankomas ir aptariamas Abiejų Tautų Respublikos paveldas ir „gente lituanus“, „natione polonus“ problematika: (1) 1791 m. Gegužės 3-iosios Konstitucijos (ir Spalio 20-osios tarpusavio įžadų) atmintis. Mykolo Rōmerio, Česlovo Milošo (Czesław Miłosz), Gabrieliaus ir Stanislovo Narutavičių LDK piliečio samprata; (2) XVIII a. pab.–XIX a. dvarų paveldas Lietuvoje: Paulavos Respublikos fenomenas (Merkinės dvaras), Rokiškio dvaras. Oginskių giminės dvaras Plungėje ar kiti dvarai ir jų istorijos artimiausioje aplinkoje. Tyrinėjamos ar aplankomos ir aptariamos svarbiausios lietuvių nacionalinio judėjimo atminties vietos: (1) lietuvių nacionalinio judėjimo veikėjų, signatarų ir valstybės kūrėjų atminimo vietos (Motiejaus Valančiaus, Jono Basanavičiaus, Antano Smetonos, Gabrielės Petkevičaitės-Bitės ar kitų veikėjų atminimo vietos, esančios artimoje aplinkoje); (2) lietuvių nacionaliniam judėjimui reikšmingiausių vietų istorija: Signatarų namai Vilniuje, Miesto salė (dabartinė Lietuvos nacionalinė filharmonija)	1. Mokiniai remdamiesi įvairiais šaltiniais, tyrinėdami savo gyvenamosios vietovės bei Lietuvos kultūrinį paveldą, giliau susipažįsta su istoriniais įvykiais ir jų reikšme šiandienai. (Pažinimo kompetencija) 2. Mokiniai susipažįsta su savo gyvenamosios vietovės istorijos praeitimi, ugdomi empatiją, kritišką santykį su praeities kartų palikimu. (Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija) 3. Remdamiesi kritiškai pasirinktais istoriniais šaltiniais, tekstais ir kitomis medijomis atlieka tyrimus, kuria ekskursijų planus, pasakojimus, recenzijas, inscenizacijas, pristatymus pristato savo darbus, diskutuoja, reiškia savo nuomonę pagrįsdami argumentais. (Kūrybiškumo ir komunikavimo kompetencijos) 4. Puoselėja Lietuvos valstybingumo tradiciją, ugdo patriotinę savimonę. (Pilietiškumo kompetencija) 5. Mokiniai vertina tautų, religijų ir įvairių kultūrų paveldą, prisideda prie jo išsaugojimo, suvokia ir vertina Lietuvių tautų, konfesijų, bendruomenių tradicijas, kultūrinį palikimą, puoselėja Lietuvos valstybingumo tradiciją ir paveldą. (Kultūrinė kompetencija)	<i>Dvaras</i> <i>Dvarininkas</i> <i>Konstitucija</i> <i>Konstitucinė monarchija</i> <i>Unitarinė valstybė</i> <i>Federacija</i> <i>Pilietybė</i> <i>Prezidentas</i> <i>Parlamentaras</i> <i>Signataras</i> <i>J.Basanavičius</i> <i>J.Basanavičius</i> <i>S.Kairys</i> <i>K.Grinius</i> <i>S.Banaitis</i> <i>J.Staugaitis</i> <i>P.Klimas</i> <i>J.Vailokaitis</i> <i>P.Kriaučiūnas</i>	Pažinimo Kultūrinė Pilietiškumo Kūrybiškumo Komunikavimo Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos	

Vilniuje, Vileišių rūmai Vilniuje, Marijampolės (dabartinė Rygiškių Jono) ar Šiaulių (dabartinė Juliaus Janonio) gimnazijos.				
Rekomenduojamos pasirenkamos temos	- JAV pilietinis karas (1861-1865 m.); - XIX a. Lotynų Amerikos revoliucijos ir nepriklausomų valstybių susikūrimas; - Afrikos kolonizavimas; - Rusijos imperija XVIII- XIX a.; - Austrijos (nuo 1867 m. Austrijos-Vengrijos) imperijos raida XIX a.; - Meidzi Restauracija ir Japonijos imperijos politinė raida XIX a. antroje pusėje – XX a. pr. ar kitos mokytojo pasirinktos temos.			

Individualus mokinio planas 9 (I) klasei. Tema: Industrinės visuomenės kūrimasis ir lietuviškasis pasaulis XIXa. 1 variantas

INDIVIDUALUS PLANAS				
SAVAITĖS TEMA/ PROBLEM/KLAUSIMAI: Industrinės visuomenės kūrimasis ir lietuviškasis pasaulis XIXa.				
PIRMADIENIS	ANTRADIENIS	TREČIADIENIS	KETVIRTADIENIS	PENKTADIENIS
Lietuvių kalba: aptariu su mokytoja ir klasės draugais, kaip keitėsi pasaulio ir žmogaus vaizdas XIXa. literatūroje.	Lietuvių kalba: skaitau Žemaitės kūrinio „Marti“ ištrauką ir ją aptariu jį su klasės draugais.	Lietuvių kalba: rašau laišką vienam iš kūrinio „Marti“ veikėjų.	Lietuvių kalba pristatau laišką savo klasės draugams.	Popietė mokyklos bendruomenei, atliktų darbų pristatymas
Fizika: susipažįstu su svarbiausiais XIXa. fizikos išradimus ir išradėjus.	Chemija: aptariu svarbiausius XIXa. chemijos išradimus ir išradėjus.	Biologija: pristatau 5 svarbiausius biologijos mokslo pasiekimus XIXa.	Biologija: išsiaiškinu medicinos mokslo pasiekimus XIXa. ir jų reikšmę visuomenei.	
Istorija -išsiaiškinu Industrinės revoliucijos sąvoką ir priežastis.	Istorija: aptariu svarbiausius socialinius pokyčius įvykusius XIXa.	Istorija pildau lentelę su svarbiausiais XIXa. technikos išradimais ir pasirinktinai pristatau klasei tris reikšmingiausius.	Istorija -naudodamasis surinkta informacija, padarau XIXa. SWOT analizę.	

Geografija-aptariu žmonių migracijos tendencijas XIXa.	Dorinis ugdymas: diskutuoju apie žmogaus pasaulėvaizdžio kaitą XIXa. ir tai lėmusias priežastis.	Muzika-klausau XIXa. žymiausių kompozitorių kūrinių.	IT-kuriu reklaminį plakatą apie XIXa. naudodamas IT įrankius (pvz.: www.canva.com)	
Anglų kalba: pasidomiu ir renku informaciją apie U. Sinclair romaną „Džiunglės“, išsiaiškinu, kodėl jis įtrauktas į JAV mokyklinės programas.	Dailė-piešiu atvirlaiškį draugui, iš pasirinkto Europos miesto, pagal pasirinktos meno srovės stilistiką.	Matematika-skaičiuoju demografinius, gamybos, urbanizacijos ir kt. pokyčius.		
Mano siekiai ir veiklos (pildo vaikas)				
Ką gebėsiu (pildo mokytojas iš teminio plano) - Įvardinsiu Industrinės revoliucijos priežastis, esminius bruožus ir reikšmingiausius pokyčius. - Sužinosiu apie svarbiausius mokslo pasiekimus XIXa. - Parašysiu laišką - Sukursiu reklaminį plakatą			Ką gebu (mokinio individualus įsivertinimas)	
Individuali užduotis: pasidomėk, sufražizmo judėjimu, peržiūrėk filmą „Sufražistė“ ir parašyk jam 3 -5 įžvalgas.				

Individualus mokinio planas 9 (I) klasei. Tema: Industrinės visuomenės kūrimasis ir lietuviškasis pasaulis XIXa. 2 variantas

INDIVIDUALUS PLANAS				
SAVAITĖS TEMA/ PROBLEM/KLAUSIMAI: Industrinės visuomenės kūrimasis ir lietuviškasis pasaulis XIXa.				
PIRMADIENIS	ANTRADIENIS	TREČIADIENIS	KETVIRTADIENIS	PENKTADIENIS
Istorija -išsiaiškinu Industrinės revoliucijos sąvoką ir priežastis.	Istorija : aptariu svarbiausius socialinius pokyčius įvykusius XIXa.	Istorija diskutuoju apie pokyčius kasdieniame žmonių gyvenime, apie šeimos sampratos ir moters padėties visuomenėje pokyčius.	Istorija -naudodamasis surinkta informacija, padarau XIXa. „Stiprybių-silpnųjų“ analizę.	Popietė mokyklos bendruomenei, atliktų darbų pristatymas

Lietuvių kalba: aptariu su mokytoja ir klasės draugais, kaip keitėsi pasaulio ir žmogaus vaizdas XIXa. literatūroje.	Lietuvių kalba: aptariu su klasės draugais perskaitytą Keturakio kūrinį „Amerika pirtyje“.	Lietuvių kalba: rašau straipsnį apie XIXa. pab. ir pastarųjų dešimtmečių emigracijos ypatumus.	Lietuvių kalba pristatau straipsnį savo klasės draugams.	
Kūno kultūra: sužinau apie sporto ir sveikos gyvensenos pokyčius XIXa. pab.- XXa. prad.	Chemija: sužinau apie Nobelio apdovanojimų kilmę ir sužinau M.Kiuri istoriją.	Biologija: pristatau 5 svarbiausius biologijos mokslo pasiekimus XIXa.	Biologija: išsiaiškinu, kokie medicinos mokslo pasiekimai, labiausiai paveikė kasdienį žmonių gyvenimą.	
Geografija -aptariu XIXa. politinio žemėlapių pokyčius	Matematika -skaičiuoju demografinius, gamybos, urbanizacijos ir kt. pokyčius.	Pilietinis ugdymas: sužinau, kada išpopuliarėja žiniasklaida ir kodėl ji vadinama „ketvirtąja valdžia“.	IT -kuriu plakatą XIXa. protesto akcijai. (pvz.: www.canva.com)	
Anglų kalba: pasidomiu ir renku informaciją apie U. Sinclair romaną „Džiunglės“, išsiaiškinu, kodėl jis įtrauktas į JAV mokyklinės programas.	Dailė -sužinau apie Vilniaus dailės mokyklos atstovą Vytautą Kairiūkštį.	Muzika -klausau XIXa. žymiausių kompozitorių kūrinių.		
	Anglų kalba: žiūriu filmo „Sufražistė“ ištraukas ir jas aptariu su klasės draugais.	Matematika - analizuoju ir lyginu demografinius, gamybos, urbanizacijos ir kt. XIXa. pokyčius su šiandieniniais statistiniais duomenimis.		
Mano siekiai ir veiklos (pildo vaikas)				
Ką gebėsiu (pildo mokytojas iš teminio plano) Įvardinsiu Industrinės revoliucijos priežastis, esminius bruožus ir reikšmingiausius pokyčius.		Ką gebu (mokinio individualus įsivertinimas)		

• Sužinosiu apie svarbiausius mokslo pasiekimus XIXa. ir apie keletą žymiausių išradėjų. • Parašysiu straipsnį • Sukursiu plakatą	•
Individuali užduotis: pasidomėk ir peržiūrėk filmą „Maria Kuri“ ir parašyk jam 3 -5 įžvalgas.	

9 klasė.

Trumpo teksto rašymas istorinės medžiagos pagrindu.

Naudodamiesi šaltiniais A, B, C, D ir žiniomis, patvirtinkite arba paneikite istoriko V. Merkio nuomonę, kad „lietuvių tautinio atgimimo kontekste knygnešių laikai yra ryškiausi pasipriešinimo rusinimui puslapiai“.

Šaltinis A. Apie knygnešį Jurgį Bielinį:

Kilęs iš valstiečių. Šiauliuose ir Mintaujoje (dabar – Jelgava) pasimokęs privačiai, Rygoje 1872 baigė pradžios mokyklą. Gyveno tėviškėje. Draudžiamąją lietuvišką spaudą gabenti ir platinti pradėjo 1873. Buvo vysk. M.Valančiaus talkininkas. Nuo 1890 pradėtas stipriai persekioti, jau nebegalėjo gyventi namuose, tėviškėje. Tampa knygnešiu profesionalu. Per 31-erius savo aktyvios veiklos metus jis vienas arba su talkininkais pergabeno per sieną ir Lietuvoje išplatino beveik pusę visų spaudinių, tuomet išspausdintų Mažojoje Lietuvoje. Daugiausia platindavo tuometinėse Šiaulių, Panevėžio, Ukmergės apskrityse. Buvo organizavęs prenumeratą ir reguliariai pristatydavo užsakytus laikraščius. Katalikiškos draudžiamosios spaudos latvių kalba nugabendavo ir į Latviją, kur tuo metu ji buvo uždrausta. Tarpininkaudavo dėl jos spausdinimo Mažojoje Lietuvoje. Subūrė didžiausią Lietuvoje spaudos platintojų tinklą. Daugelis vėliau žymių knygnešių iš jo išmoko knygnešystės meno: kaip saugiai pereiti saugomą sieną, kaip gabenti ir platinti spaudą. 1885-1895 – Garšvių knygnešių draugijos vienas iš įkūrėjų ir dalininkas. 1889-1895 palaikė ryšius su “Atgajos” draugija. Pats bendradarbiavo lietuviškoje spaudoje, išleido keletą knygelių, leido laikraštėlį “Baltasis erelis” (išleido tris numerius). Jam spausdinti iš M.Jankaus nusipirko ir parsigabeno rankinę spausdinimo mašiną. Caro žandarams ir pasienio sargybiniais buvo įkliuvęs 5 kartus, bet buvo sumanus ir drąsus, todėl pavykdavo ištrūkti. Už jo sugavimą valdžia buvo paskyrusi didelę premiją. Savojo gyvenimo šūkiu laikė paties sukurtą posakį: “Nemirsiu, kol maskoliai iš Lietuvos neišeis”. Sulaukė to laiko. Mirė eidamas pėsčiomis į Vilnių, į Lietuvių konferenciją, kuri Nepriklausomybės reikalavimą paskelbė bendru visos tautos reikalu.

Šaltinis B. Įkliuvusiųjų dėl lietuviškos spaudos regioninis pasiskirstymas (1865-1904 m.)

Regionas ir apskritys	Gabentojų	Platintojų	Laikytojų	Iš viso
I. Pasienio apskritys				
Naumiesčio	58	44	52	154
Vilkaviškio	114	20	62	196

Raseinių	435	129	223	787
Telšių	152	118	301	571
Iš viso	759	311	638	1708
II. Aktyviosios vidinės apskritys				
Marijampolės	7	54	67	128
Panevėžio	4	84	176	264
Šiaulių	15	69	139	223
Ukmergės	4	104	97	205
Iš viso	30	311	479	820
III. Pasyvesnės vidinės apskritys				
Kauno	18	48	44	110
Zarasų		57	46	103
Iš viso	18	105	90	213
IV. Rytinės ir pietinės apskritys				
Kalvarijos	2	16	18	36
Seinų	3	7	7	17
Švenčionių		3	4	7
Trakų		18	27	45
Vilniaus	1	9	5	15
Iš viso	6	53	61	120
Kitos Lietuvos vietos	4	3	3	10
Neišaiškintos Lietuvos vietos		18	98	116
Už Lietuvos ribų	13	58	32	103
Iš viso	830	859	1401	3090

Šaltinis C. Įkliuvusiųjų dėl lietuviškos spaudos 1865-1904 m. luominis pasiskirstymas (procentais)

Luomai ir socialinės grupės	Gabentojų	Platintojų	Laikytojų	Iš viso
Valstiečiai	87,9	67,4	82,5	79,6

Miestiečiai	4,8	10,8	6,7	7,4
Bajorai	2,2	6,2	6,1	5,1
Dvasininkai	0,3	3,7	0,6	1,4
Atsargos kareiviai	1,7	3,6	1,5	2,1
Intelligentai ir moksleiviai		8,0	2,0	3,2
Prūsijos piliečiai	3,1	0,3	0,6	1,2
Iš viso	100,0	100,0	100,0	100,0

Šaltinis D. Iš Maironio poemos „Jaunoji Lietuva“:

<...>Kaip vaisių užgintą po Lietuvą gaudo
 Iš Prūsų slapčia atgabentus raštus,
 Bet veltui sargyba ant sienos bešaudo:
 Jie eina, kaip viesulas eina platus!
 Jie žadina mūsų užmirusią šalį,
 Ir niekas jiems kelio užkirsti negali.

Šnipai Lietuvoj veltui uosto ir skraido;
 Lietuvis už knygas nukęst nesibaido,
 Bet pats neišduos paslapties!
 Kas, degdamas meile tėvynės, spaudina
 Tas knygas už sienos ir žmonėms dalina:
 Tamsios besiklauski nakties!<...>

ISTORIJOS ILGALAIKIS PLANAS 10 IR (II GIMNAZIJOS) KLASEI

Bendra informacija:

Mokslo metai _____

Pamokų skaičius per savaitę _____

Vertinimas:

Skirta pamokų: 72

- Privalomoms temoms (70 proc.): 51
- Pasirenkamoms temoms (iki 30 proc.): 21

1. Skyrius: Naujausieji laikai (1918m. -dabartis)				
Planuojamas pamokų skaičius(privalomos temos ir pasirenkamos): 1				
Pamokos tema	Pasiekimai	Sąvokos/ Asmenybės	Kompetencijos	Papildoma medžiaga
Įvadas į epochą: globalizacija ir neeuropinio pasaulio iškilimas. BP. Susipažįstama su naujausiais laikais: esminiais bruožais ir chronologija. Nagrinėjama pasaulio globalizacija, Lietuvos „sugrįžimas“ į Europą.	1. Mokiniai susipažįsta su mokymosi 9-oje klasėje turiniu, sužino Naujųjų amžių epochos kontekstą, pasikartoja jau išminktų epochų bruožus. (Pažinimo kompetencija)	<i>Kartojamos: Globalizacija Imperializmas</i>	Pažinimo	
2. Skyrius: Tarpukario Europa.				
Tarpukario Europos kryžkelė: tarp demokratijos ir totalitarizmo				
Planuojamas pamokų skaičius (privalomos temos ir pasirenkamos): 10+ 2				
Pamokos tema	Pasiekimai	Sąvokos/ Asmenybės	Kompetencijos	Papildoma medžiaga
Analizuojama Europa po Pirmojo pasaulinio karo: Versalio sistema. Nagrinėjama demokratinė Europa: Prancūzijos ir Čekoslovakijos politinė raida.	1. Įvardina XXa. tarpukario svarbiausių įvykių, reiškinių priežastis ir padarinius, savarankiškai juos vertina. (Pažinimo kompetencija)	Aptariamas Felicijos Bortkevičienės, Ernesto Galvanausko, Kazio Griniaus, Adolfo Hitlerio,	Pažinimo Kultūrinė Kūrybiškumo Pilietiškumo Komunikavimo	Parlamentinė Lietuva – SMP Prezidentinė Lietuva – SMP

Tyrinėjamas Lietuvos valstybės kūrimas: - Lietuvos nepriklausomybės karas (1919-1920 m.) - Lietuvos Steigiamasis Seimas ir jo veikla. - Lietuvos parlamentarizmo raida 1922-1926m. Klaipėdos krašto prijungimas prie Lietuvos.	2. Mokiniai vertina to paties įvykio ar reiškinio (Demokratijų žlugimas, komunistinių ir nacistinių totalitarinių valstybių susikūrimas, Lietuvos nepriklausomybės kovo, demokratinis laikotarpis ir jo žlugimas Lietuvoje) poveikį asmenybėms, visuomenės grupėms, valstybėms ir vertinimą grindžia argumentais, ruošia istorinius pasakojimus, esė, rašo recenzijas, atlieka tyrimus, rengia projektus bei jų pristatymus. (Pažinimo, kultūrinė ir komunikavimo kompetencijos)	Marcelės Kubiliūtės, Tomašo Garigo Masariko, Benito Musolinio, Konstantino Piatso, Antano Smetonos, Josifo Stalino, Aleksandro Stulginskio, Karlio Ulmanio istorinis vaidmuo XX a. pirmojoje pusėje.	Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos	Tarptautiniai santykiai prieš Antrąjį pasaulinį karą – SMP
Aptariamas autoritarizmas Europoje.				
Nagrinėjami Baltijos šalių autoritariniai režimai: 1926 m. valstybės perversmas Lietuvoje ir Antano Smetonos valdymas.	3. Geba kritiškai vertinti įvairių istorinių šaltinių patikimumą ir gali argumentuoti išreikšti savo poziciją kontraversiškai vertinamų istorijos įvykių ar asmenybių klausimais, pagrindžia jų aktualumą dabarčiai. (Kūrybiškumo ir komunikavimo kompetencijos)	Aptariamos antisemitizmo, ateizmo, autoritarizmo, bermontininkų, bolševiko, cenzūros, fašizmo, gestapo, GULAG, Holodomoro, kolektyvizacijos, koncentracijos stovyklos, nacizmo, nomenklatūros, planinės ekonomikos, pogromo, propagandos, Steigiamojo Seimo, totalitarizmo, Tautų Sąjungos, Trečiojo reichio sąvokos siekiant suprasti XX a. pirmosios pusės		
Aiškkinamasis totalitarizmas Europoje: totalitarizmo sąvoka, komunistinės SSRS ir nacistinės Vokietijos režimų ypatumai.	4. Mokiniai išsiaiškina demokratijos puoselėjimo ir valstybingumo svarbą to meto Europos, Lietuvos ir pasaulio visuomenėms bei Lietuvos visuomenės patriotizmo ir pilietiškumo instituto kaitą tarpukariu. (Pilietiškumo kompetencija)			
Atsiskaitymo pamoka.	5. Mokiniai įvairiais būdais ir formomis, naudodamiesi kritiškai atrinktais šaltiniais, kuria tarpukario istoriją pasakojantį žemėlapi ir geba pateikti savąjį istorijos supratimą ir			

	argumentuotą nuomonę apie sąsajas su šiandiena. (Kūrybiškumo kompetencija) 6. Sieja tarpukario asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, nusako iškilimo aplinkybes bei kontekstą, geba vertinti jų veiklą.(Užduoties pavyzdys. Priedas Nr.1, Istorijos pagrindinio ugdymo BP IR) (Pažinimo ir kūrybiškumo kompetencija)	Europos istoriją.		
2.1. Skyrius: Tarpukario Europa. Tarpukario visuomenė kryžkelėje: tarp karų ir krizių.				
Planuojamas pamokų skaičius (privalomos temos ir pasirenkamos): 5 +2				
Pamokos tema	Pasiekimai	Sąvokos/ Asmenybės	Kompetencijos	Papildoma medžiaga
Tyrinėjama Didžioji pasaulinė ekonomikos krizė ir jos poveikis visuomenei: JAV, Vokietijos ir Lietuvos pavyzdžiai. Analizuojama liberalios rinkos ekonomikos ir valstybinio ekonomikos reguliavimo sankirta.	1. Mokiniai įgyja žinių ir geba paaiškinti ekonominius ir socialinius pokyčius Lietuvoje ir pasaulyje, kurie vyko XXa. pirmoje pusėje. Gali tiksliai įvardinti Didžiosios ekonominės krizės priežastis, bruožus, įveikimo būdus, pasekmės ir reikšmę. (Pažinimo kompetencija)	Įvertinamas Franklino Delano Ruzvelto, Juozo Tūbelio, Stepono Dariaus, Stasio Girėno istorinis vaidmuo. Aptariama Didžiosios depresijos, klaipėdiškių, naujojo kurso sąvokų reikšmė analizuojamos temos kontekste.	Pažinimo Kultūrinė Kūrybiškumo Pilietiškumo Komunikavimo Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos	
Nagrinėjama Lietuvos visuomenė tarpukariu: žemės ūkis ir pramonė; ekonominė emigracija; kaimo, miestelio ir miesto kasdienybė; religijos vaidmuo.	2. Analizuoja tarpukario Lietuvos atskirų socialinių grupių ir atskirų regionų ekonominius bei socialinius raidos procesus, geba juos vertinti iš skirtingų perspektyvų. (Pažinimo ir socialinė emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencijos)			
Susipažįstama su Vilniaus ir Klaipėdos kraštais ir jų gyventojais.				

<i>Atsiskaitymo pamoka</i>	3. Naudoja įvairius kritiškai atrinktus istorinius šaltinius, atlieka istorinį tyrimą, rengia projektus, rengia schemas, lenteles rašo recenzijas, komentarus (Didžioji pasaulinė krizė bei jos sukelti pokyčiai pasaulyje ir Lietuvoje, ekonominė pažanga ir kasdienio gyvenimo pokyčiai tarpukario Lietuvoje, emigracija tarpukariu ir t.t.) juos pristato, vertina, diskutuoja. (Kūrybiškumo ir komunikavimo kompetencijos) 4. Mokiniai suvokia ir vertina Lietuvos tautinių bendruomenių santykius tarpukariu ir jų sąsajas su šiandiena. (Kultūrinė kompetencija).			
2.2. Skyrius: Tarpukario Europa. Tarpukario kultūrinis gyvenimas: tarp laisvės ir suvaržymų.				
Planuojamas pamokų skaičius (privalomos temos ir pasirenkamos): 5+ 3				
Pamokos tema	Pasiekimai	Sąvokos/ Asmenybės	Kompetencijos	Papildoma medžiaga
<i>Nagrinėjama kultūros raida tarpukariu: modernizmo suklestėjimas ir totalitarinė kultūra.</i>	1. Mokiniai susipažįsta su XX a. pirmos pusės Europos bei Lietuvos kultūrine raida, geba nusakyti svarbiausius kultūrinės raidos bruožus ir palyginti kultūros raidą demokratinėse ir totalitarinėse valstybėse. (Pažinimo kompetencija)	Aptariama Marlenos Dytrich, Sofijos Kymantaitės-Čiurlionienės, Tomo Mano, Vasilijaus Kandinskio, Le Korbuzjė, Levo Karsavino, Vytauto	Pažinimo Kultūrinė Kūrybiškumo Pilietiškumo Komunikavimo	
<i>Analizuojamas Lietuvos kultūrinis gyvenimas tarpukariu: tautinė kultūra, meniniai sąjudžiai, Kauno modernizmo architektūra, teatras, kinas, spauda ir radijas.</i>				

Susipažįstama su pokyčiais švietimo srityje.	2. Remdamiesi istoriniais šaltiniais, meno kūriniais ir kitomis medijomis, kuria įvairių tipų pasakojimus, CV, recenzijas bei kitus projektus (žymiausi tarpukario menininkai, kultūra ir politika tarpukariu, tarpukario Lietuvos kultūros ypatumai ir žymiausi kūrėjai) juos pristato, vertina ir diskutuoja. (Kūrybiškumo ir komunikavimo kompetencijos)	Landsbergio-Žemkalnio, Onos Mašiotienės, Juozo Zikaro istorinis vaidmuo ir reikšmė.		
<i>Atsiskaitymo pamoka</i>	3. Mokiniai supranta ir atpažįsta tarpukario meno raiškos formas, gali nusakyti jo atsiradimo kontekstą, poveikį XX a. bei šiandienos žmogaus pasaulėvaizdžio formavimuisi ir tapatybei. (Pažinimo ir kultūrinė kompetencijos)			
4. Mokiniai per tarpukario meno pasiekimus geriau susipažįsta su tarpukario Lietuvos raida, ugdo patriotinę savimonę. (Pilietiškumo kompetencija)				
3. Skyrius: Antrasis pasaulinis karas.				
Antrasis pasaulinis karas: žmogiškumo išbandymas				
Planuojamas pamokų skaičius (privalomos temos ir pasirenkamos): 9+3				
Pamokos tema	Pasiekimai	Sąvokos/ Asmenybės	Kompetencijos	Papildoma medžiaga
Analizuojamos Antrojo pasaulinio karo priežastys ir pradžia: Miuncheno konferencija, Molotovo–Ribentropo paktas (1939 m. rugpjūčio 23 d.), Lenkijos okupacija, SSRS–Vokietijos sienų nustatymo ir draugystės sutartis (1939 m. rugsėjo 28 d.), Žiemos karas	1. Mokiniai išmoka apibūdinti IIPK laikotarpį, tiksliai nusako IIPK priežastis, svarbiausias ypatybes, pasekmes ir reikšmę bei Lietuvos okupacijos kontekstą, priežastis, pasekmes ir reikšmę. (Pažinimo kompetencija)	Aptariamas ir įvertinamas Vinstono Čerčilio, Šarlio de Golio, Adolfo Hitlerio, Franklino Delano Ruzvelto, Josifo Stalino, Abraomo	Pažinimo Kūrybiškumo Pilietiškumo Komunikavimo Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos	Antrasis pasaulinis karas ir jo padariniai – SMP

(SSRS–Suomijos karas), Prancūzijos sutriuškinimas.	2. Susipažinę su IIPK bruožais ir Lietuvos istorija IIPK metais, geba šį laikotarpį vertinti kritiškai, atpažįsta skirtingus vertinimus ir nurodo jų atsiradimo priežastis, ugdo empatiją ir kritišką santykį su praeities įvykiais. (Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija)	Suckeverio, Čijunės Sugiharos, Onos Šimaitės istorinis vaidmuo ir veikla. Aiškinamasi aneksijos, anšliuso, deportacijų, dipukų, ypatingosios grupės (Einsatzgruppe), geto, Holokausto, kapituliacijos, Keistojo karo, kolaboranto, Liaudies seimo, neutraliteto, Ostlando, pasaulio teisuolio, reokupacijos, sovietizacijos, totalinio karo, tribunolo, ultimatumo, Žiemos karo sąvokų reikšmė aptariamos temos kontekste.		Lietuva Antrojo pasaulinio karo metais – SMP
Nagrinėjama pirmoji sovietinė Lietuvos okupacija: Lietuvos–SSRS savitarpio pagalbos sutartis, SSRS ultimatumas, okupacija ir sovietizacija.	3. Kuria IIPK laikotarpio pasaulio ir Lietuvos istoriją pasakojantį žemėlapi, kuriame lokalizuoja įvykius ir reiškinius, aiškina jų eigą, aptaria veiksmus, lėmusius vienokius ar kitokius rezultatus, naudoja vaizdinę ir tekstinę medžiagą pasakojimui iliustruoti ir argumentuoti. (Kūrybiškumo kompetencija)			
Analizuojamas karas 1941–1943 m.: karo veiksmai Rytų fronte ir Ramiajame vandenyne. Aiškinamasis antihitlerinės koalicijos sudarymas.	4. Aptaria ir kritiškai vertina įvairią informaciją apie IIPK metų įvykius bei įvairių asmenybių veiklą ir jų reikšmę tautos istorijoje. (Pilietiškumo kompetencija)			
Nagrinėjama nacistinė Lietuvos okupacija (1941–1944 m.): Birželio antisovietinis sukilimas, nacių okupacinis režimas Lietuvoje.	5. Įvairiais būdais pateikia savąjį istorijos supratimą, moka argumentuoti ją pagrįsti, diskutuoti. Tinkamai vartoja istorines sąvokas. (Komunikavimo kompetencija)			
Nagrinėjamas Holokaustas nacių okupuotoje Europoje ir Lietuvoje; romų ir kitų etninių, religinių ar socialinių grupių naikinimas.				
6. Holokaustas nacių okupuotoje Europoje ir romų genocidas. Holokaustas Lietuvoje				
Aptariama karo kasdienybė: koncentracijos ir karo belaisvių stovyklos, fronto kasdienybė, miestų bombardavimas, moterų kare, kolaboravimas ir pasipriešinimas nacių okupuotose šalyse, karo pabėgėliai.				
Analizuojama Antrojo pasaulinio karo pabaiga ir padariniai: Antrasis frontas, Vokietijos pralaimėjimas, Potsdamo konferencija, Japonijos kapituliacija, karo politiniai ir socialiniai padariniai.				

Susipažįstama su Niurnbergo procesu. Aiškinamasi Lietuvos sovietinė reokupacija.				
<i>Atsiskaitymo pamoka</i>				
4. Skyrius: Pasaulis padalintas geležinės uždangos. Šaltasis karas: pasaulis tarp demokratijos ir komunizmo.				
Planuojamas pamokų skaičius (privalomos temos ir pasirenkamos): 11+ 2				
Pamokos tema	Pasiekimai	Sąvokos/ Asmenybės	Kompetencijos	Papildoma medžiaga
Aiškinamasi nauja galių pusiausvyrą pasaulyje; Šaltojo karo samprata ir pradžia: Europos padalijimas, Trumeno doktrina, Maršalo planas, karinių blokų susikūrimas (NATO ir Varšuvos sutarties organizacija).	1. Mokiniai išmoka apibūdinti Šaltojo karo epochą- nurodo konfliktavusias puses, įtampas priežastis, svarbiausius bruožus ir reikšmę. Išmoka Lietuvos istorijos 1944-1990m. svarbiausius įvykius, nusako jų priežastis, ypatumus, pasekmes ir reikšmę. (Pažinimo kompetencija)	Aptariama Algirdo Mykolo Brazausko, Leonido Brežnevo, Nikitos Chruščiovo, Michailo Gorbačiovo, Boriso Jelcino, Jono Pauliaus II, Džono Kenedžio, Helmuto Kolio, Margaret Tečer, Vytauto Landsbergio, Stasio Lozoraičio (vyresniojo), Juozo Lukšos-Daumanto, Adolfo Ramanausko-Vanago, Ronaldo Reigano, Antano Sniečkaus, Hario S. Trumeno, Lecho Valensos, Jono Žemaičio-Vytauto apsisprendimai, veikla ir vaidmuo analizuojamos temos	Pažinimo Kultūrinė Kūrybiškumo Pilietiškumo Komunikavimo	Šaltojo karo laikai. Padalytas pasaulis – SMP Lietuva Šaltojo karo metais – SMP Gyvenimas demokratinėse ir totalitarinėse valstybėse – SMP Komunistinės sistemos subyrėjimas ir Lietuva – SMP
Analizuojamas sovietinis teroras Lietuvoje: gyventojų deportacijos, prievartinė kolektyvizacija..	2. Mokiniai analizuoja Lietuvos, Europos ir pasaulio politinę visuomenės raidą Šaltojo karo epochoje, aiškinasi šių įvykių interpretacijas, vertina jas kritiškai, aiškinasi skirtingų vertinimų priežastis ir pasekmes. Ruošia pristatymus, organizuoja diskusijas. (Kūrybiškumo ir komunikavimo kompetencija)			
Nagrinėjamas Lietuvos partizanų karas su SSRS (1944–1953 m.).	3. Išsiaiškina, kaip Šaltojo karo epocha formavo pasaulio ir Lietuvos žmonių vertybes, pasaulėvaizdį, stereotipus, vertina skirtingų tautų patirtis, nurodo susiformavusių skirtumų aplinkybes,			
Analizuojama SSRS politinė raida. Nagrinėjami komunistiniai režimai Rytų Europoje ir jų krizės: Vengrijos (1956 m.) ir Čekoslovakijos (1968 m.) sukilimai.				
Aiškinamasi Šaltojo karo įtampa (Karibų krizė) ir konfliktai (Vietnamo ir Afganistano karai). Aptariamos pasaulio lietuvių bendruomenės ir Lietuvos laisvinimo byla Vakaruose.				

Nagrinėjamas SSRS suirimas: visuotinė krizė ir pertvarka, komunistinių režimų griūtis (Lenkijos ir Vokietijos atvejai).	priežastis ir reikšmę. (Kultūrinė kompetencija)	kontekste.		
Aptariama Lietuvos persitvarkymo sąjūdis ir Nepriklausomybės atkūrimas, SSRS vykdyta ekonominė blokada ir karinė agresija (1990–1991 m.).	4. Aptaria Lietuvos visuomenei šiandien išskylančius svarbius klausimus vertinant Šaltojo karo epochos įvykius, reiškinius, palikimą. Remdamiesi kritiškai atrinktais šaltiniais pateikia argumentuotus vertinimus, svarsto skirtingų vertinimų priežastis ir reikšmę, nagrinėja istorinės propagandos pavyzdžius. (Pilietiškumo kompetencija)	Aiškinamasi atšilimo, Baltijos kelio, Brežnevo doktrinos, Dainuojančios revoliucijos, deficito, disidentų, Geležinės uždangos, Helsinkio grupės, lokalinio karo, Maršalo plano, pertvarkos (perestroikos), rezistentų, Sąjūdžio, Solidarumo (Solidarność), stribo, Šaltojo karo, Trumeno doktrinos sąvokų reikšmę nagrinėjamos temos kontekste.		
<i>Atsiskaitymo pamoka.</i>				
4.1 Skyrius: Pasaulis padalintas geležinės uždangos. Visuomenės tarp kapitalizmo ir komunizmo.				
	Planuojamas pamokų skaičius(privalomos temos ir pasirenkamos): 4+2			
Pamokos tema	Pasiekimai	Sąvokos/ Asmenybės	Kompetencijos	Papildoma medžiaga
Lyginamos ekonomikos ir visuomenės raidos tendencijos: Vakarų demokratinio pasaulio ir komunistinės SSRS pavyzdžiai.	1. Mokiniai išmoka ir gali įvardinti Šaltojo karo epochos ekonominės ir socialinės raidos esminius bruožus bei Vakarų ir komunistinio pasaulių ekonominės, socialinės raidos skirtumus. (Pažinimo kompetencija)	Įvertinami Konrado Adenauerio, Romo Kalantos, Martino Liuterio Kingo, Nijolės Sadūnaitės, Roberto Šumano, Sigito Tamkevičiaus, Antano Terlecko	Pažinimo Kultūrinė Kūrybiškumo Pilietiškumo Komunikavimo	
Analizuojama Vakarų Europos ekonominė integracija ir gerovės valstybės susiformavimas (Švedijos pavyzdys).	2. Mokiniai remdamiesi įgytomis žiniomis ir įvairiais istoriniais			

Sovietų Lietuvos visuomenė: tarp rezistencijos ir kolaboravimo.	šaltiniais, atlikdami istorinius tyrimus, kelia probleminius klausimus apie Šaltojo karo laikų iššūkius (ekonominės ir socialinės raidos skirtumai tarp demokratinio ir komunistinio pasaulių, disidentinė veikla Lietuvoje ir susidorojimas su ja, visuomenės vertybiniai pokyčiai), rengia straipsnius, pristatymus, projektus juos pristato, aptaria, vertina ir diskutuoja. (Pažinimo, kūrybiškumo ir komunikavimo kompetencijos) 3. Išsiaiškina, kaip už Lietuvos valstybingumo tradiciją kovojo Lietuvos disidentai, geba nurodyti jų veikimo aplinkybes, tikslus ir reikšmę Lietuvos istorijai. (Pilietiškumo kompetencija)	pasirinkimai, sprendimai, aptariamas jų istorinis vaidmuo. Aptariamos disidentų, Helsinkio grupės, gerovės valstybės, KGB, rasizmo sąvokų reikšmė analizuojamos temos kontekste.		
Aptariama Sovietinė Lietuvos urbanizacija ir industrializacija.				
Atsiskaitymo pamoka				
4.2 Skyrius: Pasaulis padalintas geležinės uždangos. Kultūra tarp elitiškumo, masiškumo ir ideologijos.				
	Planuojamas pamokų skaičius(privalomos temos ir pasirenkamos): 2+1			
Pamokos tema	Pasiekimai	Sąvokos/ Asmenybės	Kompetencijos	Papildoma medžiaga
Aptariama masinė ir elitinė kultūra bei vartotojiška visuomenė Vakarų pasaulyje: naujosios kultūros formos, žymiausi pasaulio (ir lietuvių išeivių) kūrėjai bei jų darbai.	1. Mokiniai sužino ir išmoka apie svarbiausius XXa. antroje pusėje vykusius Lietuvoje ir Europoje kultūrinius pokyčius- geba įvardinti masinės ir elitinės kultūrų bruožus. Gali nusakyti Sovietinės Lietuvos kultūros bruožus ir problemas. (Pažinimo kompetencija)	Aptariama Ingmaro Bergmano, Juozo Miltinio, Jono Mekas, Antano Sutkaus, Andžio Varholo veikla ir įvertinamas jų indėlis į XX a. antrosios pusės kultūrą. Aiškinamasi elitinės kultūros, masinės kultūros,	Pažinimo Kultūrinė Kūrybiškumo Pilietiškumo Komunikavimo	
Lyginamas švietimas demokratijos ir komunizmo sąlygomis. Įvertinama kultūra ir menas Sovietų Lietuvoje: ideologija, cenzūra, pasiekimai.	2. Analizuoja ir aptaria XX a. antros pusės kultūros vaidmenį to meto Europos, Lietuvos ir pasaulio			

	visuomenės gyvenime, bei aiškinasi to laikotarpio kultūrinės raidos poveikį XXI a. žmogaus pasaulėvaizdžiui. (Kultūrinė kompetencija) 3. Mokiniai susipažįsta su XX a. antros pusės meno vertybėmis, spektakliais, filmais lankydamiesi virtualias parodas, naudodami įvairias medijas, rengia kurinių recenzijas, organizuoja „aukcionus“, virtualias ekskursijas, spaudos konferencijas ir t.t. Darbų atlikimui ir pristatymui naudoja įvairius patikimai atrinktus šaltinius ir IT galimybes. (Kūrybiškumo ir komunikavimo kompetencijos).	vartotojiškos visuomenės, Vudstoko sąvokų reikšmės aptariamose temose kontekste.		
5. Skyrius: Globalizacija ir pasaulis po 1990-ųjų. Globalaus pasaulio pranašumai ir iššūkiai				
Planuojamas pamokų skaičius(privalomos temos ir pasirenkamos): 3+ 2				
Pamokos tema	Pasiekimai	Sąvokos/ Asmenybės	Kompetencijos	Papildoma medžiaga
Analizuojama ir įvertinama naujoji pasaulio tvarka: JAV dominavimas, europinė integracija ir komunistinės Kinijos iškilimas.	1. Mokiniai remdamiesi įgytomis žiniomis, istoriniais šaltiniais, šių dienų medija, apibūdina šiandienio pasaulio politinės raidos esminius bruožus, svarbiausias globalaus pasaulio ir šių dienų Lietuvos problemas, modeliuoja galimus problemų sprendimų būdus. (Pažinimo ir kūrybiškumo kompetencijos) 2. Išmoksta tuos pačius įvykius suvokti ir vertinti iš skirtingų	Aptariama Valdo Adamkaus, Algirdo Mykolo Brazausko, Dalios Grybauskaitės, Vytauto Landsbergio apsisprendimai, veikla ir vaidmuo XX–XXI a. sandūros Lietuvos istorijoje. Aiškinamasi globalizacijos, posovietinės erdvės,	Pažinimo Kultūrinė Kūrybiškumo Pilietiškumo Komunikavimo Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos	Tūkstantmečių sandūra ir Lietuva – SMP
Susipažįstama su globaliu pasauliu: technologine revoliucija ir interneto sklaida, visuotinio gyvenimo lygio kilimu, pasaulinėmis skurdo ir ekologijos problemomis, terorizmu.				

Įvertinama posovietinės visuomenės transformacija ir Lietuvos kelias į euroatlantines organizacijas.	perspektyvų, mokosi kritiškai vertinti istorijos šaltinių, tekstų, šiuolaikinių medijų patikimumą. Išmoka argumentuotai išreikšti savo poziciją dėl istorinių ir šiandien aktyviai veikiančių asmenybių vertinimo. (Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija) 3. Mokiniai kuria ir pateikia savo istorinį supratimą (straipsnius, tv laidas, interviu, komentarus ir t.t.) apie pasaulio ir Lietuvos iššūkius po 1990 m. Savo darbus pristato, aptaria, vertina, organizuoja diskusijas. (Kūrybiškumo ir komunikavimo kompetencijos) 4. Aptaria Lietuvos raidos po 1990m. iššūkius, demokratinės, pilietinės visuomenės formavimosi sėkmes ir problemas, patriotizmo apraiškas ir svarbą šiandieniniame pasaulyje. (Pilietiškumo kompetencija)	revoliucijos, technologinės revoliucijos, terorizmo sąvokų reikšmė aptariamose temose kontekste.		
Atsiskaitymo pamoka.				
5.1 Skyrius: Paveldas ir atmintis: XXa. atmintis ir jos paveldas dabartinėje Lietuvoje.				
Planuojamas pamokų skaičius(privalomos temos ir pasirenkamos): 2+ 4				
Pamokos tema	Pasiekimai	Sąvokos/ Asmenybės	Kompetencijos	Papildoma medžiaga
Tyrinėjamas ar aplankomas ir aptiriamas totalitarinių režimų paveldas Lietuvoje: (1) Nacistinių ir sovietinių masinių žudynių Lietuvoje vietos: Paneriai, Kauno fortai, Macikų lageris, Tuskulėnų dvaras ar kitos atminties vietos artimiausioje aplinkoje;	1. Mokiniai remdamiesi įvairiais šaltiniais, tyrinėdami savo gyvenamosios vietovės bei Lietuvos kultūrinį paveldą, giliau susipažįsta su istoriniais įvykiais ir jų reikšme šiandienai. (Pažinimo kompetencija) 2. Mokiniai susipažįsta su savo gyvenamosios vietovės istorijos		Pažinimo Kūrybiškumo Pilietiškumo Komunikavimo Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos	

(2) Lietuvos partizanų karo su SSRS (1944–1953 m.) atminties vietos: Minaičiai – Lietuvos partizanų vadų suvažiavimo vieta (1949 m.), Kalniškės mūšio (1945 m.) vieta ar kitos Partizanų karo atminties vietos artimoje aplinkoje; (3) 1991 m. SSRS vykdytos karinės agresijos prieš Lietuvą atminties vietos: Vilniaus televizijos bokštas, Laisvės gynėjų memorialas Antakalnio kapinėse, Medininkų žudynių vieta ar kiti atminties objektai artimoje aplinkoje. Aptariamose Pirmosios ir Antrosios Lietuvos Respublikos sėkmės istorijos: asmenybės, reiškiniai, pasiekimai.	praeitimi, ugdomi empatiją, kritišką santykį su praeities kartų palikimu. (Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija) 3. Remdamiesi kritiškai pasirinktais istoriniais šaltiniais, tekstais ir kitomis medijomis atlieka tyrimus, kuria ekskursijų planus, pasakojimus, recenzijas, inscenizacijas, pristatymus pristato savo darbus, diskutuoja, reiškia savo nuomonę pagrįsdami argumentais. (Kūrybiškumo ir komunikavimo kompetencijos) 4. Puoselėja Lietuvos valstybingumo tradiciją, ugdo patriotinę savimonę. (Pilietiškumo kompetencija) 5. Mokiniai vertina tautų, religijų ir įvairių kultūrų paveldą, prisideda prie jo išsaugojimo, suvokia ir vertina Lietuvių tautų, konfesijų, bendruomenių tradicijas, kultūrinį palikimą, puoselėja Lietuvos valstybingumo tradiciją ir paveldą. (Kultūrinė kompetencija)			
--	---	--	--	--

Užduotis 10 klasei. *Išnagrinėkite pateiktus šaltinius ir atsakykite į klausimus.*

Šaltinis A

Pas mus, [...] proletariato diktatūros šalyje, aukščiausia vadovaujančio partijos vaidmens išraiška reikia pripažinti tą faktą, kad pas mus nė vieno svarbaus politinio ar organizacinio klausimo [...] masinės organizacijos nesprenžia be vadovaujančiųjų partijos nurodymų.

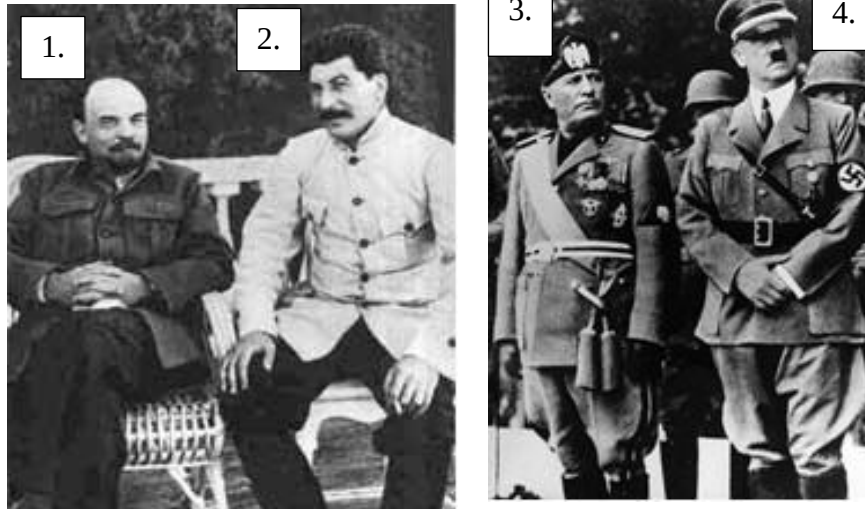
Šaltinis B

Viskas yra valstybėje ir niekas neegzistuoja [...] už valstybės ribų [...]. Demokratija – režimas be karalių, bet su daugeliu karalių, kurie yra kartais labai absoliutiški, tironiški ir vis griauja. [...] Valstybė yra galybės ir valdymo galia. Romėniškoji tradicija yra jėgos idėja [...] liktorių ryšulys yra vienybės jėgos ir teisingumo simbolis.

Šaltinis C

Mūsų valstybė atrodys taip. [...] niekur nebus atstovaujančių organų, kurie viską spręstų daugumos principu. Bus tik patariamieji organai, kurių užduotis – padėti išrinktam vadui, kuris ir skirs žmones į atitinkamus postus. 1919 m. [...] tautai buvo primesta plėšikiška sutartis [...]. Turime pasiekti, kad visi 60 milijonų pradėtų visa širdimi neapkęsti šios plėšikiškos sutarties.

Šaltinis D

1. Kaip įvardijamas XXa. laikotarpis, kuriame veikė šaltinyje matomos asmenybės? (1 taškas)
.....
2. Kaip vadinama politinė doktrina, kuri aptariama šaltinyje A? Kokioje valstybėje ji pradėta įgyvendinti? (2 taškai)
Doktrina Valstybė.....

3. Kokio politinio judėjimo idėjos atspindi šaltinyje B? Savo atsakymą paaiškinkite. (2 taškai)

Politinis judėjimas Paaiškinimas
.....

4. Kokio politinio judėjimo idėjos atspindi šaltinyje C ? Savo atsakymą paaiškink. (2 taškai)

Politinis judėjimas Paaiškinimas
.....

5. Įvardykite politikus, matomus šaltinyje D. Nurodykite valstybes, kurioms jie atstovavo ir po viena jų vykdytą pertvarkymą valstybių vidaus politikoje. (12 taškų)

1 asmenybėvalstybė..... pertvarkymas.....

2 asmenybėvalstybė..... pertvarkymas.....

3 asmenybėvalstybė..... pertvarkymas.....

4 asmenybėvalstybė..... pertvarkymas.....

6. Kokia diktatūros forma įsigalėjo šalyse, kurios buvo valdomos šaltinyje D matomų politikų? Pateikite du šios valdymo formos bruožus. (3taškai)

Valdymo forma Bruožai: 1.
2.

7.** Nurodykite kurios dvi šaltinyje D vaizduojamos asmenybės turėjo didžiausia įtaką aptariamam istoriniu laikotarpiu. Savo atsakymą argumentuokite konkrečiais istoriniais faktais. (3 taškai)

Asmenybės..... Argumentai
.....

Viso (25 taškai):

7. SKAITMENINĖS MOKYMO PRIEMONĖS, SKIRTOS BP ĮGYVENDINTI.

Pavadinimas	Mokymo priemonės anotacija	Nuoroda
-------------	----------------------------	---------

Skaitmeninis vadovėlis Lietuvos istorija” 5-6 kl.	Mokymo priemonės tikslas yra auginti smalsumą, norą pažinti gyvenamosios vietovės ir Lietuvos istoriją, ugdyti istorinį mąstymą, suteikiantį galimybę orientuotis įvairiose kasdienėse situacijose, plėsti istorinį pažinimą per kultūros ir kasdienybės istorijos nagrinėjimą, analizuoti ir kritiškai vertinti įvairius šaltinius. Nauja SMP suteikia galimybę papildyti ugdymo ir ugdymosi procesą. Šioje priemonėje didelis dėmesys skiriamas interaktyviam istorinių temų pristatymui, išryškinant vaizdinių, garsinių ir rašytinių istorijos šaltinių svarbą istorijai mokytis(s). Pentokams yra skirtos 16 temų, šeštokams – 11 temų. Jose pateikiamos kūrybinės užduotys, nuorodos į televizijos laidas, pateikiamas užduočių rinkinys, sudaryta galimybė mokiniams įsivertinti savo žinias.	Lietuvos istorija 5-6 kl. Skaitmeninės mokymo priemonės (SMP) Emokykla
Skaitmeninis vadovėlis Lietuvos istorija 7-8 kl.	Priemonė, skirta mokytis(s) Lietuvos istorijos 7–8 klasėje. Mokymo priemonės tikslas yra auginti mokinių smalsumą, vaizduotę ir norą pažinti pasaulį, ugdyti istorinį mąstymą, suteikiantį galimybę orientuotis įvairiose kasdienėse situacijose, nagrinėti istorines problemas ir suvokti priežasčių ir pasekmių ryšį, rinkti ir analizuoti įvairius šaltinius. Priemonė yra lengvai naudojama ir valdoma, turi aiškią ir patrauklią sąsają, kuri yra suderinama su dauguma įrenginių ir naršyklių. Septintokams yra skirtos dvi temos, aštuntokams – devynios temos. Jose pateikiamos kūrybinės užduotys, nuorodos į televizijos laidas, pateikiamas užduočių rinkinys, sudaryta galimybė mokiniams įsivertinti savo žinias.	Lietuvos istorija 7-8 kl. Skaitmeninės mokymo priemonės (SMP) Emokykla
Interaktyvus Lietuvos istorijos žemėlapis	Žemėlapis sukurtas vadovaujantis Bendrąja istorijos ugdymo programa ir istorijos specialistų rekomendacijomis. Nuosekliai peržiūrint visus žemėlapius, kurie išdėstyti chronologine tvarka, galima pakartoti visą Lietuvos istorijos kursą, pamatyti Lietuvos valstybės sienų kaitą, susipažinti su karų istorija. Žemėlapyje galima ne tik peržiūrėti informaciją, jis tinkamas ir aktyviai dirbti: • galima susikurti savo žemėlapi (pasirenkant norimus matyti sluoksnius, pridėdant įvairių papildomų žymėjimų, kurių reikalauja kuriamo žemėlapio kontekstas) ir jį išsaugoti savo paskyroje; • mokytojai turi galimybę kurti pamokas, naudodamiesi esančiais žemėlapio sluoksniais, pridėdami papildomos tekstinės ir vaizdinės medžiagos, papildomų žemėlapio ženklinimų ir integruodami keturių tipų užduotis, t. y. gali pridėti tokių užduočių, kokių reikalauja pamokos turinys.	Interaktyvus Lietuvos istorijos žemėlapis Skaitmeninės mokymo priemonės (SMP) Emokykla

Užduočių bankas	Parengta 703 užduočių 9-10 ir I-IV gimnazijų klasėms.	Skaitmeninės mokymo priemonės (SMP) Emokykla
Lituanistinio švietimo įstaigoms. Pradinis ir pagrindinis ugdymas	Skaitmeninių mokymo priemonių rinkinys skirtas užsienyje besimokantiems 2–10 klasių mokiniams lietuviams bei Lietuvos mokyklas lankantiems ukrainiečiams, kitiems užsieniečiams, taip pat iš užsienio grįžusiems lietuviams, kurie papildomai mokosi lietuvių kalbos. Priemonės parengtos pagal Lituanistinio švietimo integruotą programą ir skirtos mokytis lietuvių kalbos bei susipažinti su Lietuvos istorija, geografija, kultūra. Rinkinį sudaro vaizdo ir garso medžiaga, interaktyvios užduotys, pamokų pateiktys, papildoma medžiaga.	Lituanistinio švietimo įstaigoms. Pradinis ir pagrindinis ugdymas Skaitmeninės mokymo priemonės (SMP) Emokykla
Panelė su lape. Lietuvos žvalgybos legenda	„Panelė su lape“ – tai istorija, įkvėpta Marcelės Kubiliūtės gyvenimo. Ji nukels skaitytoją į Lietuvos tarpukarį ir mūsų okupacijos laikus. Prieš skaitytojų akis iškils paslaptingi ir vis dar mažai atskleisti vienos iš iškiliausių tarpukario moterų gyvenimo momentai. Komikso žanras pasirinktinai neatsitiktinai – jis yra populiarus tarp įvairaus amžiaus skaitytojų, ypač jaunimo, todėl tikimasi, kad šis istorinis komiksas skatins giliau domėtis Lietuvos ir mūsų valstybės žvalgybos istorija, stiprins patriotiškumą ir meilės Tėvynei jausmą.	M. Kubiliūtė Panelė su lape. Komiksas .pdf (emokykla.lt)
5x5 TRADICIJOS	Šioje interaktyvioje bibliotekoje galima rasti dainų, instrumentinių kūrinių, pasakojimų garso įrašų, šokių vaizdo įrašų ir tautinių kostiumų nuotraukų – po penkis vienetų kiekvienai regiono paveldo sričiai pailustruoti – ir dar keletą staigmenų: vokalių ir instrumentinių sutartinių, 3–5 dainininkų atliekamų dainų įrašų ir kt. Viską galima lengvai naršyti internetu, pasirenkant dominantį regioną ir tradiciją. Šią 2022 m. ansamblio parengtą medžiagą geriau suprasti padės tradicijų sričių ekspertų komentarai, nušviečiantys platesnį kontekstą.	5x5 Tradicijos (vu.lt)
Tinklaidės „(Ne)sąmoningai“	Garso tinklaidės, pasakojančios apie nacionalizmą, socialdemokratiją, konservativizmą, liberalizmą, feminizmą ir policinę valstybę, populizmą.	Tinklaidės „(Ne)sąmoningai“ (emokykla.lt)
Pastatai transformeriai	Tekstai ir vaizdo pasakojimai apie įdomius ir svarbius architektūros objektus bei jų pokyčius ir transformacijas istorijos tėkmėje.	Bernardinai.lt Pastatai transformeriai
Senieji Lietuvos kurortai	Vaizdo pasakojimai apie tarpukario Lietuvos kurortus, gyvenimą juose ir jų istoriją.	Senieji Lietuvos kurortai. Kačerginė ir Kulautuva – tarpukario inteligentijos ir užsienio svečių poilsio uostai (bernardinai.lt)

Tautodailės atspindžiai	Tekstai ir vaizdo pasakojimai apie tautodailininkus ir jų amatą.	Bernardinai.lt Tautodailės atspindžiai
Mažoji miesto istorija	Tekstai, vaizdo ir garso pasakojimai apie mažosios architektūros objektus Vilniuje ir kitose Lietuvos vietovėse, paminklus ir įdomius architektūros objektus.	Bernardinai.lt Mažoji miesto istorija
Lietuvos Jeruzalė	Tekstai, vaizdo ir garso pasakojimai apie žydus Lietuvoje, Lietuvos litvakus, jų indėlį į mūsų šalies istoriją, meną ir kultūrą.	Bernardinai.lt Lietuvos Jeruzalė
Tinklalaidės apie Vilnių	Tinklalaidės, kuriose kalbama apie Vilniaus istoriją ir dabartį.	Bernardinai.lt Tinklalaidės apie Vilnių
Tautinės bendrijos – pasaulis Lietuvoje	Tekstai ir vaizdo pasakojimai apie skirtingų tautų ir tautinių bendrijų indėlį į Lietuvos istoriją, kultūrą, kulinariją, visuomeninį gyvenimą.	Bernardinai.lt Tautinės bendrijos – pasaulis Lietuvoje
Jie ėjo kovoti už Lietuvos nepriklausomybę	Tekstai ir vaizdo pasakojimai apie asmenis, kovojusius už Lietuvos nepriklausomybę nuo XX a. pradžios iki pat Nepriklausomybės atkūrimo 1990 metais.	Bernardinai.lt Jie ėjo kovoti už Lietuvos nepriklausomybę
Svetinga muziejininkystė	Teksto ir vaizdo pasakojimai apie Lietuvos ir užsienio rašytojus, muziejus, istoriją, o taip pat – ir pasakojimas apie Lietuvos trispalvės ir himno atsiradimą.	Bernardinai.lt Rašytojai ir kūrėjai. Muziejuose ir gyvenime
„Classtime“	Individualios mokinių pažangos stebėjimo skaitmeninė mokymo priemonė, skirta klasėje arba nuotoliniu būdu organizuoti mokinių pasiekimų patikrinimą, vesti užsiėmimus, viktorinas. Didinama mokytojo ir besimokančiojo sąveika, didinamas mokymosi pažangos skaidrumas, palengvinamas ir pagreitinamas mokytojo darbas. Vieni iš „Classtime“ autorių yra talentingi programuotojai iš Ukrainos. Prasidėjus karui bendrovė „Classtime“ visiems mokytojams iš Ukrainos sustabdė mokėjimus už platformos naudojimą. Kviečiame Lietuvos švietimo bendruomenę įsigyti „Classtime“ licenciją ir taip prisijungti prie bendrovės „Classtime“ iniciatyvos leisti Ukrainos mokytojams ir mokiniams nemokamai naudoti platformą ugdyme. VšĮ „Švietimo tinklas“ atliko platformos „Classtime“ lokalizavimo darbus. Dabar veikia lietuviška „Classtime“ versija. Mokymo(si) turinio dalijimosi platformoje „Inovatyvi Mokykla“ http://www.inovatyvimokykla.lt/ įvairių dalykų mokytojai gali laisvai naudotis kitų mokytojų paruoštais interaktyviais mokymo ištekliais, mokytojų sukurtus darbus, naudojant skaitmeninę priemonę „Classtime“ nuolat pildome ir atnaujiname. Daugiau informacijos rasite čia: https://tinklas.lt/classtime/.	Classtime

Virtuali pilietiško mokykla	Ši svetainė yra skirta pilietiniam ugdymui(si), siekiant suteikti žinių apie valstybę, ugdyti pilietiskumą ir pilietinę savimonę. Svetainės turinio pagrindą sudaro Valstybės pažinimo centro ekspozicijoms ekspertų sukurtas turinys ir centro edukacinėse programose sukaupta patirtis. Svetainės dalyje „IŠBANDYK“ sukurti interaktyvūs žaidimai įvairiomis temomis - tai Valstybės pažinimo centro edukatorių ir kūrybinių dirbtuvių dalyvių komandinio darbo rezultatas. Mokymosi svetainė sukurta Lietuvos Respublikos Prezidento iniciatyva, sutelkus partnerius Nordplus Horizontal 2021 projekto „Virtuali pilietiško mokykla“ įgyvendinimui. Projektą įgyvendina: Valstybės pažinimo centras, LR Prezidento kanceliarija, Nacionalinė švietimo agentūra, Lietuva, Europos Wergeland Centras, Norvegija, Rygos lietuvių vidurinė mokykla, Latvija. Svetainėje pateikta medžiaga įvairiomis kalbomis gali skirtis. Tekstus ir užduotis skirtingomis kalbomis atrinko projekto partneriai.	Apie projektą Virtuali pažinimo erdvė (pilietskumomokykla.lt)
„Wordwall“	Ši populiari mokymo(si) platforma „Wordwall“ išversta į 38 kalbas. „Wordwall“ – tai įvairių skaitmeninių priemonių platforma, skirta mokytojui parengti interaktyvias užduotis. Vėl „Švietimo tinklas“ kartu su platformos „Wordwall“ kūrėjais „Visual Education Ltd“ atliko „Wordwall“ lokalizavimo darbus. Dabar veikia lietuviška „Wordwall“ versija. Platformoje įvairių dalykų mokytojai galės laisvai naudotis kitų mokytojų paruoštais interaktyviais mokymo ištekliais. Svetainėje pateikiama daugybė užduočių pavyzdžių: viktorinos, laimės ratas, priskyrimas grupėms, trūkstamas žodis, kt. Mokytojų kūrybinių puslapis platformoje „Wordwall“ nuolat atnaujinamas. Daugiau informacijos rasite čia: https://www.tinklas.lt/wordwall/ .	Wordwall Greitesniu būdu kurkite geresnes pamokas
Gestų kalbos metamorfozės Lietuvos kurčiųjų draugijos istorijoje	Šviečiamasis leidinys „Gestų kalbos metamorfozės Lietuvos kurčiųjų draugijos istorijoje“, kuriuo siekiama supažindinti visuomenę su lietuvių gestų kalbos raida Lietuvos kurčiųjų draugijos istorijoje, tuo pačiu populiarinti lietuvių gestų kalbą ir kurčiųjų kultūrą. Interaktyvaus leidinio tematika apima gestų kalbos ištakas Lietuvoje, gestų kalbos raidą įvairiose srityse (socialinėje, politinėje, švietimo ir kt.). Leidinys parengtas rašytiniu ir vaizdiniu formatu bei išverstas į lietuvių gestų kalbą. Leidinys turi QR kodus, kuriuos naudojant kiekvienas turi galimybę matyti leidinio vertimą į lietuvių gestų kalbą. Vaizdo medžiagą turi galimybę pagal poreikį įjungti / išjungti titrus.	(167) Gestų kalbos metamorfozės Lietuvos kurčiųjų draugijos istorijoje - YouTube
Edukacinis užsiėmimas	Gyvo piešimo dirbtuvėse dailininkė Greta Alice kviečia pasivaikščioti po Radvilų rūmus Vilniuje ir susipažinti su jų įkūrėju ir šeimininku Jonušu Radvila. Ar norite	Edukacinis užsiėmimas „Žvilgsnis į didikų rūmų gyvenimą“ (youtube.com)

„Žvilgsnis į didikų rūmų gyvenimą“	pamatyti, kaip gyveno, atrodė, puošėsi didikai? Žaismingą pasakojimą lydi nuotaikingos iliustracijos, vaikai kviečiami aktyviai įsitraukti ir atlikti įvairias užduotis. Reikalingos rašymo ir spalvinimo priemonės. Informacija atsissiuntimui ir atsispausdinimui – „O koks didikas būtum tu?“ Daugiau edukacinių užsiėmimų rasite kultūros paveldo festivalio "Heritas" internetiniame puslapyje: https://heritas.lt/edukacijos-vaikams/.	
Pamokos Rokiškio dvare	Rokiškio krašto muziejaus interaktyvioje edukacinėje erdvėje lankytojai susipažins su Rokiškio dvare gyvenusių grafų Tyzenhauzų bei Pšezdzieckių asmenybėmis bei jų pomėgiais ir kasdieninėmis veiklomis. Kiekvienam edukacinės platformos vartotojui yra galimybė aktyvuoti kiekvieną dvaro erdvę atskirai. Erdvėse plėtojamos skirtingos, su Rokiškio grafų Tyzenhauzų ir Pšezdzieckių gyvenimu susijusios edukacinės – gamtos pažinimo (ornitologijos ir mikologijos), dailės, muzikos ir dvaro etiketo – temos. Edukacines temas pristato atskiri personažai, sukurti pagal realiai Rokiškio dvare gyvenusias asmenybes. Kiekvienai temai atskleisti naudojami tam tikri žaidimai, viktorinos ir interaktyvios veiklos, pasitelkiant tapybą, fotografijas, istorinius dokumentus ir kt.	zaidimas.muziejusrokiskyje.lt
Valdovo pasiuntinys	Žaidėjai kviečiami atlikti penkias intriguojančias užduotis, kurias įveikdami apsilankys penkiose Valdovų rūmų erdvėse ir susitiks su skirtingais valdovo šeimos nariais. Žaidėjui teks pasukti galvą: kaip tinkamai aprengti valdovę; parinkti šarvus ir kovos ginklą riteriui; sudaryti Lietuvos didikų kunigaikščių genealoginį medį; „išsikepti“ Lietuvos ir Lenkijos valdovės Bonos Sforcos (Sforza, 1494–1557) mėgstamų itališkų vaflių. Nė vienas, atlikęs užduotį, neliks be atlygio – ją įveikęs, valdovo pasiuntiniu tapęs žaidėjas turės galimybę susikurti savo asmeninį herbą ir šūkį. Žaidimas skirtas praplėsti Lietuvos istorijos, valdovų genealogijos ir valstybės heraldikos supratimą, o spalvingi dailininkės Linos Itagaki piešiniai padės formuotis bendrą Renesanso epochos valdovų rūmų vaizdinį.	Valdovo pasiuntinys (lietuvospilys.lt)
Virtualus muziejus	Virtualūs Vilniaus gynybinės sienos bastėjos ir Gedimino pilies bokšto ekspozicijų turai – tai unikali proga, sėdint prie kompiuterio ekranų, pasijusti taip, tarsi vaikšiotumėte muziejaus erdvėse. Turai papildyti informacinėmis etiketėmis,	Virtualus muziejus - Lietuvos nacionalinis muziejus (lnm.lt)

	garso ir vaizdo įrašais, animacija, 3D eksponatais. Jei namie turite virtualios realybės akinius, juos taip pat galėsite pasitelkti virtualiems tyrinėjimams.	
Virtualios istorinės pamokėlės su užduotimis	Vaizdo pamokose aptariamos istorijos, literatūros, etnologijos, dailės ir pilietinio ugdymo temos. Didžiąją dalį pamokų lydi specialiai joms paruoštos spausdinamos užduotys, kurias galite parsisiųsti spustelėję interaktyvią nuorodą vaizdo įrašo aprašyme.	(167) Šeimų šeštadieniai #kaveiktikaineveikiame vol. 2 - YouTube
ISTORIJA.LT	Visa reikalinga medžiaga, išsamūs ir visiškai nemokami istorijos konspektai. Asmenybės, datos, sąvokos, svarbiausios informacijos santraukos, esminiai dokumentai bei sutartys, žemėlapiai ir vaizdo klipai.	Istorijai.lt - išsamūs istorijos konspektai bei vadovėliai
Barbora Radvilaitė. Kalbos turtai	Žaisdami šį edukacinį žaidimą mokiniai papildys savo žodyno – sinonimų, frazeologijos, vaizdingų posakių – atsargas, sužinos visokių įdomybių apie lietuvių kalbos žodžius ir labiau pasitikės savo kalbiniais gebėjimais. Pasidairyti po gausius kalbos turtus ir išmokyti naujų kalbos reiškimo priemonių padės žaidimo veikėjai – Barbora Radvilaitė ir iš kitų „Kietų riešutėlių“ serijų jau pažįstamas Mikas, kuriam buvo lemta patekti į dar vieną mįslingą istoriją. Šįkart jis nukeliaus į 16-ojo amžiaus vidurio Vilnių.	ŽAISTI Mokomieji kalbos žaidimai (lki.lt)
Knygos kelias	Žaidimas suteikia vaikams galimybę pasijusti pirmųjų knygų savininkais, knygrišiais ir pirmaisiais spaudos darbuotojais. Siūloma išbandyti du knygos atsiradimo kelius – pasigaminti rankraštinę knygą ir atsispausdinti knygą pirmąja spausdinimo mašina. Žaidėjai tampa leidėjais: jie virtualiai rašo arba spausdina tekstą, gamina rašalą, piešia inicialus, pjausto ir lanksto pergamentą, susiuva ir papuošia knygą. Žaisdami vaikai plečia žodyną ir istorijos žinias: sužino, kas yra manuskriptas, inkunabulas, skriptoriumas, maca, iš ko viduramžiais buvo gaminamas rašalas, kaip veikė XV a. J. Gutenbergo sukurta spausdinimo mašina. Itin įdomus ir galbūt mažiau žinomas knygos istorijos faktas – knygos užbūrimas įrašant jos pradžioje vagis atbaidantį prakeiksmą; paprastai jis sudomina ne tik vaikus, bet ir suaugusiuosius. Siekiant praplėsti vartotojų ratą buvo sukurta angliška žaidimo versija, žaidimas įgarsintas lietuvių, anglų ir ukrainiečių kalbomis. Taip patobulinta mobiliąja aplikacija galės naudotis ne tik užsieniečiai, bet ir regos negalią turintys asmenys bei ikimokyklinukai, dar nemokantys savarankiškai skaityti. Įdiegus „mokytojo“ režimą, žaidimą galima naudoti ir edukaciniais tikslais.	Knygos kelias (kvb.lt)

KTU ir LAISVĖS TV projektas „Mokykla+“	Šiandien mokytojai, vykdydami nuotolinį mokymą, susiduria su nemažai iššūkių: turinio kūrimu, klasės dinamikos suvaldymu, mokinių vertinimu ir grįžtamojo ryšio teikimu. Projekto Mokykla Plius tikslas – padėti mokytojams sukurti aktualų turinį. Tai siekiame padaryti visos Lietuvos mokytojų pastangomis!	Mokykla Plius - KTU ir Laisvės TV projektas Mokykla Plius KTU
LDK istorija	Virtuali realybė apie Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istoriją.	Orbis Lituaniae (ldkistorija.lt)
www.šaltiniai.info	Lietuvių kalbos, literatūros (kultūros) ir Lietuvos istorijos šaltiniuose pateikiama ugdymo procesui būtina informacija, aktualizuojami ir susiejami kalbos, literatūros ir Lietuvos istorijos mokymosi šaltiniai; sudaromos galimybės giliau domėtis konkrečiomis temomis.	Šaltiniai (xn--altiniai-4wb.info)
VALSTYBĖS PAŽINIMO CENTRAS	Valstybės pažinimo centras – tai moderni edukacinė erdvė, duris atvėrusi 2016 m. kovo 10 d. Nuolatinėje Centro ekspozicijoje siekiama atsakyti į klausimus, kaip veikia demokratiška valstybė ir jos institucijos, kaip piliečiai gali prisidėti prie valstybės kūrimo ir valdymo, kokiais būdais galima spręsti visai visuomenei ar vietos bendruomenei aktualias problemas. Nuolatinę Centro ekspoziciją papildo periodiškai atnaujinamos teminės parodos, supažindinančios su svarbiausiais valstybingumo simboliais ar įvykiais. Valstybės pažinimo centre pristatoma informacija kuriama drauge su lankytojais: šiuolaikinėmis technologijomis kiekvienas kviečiamas kurti asmeninį santykį su pateikiama medžiaga ir dalintis nuomone, ekspozicijų erdves paverčiant diskusijų forumu.	Pažink valstybę! (pazinkvalstybe.lt)
LIETUVOS MUZIEJŲ FENOMENAI	Projektas „Lietuvos muziejų fenomenai“ – tarsi kultūrinis medaus korys, kuriame sudėtas mūsų šalies muziejų sukurtų vaizdo siužetų ciklas. Kiekvienas projekto dalyvis pristato iš savo muziejaus fondų atrinktą vieną išskirtinį eksponatą – fenomeną, vertybę, simbolį, atspindintį esminius dalykus: įdomumą, unikalumą, aktualumą visuomenei. Lietuvos muziejų asociacija (LMA) ir Tarptautinės muziejų tarybos (ICOM) Lietuvos skyrius (ICOM-Lietuva) parengė virtualaus nacionalinio projekto „Lietuvos muziejų fenomenai“ tęsinį – 60 naujų vaizdo siužetų. 2021 metų tema EKSPONATAS – NEŠANTIS LAIMĘ IR VILTĮ pakvietė muziejininkus pristatyti tai, kas įvairiais istoriniais laikotarpiais buvo, yra ir gali būti vilties, laimės ir optimizmo šaltinis.	(167) LIETUVOS MUZIEJŲ FENOMENAI - YouTube
LMA Vrublevskių bibliotekos žemėlapiai	Atvertas virtualus istorinių Lietuvos žemėlapių archyvas. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka dalinasi savo fonduose sukauptais ir 2015–2019 metais suskaitmenintais bei su koordinacinių sistemų susietais istoriniais	LMA Vrublevskių bibliotekos žemėlapiai (arcgis.com)

	žemėlapiais. Skaitmeniniai istoriniai žemėlapiai turi ne mažesnę vertę mokymui. Tokių žemėlapių duomenų bazė tampa svarbiu įrankiu geografijos, istorijos ir kitų dalykų mokytojams, aukštųjų mokyklų dėstytojams. Lygindami istorinius duomenis su šių dienų teminiais ir ortofotografiniais žemėlapiais, mokiniai bei studentai geriau suvokia šalyje vykusius ir vykstančius gamtos, socialinius, politinius, ekonominius ir kitus procesus.	
MUZIEJUS MOKYKLA MOKSLEIVIS	Interneto svetainė www.muziejuedukacija.lt sukurta įgyvendinant projektą „Muziejus – mokykla – moksleivis. Muziejų ir bendrojo lavinimo mokyklų nacionalinis partnerystės tinklas“, finansuotą Europos socialinio fondo ir Lietuvos valstybės biudžeto lėšomis. Svetainės paskirtis – teikti oficialią informaciją apie visų Lietuvos muziejų edukacines veiklas, skatinti muziejų edukatorių ir pedagogų bendradarbiavimą, teikti metodinę pagalbą mokytojams. Interneto svetainėje informacija apie visų Lietuvos muziejų edukacines programas pateikiama pagal savivaldybes, švietimo teikėjus, ugdymo sritis, amžiaus grupes ir veikia kaip duomenų bazė su patogia paieškos sistema. Nuo 2019 m. svetainėje veikia virtualių edukacinių programų/pamokų skyrius. Tai LMA Švietimo sekcijos virtuali edukacinių programų / pamokų platforma, kuriama įgyvendinant tęstinį, Lietuvos kultūros tarybos finansuojamą projektą „Atrask savo kraštą muziejuje“. Ji skirta nuotoliniam mokymuisi ir susieta su galimybe muziejinių vertybių pagalba mokiniams pagilinti bendrojo ugdymo metu įgyjamas kompetencijas.	Muziejus-Mokykla-Moksleivis (muziejuedukacija.lt)
Lituanistinio švietimo įstaigoms. Pradinis ir pagrindinis ugdymas	Skaitmeninių mokymo priemonių rinkinys skirtas užsienyje besimokantiems 2–10 klasių mokiniams lietuviams bei Lietuvos mokyklas lankantiems ukrainiečiams, kitiems užsieniečiams, taip pat iš užsienio grįžusiems lietuviams, kurie papildomai mokosi lietuvių kalbos. Priemonės parengtos pagal Lituanistinio švietimo integruotą programą ir skirtos mokytis lietuvių kalbos bei susipažinti su Lietuvos istorija, geografija, kultūra. Rinkinį sudaro vaizdo ir garso medžiaga, interaktyvios užduotys, pamokų pateiktys, papildoma medžiaga. Atskiri mokymosi objektai, kaip papildoma mokymo priemonė praturtins ir Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose dėstomas lietuvių kalbos, geografijos ir istorijos pamokas, 2–4 klasėms skirtos logopedinės pratybos padidins pagalbos mokiniui specialistų mokymo išteklius.	All courses NŠA VMA (lm.lt)

„Merge EDU“	„Merge EDU“ – tai yra interaktyvaus mokymo(si) platforma, kurioje pasitelkiami virtualios ir papildančiosios realybės sprendimai (VR/AR). Skaitmeninis turinys skirtas STEAM ugdymui klasėje ir namuose. Daugiau nei 1000 AR objektų ir virš 100 užsiėmimų planų. Suderinamumas su „Microsoft Teams“, „Tinkercad“, „Paint 3D“ programomis. Naudojant specialiai „Merge EDU“ platformai sukurtą kubą mokiniai turi galimybę tyrinėti saulės sistemą, fosilijas ir senovinius artefaktus, DNR molekulę, žmogaus kūną, vandenynus ir kt. tiesiog savo delne.	Learn Science, Master STEM, Be Future Ready. AR/VR Learning & Creation (mergeedu.com)
Epamokos	„Epamokas“ rengia mokytojai praktikai, todėl „Epamokos“ yra profesionalios ir patrauklios. Pamokos turinys skirtas mokiniui, o mokytojui ji yra papildoma ugdymo priemonė, padedanti sumažinti pasiruošimo pamokoms krūvį.	Titulinis Epamokos.pedagogas.lt
Vedliai	Pasaulinį apdovanojimą pelnęs startuolis mokytojams ir vaikams kuria inovatyvų ir kūrybiškumą skatinantį pamokų turinį, mokytojų darbą klasėje palengvinančias bei įvairius vaikų poreikius atliepiančias skaitmenines pratybas, mentorių pagalbą. Būtina prisijungti.	https://www.vedliai.lt/
„Schoology“	„Schoology“ suteikia realias galimybes užtikrinti individualizuotą ugdymą kiekvienam vaikui – mokiniai yra įgalinti tuo pačiu metu mokytis skirtingas vieno dalyko temas ar pasirinkti skirtingus tos pačios užduoties atsiskaitymo būdus. „Schoology“ kursas išdėstytas nuo lengviausių (bazinių) temų iki aukštesniojo lygio temų, kas leidžia iš esmės performuoti mokinių pasiekimų vertinimo sampratą, t.y. užtikrinti individualų mokymąsi be spragų. „Schoology“ rasite integruotą humanitarinių ir socialinių bei gamtos mokslų kursą, grįstą fenomenais. 2023–2024 m. m. siūlomas šių dalykų turinys 5–10 klasėms pagal atnaujintas Bendrąsias programas: lietuvių kalbos, matematikos, anglų kalbos, integruotų humanitarinių ir socialinių dalykų (istorijos, etikos / tikybos, ekonomikos, socialinės geografijos, pilietiškumo, psichologijos); integruotų gamtos mokslų dalykų (fizikos, chemijos, biologijos, gamtinės geografijos).	Schoology
Istorija 9–10 kl.	Skaitmeninį mokymo priemonę atitinka atnaujintą istorijos bendrąją programą. Mokomuosius objektus sudaro teorinė dalis, interaktyvios ir kūrybinės užduotys. Teorinėje dalyje medžiaga struktūruota, pateikiama trumpais teiginiais, ją lydi gausi vaizdinė medžiaga (žemėlapiai, schemas, paveikslai, animuoti piešiniai, fotonuotraukos). Priemonė skirta 9–10 (I–II gimnazijos) klasių mokiniams, tačiau atnaujinti mokomieji objektai tinka ir III–IV gimnazijos klasių mokiniams.	SMP – Istorija 9–10 kl. (emokykla.lt)

Edukacinė aplinka MozaBook (išversta į lietuvių kalbą)	Tai visame pasaulyje populiari interaktyvi edukacinė platforma, skirta dirbti su išmaniaisiais ekranais. „MOZABOOK“ suteikia galimybę naudotis labai didelės apimties medijų biblioteka, kurios turinys yra skirtas mokytis bei pažinti įvairius fizikos, chemijos reiškinius, istorinius įvykius ir kt.	https://www.mozaweb.com/lt/mozaBook
---	--	---

8. LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS.

Literatūros anotacija

Literatūra, šaltiniai	Trumpa anotacija
M. A. Albanese ... [et al.], <i>Prarastosios civilizacijos: kelionė po senovės pasaulį</i> , Vilnius, 2005.	Ši knyga "Prarastosios civilizacijos. Kelionė po senovės pasaulį" siūlo modernų ir įvairialypį žvilgsnį į paslaptiniausias pasaulio vietas. Tai kelionė po senovės pasaulį. Pagrindinių civilizacijų vystymosi centrų aprašymai iliustruojami iškalbingomis nuotraukomis, gausybė žemėlapių ir lengvai suprantamais lokalizacijos planais. Vaizdingas tekstas, parašytas archeologijos ekspertų, išplėšia šias vietas ir jų gyventojus iš laiko miglos.
M. Cattaneo, J. Trifoni, <i>Senovės civilizacijos</i> , Kaunas, 2005.	Seriją „Pasaulio kultūros paveldas“ sudaro trys knygos, kuriose aprėpiama meno, architektūros, pačios gamtos sukurti šedevrai. Serijos vertę ir reikšmę rodo tai, kad leidybą Italijoje rėmė UNESCO. Jau iš to galima suprasti, kad įtraukta čia viskas, ką žmonija laiko svarbiausia ir reikšmingiausia. Knygoje „Senovės civilizacijos“ pateikiama gausybė informacijos apie senovės civilizacijas visame pasaulyje, daug įdomių istorinių ir archeologinių žinių iš visų žemynų. Daugybė nuostabių nuotraukų, išsamus ir įdomus tekstas sudomins kiekvieną, skaitantį šią knygą.
F. Delouche, J. Aldebert, J. Bender, <i>Europos istorija</i> , Vilnius, 2001.	Šiame veikle pasakojama Europos istorija nuo pirmųjų žmonių pasirodymo žemyne iki 1996 metų pabaigos. Ši istorijos knyga, parašyta 14 skirtingų tautybių Europos istorikų ir išleista įvairiomis Europos kalbomis, pateikia bendrą Europos istorijos panoramą, nemenkindama atskirų tautų istorijos. Knyga parašyta jauniems europiečiams ir gali būti laikoma pirmuoju eurovadovėliu.
M. Gimbutienė, <i>Baltai priešistoriniais laikais: etnogenezė, materialinė kultūra ir mitologija</i> , Vilnius, 1985.	Autorė, Kalifornijos universiteto (JAV) profesorė, knygoje apibendrina daugelio archeologų, kalbininkų, mitologų tyrinėjimus.
M. Gimbutienė, <i>Senoji Europa</i> , Vilnius, 1996.	Knygoje nagrinėjama Europos neolito, ypač 6500-3500 m. pr. Kr. Vidurio Europos rytų, visuomenė. Aptariama archeologinės kultūros, gyventojų verslai (žemdirbystės ir gyvulininkystės plėtra), visuomenės socialinė struktūra. Daug dėmesio skiriama kultūrai, menui, ypač architektūrai, skulptūrai ir keramikai, rašto

	pradmenims. Atskleidžiamas garbintų deivių panteonas. Pasekama, kaip tą taikią teakratine, t. y. Deivės religija paremtą, matristinę (pirmavo, ypač tvarkydamos tikėjimo reikalus, moterys) visuomenę sužlugdę indoeuropiečiai, atnešę patriarchatą ir naują Dangaus dievų panteoną.
<i>Lietuvos istorija. T. 1: Akmens amžius ir ankstyvasis metalų laikotarpis</i> [ats. tomo redaktorius A. Girininkas], Vilnius, 2005.	Pirmajame Lietuvos istorijos tome, remiantis gausia archeologinių paminklų tyrimų medžiaga, atkuriamą Lietuvos teritorijoje gyvenusių bendruomenių kultūrinė istorinė raida ir pateikiama išsami kiekvieno priešistorės laikotarpio analizė. Vienuolikos tūkstantmečių istorija nagrinėjama Rytų Pabaltijos ir Europos istorinės kultūros tyrimų kontekste. Keturių autorių parengtuose vėlyvojo paleolito, mezolito, neolito ir ankstyvojo metalų laikotarpio skyriuose apibūdinama atskiros epochos bendruomenių būdingiausi bruožai, materialinio, dvasinio, socialinio ir ekonominio gyvenimo ypatumai baltų kultūros priešaušryje.
R. Rimantienė, <i>Akmens amžius Lietuvoje</i> , Vilnius, 1996.	Leidinyje supažindinama su svarbiausiais aštuonių tūkstantmečių pr. m. e. paminklais, radiniais ir kultūromis.
C. Aldred, <i>Egiptiečiai</i> , Vilnius, 2001.	Nors senovės Egiptas, Hekatajo Miletiečio žodžiais, buvo “Nilo dovana”, bet Egipto civilizaciją ne ką mažiau lėmė jo išikūnijęs dievas - faraonas. Du susipynę motyvai - kasmetinio Nilo potvynio dėsningas ritmas ir permaininga dieviškųjų valdovų trijų tūkstantmečių istorija - sudaro pagrindinę šio klasikinio egiptologijos teksto pasakojimo giją.
M. Belickis, <i>Užmirštas šumerų pasaulis</i> , Vilnius, 1972.	Mariano Belickio knyga-tai plati studija apie lig šiol pasiektus šumerologų laimėjimus. Šiam darbui autorius panaudojo apie pusterčio šimto literatūrinių šaltinių. Knygoje apžvelgiama Mesopotamijos tyrinėjimų istorija, pasakojama, kaip buvo išmokta dantiraštį, plačiai aprašoma šumerų religija ir apeigos, papročiai, jų gyvenimo būdas, amatai, prekyba, įstatymai, mokykla, medicina, teismai.
<i>Jie kūrė pasaulio istoriją. Nuo senovės iki viduramžių: nuo 1800 m. pr. Kr. iki 1492 m.</i> , Vilnius, 2002.	Serijoje "Jie kūrė pasaulio istoriją" pasakojama apie didžiuosius žmonijos istorijos įvykius, pateikiama 400 nepaprastų asmenybių biografijų: 1 tomas - Nuo senovės iki viduramžių 2 tomas - Nuo Renesanso iki Šviečiamojo amžiaus 3 tomas - Nuo Revoliucijos iki I pasaulinio karo 4 tomas - Nuo I pasaulinio karo iki mūsų dienų
J. Oates, <i>Babilonas</i> , Vilnius, 2004.	Didelio pripažinimo sulaukusioje knygoje Kembridžo universiteto bendradarbė archeologė dr. Joan Oates pasakoja, kaip kilo ir stiprėjo Babilonas, vadovaujamas talentingų karalių, nuo Agadės Sargono iki didžiojo įstatymų leidėjo Hamurapio, kuriam valdant XVIII a. pr. Kr. šis miestas tapo senovės pasaulio kultūros sostine. Autorė apžvelgia miesto ir valstybės raidą valdant Hamurapio įpėdiniams, imperijos klestėjimo laikotarpį VI a. pr. Kr., karaliaujant Nebukadnecarui ir Nabonidui, paskui lėtą smukimą ir visišką ištuštėjimą, kai persai ir graikai pavertė Mesopotamiją mūšio lauku.

<i>Senovės Egipto paslaptys</i> [sudarė B. Manley], Vilnius, 2004.	Šioje gausiai iliustruotoje knygoje septyniolika žymių egiptologų atskleidžia faraonų paslaptis: Pirmieji egiptiečiai. Iš kur kilę egiptiečiai? Ar raštą išrado egiptiečiai? Kas buvo pirmieji Egipto karaliai? Karalius Menis. Mitas ar tikrovė? Žmonių aukojimas karalių kapavietėse. Karališkųjų laivių kapai Abide. Piramidės ir kapai. Piramidžių kilmė. Kokia piramidės paskirtis? Ar piramidės statė vergai? Kelios faraono Snofru piramidės. Didžioji piramidė. Didžiosios sfingės mįslės.
P. Johnson, <i>Žydų istorija</i>, Vilnius, 1999.	Šioje kritikų pripažintoje knygoje Paulas Johnsonas paneria į keturių tūkstantmečių žydų istoriją – istoriją tautos, išsiskiriančios neįtikėtina ištverme, ištikimais ir atkakliai saugomu tapatumu, bet labiausiai – įsitikinimu, kad istorija turi tikslą, o žmonija – likimą. Atidžiai ir entuziastingai Paulas Johnsonas brėžia šių žmonių gyvenimo kelią: prisimena jų protėvius iš Dovydo giminės, kruopščiai apžvelgia didžiulį kūrybingumo ir veiklumo epochas, atsiskyrimą nuo visuomenės getuose, Adolfo Hitlerio pastangas nušluoti juos nuo žemės paviršiaus ir pagaliau – jų likimus iki šių dienų. Knyga įtaigiai atskleidžia žydų mentalitetą, jo stiprybę bei prieštarumą. Knygos kuriamas visumos pojūtis žadina įžvalgas ir apmąstymus.
<i>Pasaulio religijos: naujas populiarus žinynas</i> [parengė ir redagavo C. Partridge], Vilnius, 2007.	Šioje pripažintų mokslininkų parengtoje, gausiai iliustruotoje knygoje • apžvelgiamos visos svarbiausios pasaulio religijos ir jų tyrimo metodai; • supažindinama su religijų istorija ir tikėjimais nuo seniausių iki mūsų laikų; • sistemingai išdėstoma didžiųjų pasaulio religijų istorinė apžvalga, tikėjimo tiesos, aptariami garbinimo būdai ir šventės, religijos santykiai su šeima ir visuomene, situacija dabartiniame pasaulyje; • pateikiami autentiški tikinčiųjų pasakojimai, leidžiantys susipažinti su tikėjimo tradicijomis tarsi „iš vidaus“; • nagrinėjami konkretūs pasaulio pokyčiai, naujų religijų ir alternatyvaus dvasingumo atsiradimas, postmodernizmo įtaka religiniam mąstymui ir kt. Visi straipsniai remiasi naujausiais tyrimų rezultatais. Knyga bus naudinga mokytojams, moksleiviams ir visiems skaitytojams, norintiems geriau suprasti mūsų pasaulį ir suvokti religijos esmę.
A. Pauliukonis, <i>Pasaulio žydų istorija</i>, Vilnius, 2016.	Išsamioje studijoje apžvelgiamas žydų tautos istorinis kelias nuo pat jos formavimosi ištakų iki 2014 metų. Pateikiama plati visuomeninio ir politinio gyvenimo panorama tų šalių, kuriose telkėsi žydų bendruomenės. Aprašomi visi svarbiausi žydų istorijos faktai, epizodai, atskleidžiantys nepaprastą tautos ryžtą ir didžiules pastangas kuriant savo valstybę.

F. V. Reiterer, <i>Dievo teisynas ir gyvenimas</i> , Vilnius, 1997.	Senojo Testamento teisiniai tekstai – šiuolaikiniam skaitytojui svetimiausia, sunkiausiai suprantama Biblijos dalis. Austrijų biblistas prof. F. V. Reitereris šiuos tekstus įterpia į platų senovės pasaulio kultūrinį kontekstą ir iškelia jų savitumą. Knyga parengta Lietuvoje skaitytų paskaitų pagrindu.
F. Arskis, <i>Periklis</i> , Vilnius, 1989.	Leidinyje pasakojama apie senovės Graikijos didvyrį Periklį, gyvenusį vergovinės santvarkos didžiausio suklestėjimo laikotarpiu ir tapusiu garsiu Atėnų politikos veikėju. a. pr. Kr. yra bene įdomiausias ir tam tikra prasme turiningiausias Senovės Graikijos istorijos laikotarpis, iškentęs persų antpuolį, oligarchų, aristokratų, demokratų ir amžinai nepatenkintos minios kovas bei vidines polių pjautynes.
C. Orrieux, P. Schmitt Pantel, <i>Senovės graikų istorija</i> , Vilnius, 2016.	Knyga pirmiausia išsiskiria tuo, kad, ypač kalbant apie Kretos, Mikėnų ir Homero Graikijos laikotarpius pateikiama labai nedaug teiginių, kuriuos kaip ir galima patvirtinti, labai daug įvairių nuomonių, buvusių historiografijoje prieš tai, apibūdinamos kaip interpretacijos, kurių nė viena neišskiriama kaip teisingesnė. Kalbant apie Homero Graikiją, daug dėmesio skiriama ne tik socialinei, politinei, ekonominei santvarkai, kurias apskritai sunku nustatyti, tačiau, ko pasigęsta anksčiau, daug apie žmogaus pasaulėžiūrą, santykius su kitais, emocinius ryšius.
J. Sireika, <i>Antikinės Graikijos istorija</i> , Šiauliai, 2017.	Norint susivokti nūdienos visuomeninio, politinio ir kultūrinio gyvenimo realijose, reikia pažinti antikinę Graikiją, kur glūdi daugelio nūdienos procesų ir reiškinių šaknys. Kaipgi galima būti sąmoningu piliečiu, nežinant, kad pilietybė ir demokratija susiformavo antikinėje Graikijoje. Atsižvelgiant į tai, skaitytojų dėmesiui pateikiama ši knyga. Istorinė medžiaga joje išdėstyta chronologiškai, kad būtų galima pavaizduoti senovės graikų civilizacijų genezę ir raidą, vieno reiškinių, procesų ryšius su kitais. Graikijos istorijos nagrinėjimas pradedamas nuo ikiistorinių laikų, neolito, kai šalies teritorijoje apsigyveno šiuolaikinio tipo žmonės, ir baigiamas II a. pr. Kr. vidurio įvykiais, kai romėnai nukariavo ir prisijungė didumą graikų žemių, taip užbaigdami jos antikinę istoriją.

F. Šachermeiras, <i>Aleksandras Makedonietis</i> , Vilnius, 1994.	Ši knyga – ilgamečių žymaus austrų istoriko F. Šachermeiro tyrinėjimų apie Makedonijos karalių ir jo veiklą išdava. Pasakojimas plačiai aprėpia didžiojo senovės karvedžio gyvenimą, tos tolimes epochos veikėjus, geografinius atradimus ir įvairių šalių įdomybes.
J. Burianas, B. Mouchova, <i>Paslaptingieji etruskai</i> , Vilnius, 1983.	Knygoje rašoma apie etruskus, kurie antikos laikais vidurio Italijoje sukūrė savitą kultūrą, garsėjo savo miestais, plačiai prekiaavo su Viduržemio jūros ir kitais gretimais kraštais, bet vėliau, iškilus Romai, turėjo pasitraukti iš istorijos arenos ir buvo beveik visai užmiršti. Autoriai pasakoja, kaip kilo etruskų problema, ką mokslas žino ir ko nežino apie šią paslaptingą senovės tautą.
Gajus Svetonijus Trankvilas, <i>Dvylikos cezarių gyvenimas</i> , Vilnius, 2008.	Savo brandžiausioje knygoje „Dvylika cezarių gyvenimas“ antikos rašytojas Gajus Svetonijus Trankvilas (gimęs apie 70 m. - miręs apie 150 m.) pasakoja dvylikos Romos imperatorių biografijos. Rašydamas šį istorinį veikalą, Svetonijus naudoja savo pirmtakų darbus bei gausia ir įvairia archyvine medžiaga. Tačiau Svetonijus - pirmasis naujo biografijos tipo kūrėjas ir atstovas. Kiekvienas įvykis ar faktas randa savo vietą biografijoje tarsi sisteminiame kataloge ar muziejaus vitrinoje.
J. Sireika, <i>Glausta Antikos civilizacijų istorija</i> , Šiauliai, 2011.	Mokomoji knyga "Glausta Antikos civilizacijų istorija" skirta Antikos civilizacijų - senovės Graikijos ir senovės Romos - istorijai. Leidinyje nagrinėjama politinė, socialinė-ekonominė ir kultūrinė civilizacijų raida. Istorinė medžiaga pateikta glaustai, išryškinami esminiai įvykiai, asmenybės ir tendencijos.
S. Utčenka, <i>Julijus Cezaris</i> , Vilnius, 1990.	Knygoje pasakojama apie įžymų Senovės Romos karinį ir politinį veikėją Julijų Cezarį. Jo gyvenimas ir veikla nagrinėjami siejant juos su konkrečiomis istorinėmis aplinkybėmis.
A. Angela, <i>Viena diena senovės Romoje: kasdienis gyvenimas, paslaptys ir įdomybės</i> , Vilnius, 2012.	Knyga „Viena diena Senovės Romoje“ leidžia pagyventi dieną kaip tikram romiečiui: atsibusti, pusryčiauti, pasivaikščioti miesto gatvėmis. Alberto Angela nepailsdamas vedžioja skaitytoją po romiečių pasaulį: nuo 6 ryto, kai miestas pabunda, iki pat vidurnakčio. Nuo tada, kai dominus pasiražo lovoje, iki nakties, kai paskutiniai girtuokliai uždaro tavernos duris ir dairosi nakvynės. Senovės Romą knygoje mes galime matyti, pajusti ir netgi užuosti, bastyti po turtingųjų namus, besižavint prabangiais įrengtais interjerais, užsukti į virtuvę ir pasmalsauti, kas šiandien gaminama pietums, aplankyti vergų turgų ir stebėti gladiatorių kovas Koliziejuje.
D. Dilytė, <i>Senovės Graikijos kultūra</i> , Vilnius, 2007.	Senovės Graikijos kultūros istorija knygoje išdėstyta chronologiniu principu, pradedant nuo priešistorės, Kretos laikų, baigiant helenizmo epocha. Knyga skirta humanitarinių studijų programų aukštųjų mokyklų studentams.

	Ji sudomins ir humanitarinių mokslų besimokančius gimnazijų mokinius bei visus, kuriems rūpi pasaulio ir savosios tautos kultūros istorija, nes lietuvių kultūra, kaip ir kitų Europos tautų kultūra, yra viena iš graikų kultūros šaknų maitinto medžio šakų.
D. Dilytė, <i>Senovės Romos kultūra</i> , Vilnius, 2012.	Romos kultūra yra aktyvus veiksnys, ligi šiol reikalingas, stimuliuojantis vakarietiškos kultūros kraštų, taip pat ir Lietuvos, daugelį gyvenimo procesų. Knyga „Senovės Romos kultūra“ turėtų padėti juos lengviau atpažinti. Joje teminiu principu dėstomi svarbiausi Senovės Romos kultūros dalykai: tautos politinė ir ūkinė veikla, religija, teisė, ugdymo sistema, menas, privataus gyvenimo ir poilsio papročiai. Taigi knyga naudinga ir akademinių bendruomenių nariams, ir kultūros žmonėms, ir gimnazistams, trumpai tariant – visiems šviesuoliams.
M. Gasparovas, <i>Su skydu ir už skydo: pasakojimai apie senovės Graikijos kultūrą</i> , Vilnius, 2004	M. Gasparovo knygą apie senovės Graikijos kultūrą galima priskirti dar Herodoto V a. pr. Kr. sukurtam „istorijų“ žanrui, kuriam būdinga nuotaikingas pasakojimas ir išmintingas komentaras. Iš šių istorijų, dramatiškų ir komiškų, labai aiškiai pabrėžiančių bendruomeninio gyvenimo vertybes, ir susidėsto europietiškosios mąstysenos bei gyvensenos pirmavaizdis.
L. Karsavinas, <i>Europos kultūros istorija. [T.] 1: Romėnų imperija, krikščionybė ir barbarai</i> , Vilnius, 1991.	Pirmas veikalo tomas – tarsi įvadas mūsų kultūros istorijon Jame kalbama apie trupančios Romėnų imperijos, bręstančios krikščionybės ir barbarų dvasios bei veiksmų raidą, sankirtas pirmaisiais amžiais po Kristaus. Ypač išsamiai nagrinėjamos šv. Augusto idėjos.
<i>Krikščionybės istorija</i> [atsakomasis redaktorius T.Dowley], Vilnius, 2000.	Knygoje apžvelgiama krikščionybės raida pasaulyje nuo pirmųjų bendruomenių I a. po Kr. iki mūsų dienų. Angliškasis leidinys papildytas lietuvių autorių straipsniais apie krikščionybės plėtrą Lietuvoje bei kaimyniniuose kraštuose.
K. Ponelienė, <i>Mokyklinis istorijos ir mitologijos terminų žodynelis: senovės Graikija ir Roma</i> , Kaunas, 2001.	Mokyklinis istorijos ir mitologijos terminų žodynelis, skirtas senovės Graikijai ir Romai
E.P. Sanders, <i>Istorinis Jėzaus asmuo</i> , Kaunas, 1997.	Šioje nedogminėje, nereliginėje studijoje Jėzaus gyvenimas ir veikla vertinama objektyviu istoriko požiūriu, naudojantis tiek krikščioniškais, tiek nekrikščioniškais šaltiniais.

	https://www.fsf.vu.lt/dokumentai/katedros/filosofijos/Sto%C5%A1kus/Sanders_Istorinis_Jezaus_asmuo.pdf
<i>Archeologija Lietuvoje: pažink, aplankyk ir atrask</i> [sudarė I. Masiulienė, E. Pranckėnaitė, A. Žilinskaitė], Vilnius, 2018.	PAŽINTI: šio leidinio skaitytojai siekami supažindinti su svarbiausiais archeologijos mokslo tikslais ir metodais jiems pasiekti: ardomaisiais ir ne, žemėje, po vandeniu ar laboratorijoje – viskas trumpai, paprastai ir aiškiai. APLANKYTI archeologijos paveldo objektus ir muziejus, kuriuose saugomi tyrimų metu aptikti radiniai – unikalūs senovės žmonių pagaminti ir naudoti daiktai ar jų dalys. Be to, pristatomi pagrindiniai archeologinių objektų tipai ir savybės, būdingi radiniai, pateikiami Lietuvos muziejų, kuriuose galima plačiau sužinoti apie archeologijos paveldą sąrašas. ATRASTI Lietuvos archeologijos objektus, naujai ir savaip siekiant juos išsamiau pažinti. Siūloma dešimt įdomių archeologinių objektų ir tikimasi, kad ši pažintis skatins apžiūrėti, pažinti, gėrėtis.
G. Beresnevičius, <i>Baltų religinės reformos</i> , Vilnius, 1995.	Religijų istorikas Gintaras Beresnevičius užčiuopė baltų religinėje tradicijoje 3 ryškias religines reformas. Ryškiausiai Lietuvos teritorijoje gyvenusius baltus ir Lietuvos pagoniškąją valstybę paveikė Sovijaus ir Šventaragio religinės reformos. G.Beresnevičius ne tik ryžtingai žengtelėjo pro nežinomybės užtvarą, skiriančią mus nuo senosios lietuvių pomirtinio gyvenimo sampratos, bet ir apčiuopė rodos jau nesugrąžinamai prarastas esmines baltų religinio gyvenimo istorijos atsparas.
E. Jovaiša, <i>Aisčiai: lietuvių ir Lietuvos pradžia</i> , Vilnius, 2016.	Knyga „Aisčiai. Lietuvių ir Lietuvos pradžia“ skirta archeologijos mokslo populiarinimui. Šioje knygoje pasakojama apie seniausią vakarų baltų istoriją nuo I iki VIII amžiaus, kartais chronologinės ribos nukeliamos iki X amžiaus. Pasakojama apie baltus ir aisčius, kas tarp jų bendro ir kas juos skiria, kokie yra ankstyviausi aisčių pažinimo šaltiniai, apie baltus ir jų kaimynus, apie slavus, germanus ir jų kaimyninius santykius - kada ir kur baltai su jais susitiko.
R. Kulikauskienė, <i>Lietuva valstybės priešaušriu</i> , Vilnius, 2001.	Remiantis ilgų metų archeologinių tyrinėjimų duomenimis, bandyta išvelgti ir brėžti tą kelią, kurį mūsų protėvių kartų kartos nuėjo kurdamos savitą spalvingą dvasinio ir ūkinio gyvenimo kultūrą. Ypač stengtasi įminti istorinius procesus, dėjusius būsimuosius Lietuvos valstybės pamatus.
<i>Lietuvos istorija. T. 2: Geležies amžius</i> [ats. tomo redaktorius G. Zabiela], Vilnius, 2007.	Daugiatomės „Lietuvos istorijos“ antrasis tomas skirtas paskutiniam priešistoriniam krašto istorijos laikotarpiui – geležies amžiui, kuris prasidėjo apie Kristaus gimimą ir baigėsi Lietuvos valstybės susidarymu. Tomo autoriai stengėsi atskleisti baltų (ne tik dabartinėje Lietuvos teritorijoje gyvenusią genčių) kultūros raidą Europoje vykusią procesų fone. Šie procesai baltams turėjo įtakos, tačiau geležies amžiuje išsiskleidusi jų kultūra suspindėjo savitomis spalvomis, kartu praturtindama ir visą Europos istoriją. „Lietuvos istorijoje“ aptarti keturi pagrindiniai geležies amžiaus laikotarpiai žymi atskiras naujas pakopas baltų genčių raidoje, kuri baigiasi valstybės susiformavimo sąlygų atsiradimu.

N. Vėlius, <i>Baltų mitologija iš sakalo skrydžio</i> , Vilnius, 2012.	Šioje knygoje publikuojami lietuvių mitologijos patriarcho Norberto Vėliaus darbai – monografija <i>Senovės baltų pasaulėžiūra</i> (1983) bei septyniolika mokslinių straipsnių, skirti archajinio pasaulėvaizdžio atkūrimo bei kai kuriems kitiems klausimams, aiškiai parodo, kad mokslinės paskirų mitų ar jų fragmentiškų detalių rekonstrukcijos nebūtinai privalo būti suvokiamos kaip vertingos pačios savaime, o gali būti vaisingai panaudojamos visuminio mūsų tolimųjų protėvių pasaulėvaizdžio, ypač gilesnės egzistencinės jo prasmės, atkūrimui. Skaitydami Vėliaus veikalus įsitikiname, kad mokslinis mitinio pasaulėvaizdžio rekonstrukcijos patikimumas gali kuo puikiau derėti su autentiška tyrinėtojo pastanga užčiuopti rekonstruojamo pasaulėvaizdžio prasmės kontūrus.
N. Vėlius, <i>Senovės baltų pasaulėžiūra: struktūros bruožai</i> , Vilnius, 1983.	Remiantis istorine, archeologine, etnografinė medžiaga, tautosakos ir mitologijos šaltiniais, autorius aprašo bendriausius baltų bruožus, religiją, mitologiją, išryškina baltų visuomenės organizacijos ir kultūros dėsningumus. http://tautosmenta.lt/wp-content/uploads/2013/12/Velius_Norbertas/Velius_1983_SBP.pdf
Z. Zinkevičius, <i>Lietuvių tautos kilmė</i> , Vilnius, 2005.	Šioje akademiko prof. Zigmo Zinkevičiaus knygoje plačiai aptariama lietuvių tautos kilmė, raida. Tiriant lietuvių etnogenezę, pagrindu imama kalbotyra, tačiau pasinaudota ir antropologijos, archeologijos, istorijos bei kitų mokslų duomenimis. Tekstas iliustruojamas žemėlapiais, brėžiniais ir piešiniais. Knyga bus naudinga moksleiviams, studentams, mokslininkams ir visai visuomenei.
D. Baronas, A. Dubonis, R. Petrauskas, <i>Lietuvos istorija. T. 3: XIII a. – 1385 m.: valstybės iškilimas tarp Rytų ir Vakarų</i> , Vilnius, 2011.	Trečiajame "Lietuvos istorijos" tome (XIII a. - 1385m.: valstybės iškilimas tarp Rytų ir Vakarų) atskleidžiama XIII - XIV a. Lietuvos visuomenės struktūra ir gyvenimas, jos vidaus ir užsienio politiniai santykiai, valstybingumo raida. Nuo XIX a. romantiškos istoriografijos laikų vis dar gajus įsitikinimas, kad pagoniškasis Lietuvos laikotarpis yra didybės, galybės, sėkmės amžiai, kai lietuviai buvo vieningi, stiprūs, jiems klusniai lenkėsi kaimynai, rusų žemės noriai priimdavo kunigaikščius, kurie plėtė šalies teritoriją atsilaukdamiesi prieš dvi agresijas - Vokiečių ordino ir totorių. Išpuoselėta žemdirbystė, aukšto lygio amatai, vietinė ir tarptautinė prekyba, atsirandantys miestai, gerbiami protėvių dievai, sumanių patriotiškų didžiųjų kunigaikščių valdžia - visa tai buvo nesenkantys lietuvių galios šaltiniai. Tokie vertinimai vis dar plinta populiarioje literatūroje, kartu ir istorinėje visuomenės savimonėje, nors naujesnė istoriografija šiuos vertinimus gerokai pakoregavo, pasiūlydama kur kas sudėtingesnę (bet ne mažiau garbingą) požiūrį į ankstyvosios Lietuvos valstybės laikus.
A. Bumblauskas, <i>Senosios Lietuvos istorija, 1009–1795</i> , Vilnius, 2005.	Tai knyga apie Lietuvos praeitį, skirta visiems: patrauklus, intriguojantis pasakojimas ir gausios tekstą papildančios iliustracijos turėtų patraukti moksleivius ar šiaip istorija besidominčius skaitytojus, o istorinio tyrimo svarumas – akademinį jaunimą, specialistus. Garsus istorikas Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos politinę, socialinę, kultūros istoriją pateikia bendrame Europos bei regiono kontekste. Autorius vykusiai pasinaudojo publikuotais Lietuvos istorijos tyrinėjimais,

	laiko patikrintomis koncepcijomis ir pateikė naują istorijos sampratą. Knyga išsiskiria ne vien vaizdų gausa (jų yra apie 1400) – nemaža jų skelbiama pirmąkart. Ir vaizdai, ir dokumentai pateikti didaktiškai "apdoroti", su komentarais – taip jiems suteikiamas tarpininko tarp skaitytojo ir praeities statusas. Dalis vaizdinės medžiagos – rekonstrukcijų, schemų ir diagramų, apie 100 kartoschemų – leidiniui buvo sukonstruota specialiai.
F. Braudel, <i>Civilizacijų gramatika</i> , Vilnius, 2020.	„Civilizacijų gramatika“ atskleidžia Fernand Braudel idėjas, kuriomis remdamasis jis mėgino reformuoti istorijos mokymą. Tiesa, nesėkmingai, nes dėl radikalaus požiūrio į istorijos dėstymą, jis buvo išstumtas iš Prancūzijos kolegijos Agregacijos komisijos prezidento pareigų. Fernand Braudel savo knygoje apžvelgia po visą pasaulį išsibarsčiusias civilizacijas: vakarų, tolimųjų rytų, pietryčių Azijos ir kitas. Autorius nesilaiko istorinių įvykių chronologijos. Jo kūrinys – išsami analitinė analizė, padedanti perprasti civilizacijų atsiradimo ir vystymosi visumą, vidines struktūras. Knyga skirta besidomintiems civilizacijų istorija, jų kultūriniu, politiniu, ideologiniu kontekstu.
R. Crowley, <i>Konstantinopolis. Paskutinė didžioji apgultis 1453 m.</i> , Vilnius, 2021.	„Konstantinopolis. Paskutinė didžioji apgultis 1453 m.“ - tai nepaprastai įtemptas pasakojimas apie narsą ir žiaurumą, technologinį išradingumą, ištvermę ir sėkmę. 1453-ųjų pavasarį Osmanų imperijos tiurkai užpuolė Konstantinopolį, siekdami senos islamo svajonės – užimti tūkstantmečio senumo krikščioniškosios Bizantijos sostinę. Per apgultį nedidelis būrys prastai pasirengusių gynybinių pajėgų, kurios skaičiumi teprilygo dešimtadaliui užpuolikų, aršioje kovoje sausumoje, ant vandens ir po žeme susirėmė su galinga otomanų armija. Kovotojams vadovavo du išskirtiniai vyrai – sultonas Mechmedas II ir imperatorius Konstantinas XI. Abiejų pusių kovotojai manė, kad artėja pasaulio pabaiga, nes pirmąkart buvo masiškai naudojamas artilerinis bombardavimas. Šios apgulties atomazga, kuri buvo nulemta per keletą 1453 m. gegužės 29-osios valandų, yra vienas įstabiausių momentų pasaulio istorijoje.
N. Davies, <i>Europa: istorija</i> , Vilnius, 2002.	Veikalas "Europa. Istorija" - monumentalus, stebinantis žvilgsnio platumu, išmanymo gilumu bei istorinės nuojautos subtilumu, titaniškas vieno žmogaus darbas. Autoriaus istorinio požiūrio originalumą, kartais net šokiruojantį išvadų naujumą atspindi ir knygos struktūra: dvylika skyrių, pateikiančių panoramiškai skaidrų Europos istorijos vaizdą nuo ledynmečio iki "šaltojo karo" ir Sovietų imperijos žlugimo XX a. pabaigoje, inkrustuoti per 300 "kapsulių" - itin patrauklių (tačiau ir prasmingų) istorijos įdomybių, leidžiančių beveik

	betarpiškai pajusti Senovės graikijos, krikščioniškojo viduramžių pasaulio, Napoleono epochos ar, tarkim, fašistinio režimo realybę.
A. Gudavičius, <i>Lietuvos istorija. Nuo seniausių laikų iki 1569 metų, t. 1</i> , Vilnius, 1999.	Žymaus istoriko prof. E. Gudavičiaus veikale nauji faktai, drąsios, originalios išvalgos bei jų interpretacijos. Šiuolaikio mokslo metodų taikymas leido autoriui tautos ir valstybės atsiradimą bei plėtotę darniai įkomponuoti į Europos ir pasaulio valstybių raidą, parodyti įvykių ir sprendimų neišvengiamumą, blaiviu žvilgsniu įvertinti pasiekimus ir nesėkmes.
M. Jučas, <i>Krikščionybės kelias į Lietuvą: etapai ir problemos</i> , Vilnius, 2001.	Knygą sudaro: Lietuvos krikštas — Pagonybė ir pirmosios krikščionių misijos. Kosmoso ir gamtos reiškiniai lietuvių pagonių religijoje. Iš kraštovaizdžio kilę pagonių dievai. Dievai — gyvūnai. Pirmosios krikščionių misijos baltų tautose — Mindaugo krikštas — Gedimino sumanymas priimti krikštą. Gedimino laiškas popiežiui dėl krikšto. Karas su Vokiečių ordinu ir Vilniaus taika. Gedimino atsisakymo krikštytis motyvai — Trys bandymai pakrikštyti Lietuvą Algirdo laikais (1345–1377) — Lietuvos krikštas 1387 metais — Žemaičių byla Konstancos bažnytiniam Susirinkime — Lemiamos kovos dėl Žemaitijos — Lietuvos romanizacija (arba lotynizacija) — Lietuva iki jėzuitų atvykimo — Jėzuitų veikla įtvirtinant Tridento bažnytinio Susirinkimo nutarimus. Vilniaus universiteto įkūrimo motyvai. Dvi karaliaus Stepono Batoro privilegijos dėl Vilniaus universiteto įkūrimo. Mokslo supasaulietinimo pradžia Vilniaus akademijoje. Lietuviški pamokslai XVII a. — XVIII a. pirmoje pusėje. Akademijos ūkis — Bažnytinė unija Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje
J. Lenzenweger... [et al.], <i>Katalikų Bažnyčios istorija. D. 1</i> , Vilnius, 1996.	Pirmojoje Katalikų Bažnyčios istorijos dalyje, aprėpiančioje senovę ir viduramžius, nagrinėjama Bažnyčios raida nuo pat įkūrimo iki reformacijos pradžios. Kadangi nagrinėjama ir vidinė, ir išorinė raida, knygoje aptariama ir Bažnyčios struktūros, ordinų, misijų bei vidaus gyvenimo, t.y. maldingumo ir liturgijos, istorija. Bažnyčios istorija analizuojama ekumeninėje perspektyvoje. Knyga yra vadovėlis studentams, taip pat visiems besidomintiems Bažnyčios istorija. Bažnyčios istorija analizuojama ekumeninėje perspektyvoje.
J. Kiaupienė, R. Petrauskas, <i>Lietuvos istorija. T. 4: Nauji horizontai: dinastija, visuomenė, valstybė. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė 1386–1529 m.</i> , Vilnius, 2009.	Ketvirtoji „Lietuvos istorijos“ knyga „Nauji horizontai: dinastija, visuomenė, valstybė. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė 1386–1529 m.“ skirta esminių Lietuvos visuomenės ir valstybės permainų laikotarpiui. Pusantro šimto metų laiko tarpas yra gana ilgas, bet drauge ir vientisas, tad įmanoma jį suvokti kaip vieną epochą. Knygos autoriai siekia apibūdinti svarbiausius šio istorinio laikotarpio bruožus, aprėpti tautų, visuomenės grupių, individų, dvasinės ir materialinės istorijos visumą, atskleisti Lietuvos valstybės sandaros ir politinių struktūrų kitimą, jos tapsmą Lietuvos Didžiąja Kunigaikštyste ir šios etnokonfesinė bei kultūrinė prasme dvinarės bendrijos žengimą į vakarietiškos krikščioniškosios Europos erdvę. 1386–1529 m. datomis

	pažymėtas istorijos tarpsnis į Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės visuomenės gyvenimą atnešė tiek daug naujovių, kad gali būti pavadintas visa apimančių pokyčių epocha.
A. Maalouf, <i>Kryžiaus žygiai arabų akimis</i> , Vinius, 2006.	Knygą "Kryžiaus žygiai arabų akimis" turi perskaityti kiekvienas, kas domisi, kaip „kiti“ regi ir supranta Vakarų civilizaciją, nes tūkstantmetės nesantaikos šaknys tebeleidžia atžalas šiandien. <i>"Ši knyga kilo iš paprastos idėjos - papasakoti tokių kryžiaus žygių, kokius juos matė, patyrė ir atpasakojo "kita stovykla", t. y. arabų pusė, istoriją. Beveik visa ji remiasi to meto arabų istorikų ir kronikininkų liudijimais.</i> <i>Pastarieji kalba ne apie kryžiaus žygius, bet apie karus arba frankų invazijas. Frankus nurodantis žodis rašomas skirtingai, tai priklauso nuo regiono, autoriaus bei laikotarpio: farandžai, farandžatai, zfrandžai, ifrandžatai... Siekdami vienodumo, pasirinkome trumpiausią formą, kuria dar ir šiandien liaudies šnekoje vadinami vakariečiai, o ypač prancūzai - frandžai.</i> <i>Nenorėdami pasakojimo apsunkinti gausiomis, bet būtinomis bibliografinėmis, istorinėmis ar kitomis pastabomis, jas palikome pabaigai, kur jos sudėtos pagal skyrius. Trokštantiesiems sužinoti daugiau, jos bus naudingos, bet visiškai nebūtinės surasti pasakojimą, kuris siekia būti prieinamas visiems. Mat norėjome parašyti ne tiek naują istorijos knygą, bet "tikrą romaną" iš iki šiol apleistos perspektyvos apie kryžiaus žygius, apie tuos du neramius amžius, kurie suformavo Vakarus bei arabų pasaulį, ir kurie dar ir šiandien lemia jų santykius."</i>
K. Modzelewski, <i>Barbarų Europa</i> , Vilnius, 2007.	Viduramžių istoriko Karolio Modzelewskio „Barbarų Europa“ – išsami lyginamoji studija, itin aktuali dabar, kai bandoma apibrėžti Lietuvos istorinio palikimo santykį su Europos civilizacija. Autorius tyrinėja germanų ir slavų genčių socialinę santvarką viduramžiais. Atmesdamas stereotipus nagrinėja pačią barbariškumo sampratą ir bando atsakyti į klausimą, kokia buvo „tikroji“ Europos civilizacijos kilmė. Studijoje galima rasti analogijų su ikikrikščioniskosios Lietuvos istorija. Rašydamas apie pagoniškąją Europą, autorius užsimena apie problemas, susijusias su Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės žemėmis, mini vėlesnių Lietuvos statutų nuostatas. Knyga „Barbarų Europa“ parašyta tokiu stiliumi, kad bus patraukli ne tik profesionalui, bet ir prie specifinės monografijų kalbos nepratusiam skaitytojui.
Z. Norkus, <i>Nepasiskelbusioji imperija: Lietuvos Didžioji Kunigaikštija lyginamosios istorinės imperijų sociologijos požiūriu</i> , Vilnius, 2009.	Knyga skirta paskutiniuoju metu istorikų ir publicistų (Gintaras Beresnevičius, Alfredas Bumblauskas, Stephenas C. Rowellas ir kt.) iškeltai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos (LDK) valstybingumo imperinio pobūdžio problemai. Dėmesio centre – klausimai: kas buvo LDK – imperija ar federacija? Ar senovės lietuviai atėjo į Rusios žemes kaip užkariautojai, ar kaip išvaduoti? Kokia imperija buvo LDK? Kada LDK tapo imperija? Kieno imperija buvo LDK? Kuo ir kada ji pavirto? Kokia jos istorinė reikšmė?

S.C. Rowell, <i>Iš viduramžių ūkų kylanti Lietuva: pagonių imperija Rytų ir Vidurio Europoje, 1295-1345</i> , Vilnius, 2001.	Ši monografija siekia išryškinti, kaip Lietuva pirmąsyk įgijo tarptautinę reikšmę. Iš savo Vilniaus rūmų Gediminas valdė valstybę, kurią sudarė ne tik etninė Lietuva, bet ir stačiatikių Rusios vakarinės kunigaikštystės. LDK valdė pagrindinius prekybos kelius tarp Baltijos jūros ir Dauguvos bei Dnepro upių, tarp Rusios, Lenkijos ir Vokiečių ordino. Jos teritorija aprėpė didžiulius krikščionių gyvenamus plotus, kuriuose buvo pripažįstama Konstantinopolio Bažnyčia, ji tapo trokštama erdve plėstis Romos Bažnyčiai. Tačiau LDK apsisprendė likti pagoniška. Išsamaus veikalo apie pagonišką Lietuvą nerasime nei viena Vakarų Europos kalba. Ši monografija siekia užpildyti mokslo žinių spragą ir šį tą pridurti prie Henryko Paszkiewicziaus, Zenono Ivinskio ir Vladimiro Pašutos nuveiktų darbų. Jų Lietuvos istorijos kai kuriais aspektais jau pasenusios, be to, neprieinamos anglų kalba skaitantiems skaitytojams. Šioje monografijoje išsamiai pristatomas Gediminas, iškiliausia puikios Johno Fennello studijos apie Maskvos išgalėjimą antrojo plano figūra. Įvykius čia siekiama nušviesti visapusiškai ir daugiau iš Vilniaus, o ne Varšuvos, Maskvos ar Karaliaučiaus pozicijų. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė traktuojama kaip visiškai savarankiška, o ne tikrai kaip vokiečių, lenkų ar rusų teritorinės ekspansijos objektas. Stengiamasi paneigti neteisingą vakariečių požiūrį į Rytų bei Vidurio Europos istoriją, dėl nežinojimo sumenkinantį slavų ir baltų indėlį į Europos kultūrą, bandoma nustatyti pagonių politikos vietą krikščioniškame pasaulyje vėlyvaisiais viduramžiais.
A. Gurevič, <i>Individas viduramžių Europoje</i> , Vilnius, 1999.	Tai drąsi, skatinanti mąstyti knyga, įdomi visiems, kurie domisi Europos intelektualiniu ir kultūriniu paveldu..
J. Huizinga, <i>Viduramžių ruduo: studija apie keturiolikto ir penkiolikto šimtmečio gyvenseną ir mąstyseną Prancūzijoje ir Nyderlanduose</i> , Vilnius, 2019.	„Viduramžių ruduo: studija apie keturiolikto ir penkiolikto šimtmečio gyvenseną ir mąstyseną Prancūzijoje ir Nyderlanduose“ yra vienas svarbiausių olandų kultūros filosofo, istoriko Johano Huizinga'os veikalų. Išleistas 1919 metais Olandijoje, jau kitą dešimtmetį veikalas buvo išverstas į beveik visas didžiąsias kalbas. Deja, tarpukario Lietuvoje elegantiškas Johano Huizinga'os tekstas nesukėlė jokio atgarsio, ir lietuviškai pirmą kartą pasirodė tik 1996 metais.
J. Le Goff, <i>Viduramžių vaizduotė: esė</i> , Vilnius, 2003.	Esė rinkinyje "Viduramžių vaizduotė" Jacques'as Le Goffas aptaria viduramžių termino ir chronologijos klausimą, stebuklo sampratą, laiko ir erdvės problematiką, mokslinės ir liaudies kultūros santykį, krikščionybės požiūrį į sapnus, skelbia politinės istorijos atgimimą. Remdamasis grožine literatūra, nagrinėja miško ir miesto vaizdinius, aprangos ir mitybos kodus. Tyrinėdamas viduramžių visuomenės vaizduotę, autorius, jo paties žodžiais tariant, pasineria į jos sąmonės ir istorinės evoliucijos gelmes, prisikasa iki žmogaus, sukurto pagal Dievo paveikslą, prigimties.

E. Le Roy Ladurie, <i>Oksitanijos kaimas Montaju: 1294-1324 metai</i> , Vilnius, 2005.	Žymaus prancūzų istoriko, profesoriaus, daugelio užsienio universitetų garbės daktaro, ilgamečio Nacionalinės Paryžiaus bibliotekos direktoriaus Emmanuelio Le Roy Ladurie (g. 1929 m.) knyga. Ji pasakoja apie XIII a. pabaigos - XIV a. pradžios pietų Prancūzijos Oksitanijos kaimą. Intriguojamai parašytas istoriko pasakojimas atskleidžia to meto žmonių buitį ir kasdieninius rūpesčius, šeimyninį ir seksualinį gyvenimą, santykius su vaikais, jausmus ir mintis.
R. Pernoud, <i>Moteris katedrų laikais</i> , Vilnius, 2007	Regine Pernoud – žymi viduramžių specialistė, nuodugniai ištyrinėjusi viduramžių Europos ir Prancūzijos istoriją. Bene labiausiai ji domėjosi moters padėtimi, moters vaidmeniu viduramžių visuomenėje. Knygoje pateikiama išsami ir nepaprastai patraukli minėtų aspektų analizė, pagrįsta daugybe konkrečių pavyzdžių. Autorė nepamiršta nė vieno moters veiklos aspekto viduramžių valstybėje: ji rašo, kaip moteris valdė ne tik savo, bet ir vyro ar šeimos turtą, kaip vertėsi amatais ir prekyba, kaip dalyvavo kultūriniame ir politiniame gyvenime. R. Pernoud plunksna atgaivina viduramžių moterį – žmoną ir motiną, rašytoją, knygų perrašinėtoją, auklėtoją, mokytoją ir gydytoją, poetą įkvėpėją, riteriškumo ugdytoją, karalienę ir valdovę, vienuolę ir šventąją.
R. Petrauskas, <i>Galia ir tradicija: Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės giminių istorijos</i> , Vilnius, 2016.	Knygoje pasakojama, kaip atsiranda ir išnyksta, kaip prisimenamos ir užmiršamos Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės diduomenės giminės. Kiekvienas skyrius – tai ir atskiros giminės istorija, ir su ja susijusio Lietuvos istorijos aspekto aptarimas. Didikai dominavo Lietuvoje iki naujųjų laikų: ėjo aukščiausias pareigas, atstovavo valdovui vietos visuomenėje ir užsienyje, steigė bažnyčias ir miestelius, užsakinėjo meno kūrinius, kai kada ir patys kurdavo. Jie išsiskyrė visose istorinio laiko dimensijose: apie šlovingą praeitį bylojo aukšta kilmė, dabartyje saistė luomo vertos garbingos elgsenos, gyvensenos principai, į ateitį kryo ilgalaikio bažnytinio ir pasaulietinio atminimo, pripažinimo lūkesčiai. Didiko realybė pirmiausia buvo giminės realybė – individualus gyvenimas tarp tėvų palikimo ir palikuonių paveldo. Giminių istorijoje vis svarbesnis darėsi pasakojimas apie giminės praeitį – genealogija, surašyta kronikose, pavaizduota paveiksluose, schemose ar jungtiniuose herbuose.
R. Petrauskas, <i>Lietuvos diduomenė XIV a. pabaigoje - XV a.: sudėtis - struktūra – valdžia</i> , Vilnius, 2003.	Ši knyga "Lietuvos diduomenė XIV a. pabaigoje - XV a." - pirmas bandymas išsamiai ištirti XIV a. pabaigos - XV a. aukščiausią lietuvių bajorijos sluoksnį - diduomenę. Lietuvai priėmus krikštą ir užmezgus unijos ryšius su Lenkija, šalyje vyko dideli socialiniai, politiniai ir kultūriniai pokyčiai. Juose aktyviai dalyvavo, juos net lėmė diduomenė. Istoriografijoje to laikotarpio reformos siejamos su didžiųjų kunigaikščių Jogailos ir Vytauto vardais. Tačiau galima atkurti kur kas platesnį kaitos kontekstą, į tyrimo erdvę įtraukiant diduomenę.
W. Rösener, <i>Valstiečiai Europos istorijoje</i> , Vilnius, 2000.	Europos istorijos našta ant savo pečių neša valstiečiai. Jie sudarė didžiausią visuomenės dalį, paruošė dirvą Europos kultūrai, maitino miestą ir kaimą. Valstiečių gyvensena šimtmečius atspindėjo socialinę realybę. Šioje knygoje žymus vokiečių istorikas Werneris Röseneris tyrinėja Europos valstietijos istorinę plėtrą nuo ankstyvųjų viduramžių iki šių dienų, atkreipia dėmesį į dabartinę žemės ūkio krizę ir galimybes ją įveikti.

	Knyga įdomi ne tik istorikams, ji padeda suvokti daugelio šiuolaikinių reiškinių šaknis, įveikti stereotipus ir naujai pažvelgti į rūpimus klausimus. Iš vokiečių kalbos vertė Sigita Banevičius
<i>Viduramžių žodynas</i> [sudarė P. Dinzeltbacher], Vilnius, 2004.	"Viduramžių žodynas: sąvokos, reiškiniai, dalykai" - pirmas toks Lietuvoje. Jame apibendrinami šiuolaikinės medievistikos, ypač kuriamos vokiškai, rezultatai. Žodynas skiriamas ne tik profesionalui istorikui - jame vertingos informacijos ras literatūros, dailės, muzikos tyrinėtojas, teologas ir filosofas. Galiausiai, šis žodynas kiekvienam išsilavinusiam žmogui pristatys sąvaitą ir Lietuvoje per mažai pažįstamą Europos istorijos tarpsnį - Viduriniuosius amžius.
G. Duby, <i>Katedrų laikai: menas ir visuomenė, 980-1420</i> , Vilnius, 2004.	Prancūzų medievistas Georges Duby (1919-1996) yra vienas iškiliausių XXa. Vakarų civilizacijos ir meno istorikų. Per dvidešimt paskelbtų jo monografijų bei šimtai straipsnių stebina enciklopedine erudicija, vertinimų taiklumu, puikiu Vakarų viduramžių civilizacijos šaltinių, kultūros ir meno paminklų pažinimu. Dėl puikios literatūrinio veikalų stiliaus ir potraukio estetinei problematikai jis neretai vadinamas "Viduramžių istoriku estetu". Mokslininkas buvo išrinktas daugelio prestižinių akademijų nariu ir garsių universitetų garbės daktaru. Šiame veikale atskleidžiamas Europos brandžiųjų viduramžių meno ir jo išraiškos formų santykis su besiformuojančiomis socialinėmis ir kultūrinėmis idėjomis bei religiniais įsitikinimais, parodoma mentaliteto kaita.
E. H. Gombrich, <i>Meno istorija</i> , Vilnius, 2014.	Šiame meno istorijos veikale profesorius Gombrichas išsamiai apžvelgia svarbiausius architektūros ir dailės reiškinius per visą kultūros istoriją – nuo akmens amžiaus urvų piešinių iki šiuolaikinio eksperimentinio meno. Ilgametį knygos populiarumą nulėmė gausios autoriaus žinios, subtilus estetikos jausmas, sugebėjimas atskleisti meno kūrinio žavesį, parodyti stilių įvairovę, jų sąsajas ir savitumą. Kiekviename kūrinyje autorius geba įžvelgti praeities žymes ir ateities užuomazgas, todėl tiesia gyvą grandinę, siejančią mūsų dienų meną su piramidžių laikų kūryba.
A. Gurevičius, <i>Viduramžių kultūros kategorijos</i> , Vilnius, 1989.	A. Gurevičius savo knygoje aiškina svarbaus pasaulio istorijos tarpsnio - vidurinių amžių - dvasinės kultūros bruožus. Autorius analizuoja feodalizmo epochos žmogaus vaizdinius, idėjas ir vertybes, atskleidžia jo pasaulėvaizdžio ir pasaulėjautos sudėtingumą, lygina viduramžių kultūros kategorijas su antikos ir šiuolaikinės kultūros kategorijomis. Šioje knygoje naujai, problematiškai atskleidžia viduramžių žmogaus savimone, kuri pasireiškia tam tikru erdvės ir laiko suvokimu, požiūriu į teisę, darbo, nuosavybės, turto ir neturto sampratą
J. Kłoczowski, <i>Krikščionių bendruomenės besikuriančioje Europoje</i> , Vilnius, 2006.	Jau veik du tūkstantmečius daugybė vyrų ir moterų visą savo gyvenimą skiria tam, kas neregima, neapčiuopiama, nepamatuojama... Vis dėlto šis gyvenimas Anapusybei, Amžinybei turi labai konkretų istorinį matmenį. Vienuolijos, jų iškiliausi nariai, jų darbai veikė ir tebeveikia dvasinį, intelektualinį, meninį ir net politinį bei ekonominį krikščioniškojo pasaulio kraštovaizdį.

<i>Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos kultūra: tyrinėjimai ir vaizdai</i> [sudarė V. Ališauskas...et al.], Vilnius, 2001.	Skirtingų kultūrų ir mentalitetų susidūrimas, izoliacija, konkurencija; naujų reiškinių radimasis ir augimas, senų nykimas - visa tai tilpo unikaliame darinyje - Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštijoje ir atsispindėjo jos dailėje, raštijoje, dvasingume. Trisdešimt autorių - istorikų, filologų, dailėtyrininkų - rašo apie įvairiausių kultūros reiškinius; kai kurie iš tų reiškinių anksčiau net nebuvo patekę į tyrinėtojų akiratį. Gausios iliustracijos pratęsia ir papildo tekstus. Nemaža jų dar neskelbtos arba ganėtinai primirštos, o žinomesnės, pateikiamos naujuose kontekstuose, įgauna naujų prasminių, atspalvių.
E. Ulčinaitė, <i>Lietuvių literatūros istorija: XIII-XVIII amžius</i>, Vilnius, 2003.	Šioje knygoje plačiau suvokiamas literatūrinio palikimo objektas. Išlaikoma nuo XX a. pradžios įsitvirtinusi tradicija priskirti senajai literatūrai visą XVIII amžių, tačiau literatūros (rašties) proceso pradžia laikomi ne XIV a. pabaigos - XVI a. vidurio metraščiai, bet pirmieji XIII a. vidurio Lietuvos autogeniniai raštai. Dėl didelės valstybinės, tautinės, socialinės svarbos pristatomi Gedimino, Algirdo, Jogailos, Vytauto kai kurie aktai, laišakai ir kiti su jais susiję dokumentai, atkreipiamas dėmesys ne tik į jų turinį, bet - kur galima ir į stilistines ypatybes. Didžiausias šios knygos novatoriškumas yra tai, kad tiek lietuviškieji, tiek kitakalbiai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir Mažosios Lietuvos tekstai suvokiami kaip integrali Lietuvos literatūros dalis. Pirmąkart šioje Lietuvos literatūros istorijoje apžvelgiamos „Vokiečių ordino XIII-XIV a. Kronikos“, kaip atskiros temos aprašomas stačiatikių, unitų, žydų, karaimų ir totorių literatūrinis palikimas. Šioje knygoje Lietuvos literatūra periodizuojama naujai. Senoji Lietuvos literatūra skirstoma pagal europinį modelį į keturias epochas: Viduramžius (XIII-XV a.), Renesansą (XVI a.), Baroką (XVII-XVIII a. vidurys) ir Švietimą, arba Apšvietą, (XVIII a. antra pusė). Tokia periodizacija leidžia aprėpti europiniame kontekste šešis pirmuosius Lietuvos raštijos ir literatūros šimtmečius - XIII-XVIII amžių. XIX a. literatūra plėtojosi jau tautinio sąjūdžio sąlygomis.
J. Diamond, <i>Ginklai, mikrobai ir plienas: visuomenių likimas</i>, Vilnius, 2018.	Ši knyga laikoma vienu svarbiausių šiuolaikinės pasaulio istorijos veikalų. Remdamasis įvairių sričių – nuo archeologijos iki epidemiologijos – atradimais, Jaredas Diamondas apžvelgia 13 000 metų žmonijos istoriją, nagrinėja imperijų, religijos, rašto, augalininkystės ir ginklų kilmę, analizuoja, kodėl įvairių žemynų visuomenės vystėsi skirtingai ir koku būdu tai vyko. Paaiškindamas, kaip dabarties pasaulį nulėmė žmonių gyvenimo sąlygos ir aplinka, autorius argumentuotai sugriauna rasistinių istorijos teorijų pagrindus. JAV 1997 m. pasirodžiusi ir jau į 37 kalbas išversta Nacionalinio mokslų ordino laureato knyga įvertinta Pulitzerio premija ir „Phi Beta Kappos“ mokslinės knygos apdovanojimu. Istorikas Yuvalis Noah Hararis laiko Jaredą Diamondą vienu pagrindinių knygos „Sapiens“ įkvėpėjų.

A. Lielajis, <i>Konkistadorai</i> , Vilnius, 1982.	Latvių rašytojas ir geografas A.Lielajis knygoje pasakoja apie ispanų konkistadorus, kurie Kolumbo atrastu keliu su kardu ir kryžiumi XVI a. užplūdo Antilų salas, Centrinę Ameriką, Meksiką, negailėdami išnaikino indėnus, sugriovė actekų, majų ir kitų genčių civilizaciją ir kultūrą. Knygoje remiamasi anų laikų kronikomis, dokumentais, istorikų veikalais, apibendrinami vėlesnių tyrinėjimų
A. Lielajis, <i>Inkų auksas</i> , Vilnius, 1987.	Remdamasis kronikomis, laiškais, amžininkų atsiminimais bei istorikų tyrinėjimais, autorius pasakoja apie ispanus, kurie po K. Kolumbo jūrų kelionių ir E. Kortesio karo žygių tęsė Naujojo pasaulio užkariavimą ir sunaikino inkų valstybę. Beletrizuotame pasakojime supažindinama su indėnų genčių istorija, unikalia jų kultūra.
M. Stinglas, <i>Indėnai be tomahaukų</i> , Vilnius, 1969.	Indėnai – pirmakščiai mūsų planetos Vakarų pusrutulio gyventojai. Netrukus po to, kai indėnus pirmą kartą pažino europiečiai, jais susidomėjo mokslininkai. Pradėjus tyrinėti indėnų problemą, iškilo daug painių, „indėniškų klausimų“. Į juos knygos autorius ir stengiasi atsakyti, papasakoti, kaip gyveno ir kaip gyvena tikrieji indėnai.
P. Burke, <i>Renesansas</i> , Vilnius, 1992.	Cambridge'o universiteto Emmanuelio koledžo profesorius, vienas iš autoritetingiausių Renesanso epochos tyrinėtojų, šioje knygoje pateikia savitą kultūrologinę šios epochos interpretaciją, atkreipdamas skaitytojo dėmesį į daugelį nežinomų Renesanso bruožų.
J. Kiaupienė, I. Lukšaitė, <i>Lietuvos istorija. T. 5: Veržli Naujųjų laikų pradžia. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė 1529–1588 metais</i> , Vilnius, 2013.	"Lietuvos istorija. V tomas. Veržli Naujųjų laikų pradžia. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė 1529-1588 metais" apima istoriškai trumpą šešių dešimtmečių laikotarpį, atveria ištisą Lietuvos istorijos epochą - Naujuosius amžius. Remiantis naujomis šiuolaikinės Europos istoriografijos įžvalgomis, knygoje "Lietuvos istorija. V tomas. Veržli Naujųjų laikų pradžia. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė 1529-1588 metais" išplėsta tradicinės Lietuvos istorijos sampratos erdvė. XVI a. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės raida aprašoma per santykį su kitų Europos kraštų, valstybių, visuomenių raida, siekiama parodyti, kad tuo laikotarpiu Lietuvos valstybės geopolitinėje erdvėje būta bendraeuropinės kaitos ženklų, vyko sociokultūrinės kaitos procesai, liudijantys protomodernios visuomenės kūrimąsi.
I. Lukšaitė, <i>Reformacija Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje ir Mažojoje Lietuvoje : XVI a. trečias dešimtmetis - XVII a. pirmas dešimtmetis</i> , Vilnius, 1999.	Reformacija LDK ir dalyje Prūsijos kunigaikštystės - Mažojoje Lietuvoje tiriama kultūros istorijos požiūriu, kaip sparčią jos kaitą sukėlęs reiškinys, kaip kultūrų komunikacijos rezultatas. Reformacija nagrinėjama kaip daugiasluksnis visuomeninis, religinis ir kultūrinis judėjimas. Periodizuojama laikanti šių kriterijų: judėjimo masto, institucijų susiformavimo lygio, bažnyčių ir valstybės bei bažnyčių tarpusavio santykių teisinio reguliavimo, judėjimo poveikio visuomenės kultūros raidai.

P. Oppenheimer, <i>Machiavelli: gyvenimas ideologijos šešėlyje</i> , Vilnius, 2018.	Amerikiečių profesoriaus Polo Openheimerio knyga „Machiavelli. Gyvenimas ideologijos šešėlyje“ atskleidžia vienos garsiausių Renesanso laikų asmenybės, politiko, istoriko ir rašytojo Nicolo Makiavelio gyvenimą ir jo idėjų gimimą. Ar valstybė formavo išskirtinį mąstytoją, ar jis formavo tuometinę valstybę? Nicolo Makiavelis – ne tik viena ryškiausių Italijos Renesanso figūrų, išskirtinis rašytojas ir valstybės veikėjas, bet ir vienas iš didžiausių įtaką padariusių politikos teoretikų. Jo indėlis į politinės valdžios idėjas, taip pat į modernios dramos istoriją didelis, svarbus ir iki šiol aktualus.
D. Pociūtė-Abukevičienė, <i>Nematomos tikrovės šviesa: Reformacijos Lietuvoje asmenybės ir idėjos</i> , Vilnius, 2017.	Monografijoje Lietuvos Reformacija atidengiama nagrinėjant ją kaip šio judėjimo asmenybių ir idėjų istoriją. Asmenybės ir idėjos yra reti, galima sakyti, nauji tyrimų objektai ir diskursai mūsų Reformacijos istoriografijoje. Asmenybių pasirinkimas yra nepaprastai vykęs, nes leidžia susipažinti su visų LDK plitusių Reformacijos srovių ir idėjų sklaida. Tai knyga, kurioje atsigręžta į ankstyvųjų naujųjų laikų mentaliteto ir religinės minties raidą, įvedant į apyvartą iki šiol nenaudotus šaltinius ir pateikiant daug vertingų duomenų religinės minties istorijai."
G. Sliesoriūnas, <i>Lietuvos istorija. T. 6: Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė XVI a. pabaigoje - XVIII a. pradžioje (1588-1733 metais)</i> , Vilnius, 2015.	Šeštajame Lietuvos istorijos tome "Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė XVI a. pabaigoje - XVIII a. pradžioje (1588-1733 metais)" aptariamas ilgas Lietuvos istorijos XVII amžius, beveik sutampantis su Baroko epocha Lietuvos istorijoje, Lietuvos valstybingumo raida, pastangos apginti Lietuvos valstybinio savarankiškumo raiškos erdvę ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės lygiateisiškumą su Lenkijos Karalyste bendroje unijinėje valstybėje. Daug dėmesio skiriama valstybės teritorinei raidai, demografiniams procesams, stiprėjusioms valdymo institucijų krizės apraiškoms, Lietuvos visuomenės luominės sanklodos, konfesinės ir etnolingvistinės sudėties pokyčiams. Apibūdinamos esminės permainos geopolitinėje aplinkoje, kurioje teko gyvuoti Lietuvos ir Lenkijos valstybei, XVI a. pabaigoje - XVII a. pradžioje pretendavusiai į regioninę hegemoniją, o aptariamo laikotarpio pabaigoje jau turėjusiai ginti savo suverenumą.
E. Ulčinaitė, <i>Lietuvos Renesanso ir Baroko literatūra</i> , Vilnius, 2001.	Monografijoje aiškinamasi, kas lėmė Lietuvos lotyniškosios Renesanso ir Baroko literatūros atsiradimą, kas ją sieja su kitų Europos kraštų to meto literatūromis, kas sudaro jos savitumą, koks kitakalbių tekstų santykis su lietuviškąja raštija.
M. Jučas, <i>Lietuvos ir Lenkijos unija: (XIV a. vid. - XIX a. pr.)</i> , Vilnius, 2000.	Lietuvos ir Lenkijos uniją vieni laiko Šalies tragedija, kiti - istorijos būtinybe, treči - pažangos laikotarpiu. Prof. Mečislovo Jučo knyga - pirmą lietuvišką unijos istoriją. Joje naujai permąstomas visas abiejų tautų bendro gyvenimo kelias ir įvertinami jo rezultatai.
M. Niendorf, <i>Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė: studija apie</i>	Neginčytinai verta rimto dėmesio ir pagarbos mokslinė studija yra bene „jauniausia“ apie LDK, nes Vokietijoje buvo išleista tik 2006–aisiais (Mathias Niendorf. Das Grossfürstentum Litauen. Studien zur

<i>nacijos formavimąsi ankstyvaisiais naujaisiais amžiais, 1569-1795, Vilnius, 2010.</i>	Nationsbildung in der Fruehen Neuzeit (1569–1795). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, 2006). Jos 373 puslapių turinį sudaro šeši skyriai: „Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė: prielaidos ir aplinkybės“ (viduramžių natio lituanica susidarymas, nuo Liublino unijos iki Trečiojo padalijimo); „Protonacionalinis diskursas“ (kilme ir valdovų mitai, savivoka ir svetimšalių suvokimas); „Skiriančios ir jungiančios kalbos funkcijos“; „Apie religijos vaidmenį“; „Žemaičiai – sutrukdyto nacijos formavimosi atvejis“; „Perspektyva ir rezultatai“.
T. Snyder, <i>Tautų rekonstrukcija: Lietuva, Lenkija, Ukraina, Baltarusija, 1569-1999, Vilnius, 2010.</i>	Amerikiečių istorikas, Vidurio ir Rytų Europos tyrinėtojas T. Snyderis knygoje tyrinėja modernių Lenkijos, Lietuvos, Ukrainos ir Baltarusijos valstybių susikūrimą. Snyderis pabrėžia, kad, norint suvokti XX a. diktatūrų vykdytas masines civilių gyventojų žudynes, jų pobūdį ir mastą, pirmiausia reikia pripažinti, kad būtent šis regionas atsidūrė brutalių nusikaltimų epicentre. Kuriamas pasakojimas grindžiamas archyvinių dokumentų bei naujausių lenkų, ukrainiečių, lietuvių istorikų darbų analize. Vienas didžiausių šios novatoriškos studijos, skirtos modernių lietuvių, lenkų, ukrainiečių ir baltarusių tautų susikūrimui, privalumas yra tas, jog autorius tiria problemas, kurios yra ir bus nuolatinių diskusijų, ginčų objektas tiek lietuviškoje, tiek mūsų kaimynų istoriografinėje tradicijoje. Svarbi autoriaus nagrinėjama problema: kodėl lenkams, lietuviams, baltarusams ir ukrainiečiams pavyko išvengti tarptautinių konfliktų po Sovietų Sąjungos žlugimo.
H. Visneris, <i>Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valstybingumo pavojai, Vilnius, 1991.</i>	Leidinyje tai - lenkų istoriko H. Visnerio studijų rinkinys, kuriame autorius, remdamasis valstybinių institucijų, joms vadovavusių asmenybių, taip pat bajorų vertinimu, atskleidžia Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valstybingumo likimą nuo Liublino unijos iki Kėdainių sutarties 1655 m.
L. Benevolo, <i>Europos miesto istorija, Vilnius, 1998.</i>	Europos miesto istorija neatskiriamai susijusi su pačios Europos istorija, todėl autorius skrupulingai tiria fizinę miesto formą, jos kaitą, atskleidžia sąsajas su Europos kultūros nuostatomis. Žmogų visą laiką supa istorijos persmelkta aplinka. Miestas - dabarties ir praeities bendravimo būdas, sykiu nubrėžiantis ir ateities kryptį.
N. Ferguson, <i>Pinigų triumfas: finansai pasaulio istorijoje, Vilnius, 2011.</i>	Knygos autorius parodo, kad Prancūzijos revoliucijos ištakos – akcijų rinkos burbulas, kurį sukėlė už žmogžudystę nuteistas škotai. Taip pat atskleidžia, kaip Argentiną, anksčiau šeštą pagal turtingumą pasaulio šalį, finansinės nesėkmės pavertė infliacijos kamuojama atsilikėle, ir atsako į klausimą, kas lėmė, jog neturtinga, bet daugiausia gyventojų pasaulyje turinti šalis per vienos kartos gyvenimo laikotarpį tapo itin galinga valstybe.
K. Utrio, <i>Ievos dukterys: Europos moters ir šeimos istorija, Vilnius, 1998.</i>	Skaitytojas supažindinamas su pažeminimais, nuoskaudomis, prietarais, papročiais ir nuomonėmis, dėl kurių per amžius kentėjo moterys. Ši knyga - ne besipiktinančios feministės rašinys, o greičiau argumentuotas klausimas, į kurį ieškoma atsakymo: kodėl moters dalia būtent tokia? Kaip ir kiekvienas istorikas, reiškinių

	tiriantis kontekste, K. Utrio gilinas ne vien į atskirų moterų gyvenimą, - nuo paprastos kaimietės iki moters popiežės, - bet kartu nagrinėja ir šeimą. Šią knygą patrauklia daro ne idėja, o gausi, įvairialypė, intriguojamai pateikta medžiaga ir rašytojos asmenybė.
M. Weber, <i>Protestantiškoji etika ir kapitalizmo dvasia</i> , Vilnius, 1997.	Šiame veikale M. Weber svarsto kaip religinės protestantizmo etikos esminis principas - racionalumas - paveikė žmogaus ekonominės veiklos pobūdį, formas ir apskritai Vakarų visuomenės gyvenseną.
Z. Kiaupa, <i>Lietuvos istorija. T. 7, d. 1-2: Trumpasis XVIII amžius (1733-1795 m.)</i> , Vilnius, 2012–2018.	Lietuvos istorijos VII tomo II dalis aprėpia 1733–1795 metus, Abiejų Tautų Respublikos valdovų Augusto III (1733–1763) ir Stanislovo Augusto (1764–1795) valdymo laikus. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė Respublikoje gyvavo tikros unijos su Lenkijos karalyste sąlygomis. Knygoje teigiama, kad Lietuva buvo viena iš dviejų lygiateisių Respublikos valstybių, išlaikė pamatinius valstybingumo dėmenis. Nors matyti Lietuvos ir Lenkijos visuomenių politinio ir kultūrinio suartėjimo požymių ir tik Respublika buvo tarpvalstybinių santykių Europoje veikėjas, Lietuvos bajorija sergėjo savo valstybę.
R. Lopata, <i>Tarptautinių santykių istorija</i> , Vilnius, 2001.	Tai yra knygos „Tarptautinių santykių istorija“ antras leidimas. Nuo pirmo jis skiriasi pakeistais kai kurių dalių pavadinimais, papildytais rekomenduojamos tolesniems skaitiniams literatūros sąrašais, nauju paskutiniu skyriumi „Lietuvos tarptautinė aplinka 1990–2000 metais“. Knyga sudaryta remiantis Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto direktoriaus Raimundo Lopatos paskaitų studentams apie tarptautinius santykius medžiaga, jo asmeniniais moksliniais tyrimais ir užsienio autorių darbais. Šiame tarptautinių santykių istorijos paskaitų konspektų leidinyje R. Lopata pristato žmonijos istoriją nuo seniausių laikų iki šių dienų, nepamiršamas ir Lietuvos. Knygoje aprašoma tarptautinių santykių disciplinos raida, tarptautinės sistemos bruožai prieš moderniuosius laikus, tarptautinė sistema Europoje modernių laikų priešaušryje, „Ispanijos amžius“ arba Habsburgų likimas, Vestfalijos sistema, Napoleono era, XIX a. pirmos pusės Didžiosios Britanijos, Austrijos ir Rusijos politika, Europos kolonijinė ekspansija, realioji politika XIX a. antroje pusėje ir XX a. pradžioje, Pasauliniai karai ir tarpukario dilemos, Šaltojo karo laikotarpis, Lietuva tarptautinių santykių istorijoje ir tarptautinė Lietuvos aplinka 1990–2000 metais.
V. Pugačiauskas, <i>Lietuva ir Napoleonas</i> , Vilnius, 2012.	Šioje knygoje nagrinėjamas trumpas laikotarpis, kai Lietuva buvo įtraukta į dviejų Europos galybių tarpusavio karinį konfliktą. Apžvelgiamos napoleonmečio Lietuvoje aktualijos - Napoleono ir Didžiosios Armijos buvimo krašte peripetijos, Lietuvos laikinosios valdžios funkcionavimo aplinkybės, lietuviškos kariuomenės kūrimo istorija bei gyventojų šiokiadieniai ir nuotaikos.
V. Pugačiauskas, <i>Napoleonas ir Vilnius: karinio gyvenimo</i>	Šioje knygoje kalbama apie santykinai trumpą miesto istorijos laikotarpį, tetrukusį vos penkis mėnesius ir dvi savaites, kai Vilnius buvo įtrauktas į dviejų Europos galybių tarpusavio karinį konfliktą ir kai mūsų sostinei

<i>kasdienybės bruožai</i>, Vilnius, 2004.	teko suvaidinti politinio, administracinio ir karinio centro vaidmenį. Čia, prie Neries, Napoleonas sukūrė stambiausios karinės užnugario bazės infrastruktūrą, valdomą karinės ir civilinės administracijos. Autorius sutelkė dėmesį tik į tas miesto gyvenimo sritis, kurias labiausiai paveikė karas. Čia bus aptariama Didžiosios Armijos – nuo Napoleono ir jo maršalų iki eilinių kareivių – karinis gyvenimas Vilniuje ir butis, maistas, ligos, nuotaikos, santykiai su vietiniais gyventojais. Taip pat mėginama apžvelgti, kaip miestas ir jo gyventojai prisitaikė prie naujų sąlygų, inspiruotų išorinės jėgos ir gerokai sutrikdžiusių įprastinį kasdienybės ritmą.
R. Šmigelskytė-Stukienė... [et al.], <i>Modernios administracijos tapsmas Lietuvoje: valstybės institucijų raida 1764-1794 metais</i>, Vilnius, 2014.	Monografijos "Moderniosios administracijos tapsmas Lietuvoje: valstybės institucijų raida 1764-1794 metais" objektas - XVIII a. antrosios pusės Abiejų Tautų Respublikos valdymo reformos finansų, kariuomenės, policijos, teisingumo, užsienio reikalų, švietimo administravimo ir lokalinės savivaldos srityse. Knygoje į šias reformas žvelgiama plačiame biurokratinių sistemų raidos Europoje kontekste. Akademinių pasakojimą papildo gausūs archyvinių šaltinių duomenys apie Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valstybės tarnautojų korpusą, jų gaunamo atlyginimo dydį, pareigybių subordinaciją, darbo laiko reglamentavimą ir kt. Ypatingas dėmesys skiriamas Lietuvos išdo ir karo komisijų veiklai, Edukacinės komisijos, Nuolatinės tarybos ir Įstatymų sargybos funkcionavimui, seimelių veiklos organizavimui, valdymo pokyčiams 1794 m. sukilimo laikotarpiu.
J. Tarlė, <i>Napoleonas</i>, Vilnius, 1984.	Prieštaringas charakteris, visai XIX a. Europos istorijai įtakos padariusi audringa politinė veikla, dramatiškas asmeninis likimas sąlygojo, kad Napoleonas tapo viena žymiausių istorinių asmenybių. Ši knyga - vienas fundamentaliausių Napoleono Bonaparto gyvenimo aprašymų.
E. Aleksandravičius, A. Kulakauskas, <i>Carų valdžioje: XIX amžiaus Lietuva</i>, Vilnius, 1996.	Vilnius: Baltos lankos, 1996. – 359 p. iliustr. Kieti virš. Ši knyga nėra nuosekliai chronologiškai visus pagrindinius XIX amžiaus Lietuvos istorijos siužetus ir procesus aptariantis veikalas. Į XIX amžių bandyta pažiūrėti kaip į sąlyginai vientisą epochą, todėl pasirinktas probleminis chronologinis dėstymo būdas, susitelkta ties problemomis ir procesais, kurie bendruose veikaluose iki šiol buvo mažiau nušviesti arba aprašyti perdėm ideologizuotai.
T. Bairauskaitė, Z. Medišauskienė, R. Miknys, <i>Lietuvos istorija. T. 8, d. 1: Devynioliktas amžius: visuomenė ir valdžia</i>, Vilnius, 2011.	Šios knygos, autoriai siekia realizuoti bendrą visos sintezės koncepciją – atskleisti Lietuvos, kaip savito sociokultūrinio fenomeno, tapsmą ir raidą, parašyti procesų, o ne įvykių istoriją, pabrėžiant Lietuvos visuomenės gyvenimo formas, jų raišką, kaitą, sąveiką su Europos procesais. Aiškinimo išeities taškas, šerdis, – visus juos nulėmęs procesas, kuris įvardijamas kaip modernėjimas, modernizacija. Knygoje apibūdinamos XIX a. Lietuvos visuomenės funkcionavimo aplinkos. Charakterizuojamos to meto ypatybės, apibūdinama Lietuvos samprata, aptariamos visuomenės egzistavimo gamtinės ir klimato sąlygos, ištekliai, demografiniai procesai, luominė, konfesinė ir etninė visuomenės sudėtis, gyventojų tankumas, krašto urbanizacija. Išsamiai nagrinėjama Rusijos imperijos valdymo ir teisės sistema, visuomenės struktūra ir institucijos, etninės ir

	etnokonfesinės bendruomenės. Sekant pasaulinės istoriografijos tendencijomis atsirado netradicinis tokio pobūdžio darbams skyrius, skirtas šeimos ir moterų problemoms. Knygoje pateikiama ne tik Katalikų bažnyčios, bet ir kitų konfesijų – evangelikų, stačiatikių, unitų – Bažnyčių padėtis ir raidos ypatumai. Darbe remiamasi naujausiais mūsų ir užsienio šalių mokslininkų Lietuvos istorijos tyrimais, naudojami visų kartų mokslininkų įdirbiai, daugelio kitų mokslo šakų tyrinėtojų darbo rezultatai, taip pat skelbti šaltiniai, kurių dalis istoriografijoje visai nenaudota arba naudota retai. Knygai parengti originalūs informatyvūs žemėlapiai, pateiktos retai arba pirmą kartą publikuojamos iliustracijos, schemas.
M. Hroch, <i>Mažosios Europos tautos</i> , Vilnius, 2012,	Knygoje „Mažosios Europos tautos“ aptariamos 27 mažųjų tautų gyvavimo, išnykimo ar transformacijų priežastys, ieškoma bendrų elementų tarp skirtingai besivystančių tautų, tokių kaip suomiai, graikai, flamandai, lietuviai, velsiečiai, buvusios Jugoslavijos tautos.
M. Kerautret, <i>Prūsijos istorija</i> , Vilnius, 2018.	Istorijoje reta atvejų, kad galinga valstybė nuspręstų įsilieti į didesnę, pati ištirpdama joje. Suvienijusi Vokietiją, Prūsija perdavė imperijai didžiulę įtaką darantį palikimą, neaišku, į gera ar į blogą. Nežinant karinio, religinio, kultūrinio, dvasinio, teisinio Prūsijos indėlio sunku suprasti šiuolaikinę Vokietiją. Šioje knygoje pasakojama Prūsijos istorija nuo pat jos atsiradimo viduramžiais iki įsiliesimo į vieną vokiečių valstybę, jos atminimas mūsų dienomis.
V. Merkys, <i>Motiejus Valančius: tarp katalikiškojo universalizmo ir tautiškumo</i> , Vilnius, 1999.	Tarp katalikiškojo universalizmo ir tautiškumo“ recenzijoje atkreipiamas dėmesys, kad autorius, Lietuvių tautinio judėjimo ir kultūros istorijos problemų tyrimui paskyręs ne vieną conceptualią studiją, naujausiame darbe šias problemas tiria siedamas su Valančiaus veiklos analize, taip savo tyrinėjimus išplėsdamas katalikybės istorijos tema. Knygoje apibendrinta ne vieną dešimtmetį autoriaus kaupta medžiaga apie iškilų XIX a. Žemaičių vyskupijos ganytoją. Analizuodamas įvairiapusę Valančiaus veiklą, autorius šio Žemaičių vyskupo nuveiktus darbus tiria kaip vertingą lietuvių bažnytinės, visuomeninės ir literatūrinės kultūros paveldo dalį. Studijoje profesionaliai įvertinama visa ligšiolinė literatūra. Aptariami ne tik darbai, tiesiogiai skirti Valančiaus gyvenimo ar jo veiklos analizei, bet ir platesnio konteksto laikotarpio istoriniai tyrinėjimai, galintys padėti suvokti Valančiaus epochą. Studija paremta gausiais archyviniais šaltiniais. Pirmąkart istoriografijoje yra suformuluota ir conceptualiai išanalizuota šio Katalikų Bažnyčios hierarcho veikla universalių katalikiškųjų ir tautinių vertybių kontekste. Įtikinamai parodoma, jog Valančiui kova dėl Katalikų Bažnyčios laisvės ir lietuvių tautos teisių buvo tarpusavyje neatsiejami dalykai.
S. Pocytė, <i>Mažlietuviai Vokietijos imperijoje, 1871-1914</i> , Vilnius, 2002.	Iki XVI amžiaus šiaurės rytinėje Prūsijos dalyje, Mažojoje Lietuvoje, susiformavo etnografinė mažlietuvių (lietuvininkų) grupė, keletą šimtmečių priklausiusi Prūsijos, Vokietijos politiniams-valstybiniais dariniams. Čia klostėsi specifinis mažlietuvių identitetas, kuriam būdingi ištikimybė ir lojalumas monarcho institucijai, protestantizmo ir išsiplėtojusio surinkimininkų sąjūdžio stiprinamas religingumas, lietuvių kalbos kaip tautinės grupės išlikimo garanto saugojimas. Vokietijos imperijos tautinė politika – viena valstybė, viena tauta, viena

	kalba – buvo viena iš XIX amžiaus europinio nacionalizmo apraiškų, kurios atvira germanizacinė tendencija skyrėsi nuo Prūsijos karalystės proteguotos asimiliacinės suprūsinimo politikos.
E. Raila, <i>Lietuvystės Mozė: Jono Basanavičiaus gyvenimo ir ligos istorija</i> , Vilnius, 2019.	Ši knyga gimė iš akademinio pyktelėjimo. Jį paskatino mūsų humanitarinės kultūros lauke dunksanti apytuštė basanavičiaus lentyna. Artėjo Lietuvos valstybingumo atstatymo šimto metų sukaktis, o Jono Basanavičiaus kaip vieno iš Nepriklausomybės tėvų personalija buvo susilaukusi tik paskirų mokslinių straipsnių, konferencijų pranešimų ir patetiškų patriotinių rašinių. Akademinius svarstymus ir kritinę refleksiją, skirtą tautos Atgimimo patriarchui, pakeitė jam pastatytas paminklas. Kita vertus, mane visą laiką traukė biografijos žanras, kuriam esu ištikimas nuo tada, kai perskaičiau nuostabią prancūzų istoriko Marco Blocho minti apie tai, kad istorija kvepia žmogumi. Sekdamas Basanavičiaus pėdsakais, būtovės orą traukiau giliai ir godžiai.
D. Staliūnas, <i>Rusinimas: Lietuva ir Baltarusija po 1863 metų</i> , Vilnius, 2009.	Ši mokslinė monografija skirta Rusijos tautinei politikai Lietuvoje ir Baltarusijoje po 1863 m. Knygoje parodoma, jog imperijos valdžia vykdė skirtingą politiką įvairių nedominuojančių tautinių grupių (lenkų, žydų, lietuvių, baltarusių) atžvilgiu.
A. Ambrulevičiūtė, <i>Vilniaus pirkiai XIX amžiuje: statusas, veikla, galimybės</i> , Vilnius, Vilnius, 2016.	Monografijoje "Vilniaus pirkiai XIX amžiuje: statusas, veikla, galimybės" nagrinėjama sudėtinga ir gausaus istoriografinio įdirbio neturinti XIX a. Lietuvos istorijos tema – socioekonominė verslo istorija, konkrečiau – Vilniaus pirklių socialinė ir ekonominė istorija. Atskleidžiama etnokonfesinė ir socialinė pirklių sluoksnio dinamika, jos pokyčiai XIX a. Vilniuje, pirklių verslo krypties pasirinkimai, analizuojama Rusijos imperijos politika pirklių atžvilgiu, aptariama pirklių socialinė laikysena, verslo, gyvenimo būdo pokyčiai.
T. Bairašauskaitė, <i>Bajorų dvaras keičia savininką: Vilniaus, Kauno ir Gardino gubernijų dvarų likimai 1863–1914 metais</i> , Vilnius, 2018.	Po 1863-1864 m. sukilimo Rusijos imperijos valdžia baudė bajorus už nepriklausomybės siekį. Tradicinis bajorų dvaras virto kolonizacijos ir rusifikacijos įrankiu. Valdžia konfiskavo dvarus, vertė juos parduoti asmenis, kuriuos įtarė prisidėjusius prie sukilimo. Dalis dvarų buvo parduota už skolas. Diskriminacinis 1865 m. gruodžio 10 d. įstatymas draudė įsigyti žemę „lenkų kilmės“ asmenims. XX a. pradžioje lenkams grąžinta galimybė pirkti žemę iš lenkų nepanaikino „lenkų“ ir „rusų“ žemėvaldos priešpriešos, o norintiesiems pirkti žemę valdžios išduodami „tautybės liudijimai“ demoralizavo vietinę visuomenę, priverstą klastoti tautinę tapatybę. Vakarų gubernijose dėl nepasitikėjimo vietiniais bajorais savaip vyko baudžiavos panaikinimas. Kovoje dėl žemės dvaras ir kaimas naudojo skirtingas priemones: dvarininkai apėjo įstatymus, o valstiečiai naudojo fizinę jėgą ir kolektyvinį solidarumą. Socialinis konfliktas labiau pastebimas stambiuose dvaruose. Dvarui teko dalytis žeme ir su prie stambių dvarų pririštais žemės nuomininkais - laisvaisiais žmonėmis, sentikiais ir „amžinaisiais činšininkais“. XIX a. antroje pusėje-XX a. pradžioje šalia kilminio bajoro atsirado naujieji dvarų savininkai. Pirmiausia tai buvo stačiatikiai rusai. Stambius dvarus įsigijo sukilimo malšintojai, valdininkai, karininkai ar stambūs pirkiai, vidutiniai ir smulkūs dvarai dažnai atiteko stačiatikių dvasininkams, miestiečiams ir valstiečiams.

A. Vyšniauskaitė, P. Kalnius, R. Paukštytė-Šaknienė, <i>Lietuvių šeima ir papročiai</i>, Vilnius, 2008.	Knygoje „Lietuvių šeima ir papročiai“ nagrinėjama Lietuvos valstiečių ir miesto gyventojų šeimos istorija XIX-XX a., vestuvių, gimtųjų ir laidotuvių papročiai, dabartinės kaimo ir miesto šeimos socialiniai ir demografiniai bruožai, šeimos vaidmuo etniniuose procesuose. Šeima – tautos buveinė. Nykstant šeimai, nyksta tauta. Pasaulyje mažiau nei milijoną lietuvių šeimų. Kiekvienais metais jų skaičius ir dydis mažėja, nepaliaujamai blunka tautinis savitumas. Visoms negausioms tautoms pražūtinga ne tik depopuliacija, asimiliacija, bet ir tautinio savitumo praradimas atsisakant per šimtmečius šeimoje gyvavusių papročių ir tradicijų. Knyga susideda iš dviejų pagrindinių dalių: 1) šeimos, jos istorijos bei socialinės ir demografinės raidos; 2) šeimos papročių. Darbo pradžioje nagrinėjama klausimais pateikiama šaltinių ir ankstesnių tyrinėjimų apžvalga. Pirmojoje knygos dalyje nagrinėjama šeimos istorinių formų ir sandarų tipų kaita, šeimos kiekybinė sudėtis įvairiais laikotarpiais, sutuoktinių socialinės ir demografinės charakteristikos. Atskirame skyriuje tiriamas šeimos vaidmuo etniniuose procesuose. Antroji, didesnė, knygos dalis skirta pagrindiniams šeimos gyvenimo – vedybų, gimtųjų ir laidotuvių papročiams, jų esminiams pokyčiams XX amžiuje.
Alfredas Bumblauskas ... [et al.], <i>Alma Mater Vilnensis: Vilniaus universiteto istorijos bruožai</i>, Vilnius, 2012.	Ši Vilniaus universiteto istorija – tai 2009 metais, minint Vilniaus universiteto 430-metį, pasirodžiusios sintezės antrasis pataisytas ir papildytas leidimas. Naujoji sintezė – tai Vilniaus universiteto likimo ir vietos kultūroje bei moksle savotiškas apmąstymas, išplaukiantis iš Lietuvos Tūkstantmečio, paminėto tais pačiais 2009-aisiais, idėjos. Joje nemažai naujų duomenų, tyrinėjimų, apibendrinamosios medžiagos, leidžiančios pažvelgti į Vilniaus universiteto ir įvairių mokslo šakų raidos istoriją šiuolaikiniu žvilgsniu. Išsamiau apžvelgiamas universiteto raidos laikotarpis atkūrus Nepriklausomybę. Iš ankstesnių Vilniaus universiteto istorijos leidinių šis išsiskiria ypač gausia vaizdine medžiaga. Knyga skiriama ne tik akademinei, bet ir plačiai visuomenei.
J. Širkaitė, <i>Vilniaus piešimo mokykla, 1866-1915</i>, Vilnius, 2018.	Monografijoje išryškinta Vilniaus piešimo mokyklos reikšmė XIX a. II pusės–XX a. pradžios dailės raidai, išsamiai nušviestos Vilniaus piešimo mokyklos atsiradimo prielaidos, jos veikla ir organizacinė struktūra, dėstytojų programos, nustatyta Vilniaus piešimo mokyklos ir Juozapo Montvilos Techninio piešimo klasių tarpusavio priklausomybė. Knygoje supažindinama su mokyklos vadovo ir įkūrėjo Ivano Trutnevo ir kitų Vilniaus piešimo mokyklos dėstytojų asmenybėmis, jų pedagogine bei visuomenine veikla, dailės kūrinių, pateikiamos išaiškintos šioje mokykloje besimokiusių pavardės ir jų indėlis į pasaulio dailės aruodus.
T. Balkelis, <i>Lemtingi metai: Lietuva 1914-1923 m.: karas, revoliucija ir tautos gimimas</i>, Vilnius, 2019.	Knygoje „Lemtingi metai“ atskleidžiama Lietuvos istorija nuo Pirmojo pasaulinio karo pradžios iki 1923 metų. Šios knygos išskirtinumas, kad joje nesiremama politinio elito patirtimi, čia aptariamas laikotarpis atskleidžiamas per ūkininkus, karo šauktinius, savanorius, šaulius, belaisvius – pasakojami jų išgyvenimai, pristatomos paprastų šalies gyventojų patirtys.

D. Blažytė-Baužienė ... [et al.], <i>Lietuvos istorija. T. 10, d 1.: Nepriklausomybė (1918-1940 m.)</i> , Vilnius, 2013.	Dešimtas Lietuvos istorijos tomas "Nepriklausomybė (1918-1940 m.)" - tai originali interpretacija, skirta moderniajai Lietuvos valstybei. Nepriklausomybė ir socialinė pažanga buvo pagrindinė jos idėjinė politinė programa. Tačiau Lietuva gyveno didelio vidinio bei išorinio spaudimo aplinkybėmis, todėl nesudarė sąlygos susiformuoti demokratijai ir visavertei valstybės nepriklausomybei. Šioje studijoje į tarpukario Lietuvos valstybę bei visuomenę žvelgiama ne kaip į baigtinę vertybę, o kaip į procesą - nors jis lėmė rimtus vidinius ir išorinius prieštaravimus, neprarado perspektyvos.
P. Čepėnas, <i>Naujųjų laikų Lietuvos istorija. T. 1-2</i> , Vilnius, 1992.	Naujųjų laikų Lietuvos istorijos antrasis tomas, istorinio laiko požvilgiu, apima labai neilgą tarpsnį, vos aštuonėtą metų (1914-1922). Tačiau įvykių gausa, įvairumu ir jų svarba atsteigiant nepriklausomą Lietuvos valstybę šie metai buvo lemtingi. To meto mūsų jaunų politikų ryžtingumas ir pasitikėjimas savo pajėgumu bei sugebėjimais pradėti sunkią diplomatinę kovą dėl Lietuvos nepriklausomybės, bet svarbiausia, pasitikėjimas savo tautos žmonėmis, ypač lietuvišku kaimu, stebino visus. Taip pat valstietiško jaunimo ryžtas ginti savo krašto laisvę ir priešintis bet kurios svetimos valstybės pasikėsinimams į Lietuvos nepriklausomybę nemažiau stebino didžiųjų valstybių atstovus, draugingus ir priešiškus, kurie sekė tų metų įvykius Pabaltijyje.
J. Hernández, <i>Pirmasis pasaulinis karas: 1914-1918 m. karo, kuris pakeitė XX amžiaus istoriją, įvykiai, herojai ir faktai</i> , Kaunas, 2017.	Jesús Hernández – ispanų istorikas ir žurnalistas, vienas didžiausių Pirmojo ir Antrojo pasaulinių karų žinovų. Per trumpą laiko tarpą jis pardavė daugiau knygų apie šiuos istorijos laikotarpius, nei kuris kitas rašytojas. Savo knygoje jis atskleidžia įdomiąją, negirdėtąją, intriguojančią istorijos pusę.
E. Hobsbawm, <i>Kraštutinumų amžius: trumpasis XX amžius: 1914-1991</i> , Vilnius, 2000.	Knygoje aprašomas laikotarpis nuo Pirmojo pasaulinio karo pradžios iki SSRS žlugimo - tai, anot autoriaus, istorinis periodas, kuriuo „baigėsi viena pasaulio istorijos era ir prasidėjo nauja“.
R. Lopata, <i>Lietuvos valstybingumo raida 1914-1918 metais</i> , Vilnius, 1996.	Monografijos autoriaus tyrimo objektas - Lietuvos valstybingumo raida Pirmojo pasaulinio karo laikotarpiu. Joje nagrinėjama, kokius tautos apsauginės (juridinės) būties modelius tuomet kūrė lietuvių politikai ir kaip stengėsi juos įgyvendinti.
M. Maksimaitis, <i>Mažoji konstituenta: Lietuvos taryba atkuriant valstybingumą</i> , Vilnius, 2011.	Lietuvos taryba, jos veikla ir nuopelnai savo krašto valstybingumui istorikų ir teisininkų jau yra gausiai tyrinėti, bet, net praėjus beveik šimtmečiui, tos neįmanomai sunkios, kartais priešaringai vertinamos jos pastangos ir dramatiškai susiklostęs likimas valstybingumą pasiekus nesusilaukė išsamesnio ir pilnesnio tyrėjo žvilgsnio. Skaitytojo dėmesiui teikiamos monografijos tikslas - remiantis negausiai išlikusia archyvine medžiaga, į ano meto žiniasklaidos priemones patekusia informacija, atitinkamais teisės aktais ir kitais dokumentais, taip pat tiriamų įvykių dalyvių memuarinio pobūdžio literatūra, bent kiek užpildyti šią spragą,

	ypatingą dėmesį skiriant svarbiam, bet akivaizdžiai mažiau tyrinėtam istoriniam teisiniam Tarybos organizacijos ir veiklos aspektui. Autorius tikisi, kad skaitytojų dėmesiui siūloma knyga sudomins ir bus naudinga teisininkams, politologams, istorikams, tiems tautiečiams, kurie domisi savo krašto valstybingumo istorija ir jos problemomis, visiems neabejingiems Lietuvos praeičiai skaitytojams.
Z. Norkus, <i>Du nepriklausomybės dvidešimtmečiai : kapitalizmas, klasės ir demokratija Pirmojoje ir Antrojoje Lietuvos Respublikoje lyginamosios istorinės sociologijos požiūriu</i> , Vilnius, 2014.	https://web.vu.lt/fsf/z.norkus/files/2014/02/Du20me%C4%8Diai.pdf
A. J. P. Taylor, <i>Nuo Sarajevo iki Potsdamo: Europa, 1914-1945</i> , Vilnius, 1994.	Du mūsų amžiaus pasauliniai karai buvo labiausiai niokojantys per visą žmonijos istoriją. Ir nebuvo anksčiau nė vieno karo, kurį taip entuziastingai remtų abiejų kariaujančių pusių liaudis. Tačiau, autoriaus manymu, naikino varžybos iš esmės nepaveikė nei pačių europiečių, nei Europos civilizacijos. 1914-1945 metų laikotarpis pilnas paradoksų: tautos viena po kitos įtvirtina savo nepriklausomybę, bet tautiniai skirtumai vis nyksta; radijas, laikraščiai, automobiliai tampa europiečio kasdienybės dalimi, o menininkai kuria abstraktųjį meną ir skelbia "susvetimėjimą"
D. Blažytė-Baužienė, M. Tamošaitis, L. Truska, <i>Lietuvos Seimo istorija: XX-XXI a. pradžia</i> , Vilnius, 2009.	Pirmą kartą trys profesionalūs istorikai – dr. Danutė Blažytė-Baužienė, Mindaugas Tamošaitis ir prof. Liudas Truska – vienoje knygoje pristato Lietuvos Seimo istoriją nuo 1905 m. gruodžio 4 – 5 d. Vilniuje posėdžiavusio vadinamojo Didžiojo Vilniaus Seimo iki 2004 – 2008 m. Seimo kadencijos pabaigos. Leidinio autoriai tikisi, kad „Lietuvos Seimo istorija: XX–XXI a. pradžia“ stiprins parlamentarizmo tradicijas Lietuvos visuomenėje.
Z. Butkus, <i>Tarp Trečiojo Reicho ir Trečiosios Romos: Vokietijos ir Sovietų politikos poveikis Baltijos šalių tarptautinei ir vidaus padėčiai tarpukaryje</i> , Vilnius, 2019.	Knygoje tiriama, kaip po Pirmojo pasaulinio karo traukdamas apdilčius dviejų gretutinių imperijų pančius kūrėsi modernios Baltijos valstybės. Jų tarptautinę ir vidaus padėtį veikė tų imperijų vietoje atsinaujinusios abi didžiosios galios ligi vėl priartėjusio dar globalesnio karo. Pirmiausia tos galios stengėsi neleisti Baltijos šalims kurti karinės, politinės ar ekonominės sąjungos, reguliavo Lenkijos ir Lietuvos konfliktą, dažniausiai jį kurstydamas, bet tarpais (1927–1928, 1938) ir gesindamas, kad jis nevirstų karu, kol Maskva ir Berlynas dar jam nebus pasiruošę. Šios sostinės vertė Lietuvą atsisakyti savojo suvereniteto stiprinimo Klaipėdos krašte. Sovietai nestabdė šio krašto anšluso, bet panaudojo jį kaip dingstį stiprinti įtaką Latvijoje ir Estijoje.

I. Butulis, A. Zunda, <i>Latvijos istorija</i> , Vilnius, 2020.	Knygoje „Latvijos istorija“ latvių autoriai Ilgvars Butulis ir Antonijs Zunda kviečia pažinti mūsų artimiausius kaimynus. Istorikai nagrinėja ne tik tolimiausią Latvijos praeitį, bet kalba ir apie šalies raidą 1991-ais metais atgavus nepriklausomybę, bei 2009-tais metais ištikusios ekonominės krizės pasekmes.
V. Lesčius, <i>Lietuvos kariuomenė nepriklausomybės kovose, 1918-1920: monografija</i> , Vilnius, 2004.	https://kmilc.lka.lt/data/Leidiniai/Moksliniai/2004-LT%20kariuomene%20nepriklausomybes%20kovose%201918-1920.pdf 1918-1920 m. vykusios Nepriklausomybės kovos - vienas iš audringų, tačiau iki šiol mažai nušviestų kuriamos Lietuvos kariuomenės istorijos reiškinių. Atsižvelgdamas į minėtos problemos aktualumą, šios knygos autorius ir siekia pateikti skaitytojui kuo išsamesnį bei vientisesnį visos Lietuvos kariuomenės dalyvavimo Nepriklausomybės kovose vaizdą. Pateikiamoje monografijoje bandoma apibūdinti atkurtos Lietuvos valstybės ir nedraugiškai jos atžvilgiu nusiteikusių tuometinių kaimynų - Sovietų Rusijos, Lenkijos bei bermontininkų - savitarpio santykius, jų aštrėjimą, laisvės kovų priežastis, eigą, pobūdį bei pasekmes. Knygoje daug vietos skiriama tiek krašto aukščiausiosios karinės vadovybės, generalinio štabo, atskirų brigadų, divizijų, pulkų, batalionų, kuopų, būrių, tiek šaulių, partizanų grupių, o atskirais atvejais - ir pavienių kovotojų veiksmams, žygiams bei kovų epizodams aptarti.
J. Skirius, <i>Europos šalių ir JAV ekonominė bei vidaus politinė padėtis 1918-1939 metais: (istorinė apžvalga)</i> , Vilnius, 2006.	Knygoje aprašoma Vakarų valstybių politinė, socialinė-ekonominė raida bei specifika tarp pasaulinių karų; bandoma aptarti prielaidas. Atvedusias Europą ir pasaulį prie naujos katastrofos – Antrojo pasaulinio karo.
A. Svarauskas, <i>Steigiamasis Seimas ir Lietuvos Respublikos kūrimas 1920-1922 metais</i> , Vilnius, 2020.	Modernios Lietuvos parlamentarizmo šimtmečiui skirtame leidinyje "Steigiamasis seimas ir Lietuvos Respublikos kūrimas 1920–1922 metais" rašoma apie 1920–1922 metais dirbusio Steigiamojo seimo reikšmę ir įtaką kuriant valstybės pagrindus. Atskleidžiamas vingiuotas pasirengimo pirmiesiems demokratiniams ir visuotiniams rinkimams kelias, aptariami rinkimų rezultatai. Detaliai perteikiama iškilmingo pirmo posėdžio eiga, rašoma, kaip ir kuriuos darbus pavyko, o kurių nepavyko atlikti seimui kadencijos metais. Mėginama piešti tipinio tų laikų parlamentaro paveikslą, aptarti moterų veiklą ir tautinių mažumų atstovų siekius. Pasakojimas apie Steigiamojo seimo vietą modernios Lietuvos valstybės istorijoje skiriamas plačiam skaitytojų ratui.
M. Tamošaitis, A. Svarauskas, <i>Nuo Kazio Griniaus iki Antano Smetonos: valdžios ir opozicijos santykiai Lietuvoje</i>	Monografijoje „Nuo Kazio Griniaus iki Antano Smetonos: valdžios ir opozicijos santykiai Lietuvoje 1926-1940 m.“ analizuojamas vienas iš radikaliausių lūžių nepriklausomos Lietuvos (1918–1940) politiniame

1926-1940 metais, Vilnius, 2014.	gyvenime – 1926 m. gruodžio 17 d. valstybės perversmas, kai parlamentinę demokratiją pakeitė autoritarinis prezidento A. Smetonos valdymas.
L. Truska, <i>Antanas Smetona ir jo laikai</i> , Vilnius, 1996.	Antanas Smetona yra iškiliausias ir kartu prieštaringiausias XX amžiaus lietuvis. Jis - įžymus tautinio atgimimo veikėjas, vienas svarbiausių nepriklausomos Lietuvos kūrėjų, pirmasis ir paskutinis jos prezidentas, talentingas publicistas, puikus stilistas, filosofas, pedagogas. Kartu A. Smetona yra pagrindinis autoritarinio režimo architektas, režimo, atvedusio tautą į gilią politinę-moralinę krizę ir katastrofišką 1940 m. kapituliaciją sovietams.
E. Bendikaitė, A. Kasparavičius, S. Kaubrys ... [et al.], <i>Lietuvos istorija. T. 10, d. 2: Nepriklausomybė (1918-1940 m.)</i> , Vilnius, 2015.	Leidinys - tai originali interpretacija, skirta moderniajai Lietuvos valstybei. Nacionalinė nepriklausomybė ir socialinis progresas buvo pagrindinė tos valstybės idėjinė politinė programa. Tačiau Lietuva gyveno didelio vidinio ir išorinio spaudimo aplinkybėmis, todėl nesudarė sąlygos susiformuoti demokratijai ir visavertei valstybės nepriklausomybei. Šioje studijoje į tarpukario Lietuvos valstybę ir visuomenę žvelgiama ne kaip į baigtinę vertybę, o kaip į procesą - nors jis lėmė rimtus vidinius ir išorinius prieštaravimus, bet neprarado perspektyvos. Studija parengta vadovaujantis dviem hipotezėmis: pirma, nepriklausoma nacionalinė Lietuvos valstybė buvo ne atsitiktinumas, o dėsningas bendrų pasaulinių ir regioninių procesų padarinys; antra, patyrusi daugybę problemų, ji tapo reikšmingu paveldu tiek lietuvių tautai, siekiančiai objektyvių ir subjektyvių politinės egzistencijos prielaidų, tiek ir tarptautinei bendruomenei, priimančiai Lietuvos valstybę kaip savo tikrąją narę. Antroje tomo dalyje aptariama Lietuvos visuomenė, ekonomika, užsienio politika, specialus dėmesys skirtas padėčiai Klaipėdos ir Vilniaus kraštuose, baigiamajame skyriuje nagrinėjamas krizinis 1918-1940 m. laikotarpis.
D. Bukelevičiūtė, Z. Butkus, N. Černiauskas, A. Grodis, A. P. Kasperavičius, G. Polkaitė-Petkevičienė, <i>Socialiniai pokyčiai Lietuvos valstybėje 1918-1940 metais</i> , Vilnius, 2016.	Monografijoje tiriamas po Pirmojo pasaulinio karo atsikūrusios Lietuvos valstybės posūkis į socialinę pažangą, aiškinama, kaip valstybingumas padėjo įveikti užsikonservavusias socialines negandas ir timptelėjo mūsų šalį modernėjimo linkme. Pirmiausia aptariama visuomenės socialinė struktūra pirmosios modernios nepriklausomybės laikotarpiu.
N. Černiauskas, <i>1940. Paskutinė Lietuvos, vasara</i> , Vilnius, 2021.	Ši dokumentinė knyga – 1940-ųjų birželio dviejų savaitių kaleidoskopas, pašėlusiai įsukantis į to meto Lietuvos ir jos žmonių realijas. 1940 m. birželį Lietuvos žmonės planavo derlių, atostogas, išleistuves ir savo ateitį. Vasaros savaitgaliai buvo numatyti gegužinėms, ekskursijoms, įvairiausių organizacijų suvažiavimams, sportui, poilsiui ir, žinoma, žemės ūkiui. Vyriausybė taip pat nesnaudė – palaimino šalies elektrifikacijos ir susisiekimo gerinimo projektus bei patvirtino didžiausią metinį biudžetą. Bažnyčia su nerimu laukė svarbios reformos – civilinės santuokos įteisinimo. Visa Lietuva jaukinosi išsvajotąjį Vilnių ir Vilniją. Darbais,

	idėjomis ir gandais kunkuliuojanti šalis jau buvo kiek apsipratusi su Europoje vykstančiu karu. Nepaisant to, prie radijo imtuvų, dienraščių puslapių ar pieninių vyrai pasipypkiuodami aptarinėjo vokiečių žygį Paryžiaus link.
M. Drėmaitė, <i>Progreso meteoras: modernizacija ir pramonės architektūra Lietuvoje 1918-1940 m.</i> , Vilnius, 2016.	Knygoje „Progreso meteoras“ nagrinėjama Pirmosios Lietuvos respublikos (1918–1940) pramonės architektūra, per kurią atskleidžiami industrializacijos ir modernizacijos aspektai, ryškiai atsispindėję miestų ir kraštovaizdžio kaitoje, naujų pramonės šakų steigimo sunkumai, procesuose dalyvavusios asmenybės ir pramonės architektūros savitumas. Tekstą praturtina ir papildo beveik 300 istorinių iliustracijų.
B. Makauskas, <i>Vilnijos lietuviai 1920-1939 metais</i> , Vilnius, 1991.	Knyga „Vilnijos lietuviai 1920-1939 metais“ iki šiol išlieka išsamiausia studija Lenkijos okupuoto Vilniaus krašto istoriją ir lietuvių gyvenimą šios okupacijos sąlygomis. Joje analizuojama lietuviško švietimo, spaudos, visuomeninių organizacijų padėtis, santykiai su vietos valdžia ir nepriklausoma Lietuva, pastangos prisidėti prie krašto atgavimo, o taip pat istorinė raida, įskaitant didžiausių represijų laikotarpį virtusius 1935-1939 metus, Vilniuje šeimininkaujant vaivada Liudvikui Bocianskiui. Artėjant Vilniaus įkūrimo 700-osioms metinėms Lietuvoje iki šiol nėra tinkamesnės knygos pažinčiai su okupuoto Vilniaus krašto lietuvių gyvenimu.
G. Vaskela, <i>Tautiniai aspektai Lietuvos ūkio politikoje 1919-1940 metais</i> , Vilnius, 2014.	Monografijoje "Tautiniai aspektai Lietuvos ūkio politikoje 1919-1940 metais " analizuojamas Lietuvos pasiskirstymas tautybėmis ir ūkio šakomis, mėginama kiekybiškai patikimai (kiek tai apskritai įmanoma) įvertinti atskirų tautų vietą ir reikšmę Lietuvos ūkio struktūroje Pirmosios Respublikos laikais. Atskirai aptariama žydų, lenkų ir vokiečių situacija Lietuvos ūkio struktūros bei ūkio politikos aspektais.
G. Vaskela, <i>Žemės reforma Lietuvoje 1919-1940 m.: analizuojant Rytų ir Vidurio Europos agrarinės raidos XX a. III-IV dešimtmečiais tendencijas</i> , Vilnius, 1998.	https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:B.03~1998~1605274291761/B.03~1998~1605274291761.pdf Knygoje aptariami kiekybiniai ir kokybiniai 1918–1940 m. Lietuvoje vykdytos žemės reformos parametrai. Labai daug dėmesio skiriama tuo pat metu Rytų ir Vidurio Europos šalyse, pirmiausia Estijoje ir Latvijoje, vykdytų agrarinių reformų palyginamajai analizei. Pateikta daug diagramų ir žemėlapių.
G. Jankevičiūtė, <i>Dailė ir valstybė: dailės gyvenimas Lietuvos Respublikoje 1918-1940</i> , Kaunas, 2003.	Monografijoje analizuojamas tarpukario Lietuvos dailės gyvenimas dailės funkcionavimo visuomenėje požiūriu. Pirmąsyk kompleksiskai aptarti dailės gyvenimo aspektai, susiję su valstybės augimo reikmėmis, šalies kultūros branda. Rašoma apie valstybės kultūros politiką, jos įtaką dailės gyvenimui, dailės švietimą, muziejinių dailės rinkinių raidą bei jų funkcijas, oficialaus meninio stiliaus pagrindus ir jo ypatumus, bažnytinę dailę, dailės taikymą valstybės propagandai, jos įvaizdžio formavimui. Leidinys iliustruotas dokumentinėmis nuotraukomis bei kūrinių reprodukcijomis, vaizdžiai papildančiomis tekstą. Didžioji dalis faktinės bei iliustracinės medžiagos skelbiama pirmą kartą.

D. Mačiulis, <i>Valstybės kultūros politika Lietuvoje 1927-1940 metais</i> , Vilnius, 2005.	Knygoje nagrinėjama Lietuvos valstybės kultūros politika A. Smetonos autoritarinio režimo metais - nuo 1926 m. gruodžio 17 d. perversmo iki Lietuvos okupacijos 1940 m. Valstybės kultūros politika atskleidžiama apžvelgiant Valstybių kultūros valdymo institucijų raidą, valstybinį kultūros finansavimą ir periodus, valdžios požiūrį į kultūros paveldo apsaugą ir „Naujosios Romuvos“ tautinės kultūros modernizavimo programą ir kitas problemas.
<i>Optimizmo architektūra: Kauno fenomenas, 1918-1940</i> , [sudarė M. Drėmaitė], Vilnius, 2018.	Kaunui netikėtai tapus laikinąja Lietuvos sostine, miesto transformacija prilygo stebuklui. Kauno tapatybė radikaliai pasikeitė: per mažiau nei 20 metų gyventojai pavertė miestą modernia, elegantiška, europietiška sostine. Architektūra čia atliko didelį vaidmenį. Ši knyga yra ne vien apie miestą ir ne vien apie architektūrą. Ji yra apie nuolat gimstančias ir žlungančias viltis, apie pastangas kurti ir įkvepiantį optimizmą, apie idėjų ir formų migraciją, lokalumą ir bendrumą, apie meną ir laisvę, karą ir spaudą. Apie praeities formų ir idėjų kaitą bei jų santykį su šiandiena.
A. Anušauskas ... [et al.], <i>Lietuva, 1940-1990: okupuotos Lietuvos istorija</i> , Vilnius, 2007.	Kolektyvinėje monografijoje apibendrinami Lietuvos naujausiųjų laikų istorijos tyrimai, apimantys penkiasdešimt metų trukusį okupuotos ir aneksuotos Lietuvos valdymą. Autoriai siekė išanalizuoti svarbiausius Lietuvos istorijos laikotarpius – 1940–1941 m. sovietinę okupaciją ir aneksiją, nacių okupaciją 1941–1944 m., totalitarinį stalininį režimą 1944–1953 m., destalinizaciją ir politinį „atšilimą“ 1953–1964 m., sovietinį modernizavimą ir stagnaciją 1965–1987 m., atgimimą ir nepriklausomos valstybės atkūrimą 1987–1990 m. Atskleidžiami reikšmingiausi kiekvieno laikotarpio politiniai įvykiai, atspindimas lietuvių išeivijos vaidmuo siekiant nepriklausomybės, supažindinama su kultūriniu gyvenimu, Bažnyčios, Lietuvos valstybės diplomatinės tarnybos veikla. Monografijos pabaigoje pateikiama Lietuvos valstybės 1991–2004 m. kronika.
A. Anušauskas, <i>Teroras, 1940-1958 m.</i> , Vilnius, 2012.	Knygos autorius, remdamasis įvairiais istorijos tyrimais, gausiais archyviniais šaltiniais, naujausiomis mokslinėmis studijomis, Lietuvos ir Rusijos archyvų dokumentais, liudytojų prisiminimais, pasakoja apie 1940–1958 metais vykdytus baisius nusikaltimus. Žmonių naikinimas tuo laiku neretai pranoko nacių terorą – kas trečias suaugęs lietuvis tapo sovietinių okupantų vykdyto genocido auka.
A. Bubnys, S. Jegelevičius, S. Knezys, A. Rukšėnas, <i>Lietuvių tautos sukilimas 1941 m. birželio 22-28 d.</i> , Vilnius, 2011.	Knygoje nagrinėjamas 1941 m. Birželio sukilimo rengimas ir pats sukilimas, kuris Lietuvoje truko pirmąją karo savaitę. Šios kolektyvinės monografijos tikslas – apibendrinti sukauptas žinias ir pateikti naujos informacijos apie 1941 m. Birželio sukilimą. Monografijos autoriai siekė kuo išsamiau aprašyti 1941 m. Birželio sukilimo eigą ir specifiką visuose Lietuvos regionuose, ne tik didžiuosiuose miestuose, papildyti žinias apie Raudonosios armijos 29-ajame šaulių teritoriniame korpuse tarnavusių lietuvių karių ir karininkų

	vaidmenį 1940–1941 m. pasipriešinimo judėjime ir sukilimo metu, atskleisti centrinių pasipriešinimo organizacijų Berlyne, Kaune, Vilniuje veiklą ir svarbą rengiant antisovietinį sukilimą.
A. Bubnys, <i>Vokiečių okupuota Lietuva, (1941-1944)</i> , Vilnius, 1998.	Autorius, remdamasis daugelyje Lietuvos ir užsienio archyvų surinkta gausia dokumentine medžiaga, kitų mokslininkų tyrinėjimais, plačiai ir įvairiais aspektais nušviečia Trečiojo reicho vadų kolonizacinius ir germanizacinius planus Lietuvos, kaip ir kitų Baltijos valstybių, atžvilgiu, jų įgyvendinimą.
N. Davies, <i>Kariaujanti Europa: 1939-1945 :sunki pergalė</i> , Vilnius, 2007.	N. Davies knyga „Kariaujanti Europa: 1939 – 1945“ – viena reikšmingiausių vakarietiško studijų, skirtų Antrojo pasaulinio karo istorijai. Įvairiose šalyse yra leidžiamos net keliolika tomų turinčios to karo istorijos, bet yra nedaug leidinių, kuriuose įvykiai būtų atspindėti iš esmės: konkrečiai ir lakoniškai. Vienas tokių veikalų ir yra N. Davies darbas.
M. Gilbert, <i>Niekada per amžius: holokausto istorija</i> , Vilnius, 2001.	Knyga "Niekada per amžius. Holokausto istorija" vainikuoja keturiasdešimt metų trukusius Martino Gilberto, vieno žymiausių pasaulyje Holokausto istorikų, tyrinėjimus. Šiame iliustruotame veikale jis apžvelgia žydų gyvenimą iki Holokausto, nacizmo atsiradimą Vokietijoje, saugaus prieglobsčio ieškojimą po 1933 m., tų, kurie padėjo ieškoti prieglobsčio, darbus. Autorius dokumentiškai atskleidžia Vokietijos užkariavimų mastą, ištisų bendruomenių išvaymą, getų įkūrimą, deportacijas ir masines žudynes. Jis pasakoja apie individualius pasipriešinimo veiksmus, pabėgimus, getų ir mirties stovyklų sukilimus. Jis aprašo darbo stovyklų kalinių ir išvartųjų į "mirties žygius" likimą.
<i>Holokaustas Lietuvoje 1941-1944 m.</i> [sudarė Arūnas Bubnys], Vilnius, 2011.	Straipsnių rinkinyje „Holokaustas Lietuvoje 1941–1944 m.“, kurį sudarė humanitarinių mokslų dr. Arūnas Bubnys, koncentruotai atskleidžiami įvairūs holokausto istorijos Lietuvoje aspektai. Knygoje skelbiami straipsniai tematiškai suskirstyti į penkis skyrius: „Didieji Lietuvos getai“, „Holokaustas provincijoje“, „Lietuvių policija ir holokaustas“, „Žydų turtas ir kultūros vertybės“ ir „Žydų gelbėjimas“. Ši knyga atspindi daugelio Lietuvos istorikų įdirbį nagrinėjant holokausto temą per pastaruosius keliolika metų ir kiekvienas, besidomintis šia tema, gali rasti pageidaujamą straipsnį viename leidinyje.
A. E. Senn, <i>Lietuva 1940: revoliucija iš viršaus</i> , Vilnius, 2009.	Knygos autorius Alfredas Erichas Sennas knygoje „Lietuva 1940: revoliucija iš viršaus“ nagrinėja istoriografijoje labiausiai paplitusias Lietuvos 1940 m. įvykių interpretacijas. Remdamasis šia tema rašiusių istorikų veikalais, archyvų dokumentais bei tų įvykių dalyvių liudijimais, jis įtikinamai parodo, kad Lietuvos įjungimo į SSRS procesą suplanavo Maskva, o jos planus Lietuvoje kruopščiai vykdė įgaliotasis atstovas Dekanozovas, į šalies sovietizavimą įtraukęs vietos komunistus. Detaliai nagrinėjami įvykiai nuo Molotovo–Ribbentropo pakto pasirašymo iki Lietuvos paskelbimo sovietine respublika.
T. Snyder, <i>Kruvinos žemės: Europa tarp Hitlerio ir Stalino</i> , Vilnius, 2012.	Studijoje "Kruvinos žemės" Timothy Snyderis pasakoja tris neatsiejamai susipynusias istorijas: apie Stalino terorą, Hitlerio holokaustą ir ne žydų tautybės žmonių bei karo belaisvių maršą badu "kruvinose žemėse".

	Žemės nuo Vidurio Lenkijos iki Vakarų Rusijos - Ukraina, Baltarusija ir Baltijos šalys - tapo siaubingų įvykių arena, neregėto istorijoje masinio smurto teritorija.
N. Šepetys, <i>Molotovo-Ribbentropo paktas ir Lietuva</i> , Vilnius, 2006.	Tai pirma lietuviška knyga apie vieną ciniškiausių XX a. politinių suokalbių - Molotovo ir Ribbentropo paktą, sudarytą Stalino ir Hitlerio iniciatyva. Slaptąjį paktą tyrinėję rusų ir Vakarų istorikai dažnai idealizuoja Staliną ir jo vadovaujamą SSRS. Naujas lietuviškas požiūris atskleidžia nutylimas arba nepastebimas sandėrio puses, parodo diplomatinį Sovietų Sąjungos pranašumą, galiausiai dar kartą iškelia klausimą - kas Antrojo pasaulinio karo kaltininkas?
L. Truska, <i>Lietuva 1938-1953 metais</i> , Kaunas, 1995.	1938-1953 metai - pats tragiškiausias lietuvių tautos istorijos tarpsnis, kuriame sutilpo daug įvykių: Lenkijos ultimatas ir Klaipėdos netektis, sovietų okupacija ir aneksija, bolševikų teroras, Birželio sukilimas, nacių okupacija, šiurpūs pokario metai, masiniai trėmimai, prievartinė kolektyvizacija. Autorius pateikia daug naujų faktų ir nuomonių apie šį laikotarpį, remiasi oficialiais dokumentais, archyviniais duomenimis. Leidinys skiriamas istorijos mokytojams, aukštesniųjų klasių mokiniams, studentams ir visiems, kas domisi nesena Lietuvos praeitimi.
P. Calvocoressi, <i>Pasaulio politika, 1945-2000</i> , Vilnius, 2001.	Leidinyje apžvelgiami svarbiausi pasaulio įvykiai po Antrojo pasaulinio karo iki antrojo tūkstantmečio pabaigos. Daugiausia dėmesio skiriama supervalstybių ir kitų didžiųjų valstybių – JAV, buvusios SSRS, Japonijos, Kinijos – vaidmeniui šiuo istorijos tarpsniu. Neapeitos ir mažosios šalys, sunkiai kovojusios už nepriklausomybę ir ją paskelbusios.
N. Gaškaitė, <i>Pasipriešinimo istorija, 1944-1953 metai</i> , Vilnius, 2016.	Nijolės Gaškaitės-Žemaitienės knyga – vienas pirmųjų mėginimų po saugumo archyvų atidarymo sintetiniu žvilgsniu aprėpti partizanų kovas. Nors parašyta lengvu stiliumi, ši svarbi knyga pateikia apibendrintą, nuodugnia archyvų analize pagrįstą laisvės kovų vaizdą. Dėl temos opumo ji gali sulaukti priekaištų ir iš kairės, ir iš dešinės. Pirmieji bus nepatenkinti šia knyga apskritai, antrieji – kad per daug pasikliaujama sovietiniais dokumentais, ypač dėl partizanų ir ištremtų žmonių skaičiaus. Bet abiem atvejais pagrindinė kritikos versmė būtų išankstinė nuostata, kurios nepaveikia nei racionalūs argumentai, nei konkretūs duomenys. Tačiau knyga pravers visiems norintiems susipažinti su šiuo išskirtiniu Lietuvos istorijos tarpsniu.
K. Girnius, <i>Partizanų kovos Lietuvoje</i> , Vilnius, 1990.	Išėivijos filosofo ir istoriko K. K. Girniaus studijoje prisiliečiama prie dar vieno falsifikuoto ir siekto nugramzdinti užmarštin mūsų istorijos klando. Rašydamas šią knygą, autorius naudojo prienamais partizanų archyvais ir tarybiniais skelbtais šaltiniais. Kitiškai juos analizuodamas, jis sukūrė išsamų pokario pasipriešinimo okupacijai vaizdą.
T. Judt, <i>Pokaris: Europos istorija nuo 1945 metų</i> , Vilnius, 2011.	Knygos autorius 1968-ųjų įvykius Paryžiuje sieja su tų pačių metų įvykiais Prahoje ir Italijoje, analizuodamas Salazaro diktatūrą Portugalijoje, ją lygina ne tik su Franco valdymu Ispanijoje, bet ir Ceaușescu režimu Rumunijoje. Aiškiai ir nuosekliai perteikdamas žemyne besiklostančius įvykius kaip visumą, tyrinėtojas

	nepamiršta išryškinti skirtingos Rytų ir Vakarų patirties. Jis įtaigiai analizuoja ne tik gausius Europą drebinusius politinius įvykius ir reiškinius, tokius kaip Graikijos pilietinis karas, skandinaviškoji socialdemokratija, daugiakalbės Belgijos rūpesčiai, Šiaurės Airijos ir baskų kovos, bet ir pateikia originalių įžvalgų apie prancūzų ir čekų kiną, egzistencializmą ir pankroką, „The Beatles“ ir brutalistinę architektūrą, taip pat atskleidžia naujų faktų apie išskirtines žemyno asmenybes: Winstoną Churchillį ir François Mitterand'ą, generolą Franco ir generolą Jeruzelskį, Silvio Berlusconi ir Josifą Staliną.
Č. Laurinavičius, V. Sirutavičius, <i>Lietuvos istorija. T. 12, d. 1: Sąjūdis: nuo "persitvarkymo" iki Kovo 11-osios</i> , Vilnius, 2008.	Pagrindinė šio tomo tema – lietuvių tautos politinis atgimimas ir jos kova dėl Lietuvos valstybės atkūrimo. Tomas apima laikotarpį nuo Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Inicijatyvinės grupės susikūrimo iki 1990 m. kovo 11 d., kuomet buvo paskelbtas Lietuvos Nepriklausomybės Aktas. Apžvelgiama itin plati to meto Lietuvos ir SSRS politinių įvykių panorama, prieš šiandieninio skaitytojo akis atsiskleidžia visa to meto įvykių chronologija bei priežastys, autoritetinių figūrų pozicijos ir veiksmai, lemtingi Sąjūdžio laimėjimai ir sunkumai. Bene pirmą kartą Lietuvos istoriografijoje užsibrėžtas uždavinys istoriškai nagrinėti palyginti neseną reiškinį – drąsus ir rizikingas autorių užmojis. „Sąjūdis: nuo „Persitvarkymo“ iki Kovo 11-osios“ pasitelkiama medžiaga iš daugybės sąjūdiečių ir to meto įvykių liudininkų autoriams duotų ir dar niekur nepublikuotų interviu, Lietuvos ir SSRS spaudos straipsnių, archyvuose saugomų dokumentų.
<i>Lietuva ir pasaulis 1991-ųjų sausyje: svarbesnių įvykių kronika</i> [sudarė V. Skuodis], Vilnius, 1995.	Knyga skirta 1991 -jų sausio dramatinių įvykių penkmečiui paminėti ir sausio 13 -osios aukoms atminti. Ji galėtų pasitarnauti kaip pagalbinė medžiaga istorikams, politologams ir visiems, besidomintiems dar visai netolima mūsų krašto praeitimi.
A. Lieven, <i>Pabaltijo revoliucija: Estija, Latvija, Lietuva - kelias į nepriklausomybę</i> , Vilnius, 1995.	Anatol Lieven - anglų istorikas, žurnalistas, Amerikos Taikos instituto vyresnysis konsultantas. Už knygą „Pabaltijo revoliucija“ apdovanotas George'o Orwello prizų (1993) ir Yale universiteto spaudos prizų (1995). 1993 metais laikraštis „The New York Times“ išrinko šią knygą geriausia metų knyga.
V. Sebestyen, 1989 <i>revoliucija: [sovietų imperijos žlugimas]</i> , Vilnius, 2017.	Šioje knygoje išsamiai apžvelgiama dvylika mėnesių, visiems laikams pakeitusių istoriją. V. Sebestyenas paaiškina socialinius ir politinius įvykius ir virsmus, pateikia ne tik galingiausių valstybių vadovų, bet ir paprastų žmonių liudijimus. Autorius aprašo pasaulį kaip vientisą organizmą, pokyčiai vienoje šalyje lyginami su tuo, kas vyksta kitoje, ieškoma dėsnų ir socialinių bei politinių priežasčių, kodėl įvykiai klostėsi būtent ta linkme.
J. R. Bagušauskas, <i>Lietuvos jaunimo pasipriešinimas</i>	Knygoje "Lietuvos jaunimo pasipriešinimas sovietiniam režimui ir jo slopinimas" nagrinėjama Lietuvos laisvės ir valstybingumo, partizaninio sąjūdžio įtaka jaunimo pasipriešinimo formavimuisi, išanalizuotos

<i>sovietiniam režimui ir jo slopinimas</i> , Vilnius, 1999.	pagrindinės jaunimo pasipriešinimo organizacijų formos ir metodai, atskleistos sovietinio režimo represijos prieš dalyvius bei metodai, parodytos komunistinių struktūrų pastangos patraukti jaunimą į savo pusę ir panaudoti režimo politiniams tikslams.
S. Grybkauskas, <i>Sovietinė nomenklatūra ir pramonė Lietuvoje 1965-1985 metais</i> , Vilnius, 2011.	Monografijoje "Sovietinė nomenklatūra ir pramonė Lietuvoje 1965-1985 metais" atskleidžiamas nomenklatūrinės sistemos ir ekonomikos valdymo ryšys, sovietinės federacinės sąrangos poveikis ūkio politikai, ypač resursų alokacijos srityje.
D. Held... [et al.], <i>Globaliniai pokyčiai: politika, ekonomika ir kultūra</i> , Vilnius, 2002.	Tai sistemiškiausias iš visų esamų globalizacijos proceso tyrinėjimų. Iš šios knygos mokysis ne tik universitetų dėstytojai ir studentai, bet ir politikai, vadybininkai, taip pat visi, kurie domisi šiandieninio pasaulio visuomenės pokyčiais.
W. Laqueur, <i>Europa mūsų laikais, 1945-1992</i> , Vilnius, 1995.	Žinomiausias tarptautinių santykių specialistas, istorijos profesorius apžvelgia politinę, socialinę, kultūrinę Europos raidą po Antrojo pasaulinio karo, 1989 metų įvykius laikydamas lūžiu, užbaigusiu pokario erą ir pakeisiančiu žemyno ir pasaulio istorijos tėkmę.
N. Putnaitė, <i>Nenutrūkusi styga: prisitaikymas ir pasipriešinimas sovietų Lietuvoje</i> , Vilnius, 2007.	Kygoje "Nenutrūkusi styga. Prisitaikymas ir pasipriešinimas Sovietų Lietuvoje" svarstoma visai netolima praeitis, kurią vyresnieji jau noriai užmiršo, o jaunesnieji tiesiog nėra patyrę. Vis dėlto praeitis yra mūsų dabartyje, dažnai neatspėjamais būdais, neatpažįstamais veidais, netikėtose vietose. Sovietinis mentalitetas iki šiol buvo politinės kritikos ar lėkšto moralizavimo objektas. Ši knyga "Nenutrūkusi styga" kitokia - tai atsakinga mokslinė studija, kurioje į praeitį žvelgiama be baimės, kompleksų ir skubotos neapykantos. Priespaudoje suformuluoto mentaliteto branduolys - prisitaikymas reiškėsi įvairiausiomis formomis ir įvairiais laipsniais, nuo paprastos pastangos išlikti iki atviro kolaboravimo ir net išdavystės.
A. Streikus, <i>Sovietų valdžios antibažnytinė politika Lietuvoje (1944-1990)</i> , Vilnius, 2002.	Monografijoje nagrinėjamos Sovietų valdžios antibažnytinės politikos Lietuvoje prielaidos, tos politikos modelio paieškos, pastangos paversti Katalikų bažnyčią sovietų režimo užsienio politikos rėmėja, buldozerinis ateizmas, Tikinčiųjų teisių sąjūdžio genezė ir kt. temos.
T. Vaiseta, <i>Nuobodulio visuomenė: kasdienybė ir ideologija vėlyvuosiu sovietmečiu (1964-1984)</i> , Vilnius, 2014.	Gyvenimui vėlyvuosiu sovietmečiu pažinti neužtenka politinės ir ekonominės istorijos. Nepastebima ir sunkiai apčiuopiama kasdienybė gali atverti naują ir netikėtą nūgyvento laiko panoramą. Ypač kai kalbame apie laikus, kai valdžia mėgino kontroliuoti visas gyvenimo sritis, – kasdienybė iš užmesto tinklo išsprūsdavo kaip smulkios žuvys. Pasiūlydamas savitą nuobodulio interpretaciją istorikas Tomas Vaiseta monografijoje "Nuobodulio visuomenė."

	Kasdienybė ir ideologija vėlyvuoju sovietmečiu (1964-1984)" bando sugaudyti šią lakią tikrovę ir paaiškinti, kaip sovietinė ideologija veikė kasdienį gyvenimą.
A. Mikonis-Railienė, L. Kaminskaitė-Jančorienė, <i>Kinas sovietų Lietuvoje: sistema, filmai, režisieriai</i> , Vilnius, 2015.	nnos Mikonis–Railienės ir Linos Kaminskaitės–Jančorienės monografija – tai pirmas mėginimas aptarti vaidybinio kino sovietų Lietuvoje kultūrinį ir politinį kontekstą, institucinę struktūrą, meninės kino kalbos bruožus, filmų recepciją bei režisierių asmenybes. Monografija „Kinas sovietų Lietuvoje“ ir joje aprašytos konkrečių filmų sumanymų, scenarijų taisymų ir kūrybos istorijos buvo parengtos remiantis gausiais Rusijos ir Lietuvos archyvų dokumentais, publikuotais atsiminimais, spaudos medžiaga bei pokalbiais su kino kūrėjais, rašytojais, kino studijos darbuotojais.
A. Streikus, <i>Minties kolektyvizacija: cenzūra sovietų Lietuvoje</i> , Vilnius, 2018.	Knygos "Minties kolektyvizacija. Cenzūra sovietų Lietuvoje" tyrimo objektas nėra vien rutininės tekstų ar vaizdų uždraudimo praktikos, daugiausia atliekamos Glavlito, t. y. cenzūra siaurąją prasme. Cenzūra čia tirama kaip iš skirtingų, tarpusavyje ne tik bendradarbiavusiųjų, bet neretai konkuravusių ar netgi konfliktavusių ideologinės kontrolės institutų sudarytas mąstymo ir jo viešos raiškos disciplinavimo mechanizmas.
S. P. Huntington, <i>Civilizacijų susidūrimas ir pasaulio pertvarka</i> , Vilnius, 2011.	"Civilizacijų susidūrimas ir pasaulio pertvarka" - stebinanti ir provokuojanti knyga apie kardinalius pokyčius pasaulio politikoje žlugus komunistinei santvarkai. Politologas aiškina, kaip neišvengiamas skirtingų civilizacijų susidūrimas po Šaltojo karo visiškai pakeitė tautų bei kultūrinių ideologijų padėtį šių dienų politikoje. Autorius analizuoja šiais laikais nuolat kintančią politinę kultūrą ir pateikia neįtikėtinų ateities prognozių.
Z. Norkus, <i>Kokia demokratija, koks kapitalizmas?: pokomunistinė transformacija Lietuvoje lyginamosios istorinės sociologijos požiūriu</i> , Vilnius, 2008.	Monografija pateikia tipologinio lyginamojo tyrimo rezultatus, kurie atskleidžia bendruosius ir specifinius Lietuvoje okupacijos metais (po 1940 m.) susiformavusios santvarkos, 1988 m. prasidėjusio perėjimo prie liberaliosios demokratijos ir rinkos ekonomikos bei per du šių procesų dešimtmečius susiformavusios ekonominės ir politinės sistemos bruožus. Tyrimas remiasi prielaida, kad tik lyginimas su kitomis panašaus istorinio likimo šalimis leidžia adekvačiai atsakyti į nuolatos viešosiose diskusijose keliamus klausimus, ar/kuo mūsų šalies raida yra „sėkminga“ ar „nesėkminga“, o vienų ar kitų socialinio gyvenimo sričių būklė – „normali“ ar „katastrofiška“?
N. Putinaitė, <i>Trys lietuviškosios Europos: tauta, Europa, ES dabartinėje tapatybėje</i> , Vilnius, 2014.	"Kas kliudo jaustis esant visaverčiais europiečiais? Kodėl europietiškumas kai kada išgyvenamas kaip priedas prie tikrosios ir autentiškosios lietuviškos savivokos ar net kaip jai priešingas? Kodėl vis dar „grįžtame“ į Europą, ir kada šis grįžimas baigsis? Kas yra Europa, kuri mums būtų prasminga, sava ir verta pastangų?" - klausama knygos pratarinėje. Mėginant į šiuos klausimus atsakyti, išryškėja trys lietuviškosios Europos.
J. Rifkin, <i>Trečioji pramonės revoliucija: kaip lateralinės jėgos keičia energetiką</i> ,	Knygoje autorius pateikia išsamų, realistinį ir techniškai pagrįstą modelį, kaip pertvarkyti pasaulinės energetikos sistemą. Anot autoriaus, energijos liberalizavimas skatins labiau tarpusavyje susijusią ekonominę

<i>ekonomiką ir visą pasaulį</i> , Vilnius, 2012.	veiklą ir platesnius komercinius mainus, sukurs glaudesnius tarpusavio santykius bei užtikrins subalansuotą ir saugią Žemės ekosistemos sritį.
M. B. Steger, <i>Globalizacija: labai trumpas įvadas</i> , Vilnius, 2008.	Manfredas B. Stegeris pateikia globalizacijos vaizdą aiškia kalba, rodydamas ją kaip daugiaaspektį procesą, apimančią globalius, regioninius ir lokalius socialinio gyvenimo aspektus. Jis tiria, ar tai naujas reiškiny, ir jei taip, ar turi būti vertinamas kaip "geras" ar "blogas" dalykas - klausimas, karštai svarstomas auditorijose, darbo kabinetuose ir gatvėse ypač po rugsėjo 11-osios teroro išpuolių.

8.1. LITERATŪRA PAGAL KASES IR TEMAS

7 klasė. Senovės istorija

Įvadas į Senovės istoriją: pirmųjų žmonių paieškos priešistorėje ir susipažinimas su civilizacijos sąvoka

M. A. Albanese ... [et al.], *Prarastosios civilizacijos: kelionė po senovės pasaulį*, Vilnius, 2005.

M. Cattaneo, J. Trifoni, *Senovės civilizacijos*, Kaunas, 2005.

F. Delouche, J. Aldebert, J. Bender, *Europos istorija*, Vilnius, 2001.

M. Gimbutienė, *Baltai priešistoriniais laikais: etnogenezę, materialinę kultūrą ir mitologiją*, Vilnius, 1985.

M. Gimbutienė, *Senoji Europa*, Vilnius, 1996.

Lietuvos istorija. T. I: Akmens amžius ir ankstyvasis metalų laikotarpis [ats. tomo redaktorius A. Girininkas], Vilnius, 2005.

R. Rimantienė, *Akmens amžius Lietuvoje*, Vilnius, 1996.

Valstybės ir valdžios santykis senovės Rytų civilizacijose

M. A. Albanese ... [et al.], *Prarastosios civilizacijos: kelionė po senovės pasaulį*, Vilnius, 2005.

C. Aldred, *Egiptiečiai*, Vilnius, 2001.

M. Cattaneo, J. Trifoni, *Senovės civilizacijos*, Kaunas, 2005.

M. Belickis, *Užmirštas šumerų pasaulis*, Vilnius, 1972.

Jie kūrė pasaulio istoriją. Nuo senovės iki viduramžių: nuo 1800 m. pr. Kr. iki 1492 m., Vilnius, 2002.

J. Oates, *Babilonas*, Vilnius, 2004.

Visuomenės prie didžiųjų upių: religijų įvairovė ir kultūrinis palikimas

M. A. Albanese ... [et al.], *Prarastosios civilizacijos: kelionė po senovės pasaulį*, Vilnius, 2005.

C. Aldred, *Egiptiečiai*, Vilnius, 2001.

M. Cattaneo, J. Trifoni, *Senovės civilizacijos*, Kaunas, 2005.

M. Belickis, *Užmirštas šumerų pasaulis*, Vilnius, 1972.
J. Oates, *Babilonas*, Vilnius, 2004.
Senovės Egipto paslaptys [sudarė B. Manley], Vilnius, 2004.

Žydai: monoteistinės religijos gimimas ir jos reikšmė Europai

Jie kūrė pasaulio istoriją. Nuo senovės iki viduramžių: nuo 1800 m. pr. Kr. iki 1492 m., Vilnius, 2002.
P. Johnson, *Žydų istorija*, Vilnius, 1999.
Pasaulio religijos: naujas populiarus žinynas [parengė ir redagavo C. Partridge], Vilnius, 2007.
A. Pauliukonis, *Pasaulio žydų istorija*, Vilnius, 2016.
F. V. Reiterer, *Dievo teisyne ir gyvenimas*, Vilnius, 1997.

Antika – Europos istorijos pradžia (I): Senovės Graikija, demokratijos gimimas

F. Delouche, J. Aldebert, J. Bender, *Europos istorija*, Vilnius, 2001.
Jie kūrė pasaulio istoriją. Nuo senovės iki viduramžių: nuo 1800 m. pr. Kr. iki 1492 m., Vilnius, 2002.
F. Arskis, *Periklis*, Vilnius, 1989.
C. Orrieux, P. Schmitt Pantel, *Senovės graikų istorija*, Vilnius, 2016.
J. Sireika, *Antikinės Graikijos istorija*, Šiauliai, 2017.
F. Šachermeiras, *Aleksandras Makedonietis*, Vilnius, 1994.

Antika – Europos istorijos pradžia (II): Senovės Roma, Graikijos civilizacijos perimamumas ir imperijos sukūrimas

J. Burianas, B. Mouchova, *Paslaptinę etruskai*, Vilnius, 1983.
F. Delouche, J. Aldebert, J. Bender, *Europos istorija*, Vilnius, 2001.
Gajus Svetonijus Trankvilas, *Dvylikos cezarių gyvenimas*, Vilnius, 2008.
Jie kūrė pasaulio istoriją. Nuo senovės iki viduramžių: nuo 1800 m. per. Kr. Iki 1492 m., Vilnius, 2002.
J. Sireika, *Glausta Antikos civilizacijų istorija*, Šiauliai, 2011.
S. Utčenka, *Julijus Cezaris*, Vilnius, 1990.

Antika – Europos istorijos pradžia (III). Kultūra ir religija graikų ir romėnų visuomenėse: politeistinę pasaulio supratimo sanklodą keičiantis monoteizmas

A. Angela, *Viena diena senovės Romoje: kasdienis gyvenimas, paslaptys ir įdomybės*, Vilnius, 2012.
D. Dilytė, *Senovės Graikijos kultūra*, Vilnius, 2007.
D. Dilytė, *Senovės Romos kultūra*, Vilnius, 2012.
M. Gasparovas, *Su skydu ir už skydo: pasakojimai apie senovės Graikijos kultūrą*, Vilnius, 2004.
L. Karsavinas, *Europos kultūros istorija. [T.] 1: Romėnų imperija, krikščionybė ir barbarai*, Vilnius, 1991.
Krikščionybės istorija [atsakomasis redaktorius T. Dowley], Vilnius, 2000.

- C. Orrieux, P. Schmitt Pantel, *Senovės graikų istorija*, Vilnius, 2016.
K. Ponelienė, *Mokyklinis istorijos ir mitologijos terminų žodynelis: senovės Graikija ir Roma*, Kaunas, 2001.
E.P. Sanders, *Istorinis Jėzaus asmuo*, Kaunas, 1997.

Baltų gentys. Lietuvių ir latvių istorijos pradžia

- Archeologija Lietuvoje: pažink, aplankyk ir atrask* [sudarė I. Masiulienė, E. Pranckėnaitė, A. Žilinskaitė], Vilnius, 2018.
G. Beresnevičius, *Baltų religinės reformos*, Vilnius, 1995.
M. Gimbutienė, *Baltai priešistoriniais laikais: etnogenezė, materialinė kultūra ir mitologija*, Vilnius, 1985.
E. Jovaiša, *Aisčiai: lietuvių ir Lietuvos pradžia*, Vilnius, 2016.
R. Kulikauskienė, *Lietuva valstybės priešaušriu*, Vilnius, 2001.
Lietuvos istorija. T. 1: Akmens amžius ir ankstyvasis metalų laikotarpis [ats. tomo redaktorius A. Girininkas], Vilnius, 2005.
Lietuvos istorija. T. 2: Geležies amžius [ats. tomo redaktorius G. Zabiela], Vilnius, 2007.
N. Vėlius, *Baltų mitologija iš sakalo skrydžio*, Vilnius, 2012.
N. Vėlius, *Senovės baltų pasaulėžiūra: struktūros bruožai*, Vilnius, 1983.
Z. Zinkevičius, *Lietuvių tautos kilmė*, Vilnius, 2005.

8 klasė. Viduramžiai ir ankstyvieji naujieji laikai

Valstybė ir valdžia viduramžiais: krikščionybės svarba valstybei

- D. Baronas, A. Dubonis, R. Petrauskas, *Lietuvos istorija. T. 3: XIII a. – 1385 m.: valstybės iškilimas tarp Rytų ir Vakarų*, Vilnius, 2011.
A. Bumblauskas, *Senosios Lietuvos istorija, 1009–1795*, Vilnius, 2005.
F. Braudel, *Civilizacijų gramatika*, Vilnius, 2020.
R. Crowley, *Konstantinopolis. Paskutinė didžioji apgultis 1453 m.*, Vilnius, 2021.
N. Davies, *Europa: istorija*, Vilnius, 2002.
F. Delouche, J. Aldebert, J. Bender, *Europos istorija*, Vilnius, 2001.
A. Gudavičius, *Lietuvos istorija. Nuo seniausių laikų iki 1569 metų, t. 1*, Vilnius, 1999.
M. Jučas, *Krikščionybės kelias į Lietuvą: etapai ir problemos*, Vilnius, 2001.
J. Lenzenweger... [et al.], *Katalikų Bažnyčios istorija. D. 1*, Vilnius, 1996.
J. Kiaupienė, R. Petrauskas, *Lietuvos istorija. T. 4: Nauji horizontai: dinastija, visuomenė, valstybė. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė 1386–1529 m.*, Vilnius, 2009.
Krikščionybės istorija [atsakomasis redaktorius T. Dowley], Vilnius, 2000.

- A. Maalouf, *Kryžiaus žygiai arabų akimis*, Vinius, 2006.
K. Modzelewski, *Barbarų Europa*, Vilnius, 2007.
Z. Norkus, *Nepasiskelbusioji imperija: Lietuvos Didžioji Kunigaikštija lyginamosios istorinės imperijų sociologijos požiūriu*, Vilnius, 2009.
S.C. Rowell, *Iš viduramžių ūkų kylanti Lietuva: pagonių imperija Rytų ir Vidurio Europoje, 1295-1345*, Vilnius, 2001.

Viduramžių visuomenė: santykių hierarchija

- D. Baronas, A. Dubonis, R. Petrauskas, *Lietuvos istorija. T. 3: XIII a. – 1385 m.: valstybės iškilimas tarp Rytų ir Vakarų*, Vilnius, 2011.
A. Bumblauskas, *Senosios Lietuvos istorija, 1009–1795*, Vilnius, 2005.
N. Davies, *Europa: istorija*, Vilnius, 2002.
A. Gudavičius, *Lietuvos istorija. Nuo seniausių laikų iki 1569 metų, t. 1*, Vilnius, 1999.
A. Gurevič, *Individas viduramžių Europoje*, Vilnius, 1999.
J. Huizinga, *Viduramžių ruduo: studija apie keturiolikto ir penkiolikto šimtmečio gyvenimą ir mąstyseną Prancūzijoje ir Nyderlanduose*, Vilnius, 2019.
J. Kiaupienė, R. Petrauskas, *Lietuvos istorija. T. 4: Nauji horizontai: dinastija, visuomenė, valstybė. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė 1386–1529 m.*, Vilnius, 2009.
J. Le Goff, *Viduramžių vaizduotė: esė*, Vilnius, 2003.
E. Le Roy Ladurie, *Oksitanijos kaimas Montaju: 1294-1324 metai*, Vilnius, 2005.
Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos kultūra: tyrinėjimai ir vaizdai [sudarė V. Ališauskas...et al.], Vilnius, 2001.
R. Pernoud, *Moteris katedrų laikais*, Vilnius, 2007.
R. Petrauskas, *Galia ir tradicija: Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės giminių istorijos*, Vilnius, 2016.
R. Petrauskas, *Lietuvos diduomenė XIV a. pabaigoje - XV a.: sudėtis - struktūra – valdžia*, Vilnius, 2003.
W. Rösener, *Valstiečiai Europos istorijoje*, Vilnius, 2000.
Viduramžių žodynas [sudarė P. Dinzelbacher], Vilnius, 2004.

Viduramžių kultūra: krikščionybė ir aplinkinių kultūrų įtaka

- J. W. Baldwin, *Viduramžių kultūra, 1000-1300*, Vilnius, 1996.
A. Bumblauskas, *Senosios Lietuvos istorija, 1009–1795*, Vilnius, 2005.
F. Braudel, *Civilizacijų gramatika*, Vilnius, 2020.
N. Davies, *Europa: istorija*, Vilnius, 2002.
G. Duby, *Katedrų laikai: menas ir visuomenė, 980-1420*, Vilnius, 2004.
E. H. Gombrich, *Meno istorija*, Vilnius, 2014.
A. Gurevičius, *Viduramžių kultūros kategorijos*, Vilnius, 1989.

- J. Kiaupienė, R. Petrauskas, *Lietuvos istorija. T. 4: Nauji horizontai: dinastija, visuomenė, valstybė. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė 1386–1529 m.*, Vilnius, 2009.
- J. Kłoczowski, *Krikščionių bendruomenės besikuriančioje Europoje*, Vilnius, 2006.
- Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos kultūra: tyrinėjimai ir vaizdai* [sudarė V. Ališauskas...et al.], Vilnius, 2001.
- E. Ulčinaitė, *Lietuvių literatūros istorija: XIII–XVIII amžius*, Vilnius, 2003.
- Viduramžių žodynas* [sudarė P. Dinzeltbacher], Vilnius, 2004.

Įvadas į epochą: Europos iškilimo ir dominavimo pasaulyje prielaidos

- F. Braudel, *Civilizacijų gramatika*, Vilnius, 2020.
- J. Diamond, *Ginklai, mikrobai ir plienas: visuomenių likimas*, Vilnius, 2018.
- A. Lielajis, *Konkistadorai*, Vilnius, 1982.
- A. Lielajis, *Inkų auksas*, Vilnius, 1987.
- M. Stinglas, *Indėnai be tomahaukų*, Vilnius, 1969.

Pasaulėžiūros ir kultūros virsmai Europoje ir LDK ankstyvaisiais Naujaisiais laikais

- F. Braudel, *Civilizacijų gramatika*, Vilnius, 2020.
- A. Bumblauskas, *Senosios Lietuvos istorija, 1009–1795*, Vilnius, 2005.
- P. Burke, *Renesansas*, Vilnius, 1992.
- N. Davies, *Europa: istorija*, Vilnius, 2002.
- A. Gudavičius, *Lietuvos istorija. Nuo seniausių laikų iki 1569 metų, t. 1*, Vilnius, 1999.
- J. Kiaupienė, I. Lukšaitė, *Lietuvos istorija. T. 5: Veržli Naujųjų laikų pradžia. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė 1529–1588 metais*, Vilnius, 2013.
- Krikščionybės istorija* [atsakomasis redaktorius T. Dowley], Vilnius, 2000.
- I. Lukšaitė, *Reformacija Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje ir Mažojoje Lietuvoje : XVI a. trečias dešimtmetis - XVII a. pirmas dešimtmetis*, Vilnius, 1999.
- P. Oppenheimer, *Machiavelli: gyvenimas ideologijos šešėlyje*, Vilnius, 2018.
- D. Pociūtė-Abukevičienė, *Nematomos tikrovės šviesa: Reformacijos Lietuvoje asmenybės ir idėjos*, Vilnius, 2017.
- G. Sliesoriūnas, *Lietuvos istorija. T. 6: Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė XVI a. pabaigoje - XVIII a. pradžioje (1588-1733 metais)*, Vilnius, 2015.
- E. Ulčinaitė, *Lietuvos Renesanso ir Baroko literatūra*, Vilnius, 2001.

Ankstyvųjų naujųjų laikų valstybės ir valdymas: Abiejų Tautų Respublika kaip nauja Europos politinio lauko veikėja.

- F. Braudel, *Civilizacijų gramatika*, Vilnius, 2020.
- A. Bumblauskas, *Senosios Lietuvos istorija, 1009–1795*, Vilnius, 2005.
- N. Davies, *Europa: istorija*, Vilnius, 2002.
- F. Delouche, J. Aldebert, J. Bender, *Europos istorija*, Vilnius, 2001.
- P. Čerkasovas, *Kardinolas Rišelje: politinė biografija*, Vilnius, 1993.
- A. Gudavičius, *Lietuvos istorija. Nuo seniausių laikų iki 1569 metų, t. 1*, Vilnius, 1999.
- M. Jučas, *Lietuvos ir Lenkijos unija: (XIV a. vid. - XIX a. pr.)*, Vilnius, 2000.
- J. Kiaupienė, I. Lukšaitė, *Lietuvos istorija. T. 5: Veržli Naujųjų laikų pradžia. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė 1529–1588 metais*, Vilnius, 2013.
- M. Niendorf, *Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė: studija apie nacijos formavimąsi ankstyvaisiais naujaisiais amžiais, 1569-1795*, Vilnius, 2010.
- Z. Norkus, *Nepasiskelbusioji imperija: Lietuvos Didžioji Kunigaikštija lyginamosios istorinės imperijų sociologijos požiūriu*, Vilnius, 2009.
- G. Sliesoriūnas, *Lietuvos istorija. T. 6: Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė XVI a. pabaigoje - XVIII a. pradžioje (1588-1733 metais)*, Vilnius, 2015.
- T. Snyder, *Tautų rekonstrukcija: Lietuva, Lenkija, Ukraina, Baltarusija, 1569-1999*, Vilnius, 2010.
- H. Visneris, *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valstybingumo pavojai*, Vilnius, 1991.

Ankstyvųjų naujųjų laikų visuomenė ir ūkis. Modernaus žmogaus gimimas

- L. Benevolo, *Europos miesto istorija*, Vilnius, 1998.
- A. Bumblauskas, *Senosios Lietuvos istorija, 1009–1795*, Vilnius, 2005.
- N. Davies, *Europa: istorija*, Vilnius, 2002.
- F. Delouche, J. Aldebert, J. Bender, *Europos istorija*, Vilnius, 2001.
- N. Ferguson, *Pinigų triumfas: finansai pasaulio istorijoje*, Vilnius, 2011.
- A. Gudavičius, *Lietuvos istorija. Nuo seniausių laikų iki 1569 metų, t. 1*, Vilnius, 1999.
- J. Kiaupienė, I. Lukšaitė, *Lietuvos istorija. T. 5: Veržli Naujųjų laikų pradžia. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė 1529–1588 metais*, Vilnius, 2013.
- Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos kultūra: tyrinėjimai ir vaizdai* [sudarė V. Ališauskas...et al.], Vilnius, 2001.
- G. Sliesoriūnas, *Lietuvos istorija. T. 6: Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė XVI a. pabaigoje - XVIII a. pradžioje (1588-1733 metais)*, Vilnius, 2015.
- W. Rösener, *Valstiečiai Europos istorijoje*, Vilnius, 2000.
- K. Utrio, *Ievos dukterys: Europos moters ir šeimos istorija*, Vilnius, 1998.
- M. Weber, *Protestantiškoji etika ir kapitalizmo dvasia*, Vilnius, 1997.

Apšvietos sąjūdis ir šiuolaikinės demokratinės politinės sistemos kūrimosi pradžia

- F. Delouche, J. Aldebert, J. Bender, *Europos istorija*, Vilnius, 2001.
U. Im Hof, *Švietimo epochos Europa*, Vilnius, 1996.
A. Kasperavičius, *Didysis Bastilijų šturmas*, Vilnius, 1989.
Z. Kiaupa, *Lietuvos istorija. T. 7, d. 1-2: Trumpasis XVIII amžius (1733-1795 m.)*, Vilnius, 2012–2018.
H. Kissinger, *Diplomatija*, Vilnius, 2003.
R. Lopata, *Tarptautinių santykių istorija*, Vilnius, 2001.
M. Niendorf, *Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė: studija apie nacijos formavimąsi ankstyvaisiais naujaisiais amžiais, 1569-1795*, Vilnius, 2010.
V. Pugačiauskas, *Lietuva ir Napoleonas*, Vilnius, 2012.
V. Pugačiauskas, *Napoleonas ir Vilnius: karinio gyvenimo kasdienybės bruožai*, Vilnius, 2004.
E. Raila, *Europos kultūros epochos ir Lietuva: Renesansas, Barokas, Apšvieta*, Vilnius, 2001.
R. Šmigelskytė-Stukienė... [et al.], *Modernios administracijos tapimas Lietuvoje: valstybės institucijų raida 1764-1794 metais*, Vilnius, 2014.
J. Tarlė, *Napoleonas*, Vilnius, 1984.

XIX a. politinė Europa: revoliucijos ir tautiniai sąjūdžiai, nacionalinės valstybės ir globalios imperijos

- E. Aleksandravičius, A. Kulakauskas, *Carų valdžioje: XIX amžiaus Lietuva*, Vilnius, 1996.
T. Bairašauskaitė, Z. Medišauskienė, R. Miknys, *Lietuvos istorija. T. 8, d. 1: Devynioliktas amžius: visuomenė ir valdžia*, Vilnius, 2011.
F. Delouche, J. Aldebert, J. Bender, *Europos istorija*, Vilnius, 2001.
S. Di Scala, *Italija: nuo revoliucijos iki respublikos: nuo 1700-ųjų iki šių dienų*, Vilnius, 1998.
M. Hroch, *Mažosios Europos tautos*, Vilnius, 2012,
M. Kerautret, *Prūsijos istorija*, Vilnius, 2018.
W. T. Kulesza, *Mūsų laikų ideologijos*, Vilnius, 1998.
V. Merkys, *Motiejus Valančius: tarp katalikiškojo universalizmo ir tautiškumo*, Vilnius, 1999.
E. Motieka, *Didysis Vilniaus seimas*, Vilnius, 1996.
S. Pocytė, *Maž lietuviai Vokietijos imperijoje, 1871-1914*, Vilnius, 2002.
E. Raila, *Lietuvystės Mozė: Jono Basanavičiaus gyvenimo ir ligos istorija*, Vilnius, 2019.
D. Staliūnas, *Rusinimas: Lietuva ir Baltarusija po 1863 metų*, Vilnius, 2009.
A. J. P. Taylor, *Habsburgų monarchija, 1809-1918: Austrijos imperijos ir Austrijos-Vengrijos istorija*, Vilnius, 1999.

Industrinės visuomenės kūrimasis ir lietuviškasis pasaulis XIX a.

- E. Aleksandravičius, A. Kulakauskas, *Carų valdžioje: XIX amžiaus Lietuva*, Vilnius, 1996.
A. Ambrulevičiūtė, *Vilniaus pirkliai XIX amžiuje: statusas, veikla, galimybės*, Vilnius, Vilnius, 2016.
T. Bairašauskaitė, *Bajorų dvaras keičia savininką: Vilniaus, Kauno ir Gardino gubernijų dvarų likimai 1863–1914 metais*, Vilnius, 2018.

- T. Bairašauskaitė, Z. Medišauskienė, R. Miknys, *Lietuvos istorija. T. 8, d. 1: Devynioliktas amžius: visuomenė ir valdžia*, Vilnius, 2011.
- L. Benevolo, *Europos miesto istorija*, Vilnius, 1998.
- F. Braudel, *Civilizacijų gramatika*, Vilnius, 2020.
- F. Delouche, J. Aldebert, J. Bender, *Europos istorija*, Vilnius, 2001.
- A. Eidintas, *Lietuvių kolumbai: lietuvių emigracijos istorijos apybraiža*, Vilnius, 1993.
- K. Utrio, *Ievos dukterys: Europos moters ir šeimos istorija*, Vilnius, 1998.
- A. Vyšniauskaitė, P. Kalnius, R. Paukštytė-Šaknienė, *Lietuvių šeima ir papročiai*, Vilnius, 2008.

Modernusis pasaulis ir masinės kultūros radimasis XIX – XX a. pr.

- E. Aleksandravičius, A. Kulakauskas, *Carų valdžioje: XIX amžiaus Lietuva*, Vilnius, 1996.
- Alfредas Bumblauskas ... [et al.], *Alma Mater Vilnensis: Vilniaus universiteto istorijos bruožai*, Vilnius, 2012.
- N. Davies, *Europa: istorija*, Vilnius, 2002.
- F. Delouche, J. Aldebert, J. Bender, *Europos istorija*, Vilnius, 2001.
- E. H. Gombrich, *Meno istorija*, Vilnius, 2014.
- J. Širkaitė, *Vilniaus piešimo mokykla, 1866-1915*, Vilnius, 2018.

Pirmasis pasaulinis karas ir europinių imperijų griūtis

- T. Balkelis, *Lemtingi metai: Lietuva 1914-1923 m.: karas, revoliucija ir tautos gimimas*, Vilnius, 2019.
- D. Blažytė-Baužienė ... [et al.], *Lietuvos istorija. T. 10, d. 1.: Nepriklausomybė (1918-1940 m.)*, Vilnius, 2013.
- P. Čepėnas, *Naujųjų laikų Lietuvos istorija. T. 1-2*, Vilnius, 1992.
- F. Delouche, J. Aldebert, J. Bender, *Europos istorija*, Vilnius, 2001.
- J. Hernández, *Pirmasis pasaulinis karas: 1914-1918 m. karo, kuris pakeitė XX amžiaus istoriją, įvykiai, herojai ir faktai*, Kaunas, 2017.
- E. Hobsbawm, *Kraštutinumų amžius: trumpasis XX amžius: 1914-1991*, Vilnius, 2000.
- H. Kissinger, *Diplomatija*, Vilnius, 2003.
- R. Lopata, *Lietuvos valstybingumo raida 1914-1918 metais*, Vilnius, 1996.
- M. Maksimaitis, *Mažoji konstituanta: Lietuvos taryba atkuriant valstybingumą*, Vilnius, 2011.
- Z. Norkus, *Du nepriklausomybės dvidešimtmečiai: kapitalizmas, klasės ir demokratija Pirmojoje ir Antrojoje Lietuvos Respublikoje lyginamosios istorinės sociologijos požiūriu*, Vilnius, 2014.
- A. J. P. Taylor, *Nuo Sarajevo iki Potsdamo: Europa, 1914-1945*, Vilnius, 1994.

10 klasė. Naujausieji laikai (1918 m. - dabartis)

Tarpukario Europos kryžkelė: tarp demokratijos ir totalitarizmo

- D. Blažytė-Baužienė ... [et al.], *Lietuvos istorija. T. 10, d. 1: Nepriklausomybė (1918-1940 m.)*, Vilnius, 2013.
- D. Blažytė-Baužienė, M. Tamošaitis, L. Truska, *Lietuvos Seimo istorija: XX-XXI a. pradžia*, Vilnius, 2009.
- Z. Butkus, *Tarp Trečiojo Reicho ir Trečiosios Romos: Vokietijos ir Sovietų politikos poveikis Baltijos šalių tarptautinei ir vidaus padėčiai tarpukaryje*, Vilnius, 2019.
- I. Butulis, A. Zunda, *Latvijos istorija*, Vilnius, 2020.
- P. Čepėnas, *Naujųjų laikų Lietuvos istorija. T. 2*, Vilnius, 1992.
- E. Hobsbawm, *Kraštutinių amžių: trumpasis XX amžius: 1914-1991*, Vilnius, 2000.
- A. Kasparavičius, *Naujausiųjų laikų istorija: tarptautiniai santykiai*, Kaunas, 1992.
- V. Lesčius, *Lietuvos kariuomenė nepriklausomybės kovose, 1918-1920: monografija*, Vilnius, 2004.
- H. Kissinger, *Diplomatija*, Vilnius, 2003.
- J. Skirius, *Europos šalių ir JAV ekonominė bei vidaus politinė padėtis 1918-1939 metais: (istorinė apžvalga)*, Vilnius, 2006.
- A. Svarauskas, *Steigiamasis Seimas ir Lietuvos Respublikos kūrimas 1920-1922 metais*, Vilnius, 2020.
- A. J. P. Taylor, *Nuo Sarajevo iki Potsdamo: Europa, 1914-1945*, Vilnius, 1994.
- M. Tamošaitis, A. Svarauskas, *Nuo Kazio Griniaus iki Antano Smetonos: valdžios ir opozicijos santykiai Lietuvoje 1926-1940 metais*, Vilnius, 2014.
- L. Truska, *Antanas Smetona ir jo laikai*, Vilnius, 1996.

Tarpukario visuomenė kryžkelėje: tarp karų ir krizių

- E. Bendikaitė, A. Kasparavičius, S. Kaubrys ... [et al.], *Lietuvos istorija. T. 10, d. 2: Nepriklausomybė (1918-1940 m.)*, Vilnius, 2015.
- D. Bukelevičiūtė, Z. Butkus, N. Černiauskas, A. Grodis, A. P. Kasparavičius, G. Polkaitė-Petkevičienė, *Socialiniai pokyčiai Lietuvos valstybėje 1918-1940 metais*, Vilnius, 2016.
- N. Černiauskas, *1940. Paskutinė Lietuvos, vasara*, Vilnius, 2021.
- N. Davies, *Europa: istorija*, Vilnius, 2002.
- F. Delouche, J. Aldebert, J. Bender, *Europos istorija*, Vilnius, 2001.
- M. Drėmaitė, *Progreso meteoras: modernizacija ir pramonės architektūra Lietuvoje 1918-1940 m.*, Vilnius, 2016.
- E. Hobsbawm, *Kraštutinių amžių: trumpasis XX amžius: 1914-1991*, Vilnius, 2000.
- B. Makauskas, *Vilnijos lietuviai 1920-1939 metais*, Vilnius, 1991.
- Z. Norkus, *Du nepriklausomybės dvidešimtmečiai: kapitalizmas, klasės ir demokratija Pirmojoje ir Antrojoje Lietuvos Respublikoje lyginamosios istorinės sociologijos požiūriu*, Vilnius, 2014.
- J. Skirius, *Europos šalių ir JAV ekonominė bei vidaus politinė padėtis 1918-1939 metais: (istorinė apžvalga)*, Vilnius, 2006.
- A. J. P. Taylor, *Nuo Sarajevo iki Potsdamo: Europa, 1914-1945*, Vilnius, 1994.

- G. Vaskela, *Tautiniai aspektai Lietuvos ūkio politikoje 1919-1940 metais*, Vilnius, 2014.
- G. Vaskela, *Žemės reforma Lietuvoje 1919-1940 m.: analizuojant Rytų ir Vidurio Europos agrarinės raidos XX a. III-IV dešimtmečiais tendencijas*, Vilnius, 1998.
- P. Žostautaitė, *Klaipėdos kraštas, 1923-1939*, Vilnius, 1992.

Tarpukario kultūrinis gyvenimas: tarp laisvės ir suvaržymų

- N. Davies, *Europa: istorija*, Vilnius, 2002.
- F. Delouche, J. Aldebert, J. Bender, *Europos istorija*, Vilnius, 2001.
- E. H. Gombrich, *Meno istorija*, Vilnius, 2014.
- G. Jankevičiūtė, *Dailė ir valstybė: dailės gyvenimas Lietuvos Respublikoje 1918-1940*, Kaunas, 2003.
- S. Kaubrys, *Lietuvos mokykla 1918-1939 m.: galios gimtis*, Vilnius, 2000.
- D. Mačiulis, *Valstybės kultūros politika Lietuvoje 1927-1940 metais*, Vilnius, 2005.
- V. Mikalauskas, *Kinas Lietuvoje: nuo atrakciono iki nacionalinio kino meno*, Vilnius, 1999.
- Optimizmo architektūra: Kauno fenomenas, 1918-1940*, [sudarė M. Drėmaitė], Vilnius, 2018.
- A. J. P. Taylor, *Nuo Sarajevo iki Potsdamo: Europa, 1914-1945*, Vilnius, 1994.
- G. Viliūnas, *Literatūrinis gyvenimas nepriklausomoje Lietuvoje: (1918-1940)*, Vilnius, 1998.

Antrasis pasaulinis karas: žmogiškumo išbandymas

- A. Anušauskas ... [et al.], *Lietuva, 1940-1990: okupuotos Lietuvos istorija*, Vilnius, 2007.
- A. Anušauskas, *Teroras, 1940-1958 m.*, Vilnius, 2012.
- E. Bendikaitė, A. Kasparavičius, S. Kaubrys ... [et al.], *Lietuvos istorija. T. 10, d. 2: Nepriklausomybė (1918-1940 m.)*, Vilnius, 2015.
- A. Bubnys, S. Jegelevičius, S. Knezys, A. Rukšėnas, *Lietuvių tautos sukilimas 1941 m. birželio 22-28 d.*, Vilnius, 2011.
- A. Bubnys, *Vokiečių okupuota Lietuva, (1941-1944)*, Vilnius, 1998.
- N. Davies, *Kariaujanti Europa: 1939-1945 :sunki pergalė*, Vilnius, 2007.
- F. Delouche, J. Aldebert, J. Bender, *Europos istorija*, Vilnius, 2001.
- M. Gilbert, *Niekada per amžius: holokausto istorija*, Vilnius, 2001.
- Holokaustas Lietuvoje 1941-1944 m.* [sudarė Arūnas Bubnys], Vilnius, 2011.
- H. Kissinger, *Diplomatija*, Vilnius, 2003.
- A. E. Senn, *Lietuva 1940: revoliucija iš viršaus*, Vilnius, 2009.
- T. Snyder, *Kruvinos žemės: Europa tarp Hitlerio ir Stalino*, Vilnius, 2012.
- N. Šepetys, *Molotovo-Ribbentropo paktas ir Lietuva*, Vilnius, 2006.
- A. J. P. Taylor, *Nuo Sarajevo iki Potsdamo: Europa, 1914-1945*, Vilnius, 1994.

L. Truska, *Lietuva 1938-1953 metais*, Kaunas, 1995.

Šaltasis karas: pasaulis tarp demokratijos ir komunizmo

- A. Anušauskas ... [et al.], *Lietuva, 1940-1990: okupuotos Lietuvos istorija*, Vilnius, 2007.
A. Anušauskas, *Teroras, 1940-1958 m.*, Vilnius, 2012.
P. Calvocoressi, *Pasaulio politika, 1945-2000*, Vilnius, 2001.
N. Gaškaitė, *Pasipriešinimo istorija, 1944-1953 metai*, Vilnius, 2016.
K. Girnius, *Partizanų kovos Lietuvoje*, Vilnius, 1990.
Į nepriklausomą valstybę: Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdis, 1988-1990 [sudarė R. Ozolas ir B. Genzelis], Vilnius, 2015.
T. Judt, *Pokaris: Europos istorija nuo 1945 metų*, Vilnius, 2011.
H. Kissinger, *Diplomatija*, Vilnius, 2003.
Č. Laurinavičius, V. Sirutavičius, *Lietuvos istorija. T. 12, d. 1: Sąjūdis: nuo "persitvarkymo" iki Kovo 11-osios*, Vilnius, 2008.
Lietuva ir pasaulis 1991-ųjų sausyje: svarbesnių įvykių kronika [sudarė V. Skuodis], Vilnius, 1995.
A. Lieven, *Pabaltijo revoliucija: Estija, Latvija, Lietuva - kelias į nepriklausomybę*, Vilnius, 1995.
V. Sebestyen, *1989 revoliucija: [sovietų imperijos žlugimas]*, Vilnius, 2017.

Visuomenės tarp kapitalizmo ir komunizmo

- A. Anušauskas ... [et al.], *Lietuva, 1940-1990: okupuotos Lietuvos istorija*, Vilnius, 2007.
J. R. Bagušauskas, *Lietuvos jaunimo pasipriešinimas sovietiniam režimui ir jo slopinimas*, Vilnius, 1999.
N. Davies, *Europa: istorija*, Vilnius, 2002.
F. Delouche, J. Aldebert, J. Bender, *Europos istorija*, Vilnius, 2001.
S. Grybkauskas, *Sovietinė nomenklatūra ir pramonė Lietuvoje 1965-1985 metais*, Vilnius, 2011.
D. Held... [et al.], *Globaliniai pokyčiai: politika, ekonomika ir kultūra*, Vilnius, 2002.
E. Hobsbawm, *Kraštutinių amžių: trumpasis XX amžius: 1914-1991*, Vilnius, 2000.
T. Judt, *Pokaris: Europos istorija nuo 1945 metų*, Vilnius, 2011.
W. Laqueur, *Europa mūsų laikais, 1945-1992*, Vilnius, 1995.
N. Putinaitė, *Nenutrūkusi styga: prisitaikymas ir pasipriešinimas sovietų Lietuvoje*, Vilnius, 2007.
A. Streikus, *Sovietų valdžios antibažnytinė politika Lietuvoje (1944-1990)*, Vilnius, 2002.
T. Vaiseta, *Nuobodulio visuomenė: kasdienybė ir ideologija vėlyvuosiu sovietmečiu (1964-1984)*, Vilnius, 2014.

Kultūra tarp elitiškumo, masiškumo ir ideologijos

- A. Anušauskas ... [et al.], *Lietuva, 1940-1990: okupuotos Lietuvos istorija*, Vilnius, 2007.
N. Davies, *Europa: istorija*, Vilnius, 2002.
F. Delouche, J. Aldebert, J. Bender, *Europos istorija*, Vilnius, 2001.
W. Laqueur, *Europa mūsų laikais, 1945-1992*, Vilnius, 1995.
A. Mikonis-Railienė, L. Kaminskaitė-Jančorienė, *Kinas sovietų Lietuvoje: sistema, filmai, režisieriai*, Vilnius, 2015.
N. Putinaitė, *Nenutrūkusi styga: prisitaikymas ir pasipriešinimas sovietų Lietuvoje*, Vilnius, 2007.
A. Streikus, *Minties kolektyvizacija: cenzūra sovietų Lietuvoje*, Vilnius, 2018.

Globalaus pasaulio pranašumai ir iššūkiai

- P. Calvocoressi, *Pasaulio politika, 1945-2000*, Vilnius, 2001.
D. Held... [et al.], *Globaliniai pokyčiai: politika, ekonomika ir kultūra*, Vilnius, 2002.
S. P. Huntington, *Civilizacijų susidūrimas ir pasaulio pertvarka*, Vilnius, 2011.
H. Kissinger, *Diplomatija*, Vilnius, 2003.
R. Lopata, E. Nekrašas, Č. Laurinavičius ... [et al.], *Šiaurės Atlanto erdvė ir Lietuva*, Vilnius, 2001.
Z. Norkus, *Du nepriklausomybės dvidešimtmečiai : kapitalizmas, klasės ir demokratija Pirmojoje ir Antrojoje Lietuvos Respublikoje lyginamosios istorinės sociologijos požiūriu*, Vilnius, 2014.
Z. Norkus, *Kokia demokratija, koks kapitalizmas?: pokomunistinė transformacija Lietuvoje lyginamosios istorinės sociologijos požiūriu*, Vilnius, 2008.
N. Putinaitė, *Trys lietuviškosios Europos: tauta, Europa, ES dabartinėje tapatybėje*, Vilnius, 2014.
J. Rifkin, *Trečioji pramonės revoliucija: kaip lateralinės jėgos keičia energetiką, ekonomiką ir visą pasaulį*, Vilnius, 2012.
M. B. Steger, *Globalizacija: labai trumpas įvadas*, Vilnius, 2008.

9. UŽDUOČIŲ AR MOKINIŲ DARBŲ, ILIUSTRUOJANČIŲ PASIEKIMŲ LYGIUS, PAVYZDŽIAI.

Užduočių skirtingiems pasiekimų lygiams, skirtingoms kompetencijoms ugdyti, įvairių poreikių mokiniams pavyzdžiai, taip pat mokinių darbų pavyzdžiai bus pateikiami naudojant naują ugdymo turinį, naujas pasiekimų sritis ir ypač daug dėmesio skiriant kompetencijų ugdymui.
1 pavyzdys.

Macikų lageriai - unikalūs, išskirtinės svarbos istorines kultūrines atminties objektas, reikšmingas nacionaliniu ir tarptautiniu aspektais. Tai vienintelė vieta Lietuvoje ir viena iš retų vietų Rytų ir Vidurio Europoje, kur taip glaudžiai persipina abiejų totalitarinių režimų kalinimo struktūros, kuriose

tūkstančiai žmonių buvo laikomi žiauriomis sąlygomis, daugelis kalinių pasmerkti kankinamai mirčiai. Macikų lagerių istorija atskleidžia nacistinio ir stalininio totalitarinių režimų antihumanišką nusikalstamą esmę. Čia nacistinių okupantų įkurtame karo belaisvių lageryje buvo kalinami Vokietijos, SSRS karo pradžioje į nelaisvę patekę sovietų kariai, vėliau didžią dalį kalinių kontingento sudarė antihitlerinės koalicijos karo aviacijos kariai – amerikiečiai, britai, kanadiečiai ir kt. Baigiantis Antrajam pasauliniam karui stalininė Sovietų Sąjunga nacių sukurtą struktūrą pritaikė karo belaisvių vokiečių ir jų sąjungininkų kalinimui bei civilių Lietuvos gyventojų Gulago lageriui.

Atnaujintoje istorijos BP temoje „Paveldas ir atmintis: XX a. atmintis ir jos paveldas dabartinėje Lietuvoje“ siūlomas nagrinėjimo aspektas *Sunkus dviejų totalitarinių režimų paveldas Lietuvoje: Nacistinių ir sovietinių masinių žudynių Lietuvoje vietos - Paneriai, Kauno fortai, Macikų lageris, Tuskulėnų dvaras ar kitos atminties vietos artimiausioje aplinkoje.*

VEIKLŲ PLANAS	TEMA: Karo kasdienybė: koncentracijos ir karo belaisvių stovyklos, fronto kasdienybė, miestų bombardavimas, moterų kare, kolaboravimas ir pasipriešinimas nacių okupuotose šalyse, karo pabėgėliai. Macikų lageris. 10 KLASĖ ATLIKIMO LAIKAS: Veiklos Integruotos į istorijos ir pilietinio ugdymo pamokas pagal mokytojo pasirinkimą.
------------------	--

MOKYMOSI UŽDAVINYS 1. Naudojantis muziejų suskaitmeninta medžiaga, palyginti sovietų ir nacių okupacijos Lietuvoje Antrojo pasaulinio karo metais lageriuose kalėjusių žmonių sąlygas, kasdienybę, kalėjimo specifiškumą sukuria interaktyvų istoriją pasakojantį žemėlapi. 2. Įvertinti Antrojo pasaulinio karo metais Lietuvoje įvykdytus sovietų ir nacių nusikaltimus ir nurodyti pasekmes to meto gyventojams. 3. Rasti ir panaudoti muziejaus, regionų kraštotyrinę medžiagą apie karo kasdienybę rengiant istorinę esė. 4. Išskirti iš nagrinėjamų istorijos šaltinių skirtingus požiūrius į juose perteikiamus įvykius apie Macikus ir parengi pristatymą.	MOKINIŲ KOMPETENCIJOS • Atskleidžia priežasčių ir pasekmių tarpusavio sąsajas; atskleidžia įvykių dalyvių veiklos tikslus ir jų padarinius. • Formuluoja ir pagrindžia savo teiginius apie istorijos įvykius, reiškinius bei jų ypatumus šaltiniais ir istoriniais pavyzdžiais. Panaudoja žinomus faktus konstruodamas istorijos pasakojimą, aiškindamas reiškinius; projektuodamas tyrimą. • Kuria trumpas istorijos asmenybių biografijas. • Remiantis 3-4 tekstiniais, statistiniais ir/ar vizualiniais istorijos šaltiniais, interpretuodamas juose pateiktą informaciją kuria istorinį pasakojimą. • Supranta kitų žmonių poreikius, jausmus, skirtingas nuomones ir įsitikinimus, suteikia reikalingą pagalbą. • Nuoseklus, logiškas, kritiškai mąstantis, analizuojantis ir sprendžiantis problemas, daro pagrįstas išvadas. • Bendravimas atsižvelgiant į tikslą, adresatą, situaciją. • Kritiškas informacijos vertinimas, jos apibendrinimas ir pateikimas kitiems. • Mokymosi tikslų ir realių uždavinių išsikėlimas.
MOKYMOSI VEIKLOS PAGAL MOKYTOJŲ PASIRINKIMĄ, GALIMYBES • Istoriją pasakojančio žemėlapio kūrimas (priedas Nr. 1).	

• Suskaitmenintos Macikų lagerių ekspozicijos analizė (kokie rasti eksponatai, juos sugrupuoti, apibendrinti ir padaryti išvadas) https://www.silutesmuziejus.lt/maciku-lageriai/ • Pagal mokytojo pateiktus arba mokinio pasirinktus kriterijus (pvz. atsirinktus Amerikiečių karo belaisvių eksponatus; lagerio nuotraukų ir kalinių pieštų nuotraukų palyginimas), parengti lyginamąją analizę, kuri parodytų skirtingus nacistinės Vokietijos ir Sovietų sąjungos lagerių sąlygas; mokiniai rašo menamus Macikų lageryje kalėjusio kalinio atsiminimus, apie nacistinės okupacijos ir/arba sovietinės okupacijos laikotarpį (priedas Nr. 2); • Mokiniai renka informaciją iš įvairių informacijos šaltinių, įvykių amžininkų ir parengia pranešimą /Macikų lageris“/ „Mano krašto tremtiniai“/ „Mano krašto tremtinių šeimos istorija; • Mokiniai renka informaciją iš įvairių informacijos šaltinių, įvykių amžininkų ir parengia pranešimus „Ar aš galėjau sukilti, likti ir išlikti būdamas Sovietų arba/ir Nacių Macikų lageryje? • Mokiniai braižo lentelę, kurioje žymi pagrindinius nacistinės okupacijos ir sovietinės okupacijos skirtumus, kalėjusiųjų tautybę, žuvusiųjų skaičių ir pan. • Mokiniai parengia atsišaukiamą, kuriame raginama kovoti prieš sovietų/nacių okupaciją, nurodant jos daromą žalą/ kuriuose raginama nestoti į jų formuojamus dalinius (pagrindžiant argumentais). • Mokiniai renka informaciją iš įvairių informacijos šaltinių ir parašo rašinį „Mano krašto bendruomenės likimas sovietų/nacių okupacijos metais“. • Mokiniai diskutuoja apie pasipriešinimo ir kolaboravimo motyvus nacių okupacijos metais. • Mokiniai braižo lyginamąją lentelę, kurioje žymi sovietų ir nacių įvykdytus karo nusikaltimus Lietuvoje.	REFLEKSIJA • Kokių naujų faktų sužinojote apie Macikų lagerį ir kuo skyrėsi nacistinės Vokietijos ir Sovietų sąjungos lagerių sąlygos? • Kuo ypatingas Macikų lageris?
---	--

Rengiamos ekskursija į su lageriais, trėmimais susijusias atminimo vietas savo gimtinėje (pvz., Valstybinį Vilniaus Gaono žydų muziejų, Panerių memorialas Vilniuje, Macikų lagerį ir kt.).	
Priemonės, naudota medžiaga: 1. Macikų lagerio karcerio ekspozicijos eksponatai https://www.silutesmuziejus.lt/maciku-lageriai/ 2. https://konkursas.gismokykla.lt/ 3. Istorijos bendroji programa (2022 m.) 4. 2019-2020 ir 2020-2021 Bendrieji ugdymo planai	

1 priedas

Slenkstis (I)	Patenkinamas (II)	Pagrindinis (III)	Aukštesnysis (IV)
-	D3.2.2. Padedamas, pagal pateiktą pavyzdį ir temą, naudodamas šiuolaikinių technologijų galimybėmis, kuria elementarų istoriją pasakojantį žemėlapi: pateikia kelis naujausių laikų istorijos faktus, įvykius, šaltinius, priskiria juos žemėlapyje ir iš dalies juos aprašo.	D3.2.3. Naudodamas šiuolaikinių technologijų galimybėmis (žemėlapių kūrimo platformomis, mobiliosiomis programėlėmis ir kt.), kuria paprastą istoriją pasakojantį žemėlapi, maršrutą nagrinėti temai atskleisti: pasirenka gerai žinomus 3-4 naujų ir naujausių laikų istorijos faktus, įvykius, šaltinius, juos priskiria žemėlapyje, iliustruoja ir elementariai aprašo.	D3.2.4. Naudodamas šiuolaikinių technologijų galimybėmis, kuria nesudėtingą istoriją pasakojantį žemėlapi: pats pasirenka temą, jai atskleisti pasirenka 4-5 naujų ir naujausių laikų istorijos faktus, įvykius, šaltinius, juos priskiria žemėlapyje ir aprašo.

Istoriją pasakojančio žemėlapio kūrimas.

Mokiniam skiriama užduotis sukurti žemėlapio paremtą pasakojimą. Istorijas pasakojantys žemėlapiai nėra paprasčiausi nuorodų dokumentai, atsakantys į tokius klausimus kaip: „Kur yra Macikai?“ ar „Kur yra Kanada“? Teminis žemėlapis padeda kelti klausimus ir į juos atsakyti, analizuoti, tyrinėti, sekti pokyčius: „Kiek Amerikos kareivių buvo Macikuose?“, „Kaip atrodė Macikų lageris nacistinės Vokietijos karo belaisvių stovyklos ir Sovietų Sąjungos GULAG'o lagerių objektų kompleksas (1941–1955 m.) ir kaip atrodo šiandien?“, „Kas ir iš kokių šalių kalėjo Macikų lageryje nacistiniu laikotarpiu (1941-1944 m.) ir sovietiniu laikotarpiu (1945-55 m.) ir pan. Žemėlapių kūrimas visų pirma turėtų prasidėti nuo noro papasakoti ir pasidalinti informacija apie tam tikrus įvykius, konkrečias vietas, atliktą analizę, pokyčius ir pan. Žemėlapis tampa viena iš informacijos perdavimo priemonių.

Rekomendacijos mokiniams. Kaip sukurti istoriją pasakojantį žemėlapi? Svarbu apgalvoti, kiek pagalbinės medžiagos – nuotraukų, teksto, schemų turėsite. Nuo to priklauso teminio žemėlapio kūrimo įrankių rinkinio – šablono pasirinkimas. Griežtai apibrėžtų taisyklių, koku atveju ir koki šabloną naudoti – nėra. Svarbiausia reikėtų atsižvelgti į kelis dalykus: visų pirma - ar jau yra iš anksto paruoštas žemėlapis (angl. web map) su jame esančiais sluoksniais. Kitas aspektas – kiek įvykių, vietų ar objektų planuojama pateikti žemėlapio pasakojime ir kokią dalį jame užims tekstinė, audio, video ar kita grafinė medžiaga. Kuriant istorijas pasakojančius žemėlapius, rekomenduojame naudoti ArcGIS Online viešąją paskyrą, prie kurios galima prisijungti naudojant asmeninius facebook arba google prisijungimus. Visa tolimesnė istoriją pasakojančio žemėlapio kūrimo eiga priklauso nuo pasirinkto šablono.

NAUDINGOS NUORODOS

Youtube mokomieji filmukai:

- Kas yra teminiai žemėlapiai <https://www.youtube.com/watch?v=dhCL-qJGa98> (anglų kalba).
- Kaip sukurti teminį žemėlapi <https://www.youtube.com/watch?v=Fi63TOP7Vxo> (anglų kalba).
- Instrukcija kaip sukurti žemėlapio turą pradedant nuo skaitmeninio žemėlapio <http://arcg.is/1zHoyTI> „6
- Instrukcija kaip susikurti <http://arcg.is/1zHoyTI> (lietuvių kalba) „3 kaip sukurti žemėlapi su pažymėtais objektais“.

Pasiekimų lygių požymius iliustruojantys klausimai/užduotys:

- **Patenkinamas pasiekimų lygis (II):** Žemėlapyje pažymėkite, kas ir iš kokių šalių kalėjo Macikų lageryje nacistiniu laikotarpiu (1941-1944 m.) ir sovietiniu laikotarpiu (1945-55 m.).
- **Pagrindinis pasiekimų lygis (III):** Žemėlapyje atlikite lyginamąją analizę (su tekstu, nuotraukomis), kaip Macikų lageris nacistinės Vokietijos karo belaisvių stovyklos ir Sovietų Sąjungos GULAG'o lagerių objektų kompleksas atrodė 1941–1955 m. ir šiandien? (lyginamoji analizė su tekstu, nuotraukomis ir pan.)“.
- **Aukštesnysis pasiekimų lygis (IV):** Naudojantis savo pasirinktais 4-5 šaltiniais, Macikų lagerio karcerio ekspozicijos eksponatais ir ArcGIS Online viešąją paskyrą sukurti Macikų lagerių istoriją pasakojantį žemėlapi.

2 priedas.

D2.1. Vadovaudamasis aiškiais nurodymais ir remiantis pateikta	D2.2. Pagal įvardytus kriterijus pasirenka istorinio pasakojimo	D2.3. Pasirenka istorinio pasakojimo kūrimui reikiamą	D2.4. Savarankiškai pasirenka patikimus informacijos šaltinius
--	---	---	--

informacija, kuria nesudėtingus tekstus (samprotavimo rašinius, santraukas, komentarus, recenzijas ir kt.) remdamasis 1-2 įprasto istorinio konteksto šaltiniais.	kūrimui reikiamą informaciją bibliotekoje, internete ir kituose informaciniuose šaltiniuose, iš dalies tinkamai jais remiasi. Kuria įvairių tipų nesudėtingus tekstus (samprotavimo rašinius, santraukas, komentarus, recenzijas ir kt.) remdamasis 1-2 nesudėtingo istorinio konteksto šaltiniais, savo nuomonę iš dalies pagrindžia argumentais.	informaciją bibliotekoje, internete ir kituose informaciniuose šaltiniuose, tinkamai jais remiasi. Kuria įvairių tipų tekstus (samprotavimo rašinius, santraukas, komentarus, recenzijas ir kt.) remdamasis 2-3 istorinio konteksto šaltiniais. Diskusijose kelia probleminius klausimus, svarsto, pritaria ar prieštarauja pateikdamas argumentų.	istorinio pasakojimo kūrimui, tinkamai jais remiasi, išskirdamas objektyvią informaciją, faktus, nuo subjektyvios informacijos, nuomonės. Kuria įvairių tipų tekstus (samprotavimo rašinius, santraukas, komentarus, recenzijas ir kt.) remdamasis 3-4 šaltiniais. Atlieka su nagrinėjamais šaltiniais tiriamuosius ir kūrybinius darbus bei įvairius projektus. Apklausia istorinių įvykių liudininkus, jų pasakojimus panaudoja teksto kūrime. Diskusijose kelia probleminius klausimus, svarsto, pritaria ar prieštarauja pateikdamas argumentų. Įvairiais aspektais aptaria pasirinktą nagrinėti problemą ar klausimą.
---	--	--	--

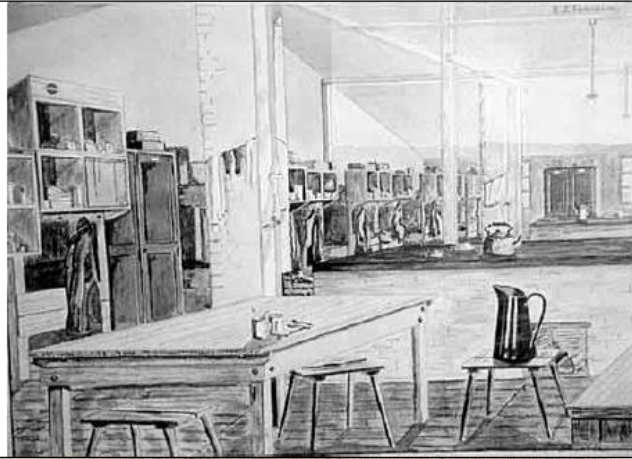
Pagal mokytojo pateiktus arba mokinio pasirinktus kriterijus (pvz. atsirinktus Amerikiečių karo belaisvių eksponatus; lagerio nuotraukų ir kalinių pieštų nuotraukų palyginimas), mokiniai rašo menamus Macikų lageryje kalėjusio kalinio atsiminimus, apie nacistinės okupacijos ir/arba sovietinės okupacijos laikotarpį.

Pasiekimų lygių požymius iliustruojantys klausimai/užduotys:

Slenkstinis pasiekimų lygių požymis (I): Pagal pateiktus šaltinius aprašykite, kokiomis sąlygomis Macikų lageryje kalėjo amerikiečių arba Britų Karališkųjų oro pajėgų kariai.

Šaltiniai:

Amerikiečių kaliniai Macikuose

Amerikiečių kalinio Howard Copeman piešinys. Vieno iš „Stalag Luft 6“ barako vidaus interjeras. Paimta iš:
http://www.torontoaircrew.com/Bomber_Pilots/Copem_4/copem_4.html

Macikų karo belaisvių stovyklos valgykla 1939-1944 m. Nuotrauką perdavė Heinz Gutzeit 2009 m. Jo tėvas čia dirbo valgyklos viršininku.

Bokso varžybos Amerikiečių kareivių bloke.
Nuotrauka paimta iš:
<http://www.stalagluft4.org/pages/kriegie%20fight.htm>

Britų Karališkųjų oro pajėgų karių blokas Macikų lageryje.

Britų Karališkųjų oro pajėgų karių blokas
Macikų lageryje.
Nuotrauka paimta iš:
<http://www.stalagluft4.org/pages/luft%206%20brits.htm>

Britų Karališųjų oro pajėgų karių blokas
Macikų lageryje.

Nuotrauka paimta iš:

<http://www.stalagluft4.org/pages/luft%206%20brits%202.htm>

8 klasė*.

1. Į klausimus atsakykite remdamiesi šaltiniais ir žiniomis

A šaltinis

Valstiečio tapimo baudžiauninku raštas IXa.

Ponui. Visiems yra žinoma, kad ištiko mane didžiausias skurdas ir užgulė sunkūs rūpesčiai ir visai neturiu iš ko gyventi bei rengtis. Todėl mano prašomas jūs neatsisakėte suteikti man, didžiai skurstančiam, tiek ir tiek pinigų.

Todėl aš prašau pavergti mano laisvą asmenybę ir patvirtinti, kad nuo šiol turėtumėt visišką laisvę daryti su manim viską, ką jūs turite teisę daryti su savo tikraisiais vergais, būtent: parduoti, iškeisti, bausti.

J.Agibalova, G.Donskojus, Viduramžių amžių istorija, Kaunas, Šviesa, 1987, p.19 (paėmiau iš vadovėlio "Laikas")

B šaltinis

Viduramžiais valstiečius dažnai persekiojo įvairios nelaimės: gamtos stichijos, nederlius, epidemijos. Nusigyvenę jie prašydavo didikų pagalbos ir prarasdavo laisvę bei tapdavo baudžiauninkais. Jie turėdavo dirbti dvare. Valstiečiai turėjo arti, sėti, nuimti derlių, statyti namus, taisyti tiltus. Taip pat į dvarą turėjo atnešti vaisių, daržovių, uogų, riešutų, kiaušinių. Taip pat vieną iš dešimties savo vištų turėjo atiduoti bažnyčiai.

Patenkinamo ir Pagrindinio pasiekimų lygio klausimai:

1. Naudodamiesi A ir B šaltiniais parašykite kaip valstiečiai prarasdavo laisvę ir tapdavo priklausomais? Remdamiesi savo žiniomis, parašykite kaip dar valstiečiai galėjo prarasti savo laisvę.

.....

 2. Naudodamiesi A šaltiniu parašykite, kaip didikas galėjo elgtis su į baudžiavą patekusių valstiečiu?

3. Baudžiauninkai turėjo atlikti prievoles – eiti lažą, mokėti duoklę ir dešimtinę. Naudodamiesi šaltiniu B atpažinkite šias prievoles.

Lažas-.....

Duoklė -

Dešimtinė -

Aukštesniojo pasiekimų lygio klausimai:

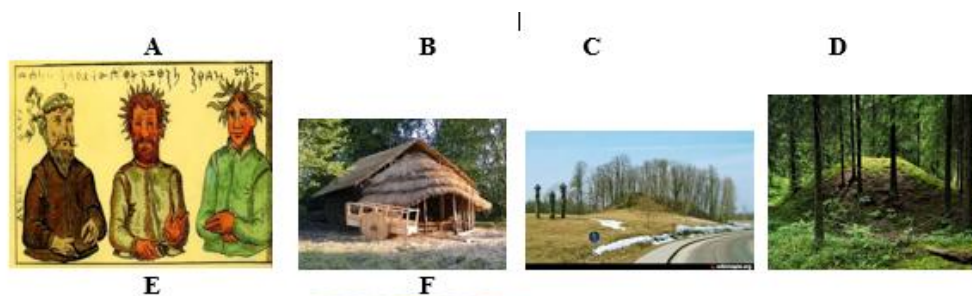
1. Naudodamiesi A ir B šaltiniais parašykite kaip valstiečiai prarasdavo laisvę ir tapdavo priklausomais? Remdamiesi savo žiniomis, parašykite kaip dar valstiečiai galėjo prarasti savo laisvę.

2. Naudodamiesi A šaltiniu parašykite, kaip didikas galėjo elgtis su į baudžiavą patekusių valstiečiu? Pasvarstykite, kas galėjo atsitikti su baudžiauninku, kuris nepakluso savo ponui.

3. Kaip vadinosi šaltinyje B aprašytos prievolės, kurias turėjo atlikti baudžiauninkai? Savo atsakimą pagrįskite šaltinio citatomis.

4. Remdamiesi šaltiniais ir savo žiniomis, pagrįskite, kad valstiečiai neturėjo teisių ir laisvių.

1. Į klausimus atsakykite remdamiesi šaltiniais ir žiniomis

Aukštesniojo pasiekimų lygio klausimai:

1. Remdamasis A,B,C,D,E, F šaltiniais ir žiniomis aprašyk baltų ūkinį, politinį ir dvasinį gyvenimą I tūkst. pb. – II tūkst. pr.
3 taškai

A ūkinis

B politinis

C dvasinis

2. Sugrupuok A,B,C,D,E,F šaltinius pagal turinį ir įvardink, kurioje baltų gyvenimo srityje vyko didžiausi pokyčiai I tūkst. pb. – II tūkst. pr. Pasirinkimą paaiškink. 5 taškai

A ūkinis

B politinis

C dvasinis

Sritis paaiškinimas

.....

3. Pasirinkite vieną iš Europos istorijos laikotarpių (ankstyvieji viduramžiai V-IX a., brandieji viduramžiai XI–XIII a.) ir įvertinkite baltų materialinio, dvasinio, politinio pasiekimus to paties laikotarpio Europos kontekste 5 taškai

.....

7 klasė*.

1. Į klausimus atsakykite remdamiesi šaltiniais ir žiniomis

A šaltinis (baltiškų vandenvardžių paplitimo žemėlapis)

Baltiškios kilmės upių ir ežerų vardų paplitimas: *a* – plotas, kuriame gausu baltiškų vandenvardžių, *b* – plotas, kuriame jų nedaug ir dalis abejotini

B šaltinis (straipsnis internete)

Ukrainos archeologai prie Rosės upės, apie 100 km į pietus nuo Kijevo, atkasė XI-XII a. laikų kapinyną, kuris, jų teigimu, yra ypač svarbus ir Lietuvos priešistorėi. To priežastis – kapinyne rasti baltiški mirusiųjų drabužiai ir artefaktai, rodantys, kad čia, viduriniojo Dniepro regione, XI-XII a. gyveno baltai [...] Taip toli į pietus šio laikotarpio baltų gyvenviečių pėdsakų anksčiau niekada nebuvo rasta.

Pirminė kapinyne rastų sagių, grandinėlių ar apyrankių analizė rodo, kad jos daug panašesnės į papuošalus, randamus kasinėjant vakarų baltų apgyvendintas teritorijas, o ne į papuošalus, būdingus Kijevo Rusios [...] kultūrai [...]

Pagal medžiagas, iš kurių pagaminti kapuose rasti daiktai, archeologai sprendžia, kad kapinyne mirusieji buvo laidojami maždaug XI a. viduryje – XII a. pradžioje. Būtent šie artefaktai, taip pat mirusiųjų drabužiai savo dizainu ir išdėstymu yra visiškai kitokie negu įprastai randami XI a. Kijevo Rusios kapinynuose. Tačiau jie yra panašūs į artefaktus, randamus gerokai šiauriau esančiuose baltų genčių, daugiausia kuršių, žemgalių ir žemaičių, kapinynuose.

Archeologų teigimu, apie baltų genčių ir Kijevo Rusios istorinius, kultūrinius ir ekonominius ryšius žinoma buvo seniai. Baltai buvo tarpininkai Kijevo Rusiai prekiaujant su Skandinavija. Patys baltai, tiek rytų, tiek vakarų, taip pat prekiaavo su Kijevu arba mokėjo duoklę. Tai įrodo ir įvairūs archeologiniai radiniai – tiek ginklai, tiek šarvai, tiek papuošalai – ir to meto istoriniai šaltiniai.

Pagrindinio pasiekimų lygio klausimai:

1. Išnagrinėk žemėlapi (šaltinis A) ir straipsnio ištrauką (šaltinis B) ir paaiškink, kuo remdamiesi mokslininkai nustatė baltų paplitimą?

A šaltinis

B šaltinis

2. Išnagrinėk šaltinį B ir atsakyk į klausimus:

Kodėl minimas atradimas vertingas Lietuvos mokslininkams?

.....

Kuo šaltinio B duomenys apie baltų paplitimą skiriasi nuo duomenų, pateiktų šaltinyje A?

.....

Aukštesniojo pasiekimų lygio klausimas:

3. Pasvarstyk ir parašyk 2 argumentus, kodėl išnyko baltai, gyvenę slavų žemėse.

1 argumentas.....

.....

2 argumentas

.....

9 klasė*

Į klausimus atsakykite remdamiesi šaltiniais ir žiniomis

A šaltinis

1794 m. sukilėlių daina:

„[...] Jau pakorė Kosakovskį,

Pakarkim ir Poniatovskį,
Kaip iškarsim tuos pagonus,
Neturėsime daugiau ponų...

Gana jums didiems būti,
Gana mums nevalioj džiūti,
Jau atėjo šventa diena,
Didžio neliko nė vieno.
Būkim brolalei vienybėj,
Turėkim širdy drąsybę,
Kaip iš vieno atsistosis,
Maskoliams nesiduosim. [...],

B šaltinis

J. Jasinskio atsišaukimas lietuvių kalba į Lietuvos gyventojus. 1794 m.

„[...] Pagaliau įspėju jus garbingieji piliečiai. Laikas mesti širdies minkštumą, kuriuo visuomet mūsų kraštas didžiavosi. Pereskiokite žudikus, jeigu kurnors juos pastebėsite; tesikite ir užmušinėkite, visus, kurie, neįsirašę į pavieto generolo registrą, su ginklais pasirodytų jūsų apylinkėje. Tai yra žudikai, o ne tėvynės gynėjai, nelaukite teisingumo kardo, kuris dažnai pasiekia, bet visuomet pavėluotai. Jūsų galioje išgelbėti Tėvynę, jeigu tik to notrėsite. Norėkite, arba ir jūs žūsime jos griuvėsių užversti. [...],

Patenkinamo pasiekimų lygio klausimas:

Remdamiesi šaltiniais nustatykite kokios buvo to meto sukilėlių politinės pažiūros?

.....

Pagrindinio pasiekimų lygio klausimas:

Remdamiesi šaltiniais nustatykite kokios politinės aplinkybės lėmė 1794 metų Tado Kosciuškos sukilimą ir koks buvo T. Kosciuškos bei J.Jasinskio vaidmuo jame?

.....

Aukštesniojo pasiekimų lygio klausimas:

Remdamiesi šaltiniais atsakykite, kokios vidaus bei išorės problemos lėmė 1794 m. sukilimą ATR ir palyginkite 1794 m. sukilimą su partizaninių kovų laikotarpiu Lietuvoje?

.....

**Užduotys parengtos kvalifikacijos tobulinimo programos „Istorijos mokslo ir didaktikos aktualijos-„Lietuvos istorijos CV“ mokymų metu.*